

ئىدگار رېس بارو (ئامېرىكا)

مۇندەرجە

1 - باب 4

2 - باب 12

3 - باب 19

4 - باب 28

5 - باب 35

6 - باب 41

7 - باب 46

8 - باب 53

9 - باب 59

10 - باب 64

11 - باب 77

12 - باب 85

13 - باب 92

14 - باب 101

15 - باب 113

16 - باب 124

17 - باب 136

18 - باب 146

19- باب 151.

20- باب 157.

21- باب 168.

22- باب 180.

23- باب 192.

24- باب 200.

25- باب 211.

26- باب 218.

27- باب 226.

28- باب 233.

بارلىق ھوقۇق ئۇيغۇر ئىجادىيەت تور كۇلۇبىغا تەۋە ، ئۇيغۇر

ئىجادىيەت تور كۇلۇبى تارقاتتى .

ئېلكتىپ ئىشلىگۈچى :

تەھرىر :

بىلىك كۇلۇبى ۋە ئىنتىل سەيناسىدىن كۇلكە 0997

www.ijadiyet.com

بىرىنچى باب

ئارىزونا شتاتىدىكى تاغ ئۆستىدە

مەن ناھايىتى قېرىپ كەتتىم، ئۆزۈمنىڭ قانچىلىك دەرىجىدە قېرىپ كەتكەنلىكىمنىمۇ بىلمەيمەن. يۈز ياشتىن ئاشقان بولۇشۇم ھەتتا ئۇنىڭدىنمۇ قېرى بولۇشۇم مۇمكىن. بالىلىق چاغلىرىمنىڭ قانداق ئۆتكەنلىكىمۇ ئېسىمدا قالماپتۇ. يادىمدا قالغىنى ئۆزۈمنىڭ ئوتتۇز ياشلار چامىسىدىكى بىر ئەزىمەت ئىكەنلىكىدىنلا ئىبارەت. ھازىرقى ھالىتىم بۇندىن قىرىق يىل بۇرۇنقى ھەتتا ئۇنىڭ ئالدىدىكى ھالىتىم بىلەن پەرقلىنىپ كەتمەيدۇ. ئەمما شۇنى ھېس قىلىمەنكى، مەن بۇنداق ياشاپ كېتىۋەرسەم بولمايدۇ، ھامان بىر كۈنى ھەقىقىي ئۆلۈشۈم، ئۆلگەندىن كىيىن قايتا تىرىلمەسلىكىم كېرەك. ئۆزۈمنىڭ ئۆلۈمدىن نېمە ئۈچۈن قورقىدىغانلىقىمنى بىلمەيمەن. مەن ئىلگىرى ئىككى قېتىم ئۆلگەن بولساممۇ ئەمما يەنىلا ھايات تۇرۇپتىمەن. شۇنداقتىمۇ خۇددى بۇرۇن ئۆلۈپ باقمىغان ئادەمگە ئوخشاش ئۆلۈمدىن ئىنتايىن قورقىمەن. دەل مۇشۇنداق ئۆلۈمدىن قورقىدىغان پىسخىك كەيپىيات ئۆزۈمنىڭ مۇقەررەر ھالدا ئۆلىدىغانلىقىمغا شەكسىز ئىشەندۈرىدۇ.

ئەجىلىمنىڭ مۇقەررەرلىكىگە ئىشەنچىم بولغانلىقى ئۈچۈن مەن ئۆزۈمنىڭ ھايات ۋاقتىمدىكى ۋە ھالاك بولغان ۋاقتىمدىكى قىزىقارلىق ئىشلارنى يېزىپ خاتىرە قالدۇرۇش قارارىغا كەلدىم. مەن بۇ ھادىسىلەرنى چۈشەندۈرۈپ بېرىشكە ئامالسىزمەن. مەن پەقەت بىر تەلەپلىك ئەسكەرنىڭ ئاددىي تىلى بىلەن بېشىمدىن كەچۈرگەن غەلىتە ئىشلار توغرىسىدا خاتىرە قالدۇرماقچى. بۇ ئىشلارنىڭ ھەممىسى مەن ئاللىقاچان ئۆلۈپ، جەسىدىم ئارىزونا شتاتىدىكى بىر تاغ غارىدا ياتقان ھەم باشقىلار تەرىپىدىن بايقالمىغان ئون يىل ۋاقىت ئىچىدە يۈز بەرگەن.

مەن ئەزەلدىن باشقىلارغا بۇلارنى سۆزلەپ باقمىدىم، شۇنداقلا مەن مەڭگۈ ئۆلۈپ

كېتىشتىن بۇرۇن ھەرقانداق ئادەتتىكى بىر ئادەممۇ بۇ قولىيازمنى كۆرۈپ باقمىدى. ماڭا ئايانكى، كىشىلەرنىڭ ئاڭ - سەۋىيىسى قوبۇل قىلالمايدىغان بۇنداق نەرسىگە ئۇلار ھەرگىز ئىشەنمەيدۇ. شۇڭا، پەقەت كەلگۈسىدىكى ئىلىم - پەنلا ئىسپاتلاپ بېرەلەيدىغان ئەمەلىيەتنى سۆزلىگەن چېغىمدا، ئۆزۈمنىڭ جامائەتچىلىكىنىڭ مەسخىرىسىگە، مۇھاكىمە يىغىن ۋە ئاخبارات ساھەسىنىڭ كۈچلۈك ئەيىبلىشىگە ئۇچرايدىغانلىقىمنى، شۇ دەقىقىدە ئۆزۈمنىڭ جامائەتچىلىكىنىڭ ئالدىدا ئۇچىغا چىققان چوڭ ئالدامچى بولۇپ قالىدىغانلىقىمنى ھېس قىلىمەن. مەن مارتا ئېرىشكەن ئىلھام ھەم مېنىڭ بۇ كىتابتا بايان قىلىپ بېرەلگەن مەزمۇنلار، بەلكىم بىزنىڭ ئاچا - سىڭىل پىلانئىمىز مارتىنىڭ سىرىنى دەسلەپكى قەدەمدە چۈشىنىشكە ئاز - تولا ياردىمى بولۇپ قىلىشى مۇمكىن. باشقىلار ئۈچۈن سىرلىق تۇيۇلغان ئىشلار ھازىر مەن ئۈچۈن سىر ئەمەس.

مېنىڭ ئىسمىم جون كارتېر، بەلكىم، ۋىرگىنىيە شتاتلىق ستارشى لېيتنانت جېك كارتېرنى يەنىمۇ كۆپ كىشىلەر تونۇشى مۇمكىن. جەنۇب-شمال ئۇرۇشى ئاخىرلاشقاندىن كىيىن مەن نەچچە يۈز مىڭ ئامېرىكا دوللىرىغا ئىگە بولدۇم ھەم مەلۇم ھەربىي قىسىمنىڭ ئاتلىق ئەسكەرلەر ستارشى لېيتنانتلىق ھەربىي ئۇنۋانىغا ئېرىشتىم. ئەمما بۇ قىسىم ھازىر مەۋجۇت ئەمەس. جەنۇب فېدېراتسىيىسىنىڭ مەغلۇپ بولۇشى بىلەن مېنىڭ بۇ دۆلەتتىكى خىزمىتىم ئاخىرلىشىپ، ئىگە - چاقىسىز، ئۆي - ماكانسىز قالدۇم. ھايات - ماماتلىق ئۇرۇشمۇ كەلمەسكە كەتتى، شۇڭا مەن غەربى جەنۇبقا بېرىپ ئالتۇن قىزىپ قولىدىن بېرىپ قويغان مال-دۇنيانى قايتۇرۇپ كېلىشكە بەل باغلىدىم.

مەن يەنە بىر جەنۇب فېدېراتسىيىسىنىڭ ئەمەلدارى بىلەن بىرلىكتە بىر يىلغا يېقىن ۋاقىت سەرپ قىلىپ ئالتۇن كانى ئىزلىدۇق. ئۇ ئادەم رېچمونلۇق ستارشى لېيتنانت جامېس پوۋېل بولۇپ، تەلپىمىز ئوڭدىن كەلدى. نۇرغۇن جاپالارنى تارتقاندىن كىيىن 1865 - يىلىنىڭ ئاخىرىدا كىشىنىڭ ئىشەنگۈسى كەلسىگۈدەك دەرىجىدە ئالتۇن مىقدارى مول كۇۋارتىسلىق كان قاتلىمىنى تاپتۇق. بۇ بىزنىڭ چۈشمىزگىمۇ كىرمىگەن ئىدى. ئىلگىرى كان ئىزىنىرلىرىنىڭ تەربىيىسىنى قوبۇل قىلغان پوۋېلنىڭ ئېيتىشىچە،

بىز قىسقىغىنا ئۈچ ئاي ۋاقىت ئىچىدە قىممىتى بىر مىليون ئامېرىكا دوللىرىدىن ئاشىدىغان كان رودىسىنى بايقاپتىمىز.

ئۈسكۈنىلىرىمىز بەك ئاددىي بولغاچقا كان رودىسى قىزىش خىزمىتىنى تېزلىتىش ئۈچۈن ئارىمىزدىن بېرەيلەن مەدەنىيەتلىك رايونغا قايتىپ زۆرۈر بولغان كان قىزىش ماشىنىلىرىنى سېتىۋېلىشى ۋە يېتەرلىك ئادەم كۈچى ئېلىپ كېلىش بېكىتىلدى . ئۇنىڭ ئۈستىگە بىز كان قىزىش ھوقۇقىمىزنىڭ باشقىلارنىڭ دەخلى - تەرز قىلىشىدىن ساقلىنىش ئۈچۈن ھەركىتىمىزنى تىزلەتمەسەك بولمايتتى . پوۋېل مەدەنىيەتلىك رايونلارغا تونۇش، شۇنداقلا كان رودىسى قىزىشقا قانداق ماشىنا-زاپچاسلارنىڭ كېتىدىغانلىقىنى تەپسىلىي بىلگەچكە ئىككىمىز مەسلىھەتلىشىپ ئۇنىڭ بېرىشىنى قارار قىلدۇق.

1866- يىلى 3-ئاينىڭ 3- كۈنى پوۋېل يېمەكلىك قاتارلىق نەرسىلەرنى ئېلىپ مەن بىلەن خوشلىشىپ ئېتىنى مىنىپ يولغا چىقتى ۋە تاغ باغرىنى بويلاپ جىلغىغا قاراپ يۈرۈپ كەتتى. تاغ جىلغىسىدىن ئۆتكەندە ئو بىرىنچى باسقۇچتىكى سەپەرگە قەدەم باسقان ئىدى.

خۇددى ئارىزونا شتاتىنىڭ باشقا كۈنلىرىدىكىدەك پوۋېل يولغا چىققان كۈنى ئەتىگەن ھاۋا ناھايىتى ئوچۇق ئىدى. مەن پوۋېلنى ھەم ئۇنىڭ يېمەكلىك ئارتىلغان ئىشىكىنىڭ تاغ باغرىنى بويلاپ جىلغىغا چۈشۈپ كېتىۋاتقانلىقىنى ئېنىق كۆرۈپ تۇردۇم، چۈشتىن بۇرۇن پات-پات ئۇنىڭغا قاراپ تۇردۇم، ھەر قېتىم ئۇنىڭ تىك تاغ باغرىدا ياكى تەكشى تۈزلەڭ جايدا كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرەتتىم. پوۋېلنى ئەڭ ئاخىرىدا كۆرگەن ۋاقىت چۈشتىن كىيىن سائەت ئۈچ ئەتراپىدا بولۇپ، ئۇ چاغدا پوۋېل تاغ جىلغىسىنىڭ يەنە بىر تەرىپىدىكى تاغ تىزمىسىنىڭ كۆلەڭگىسى ئاستىغا يېتىپ بارغان ئىدى.

تەخمىنەن يېرىم سائەتلەردىن كىيىن مەن ئىختىيارسىز تاغ جىلغىسىغا كۆز يۈگۈرتۈپ پوۋېلنى ئەڭ ئاخىرقى قېتىم كۆرگەن ئورۇندا ئۈچ كىچىك چېكىتنىڭ تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ چۈچۈپ كەتتىم. مەن ئارتۇقچە ئىشلارغا چېچىلىشىنى خالىمايتتىم ،

ئەمما ئۆزۈمنى پوۋېلىنىڭ ساق-سالامەت ئىكەنلىكىگە ، تاغ يولىدىكى بايا مەن كۆرگەن ئۈچ چېكىتنىڭ بۆكەن ياكى ياۋا ئات ئىكەنلىكىگە ئىشەندۈرگەنسىمۇ تېخىمۇ خاتىرجەمسىزلەندىم.

بىز بۇ يەرگە كەلگەندىن بىرى بىرەر يامان نىيەتلىك ئىندىئانغا يولۇقۇپ باقمىغانلىقىمىز ئۈچۈن ناھايىتى بىپەرۋا بولۇپ كەتكەن ئىدۇق. ھەتتا ئىندىئانلارنىڭ ھۇجۇم قىلىشى بىلەن مۇناسىۋەتلىك نۇرغۇن ۋەقەلەرنى رىۋايەت دەپ قاراپ كەلدۇق. كىشىلەر بۇ ئادەملەرنىڭ تاغ يوللىرىدا گاھى كۆرۈنۈپ گاھى غايىب بولۇپ، قولغا چۈشۈپ قالغان ھەربىر ئاق تەنلىكى ئېچىنىشلىق ئۇسۇللار بىلەن ئۆلتۈرۈدىغانلىقى ياكى قىيىنلايدىغانلىقىنى رىۋايەت قىلىشاتتى.

پوۋېل خىل قوراللانغان، شۇنداقلا جەڭ قىلىشقا ماھىر. مەنمۇ ئىلگىرى ئامېرىكىنىڭ شىمالىدىكى ئىندىئانلار قەبىلىسىدە تۇرغان ھەم كۆپ يىل جەڭ قىلغان. شۇڭا ئىندىئانلارنىڭ ۋەھشىيلىكى ماڭا بەش قولدەك ئايان ئىدى. مۇبادا پوۋېلنى ئابو قەبىلىسىدىكى بىر توپ ھىيلىگەر ئىندىئانلار قوغلاپ كەلسە ھايات قىلىش پۇرسىتى ئىنتايىن ئاز بولاتتى. مېنىڭ كۆڭلۈم ئېغىپ، ئاخىرىدا داۋاملىق ئويلاشقا چۈرەت قىلالماي كولتا شىركىتى ئىشلىگەن ئالەن ئاتار تاپانچا ۋە بىر دانە كارابىن مىلتىقى بىلەن قوراللىنىپ، مۇرەمگە ئوقدان تاسمىسىنى ئېسىپ، ئېگەرلىك ئاتقا مىنىپ پوۋېلنىڭ كەينىدىن ئەگىشىپ تاغ جىلغىسىغا قاراپ يولغا چىقتىم.

مەن تۈزلەڭ يەرگە كېلىشىمگىلا ئېتىمنى چاپتۇرۇپ يۈرۈپ كەتتىم. كەچ كىرەي دەپ قالغاندىلا ئاندىن باشقا ئىزلار بىلەن پوۋېلنىڭ ئىزى ئارىلىشىپ كەتكەن جاينى تاپتىم. بۇ ئىزلار تاقىلانمىغان تۆت ئاتنىڭ ئىزى بولۇپ قارماققا ئۇلارنىڭ تېز سۈرەتتە چاپتۇرۇپ كەلگەنلىكىنى بىلىۋالغىلى بولاتتى. مەن ئىزنى بويلاپ ئاتنى بولۇشىچە چاپتۇرۇپ تاكى تۈن قاراڭغۇسى يېيىلغىچە يۈردۈم. ئەمدى ئاينىڭ چىقىشىنى ساقلىماي بولمايتتى . بۇنداق چاغدا قوغلاپ يىتىشىنىڭ مۇمكىن بولىدىغان ياكى بولمايدىغانلىقى ماڭا ئېنىق ئەمەس ئىدى، بەلكىم مەن ئويلىغان خەتەر يۈز بەرمەس، خۇددى نېرۋىسى

زىيادە سەزگۈرلىشىپ كەتكەن قېرى خوتۇننىڭ ئويلغىنىدەك. بەلكىم مەن پوۋېلغا يېتىشىۋالغاندا ئۇ مېنىڭ پەمسىزلىكىمدىن ئۆزىگە دەخلى قىلغانلىقىمنى مەسخىرە قىلار. شۇنىسى مەن نېرۋىسى زىيادە سەزگۈرلىشىپ كەتكەن ئادەم ئەمەس. ھاياتىمدا مەسئۇلىيەت تۇيغۇسىنى قانداقلا سەۋەب كەلتۈرۈپ چىقارمىسۇن، باشتىن ئاخىر بۇ خىل تۇيغۇغا ھۆرمەت قىلىپ كەلدىم. دەل مۇشۇ تۇيغۇ مېنىڭ ئۈچ جۇمھۇرىيەتتە شان - شەرەپ قۇچۇشۇمغا ياردەم قىلغان. بۇ شان - شەرەپلەر قۇدرەتلىك كونا پادىشاھلىق ھەم بىرقانچە بەگلىكلەرنىڭ ئوردىن ۋە دوستلۇقى بولۇپ، مەن ئۇلار ئۈچۈن ئىشلىگەن ۋاقتىمدا جىسىم كۆپ قېتىم قىپقىزىل قان بىلەن بويالغان ئىدى.

تەخمىنەن كەچ سائەت توققۇز بولغاندا ئاي نۇرى ئەتراپىنى ئېنىق يورۇتۇپ مېنىڭ ئىلگىرلىشىمگە ۋە ئات ئىزغا قىلچە توسالغۇسىز ئەگىشىپ مېڭىشىمغا قۇلايلىق يارىتىپ بەردى. مەن شۇ ماڭغانچە تۈن نىسبىدىن ئاشقاندا ئاندىن توختىدىم. بۇ ۋاقىتتا مەن ئاللىقاچان پوۋېل ئارام ئېلىشنى كۆزلىگەن سۇ بۇيىغا يېتىپ كەلگەن ئىدىم. بۇ يەر تىپ - تىنچ بولۇپ ئادەم ئارام ئالغانلىقىنى ئىپادىلەيدىغان ھېچقانداق ئالامەتلەر يوق ئىدى. مەن ئىز قوغلىغۇچىلارنىڭ (ھازىر ئۇلارنىڭ ئىز قوغلىغۇچىلار ئىكەنلىكىنى شەرتسىز مۇقۇملاشتۇرۇشقا بولاتتى) ئاياق ئىزىدىن ئۇلارنىڭ پوۋېلنى جىددىي قوغلاۋاتقانلىقىنى پەملىدىم. ئۇلار سۇ بۇيىدا بىردەم توختىغاندىن كىيىن پوۋېل بىلەن ئوخشاش سۈرئەتتە ئۇنى قوغلاپ كەتكەندەك قىلاتتى. مەن شۇنداق مۇقۇملاشتۇرالايمەنكى، ئىز قوغلىغۇچىلار ئېنىق ئابو قەبىلىسىدىكى ئىندىئانلار، ئۇلار پوۋېلنى تىرىك قولغا چۈشۈرمەكچى ھەم ئۇنى ئېچىنىشلىق قىيىن - قىستاققا ئېلىپ كۆڭلىنى ئاچماقچى. مەن بۇلارنى ئويلاپ دەرھال ئېتىمنى ئەڭ تېز سۈرئەتتە چاپتۇرۇپ، قىزىل تېرىلىك ئالۋاستىلار ھۇجۇم قىلىشتىن ئاۋۋال ئۇلارغا يېتىشىپ بېرىشنى قارار قىلدىم.

ئالدىمدا ئانچە يىراق بولمىغان يەردىن كەلگەن ئىككى قېتىملىق ئاجىز ئوق ئاۋازى بارلىق خىياللىرىمنى ئۈزۈپ قويدى. مۇشۇ ۋاقىتتا پوۋېل ماڭا ئەڭ ئېھتىياجلىق. شۇلارنى ئويلغىنىمدا مەن يەنە كېچىكىشنىڭ زور خاتالىق ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىپ، ئېتىمنى

ئەڭ تېز سۈرئەتتە چاپتۇرۇپ ئېگىز - پەس تاغ يوللىرى بىلەن ئوق چىققان تەرەپكە قاراپ يۈرۈپ كەتتىم. مەن بىر ئىنگىلىز مىلى ياكى ئۇنىڭدىن كۆپرەك يۈرگەن بولساممۇ مىلتىق ئاۋازى قايتا ئاڭلانمىدى. بۇ چاغدا تاغ يولى تۇيۇقسىز جىلغىغا قاراپ سوزۇلدى. جىلغىغا كىرىش ئېغىزىنىڭ چوققىسىغا يېقىن ئورۇندا بىر كەڭ كەتكەن ئېگىزلىك بار ئىكەن. بۇ ئېگىزلىككە كىرىشنىڭ ئالدىدا مەن بىر تار خەتەرلىك تاغ قىياسىدىن ئۆتكەن ئىدىم. ئېگىزلىككە چىقىپ كۆرگەن مەنزىرە مېنى تەشۋىشكە سالدى ۋە قاتتىق ئۈمىدسىزلەندۈردى.

بۇ كىچىك تۈزلەڭلىك شىمالىي ئامېرىكا ئىندىئانلىرىنىڭ كونۇس شەكىللىك كىگىز ئۆيلىرى بىلەن تولۇپ كەتكەن بولۇپ، يىراقتىن قارىماققا ئاپئاق كۆرۈنەتتى. بەش يۈزدەك قىزىل تەنلىك ئىندىئان قەبىلە مەركىزىنىڭ يېنىدىكى مەلۇم نىشاننىڭ ئەتراپىغا يىغىلىپ، پۈتۈن زېھنى بىلەن دىققەت نەزىرىنى قىزىقىش نۇقتىسىغا تىكىپ تۇراتتى. بەختكە يارىشا ئۇلار مېنى بايقىمىدى. شۇنداق بولغاچقا مەن ناھايىتى ئاسانلا تاغ قىياسىنىڭ قاراڭغۇ جايىغا بېرىپ ئۆزۈمنى مۇتلەق بىخەتەر يوشۇرۇپ قالايتتىم. مەن ئۆزۈمنى باتۇر ئەزىمەت دەپمۇ ھېسابلىمايتتىم. لېكىن، نەچچە يۈز قېتىملاپ ھالاكەتكە يۈزلەنگەن پەيتلەردە بىرەر قېتىممۇ قورقۇنچاقلىق قىلىپ باقمىغان. كۆرۈنۈپ تۇرۇپتىكى مېنىڭ بۇ كاللام سەۋرچانلىق بىلەن پىكىر يۈرگۈزمەيلا بىلىپ بىلمەي مېنى مەجبۇرىي ھالدا مەسئۇلىيەتكە سادىق يولغا مېڭىشقا ئۈندەيدۇ.

مەن نەق مەيداننى كۆرگەندىن كىيىن دەرھال ئىككى دانە ئالتە ئاتار تاپانچامنى چىقىرىپ ئېتىمنى چاپتۇرۇپ توۋۇلغان پېتىم ئىندىئان توپىغا باستۇرۇپ كىرىپ ھۇجۇمغا ئۆتتۈم. ئات ئۈستىدە بولغانلىقىم ئۈچۈن باشقا تېخىمۇ ياخشى تاكتىكا قوللىنىش مۇمكىن بولمايتتى. قىزىل تەنلىكلەر تۇيۇقسىز زەربە يەپ، ئۆزلىرىنى بىر گۇرۇپپا مۇنتىزىم قىسىمنىڭ ھۇجۇمىغا ئۇچرىغان بولساق كېرەك، دەپ ئويلاپ تەرەپ-تەرەپكە پىتىراپ ئوقيا ۋە قوراللىرىغا ئۆزلىرىنى ئاتتى.

پوۋېل ئارىزونا شىتاتى ئاسمىنىدىكى ئاينىڭ يارقىن نۇرى ئاستىدا يەردە ياتاتتى.

بەدىنىنىڭ ھەممە يېرىگە ئىندىئانلار ئاتقان ئوقيا ئوقى سانجىلغاندى. مەن ئۇنىڭ ئالغاچان ئۆلگەنلىكىنى جەزملەشتۈردۈم. ئەمما، شۇنىڭ بىلەن بىللە ئۇنىڭ ھاياتىنى قۇتۇلدۇرغاندەك تېزلىك بىلەن ئۇنىڭ جەستىنىمۇ قۇتۇلدۇرۇشۇم، ئۇنىڭ جەستىنىڭ ئىندىئانلارنىڭ قولىدا نەچچە پارچە قىلىپ پارچىلىنىپ كېتىشىگە قاراپ تۇرماسلىقىم كېرەك ئىدى. مەن ئېتىمنى چاچتۇرۇپ پوۋبىلىنىڭ جەستىنىڭ يېنىغا كېلىپ ئات ئۈستىدىلا جەسەتنىڭ ئوق تاسمىسىغا قولۇمنى ئۈزۈتۈپ ئۇنى كۆتۈرۈپ ئاتنىڭ ئۈستىگە توغرىسىغا ئارتتىم. كەينىمگە ئۆرۈلۈپلا كەلگەن يولۇم بىلەن قايتىشنىڭ مۇمكىن ئەمەسلىكىنى ھېس قىلدىم. شۇڭا تاغ ئېغىزىنىڭ چىقىش يولىغا قاراپ ئات چاچتۇردۇم. بۇ چاغدا ئىندىئانلار مىنىڭ يالغۇز ئىكەنلىكىمنى كۆرۈپ قوغلاپ كېلىشكە باشلىدى. ئۇلارنىڭ ئاي يورۇقىدا توغرا قارىغا ئاللىشى ئىنتايىن تەس. ئۇنىڭ ئۈستىگە تۇيۇقسىز زەربىدىن قاتتىق پارەكەندىچىلىككە ئۇچۇرغانلىقى ھەم نىشانى تېز سۈرئەتتە يۆتكىلىشچان بولغانلىقىدىن ئۇلارنىڭ ھۇجۇمىدىن ئامان قىلىشقا ھەم ئۇلارنىڭ قايتىدىن تەشكىللىنىپ قوغلاپ كەلگىچە ئۈزۈمنى تاغ قايتاللىرىنىڭ يوشۇرۇن جايلىرىغا ئېلىپ بېرىشقا كۆزۈم يېتەتتى. ئېتىم يولنى ماڭا قارىغاندا توغرا بىلىدىغاندەك قىلاتتى، شۇڭا مېنىڭ باشقۇرۇشۇمىز ئالغا ئىلگىرىلىمەكتە ئىدى. شۇنداق قىلىپ ئەپچىللىك بىلەن مېڭىپ يۈرۈپ تاغ ئېغىزىغا تۇتۇشىدىغان يولغا ئەمەس، ئەكسىچە تاغ چوققىسىغا چىقىدىغان خەتەرلىك يولغا كىرىپ قاپتۇ. مېنىڭ ئويۇمچە بولسا تاغ ئېغىزىدىن مېڭىپ جىلغىغا بېرىپ خەتەردىن قۇتۇلۇش ئىدى. ئاتنىڭ دەل مۇشۇنداق خاتا يولغا كىرىپ قىلىشى ھاياتىمنى بىر قېتىم قۇتۇلدۇرۇپ قالدى ھەم مېنىڭ كېيىنكى ئون يىل جەريانىدا غەلبەتتە، ئەمما ئىنتايىن مەنىلىك ئىشلارنى، ئاجايىپ سەرگۈزەشتىلەرنى باشتىن كەچۈرۈشۈمگە ۋە قورقۇنچقا تولغان تەۋەككۈلچىلىك ھايات مۇساپىسىنى بېسىپ ئۆتۈشۈمگە سەۋەبچى بولدى.

سول تەرەپتىن قوغلاپ كېلىۋاتقان قىيا - چىيا ئاۋازىنىڭ بارا - بارا ئاجىزلىشىپ كېتىۋاتقانلىقىنى بىلگەن چېغىمىدىلا ئاندىن مىنىڭ ئەسلىدىكى بارماقچى بولغان يولغا

ماڭمىغانلىقىمنىڭ توغرىلىقىنى چۈشەندىم. بۇ چاغدا مەن ئۇلارنىڭ ئېگىزلىكىنىڭ يان تەرىپىدىكى ئوڭغۇل - دوڭغۇل تاش قاتلىمىنىڭ سول تەرىپى بىلەن قوغلاپ كەتكەنلىكىنى، مېنىڭ ئېتىم مەن ۋە پوۋېلنىڭ جەستىنى يۈدۈپ تاش قاتلىمىنىڭ ئوڭ تەرىپى بىلەن چېپىپ كېتىۋاتقانلىقىنى چۈشەندىم. كىچىك بىر تەكشىلىكتە ئېتىمنىڭ تىزگىنىنى تارتىپ توختاپ، سول تۆۋەن تەرەپتىكى تاغ يولىغا نەزەر تاشلاپ مېنى قوغلاپ كېلىۋاتقانلارنىڭ قوشنا تاغ چوققىسىدا غايىب بولغانلىقىنى كۆردۈم. ئىندىئانلار ئۇزۇنغا بارمايلا يولنى خاتا ماڭغانلىقىنى بىلىشىدىغانلىقى، شۇنداقلا ناھايىتى تېزلا ئىزىمنى تېپىۋېلىپ توغرا يۆنىلىشكە قاراپ قايتىدىن مېنى قوغلاپ كېلىدىغانلىقى ئېنىق ئىدى. ئالدىدا خېلى تۈز بىر تاغ يولى ناھايىتى ئېگىز بىر تىك يارغا يېپىلىپ ياتاتتى. مەن ئالدىغا بىر ئاز ماڭدىم. بۇ تاغ يولى كەڭ ھەم تەكشى، يۇقىرىغا قاراپ سوزۇلغان بولۇپ، مەن بارماقچى بولغان تەخمىنىي يۆنىلىشكە تۇتاشتاتتى. ئوڭ تەرىپىم ئېگىزلىكى نەچچە يۈز فوت كېلىدىغان تىك يارغا، سول تەرىپىم تىك تۆۋەنگە، چوڭقۇرلۇقى يەتتە يۈز فوت كېلىدىغان تاغ جىلغىسىغا تۇتاشتاتتى. مەن تاغ يولىغا قاراپ ئالاھىلە يۈز يارد ماڭغاندىن كىيىن، تۇيۇقسىز يۆنىلىشىنى ئوڭغا بۇراپ بىر چوڭ تاغ ئۆڭكۈرىنىڭ ئالدىغا كەلدىم. ئۆڭكۈرنىڭ ئېگىزلىكى تۆت فوت، كەڭلىكى ئۈچ - تۆت فوت بولۇپ مۇشۇ تاغ يولىنىڭ ئاخىرقى نۇقتىسى ئىدى. بۇ چاغ تاڭ سەھەر ۋاقتى بولۇپ، ئارىزونا شىتاتىنىڭ كىشىنى ھەيران قالدۇرىدىغان مەنزىرىسى شۇكى تاڭ ئېتىشىنىڭ ئالدىدا ھېچقانداق ئالامەت يوق بولۇپ كۈندۈزى تۇيۇقسىزلا يېتىپ كېلەتتى.

مەن ئاتتىن چۈشۈپ پوۋېلنىڭ جەستىنى يەرگە قويدۇم. جەسەتنى ئىنچىكە كۈزۈتۈپمۇ ھاياتلىقتىن بېشارەت بېرىدىغان بىرەر ئالامەتنى بايقىمىدىم. مەن سۇداندىكى سۇنى ئۇنىڭ ئېغىزىغا قۇيىدۇم، يۈزىگە چاچتىم ھەم ئۇنىڭ ئىككى قولىنى سېلىدىم. قايتا تىرىلىش مۇمكىنچىلىكىنىڭ يوقلۇقىنى بىلسەممۇ يەنىلا يېرىم سائەتتىن ئارتۇق ۋاقىت سەرپ قىلىپ ئۇنى پۈتۈن كۈچۈم بىلەن جىددىي قۇتقۇزدۇم. مەن پوۋېلغا ناھايىتى ئامراق ئىدىم، ئۇ ھەرقايسى جەھەتلەردىن يېتىشكەن ئەزىمەت، ياخشى تەربىيە كۆرگەن

جەنۇبلۇق بولۇپ قەتئىي، مەرد، سادىق ھەمراھلاردىن ئىدى. مەن ئىپادىلەش قىيىن بولغان ئىنتايىن چوڭقۇر ئازاب ئىچىدە ئۇنى داۋاملىق چاقىرىشنى توختاتتىم. پوۋبلىنىڭ جەستىنى كۆتۈرۈلۈپ تۇرغان بىر پارچە تاشنىڭ ئۈستىگە قويۇپ قويغاندىن كىيىن ئۆڭكۈرگە كىردىم ۋە ئىچىنى كۆزەتتىم. ئۆڭكۈر ئىچىدە چوڭ بىر غار بولۇپ دىئامېتىرى تەخمىنەن يۈز فوت ، ئېگىزلىكى 30-40 فوت كېلىدىكەن. تەكشۈلۈشكە ئۇزۇن بولغان تۈپتۈز يەر يۈزى، كۆيدۈرۈلگەن ئوتۇننىڭ كۈلى ۋە باشقا قالدۇق نەرسىلەر بۇ يەردە ئىلگىرى ئادەم تۇرغانلىقىنى ئىسپاتلاپ تۇراتتى. ئۆڭكۈرنىڭ كەينى تەرىپى قاراڭغۇ بولۇپ، باشقا غارلارغا تۇتۇشىدىغان يولنىڭ بار-يوقلىقىنى پەرق ئەتكىلى بولمايتتى . مەن ئالدىغا كىتۈنۈپ تاتلىق ئۇيغا كېلىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدىم. بۇ ئاتلىق ئۇزۇن يول باسقانلىقتىن ھاردۇق يەتكەنلىكى ھەم جەڭ قىلىش ۋە قېچىش جەريانىدىكى زىيادا چارچاشتىن بولۇۋاتقان ئەكس تەسىر ئىدى. ئۆڭكۈردە تۇرۇپ ئۆزۈم يالغۇز بىر توپ ئاتلىق دۈشمەنگە تاقابىل تۇرغىلى بولىدىغانلىقىغا گەپ كەتمەيتتى. شۇڭا بۇ يەر مەن ئۈچۈن بىرقەدەر بىخەتەر بىلىندى.

ئۇزاق ئۆتمەي تاتلىق ئۇيغۇ مېنى ھالسىزلىنىدۇرۇپ يەردە يېتىپ بىردەم ئارام ئېلىۋېلىشتەك كۈچلۈك ئىستەككە قارىشى تۇرۇش چىدامچانلىقىمنى بىتچىت قىلىش دەرىجىسىگە بېرىپ يەتتى. ئەمما مەن بۇ يەردە ئۇخلىسام ھەرگىز بولمايدۇ. چۈنكى بۇنداق قىلسام مېنىڭ قىزىل تەنلىكلەرنىڭ قولىدا ئۆلۈشۈم مۇقەررە بولىشى كېلىشىپ قالغان بولۇپ، ئۇلارنىڭ ھەر ۋاقىت ماڭا ھۇجۇم قىلىشى مۇمكىنچىلىكى بار ئىدى. مەن خۇددى مەست بولۇپ قالغان ئادەمگە ئوخشاش ئۆڭكۈر تاملارغا چاپلىشىپ جىسمىمدىكى ئاخىرقى ماغدۇرنى قول - پۇتلىرىمغا يىغىپ ئۆڭكۈرنىڭ ئىچىگە قاراپ داۋاملىق ئىلگىرلىدىم. لېكىن ئاخىرى يۈزۈم يەرگە قارىغان پىتى تامدىن سىيرىلىپ يىقىلدىم.

ئىككىنچى باب

گۆر ئاغزىدىن قۇتۇلۇش

تاتلىق ئۇيغۇ مېنى ئۆزىگە ئەسىر قىلىۋالغان ئىدى. مۇسكۇللىرىم بوشىشىپ ئەمدى ئۇخلاي دەپ تۇرۇشۇمغا يېقىنلاپ كېلىۋاتقان ئاتنىڭ تۇپاق ئاۋازى قۇلىقىمغا كىردى. ئورنۇمدىن تۇراي دېسەممۇ مۇسكۇللىرىم ماڭا بوي سۇنمىغاندەك بىلىندى. سىرتتىكى ئاۋازلارنىڭ يېقىنلىشىشىدىن سەل سەگەكلىشىپ تەستە كۆرۈمنى ئاچتىم. ئەمما مۇسكۇللىرىم ئاللىقاچان ھەرىكەتتىن قالغان بولۇپ بىر پارچە تاشقىلا ئوخشايتتى. دەل شۇ پەيتتە مەن ئاچماق شەكىلىدىكى ئىككى يولغا بۆلۈنگەن ئاجىز تۇماننىڭ ئۆڭكۈر ئىچىگە تولغانلىقىنى بايقىدىم. تۇمان ناھايىتى شالاڭ بولۇپ پەقەت قوياش نۇرى يورۇتۇپ تۇرغان ئۆڭكۈر ئېغىزىدىلا ئۇنى كۆرگىلى بولاتتى. غىدىقلىغۇچى بىر خىل سېسىق پۇراق بۇرنۇمغا ئۇرۇلدى. شۇ ھامان ئۆزۈمنىڭ زەھەرلىك گازنىڭ ھۇجۇمىغا ئۇچرىغانلىقىمنى پەرەز قىلدىم. ئەمما ھەيران قالارلىق ئىش شۇكى، پۇت - قولۇم مېنىڭ باشقۇرۇشۇمغا بوي سۇنماي مېڭ توننا تاشتەك قىمىر قىلماي تۇراتتى.

مەن يۈزۈمنى ئۆڭكۈر ئاغزىغا قارىتىپ ياتاتتىم، شۇڭا ئۆڭكۈر بىلەن تاغ قاپتىلىنى ئايلىنىپ ئۆتكەن تاغ يولىنىڭ بۇرۇلۇش نۇقتىسى ئوتتۇرىلىرىدىكى كىچىك بىر بۆلۈك تاغ يولىنى كۆرەلەيتتىم. يېقىنلاپ كېلىۋاتقان ئاتلارنىڭ تۇپاق ئاۋازى ئاللىقاچان توختىغان ئىدى. مەن ئىندىئانلارنىڭ ئۇششاق تاش پارچىلىرىنى ئاستا - ئاستا دەسسەپ، ماڭا قاراپ ئوغرىلۇقچە يېقىنلىشىۋاتقانلىقىغا ھۆكۈم قىلدىم. مەن كۆڭلۈمدە ئۇلارنىڭ مېنى تېزىرەك بىرتەرەپ قىلىۋېتىشىنى ئۈمىد قىلدىم، چۈنكى ئۇلارنىڭ مېنى تۈرلۈك قىيىن - قىستاق ئۇسۇللىرىنى قوللىنىپ ئېچىنىشلىق ئۆلتۈرۈشىنى خالىمايتتىم.

ئۇزاق ئۆتمەيلا ئاجىز بىر ئاۋازدىن ئۇلارنىڭ ماڭا خېلى يېقىنلا كېلىپ قالغانلىقىنى

بىلدىم. بېشىغا قۇش پېيىدىن چەمبىرەك كىيىۋالغان ، يۈزىگە تال - تال سىزىقلار سىزىلغان بىر يۈزنىڭ ئېھتىيات بىلەن تاغ ئۆڭكۈرىنىڭ ئېغىزىدىكى كۆتۈرۈلۈپ تۇرغان بىر پارچە قۇرام تاشنى ئايلىنىپ ئۆتكەنلىكىنى ، كەينىدىنلا ياۋۇزلۇق چىقىپ تۇرىدىغان بىر جۈپ كۆزنىڭ ماڭا مېخەك قادالغانلىقىنى كۆردۈم. بۇ ۋاقىتتا كۈن نۇرى ئۆڭكۈر ئېغىزىدىن ئۆتۈپ مېنىڭ بەدىنىمگە چۈشۈپ تۇرغان بولۇپ ، ئۇ ئۆڭكۈر ئىچىدىكى خىرە يورۇقلۇق ئىچىدە مېنى كۈزىتىۋاتاتتى.

ئۇ ئەبلەخ ماڭا يېقىنلاشمىدى ، ئەكسىچە جايىدا تۇرۇپ ماڭا تىكىلدى. ئۇنىڭ ئىككى كۆزى بۆرتۈپ چىققان ، قاپىقى تۆۋەنگە ساڭگىلىغان سەت ، بەتبەشەرە ئىدى. ئۇنىڭ كەينىدىن يەنە بىر قورقۇنچلۇق چىراي كۆرۈندى ، ئارقىدىنلا ئۈچىنچى ، تۆتىنچى ۋە بەشىنچى چىراي كۆرۈندى. ئۇلار تۇرۇۋاتقان ئورۇن تار بولغاچقا قىستىلىشىپ بويىنى سوزۇپ ئالدىكى ئەبلەخنىڭ مۇرىسىدىن بېشىنى چىقىرىشىپ ، نۆۋەتلىشىپ بەتبەشەرە چىرايلىرىنى كۆرسىتىشەتتى. ئۇلارنىڭ نېمە ئۈچۈن بۇنداق قىلىدىغانلىقىنى پەقەت ئون يىلدىن كېيىنلا ئاندىن چۈشەندىم. ماڭا قارىشىپ تۇرغان بۇ ئەبلەخلەرنىڭ كەينىدە ئېنىقكى ، يەنە بىر توپ خۇمپەر بار ، ئالدىدىكىلەر كەينىدىكىلەرگە بولۇۋاتقان ئەھۋالنى ئاستا يەتكۈزگەن ئىدى.

ئاجىز ، ئەمما ئېنىق ئاڭلىغىلى بولىدىغان بىر خىل ئاۋاز كەينىمدىكى غارنىڭ چوڭقۇر يېرىدىن چىقىپ ئىندىئانلارنىڭ قۇلىقىغا كىرىشىگە ئۇلار قورققىنىدىن ئالاقزادە بولۇپ كەينىگە بۇرۇلۇپلا قاچتى. ئۇلار مېنىڭ كەينىمدىكى كۆرگىلى بولمايدىغان بىر نەرسىدىن قاتتىق چۈچۈپ ئالدىراپ - تېنەپ قېچىشماقتا ئىدى. ھەتتا ئۇلاردىن بىرى تامدىن غۇلاپ تاشنىڭ ئۈستىگە يېقىلىپ چۈشتى. ئىندىئانلارنىڭ قىيا-چىيالىرى تاغ جىلغىسىدا كۈچلۈك ئەكس سادا پەيدا قىلىنغاندىن كىيىن تۇيۇقسىز جىمىپ قالدى. نېمە ئىش يۈز بەرگەنلىكىنى چۈشەنەلمەيلا قالدىم.

ئىندىئانلارنى قورقۇنچقا سالغان بايقى ئاۋاز قايتا پەيدا بولمىدى. ئەمما بۇ ئاۋاز مېنىڭ كەينىمدىكى غارنىڭ چوڭقۇر يېرىگە يوشۇرۇنغان قورقۇنچلۇق بىر نەرسىنى پەرەز

قىلىشىمغا يېتىپ ئاشاتتى. ئۇنىڭ نېمىلىكىنى، قانداق قىلىپ ئىندىئانلارنى بۇنچىلىك ساراسمىگە سېلىۋەتكەنلىكىنى پەرەز قىلىشقا ۋە تەسۋىرلەشكە ئاجىزلىق قىلاتتىم. قورقۇش نىسبىي ئاتالغۇ. شۇڭا مەن كېچىدە قېچىش جەريانىدا بېشىمدىن ئۆتكۈزگەن خەتەرلىك جەريان بىلەن ھازىرقى ھېسپاتىمنى سېلىشتۇرۇپ كۆردۈم.

پۈتۈن بەدىنىم ئۇيۇشقان بولۇپ ھېچقانداق ھەرىكەت قىلىشقا ئامالسىز ئىدىم. مەن يەردە يىتىش جەريانىدا كەينىمدىن كېلىۋاتقان ئاجىز ئاۋازنى يەنە نەچچە قېتىم تىڭشىغاندەك قىلدىم. ئاڭلىماققا بۇ ئاۋاز بىراۋنىڭ ئېھتىيات بىلەن ئاستا يۆتكەلگەن چاغدا چىقارغان ئاياق تۇشىغا ئوخشايتتى. ئاۋاز ئاخىرى يوقاپ كەتتى. مەن جىمجىت يېتىپ ھازىرقى ھالىتىمنى، سەزگۈمنى يوقۇتۇشۇمنىڭ سەۋەبىنى مۇجمەل قىياس قىلاتتىم. ئەمما بۇنىڭغا جاۋاب تېپىشقا مەندىكى ماغدۇر كەملىك قىلاتتى. شۇڭا بىردىن بىر ئۈمۈدۈم بۇ ھالەتنىڭ قانداق تۇيۇقسىز پەيدا بولغان بولسا شۇنداق تۇيۇقسىز كېتىپ قىلىشى ئىدى.

كۈن غەربكە ئۆرۈلگەندە ئېتىم چۆلۈۋىرىنى سۆرەپ ئوزۇق ۋە سۇ ئىزلەپ تاغ يولىدا ئاستا مېڭىپ يۈرەتتى. مەن ئۆزۈم يالغۇز ھىلقى سىرلىق ھەمراھىم ۋە دوستۇمنىڭ جەستى بىلەن بىللە قالدىم. پۈۋېلىنىڭ جەستى نەزەر دائىرەمدە بولۇپ بۇرۇنقى ئورنىدا، ئەتىگەن قوپۇپ قويغان تاش ئۈستىدە تۇراتتى. شۇ ۋاقىتتىن باشلاپ تاكى يېرىم كېچىگىچە ئەتراپ تىپتىنچ گۆرۈستەن جىمجىتلىققا چۆكتى. ئىككىنچى كۈنى سەھەردە مەن تۇيۇقسىز قورقۇنچلۇق ئىگرىغان بىر ئاۋازنى ئاڭلاپ قالدىم. ئۆڭكۈرنىڭ قاراڭغۇ يېرىدىن كېلىۋاتقان بىر نەرسىنىڭ يۆتكەلگەن ئاۋازى قۇلقىمغا يېتىپ كەلدى. شۇنىڭ بىلەن بىللە يەنە دەرەخ يوپۇرمىقى تۆكۈلۈۋاتقاندا شىرت - شىرت قىلغان ئاجىز ئاۋازمۇ بار ئىدى. مېنىڭ جىددىي پەيتلەرنى باشتىن كەچۈرگەن نېرۋامغا نىسبەتەن ئېيتقاندا بۇنداق ئادەمنى تەشۋىشكە سالىدىغان ئاۋاز ئىنتايىن قورقۇنچلۇق تۇيۇلاتتى. مەن خۇددى گىگانىت ئادەمگە ئوخشاش زور غەيرەت بىلەن بۇ قورقۇنچلۇق ئاسارەتتىن قۇتۇلماقچى بولدۇم. بۇنداق غەيرەت، ئەقىل - پاراسەت، ئىرادە ۋە نېرۋىلارنىڭ

بىرىكىشىدىن تۈزۈلگەن بولۇپ مۇسكۇللار بۇنىڭدىن مۇستەسنا ئىدى. مەن ھەتتا چىمچىلاق قولۇمنىمۇ مىدىرلىتالمىساممۇ غەيرەتكە كېلىپ بۇ ۋەھىمدىن قۇتۇلماقچى بولدۇم. مەن بۇنىڭ ئۈچۈن پۈتكۈل سەزگۈمنى ئىشقا سالدىم. تۇيۇقسىز ئادەمنىڭ ئىچىنى ئېلىشتۇرىدىغان بىر خىل سېزىم پەيدا بولدى ھەم خۇددى پولات ئارغامچىنىڭ بىر بىرىگە سۈركەلگىنىدەك «كارىت» قىلغان چىرقىراق ئاۋاز چىقىپ بىردىنلا ئورنۇمدىن تۇرۇپ كەتتىم ۋە دۈمبەمنى ئۆڭكۈر تېمىغا يۆلەپ تۇرۇپ ئىچكىرىدىكى سىرلىق دۈشمەنگە يۈزلەندىم.

ئاي نۇرى ئۆڭكۈر ئېغىزىدىن كىرىپ غار ئىچىنى يورۇتقاندىن كىيىن مەن ئالدىمدا بىر جەسەتنىڭ ياتقانلىقىنى كۆردۈم ھەم ئۆز كۆزۈمگە ئىشىنەلمەيلا قالدىم. بۇ مېنىڭ جەستىم بولۇپ بەردە ياتقىنىغا بىر نەچچە سائەت بولغان ئىدى. ئۇنىڭ بىر جۈپ كۆزى تاغ ئۆڭكۈرىنىڭ كۆتۈرۈلۈپ تۇرغان يېرىگە تىكىلگەن ، ئىككى قولى جانسىز ھالدا ئىككى يانغا تاشلانغان ئىدى. مەن ئالدى بىلەن ھېچقانداق ھاياتلىق ئىزىنى قالمىغان جەستىمگە ئاندىن قاتتىق ھەيرانلىق ئىچىدە ئۆزۈمگە سەپسالدىم. مەن ئەسلىدە كىيىم كىيگەن بولساممۇ ئەمما ھازىر ئەمدىلا تۇغۇلغان بوۋاقتەك قىپ - يالىڭاچ تۇراتتىم.

بۇنداق ئۆزگىرىش بەك تۇيۇقسىز يۈز بەرگەن ، تەپەككۈرۈمدىن زور دەرىجىدە ھالقىپ كەتكەن بولۇپ مەن باشقا ھەر قانداق ئىشنى ۋاقىتلىق ئۇنتۇپ قالدۇم دېسەممۇ ، ئەمما ئۆزۈمنىڭ غەلىتە ھالدا تامامەن ئۆزگەرگەنلىكىم خىيالىمدىن كەتمەيتتى كاللامغا بىرىنچى بولۇپ كەلگىنى بۇ ھالاكەتتىن دېرەك بېرەمدۇ ، دېگەن سوئال بولدى. ئەجەبا مەن قايتا تىرىلىپ راستتىنلا يېڭى بىر ھاياتلىقنى مەڭگۈ باشتىن كەچۈرۈشنى باشلىدىممۇ؟ ھەرقانچە ئويلىساممۇ بۇ ئىشلارنى چۈشەنمەيتتىم. مەن ئەزەلدىن بۇنچىلىك گاڭگىراپ باقمىغان ئىدىم. بۇ ئىشلارغا ئىشەنگۈم كەلمەيتتى. چۈنكى مەن غەيرەتكە كېلىپ ئۇيۇشۇپ قالغان بەدىنىمنى قۇتقۇزماقچى بولغاندا يۈرىكىمنىڭ كۆكرەك قەپسىمگە ئۇرۇلۇۋاتقانلىقىنى ، نەپىسىمنىڭ قىسىلۇۋاتقىنىنى ، پۈتۈن بەدىنىمدىن تەر قويۇلۇۋاتقىنىنى سەزگەن ئىدىم. مەن ئىپتىدائىي ئۇسۇل بويىچە بەدىنىمنى چىمدىپ

كۆردۈم. قاتتىق ئاغرىق سېزىمىدىن ئۆزۈمنىڭ راستتىنلا رېئال دۇنيادا تۇرغانلىقىمنى، ھەرگىزمۇ ئەرزۇئا ئەمەسلىكىگە چوڭقۇر ئىشەندىم.

ئۆڭكۈرنىڭ چوڭقۇر يېرىدىن يەنە ئىگرىغان ئاۋاز كەلدى. بۇ ئاۋاز ماڭا يەنە بىر قېتىم ئۆزۈمنىڭ ئىنتايىن خەتەرلىك ئەھۋالدا تۇرۇۋاتقانلىقىمنى ئەسلىتىدى. ئۇچامغا يېپىچىلىك بىر نەرسە كىيىمگەن ھەم ھېچقانداق قورال ئالمىغان تۇرۇقلۇق ماڭا تەھدىت سېلىۋاتقان سىرلىق كۆرۈنمەس دۈشمەنگە قاراپ تۇرىۋېرىشنى خالىمىدىم. ئالتە ئاتار تاپانچام ھاياتلىق ئىزناسى قالمىغان جەستىمدە قىسقىلىق تۇراتتى. چۈشەندۈرۈپ بەرگىلى بولمايدىغان بىر خىل سېزىمنىڭ تۇرتكىسىدە، مەن جەسىدىمگە قول تەگكۈزۈشكە جۈرئەت قىلالىمىدىم. بۇنداق قىلىشنى كۆڭلۈم كۆنۈرمەيتتى. كارابىن مىلتىقىم ئۇزۇن قونچىلىق ئۆتۈكۈمنىڭ ئىچىگە قىستۇرۇلغان بولۇپ، ئۆتۈكۈم بولسا ئاتنىڭ ئىگرىگە باغلانغانىدى. ئەپسۇس، ئات ئاللىقاچان يىراقلارغا كەتكەن، شۇڭا، مەن ئۆزۈمنى قوغداش ئىقتىدارىمدىن تامامەن مەھرۇم بولغان ئىدىم. ھازىر قىلالايدىغان بىردىن بىر ئىشىم قىچىش ئىدى. كاللامدا پەيدا بولغان ئادەتتىن تاشقىرى تېز ئىنكاس ماڭا ئۆڭكۈرنىڭ ئىچكىرىسىدىكى نەرسە ماڭا ئاستا يېقىنلىشىۋاتقان، تەشۋىشلىك ئاۋازنى قايتا ئاڭلىغان پەينە چوقۇم قىچىش قارارىغا كەلتۈردى.

مەن يەنە ساقلىيالمىتىم. شۇڭا تېزلىك بىلەن ئۆڭكۈردىن يۈگۈرۈپ ئارىزونا شتاتىنىڭ يۇلتۇزلار شولا تاشلاپ تۇرغان كەڭ زېمىنىغا چىقتىم. ئۆڭكۈردىن چىقىشىمغا ساپ تاغ ھاۋاسى تېز روھلاندۇرۇش دورىسىدەك ئۈنۈمنى كۆرسەتتى. تىنىمگە يېڭى ھاياتلىق ۋە يېڭى روھنىڭ كىرۋاتقانلىقىنى سەزدىم. مەن بىر پارچە كۆتۈرۈلۈپ تۇرغان قۇرام تاشنىڭ يېنىدا ئارام ئېلىۋېتىپ ئەمدىشە قىلىشنىڭ ھېچقانداق ھاجىتى يوقلىقىنى كۆرۈپ ئۆز - ئۆزۈمگە كايىدىم. بەزى ئىشلار مېنى ئويلىاندۇردى. مەن ھېچقانداق يار - بۆلەكسىز ئەھۋالدا ئۆڭكۈر ئىچىدە شۇنچە ئۇزاق يېتىپمۇ بىر ئازمۇ پاراكەندىچىلىككە ئۇچراپ باقمىدىم. كاللام سەگەكلەشكەندىن كىيىن ئاخىرقى ھۆكۈم مېنى ئاڭلىغان ئاۋازنىڭ مۇقەررەر ھالدا تەبىئىي پەيدا بولغان ھەم زىيان يەتكۈزمەيدىغانلىقىغا

ئىشەندۈردى. ئۆڭكۈرنىڭ تۈزۈلۈشىدىن قارىغاندىمۇ ئاجىز شامال چىقىسلا شۇنداق ئاۋاز پەيدا بولۇش ئېھتىماللىقى بار ئىدى.

مەن قايتا تەكشۈرۈپ بېقىشنى قارار قىلدىم. بېشىمنى كۆتۈرۈپ ساپ، سالقىن، ئادەمگە ئارامبەخش ئېتىدىغان تاغ ھاۋاسىنى قانغۇچە سۈمۈردۈم. ھاۋادىن نەپەسلىنىۋېتىپ تاشلىق تاغ جىلغىسىنىڭ گۈزەل مەنزىرىسىنى تاماشا قىلدىم. يەنە كاكئۇس ئۆسۈملۈكى بىلەن تولغان بىر پارچە يەرنى كۆردۈم. ئاي نۇرى ئاستىدا بۇ نەرسىلەر ئاجايىپ گۈزەل مەنزىرىنى شەكىللەندۈرگەن بولۇپ كىشى تەسۋىرلەپ بەرگۈسىز سېھرىي كۈچكە تولغان ئىدى. ئارىزونا شتاتىنىڭ ئاي نۇرى ئاستىدىكى مەنزىرىسىگە سېلىشتۇرغاندا غەرب رايونلىرىنىڭ كىشىنى تېخىمۇ روھلاندۇرىدىغان غەيرىي تاغ مەنزىرىسىنى بۇ يەردە كۆرگىلى بولمايتتى. يىراقتا كۆرۈنۈۋاتقان كۈمۈش رەڭلىك تاغ تىزمىسى، قىزىق تاغ چوققىلىرى ۋە قۇرغاق تاغ جىلغىسىدىكى ئۆزگىچە ئاي نۇرى شولىسى ھەم كۆلەڭگە، يەنە بۆرتۈپ چىققان چىرايلىق كاكئۇس ئۆسۈملۈكىنىڭ كۆرۈنۈشى بۇلارنىڭ ھەممىسى ئادەمنى ئىنتايىن جەلپ قىلاتتى. بۇلار ئالقاچان يوقالغان، ھەم ئىنسانلار تەرىپىدىن ئۇنتۇلغان بىر دۇنيانى كىشىلەرنىڭ تۇنجى قېتىم بايقىغىنىغا ئوخشايمىز. بۇلار شەكىللەندۈرگەن مەنزىرە يەرشارىدىكى ھەرقانداق بىر يەرنىڭ مەنزىرىسىدىن جىق پەرق قىلاتتى.

مەن مۇشۇنداق پىكىر يۈرگۈزۈۋېتىپ كۆزۈمنى يەر يۈزىدىن يىراق ئاسمانغا تىكتىم. سانسىزلىغان يۇلتۇز يەر شارىدىكى مەنزىرىگە ئاجايىپ گۈزەل ھەم ئىنتايىن ماس كەلگەن كائىنات يېپىنچىسى ھازىرلىغان ئىدى. مېنىڭ دىققىتىم ناھايىتى تېزلا يىراق ئۇيۇق سىزىقنىڭ يېنىدا كۆتۈرۈلۈپ تۇرغان بىر چوڭ قىزىل رەڭلىك يۇلتۇز تەرىپىدىن تارتىپ كېتىلدى. مەن بۇ يۇلتۇزنى پۈتۈن دىققىتىم بىلەن كۆزىتىۋاتقان چاغدا بىر خىل غايەت زور تارتىش كۈچىنىڭ مېنى ئۆزىگە تارتىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدىم. بۇ يۇلتۇز دەل مارس - ئۇرۇش ئىلاھى ئىدى. مېنىڭدەك بىر ئەسكەرگە نىسبەتەن ئۇنىڭ سېھرىي كۈچىگە قارىشى تۇرۇش ھەرگىز مۇمكىن ئەمەس ئىدى. ئۇ بۈگۈن ئادەتتىن تاشقىرى يارقىن،

گىگانىت بولۇپ، يىراقتا، تىنىق ئاسماندا تەنھا ئېسىلىپ تۇراتتى. مەن قاراڭغۇ كېچىدە ئۇنى سۈرۈۋاتقىنىدا ئۇ تەسەۋۋۇر قىلىش تەس بولغان يىراق بوشلۇقتىن مېنى چاقىرىۋاتاتتى، يېنىغا بېرىشقا جەلپ قىلىۋاتاتتى، مېنىڭ كېلىشىمنى كۈتۈۋاتقاندا قىلاتتى.

مېنىڭ ئۇنىڭ قىشىغا بېرىش ھەۋسىمىنى ھېچ نەرسە توسۇپ قالمايتتى. ئۇنىڭ سېھىرلىكلىكى، سىرلىقلىقى مېنى ئۆزىگە رام قىلىۋالدى. مەن ئىختىيارسىز كۆزۈمنى چىڭ يۇمۇپ ئىككى قولۇمنى ئۇرۇش ئىلاھىغا ئۇزاتتىم. مەن خىيالىدەك يۇقىرى تېزلىك بىلەن ئىنسان مېڭىپ باقمىغان ئىندۇكسىيە بوشلۇقىدىن ئۆتۈپ ئۇرۇش ئىلاھى تەرىپىدىن تارتىپ كىتىلدىم. مەن ئىنتايىن سوغۇق ۋە قاراڭغۇلۇقنى ھېس قىلدىم.

ئۈچىنچى باب

مەن مارقا كەلدىم

كۆزۈمنى ئېچىپ بىر قەدىمىي مەنزىرىنى كۆرگەندەك بولدۇم. مارقا يىتىپ بارغانلىقىم ئايان بولدى. مېنىڭ ئۇخلاپ قالغىنىم يوق، ئەس ھوشۇم جايدا، مېڭەم سەگەك ئىكەنلىكىگە ئىشىنىمەن. ھېسسىي تۇيغۇ ماڭا مارقا ئىكەنلىكىمنى ئېيتىپ بەرمەكتە، خۇددى سىزنىڭ يەر شارىدا ئىكەنلىكىڭىزنى سىزگە ئېيتىپ بېرىۋاتقىنىدەكلا. مەن مارقا ئىكەنلىكىمدىن گۇمانلانمايمەن، خۇددى سىزمۇ يەرشارىدىلىقىڭىزدىن گۇمانلانمىغاندەك.

مەن ئۆزۈمنىڭ سارغۇچ بىر خىل يىپىنچا ئۆسۈملۈك ئۈستىدە ياتقانلىقىمنى بايقىدىم. بۇ ئۆسۈملۈك مېنىڭ تۆت ئەتراپىدا كۆز يەتكۈسىز ھالدا بىر نەچچە ئىنگىلىز مىلى يېپىلغان ئىدى. مەن بىر دانە چوڭ يومۇلاق تەخسە شەكىللىك ئويما يەردە ياتانم. ئەتراپقا نەزەر تاشلىغاندا بۇ يەرنىڭ گىرۋىكىنى بويلاپ چۆردەپ تۇرغان كىچىك

تاغلارنىڭ ئېگىز - پەس قانۇنىيەتسىز تۈزۈلۈشىنى پەرق ئەتكىلى بولاتتى. بۇ دەل چۈش ۋاقتى بولغاچقا قۇياش نۇرى ماڭا تىك چۈشۈپ تۇراتتى. ئۇنىڭ تەپتى مېنىڭ يالىڭاچ بەدىنىمگە چۈشۈپ قىزىق ئىغىكت پەيدا قىلغان بولسىمۇ، ئەمما ئارىزونا شتاتىنىڭ ئاپتېپىدىن ئاجىز ئىدى. ھەممىلا يەردىكى تاشلار قۇياش نۇرىدا يالت - يۇلت چاقناپ خۇددى كۇۋارتسىتەك جۇلالىنىپ تۇراتتى. نەزىرىم سول تەرىپىمدىكى ئانچە يىراق بولمىغان جايدا تۇرغان تەخمىنەن يۈز يارد ئۇزۇنلۇقتىكى پاكار قورشاۋ تامغا چۈشتى. تامنىڭ ئېگىزلىكى تۆت فوت ئەتراپىدا كېلەتتى. ئەتراپتا يېپىنچا ئۆسۈملۈكتىن باشقا ئۆسۈملۈكلەرنى كۆرگىلى بولمايتتى. ئۆزۈمنىڭ سەل ئۇسغانلىقىنى ھېس قىلدىم. شۇڭا ئەتراپنى تەكشۈرۈپ بېقىش قارارىغا كەلدىم.

مەن ئورنۇمدىن تۇرۇپ چۈچۈپ كەتتىم، چۈنكى ئورنۇمدىن تۇرۇش ھالىتىم يەر شارىدىكى بىلەن ئوخشاش بولسىمۇ، ئەمما بۇ يەردە ئورنۇمدىن تۇرغان چاغدىكى كۈتۈلۈش مېنى يەر يۈزىدىن ئۈچ يارد ئەتراپىدا كۆتۈرۈۋەتتى ھەم يەر يۈزىگە قايتىپ چۈشكىنىمدە روشەن سىلكىنىشىنى بايقىدىم. ئارقىدىنلا بىر تالاي كۈلكىلىك ئىشلار يۈز بەردى. مەن يول مېڭىشنى يېڭى باشتىن ئۆگەنمىسەم بولمايدىغاندەك قىلاتتى. يەر شارىدىكى بىر قەدەم ئېلىش ئۈچۈن مۇسكۇللار پەيدا قىلغان كۈچ مارتىنا ئىنتايىن قىزىقارلىق ھەرىكەت ھاسىل قىلىدىكەن. مەن ئىختىيارسىز رەڭگى - تۈرلۈك قىلىقلارنى چىقىرىپ نورمال يول يۈرۈشكە ئامالسىز قالدىم. ھەر بىر سەكرىشىمدە يەر يۈزىدىن نەچچە فوت كۆتۈرۈلۈپ كېتەتتىم، ئىككىنچى ، ئۈچىنچى قەدەمنى تاشلىغىنىمدا يەرگە يىقىلغانلىقىمنى ياكى ئوڭدامغا چۈشكەنلىكىمنى كۆرەتتىم. مەن تېزلا بۇنى چۈشۈنۈپ يەتتىم. ئەسلىدە مېنىڭ مۇسكۇللىرىم يەر شارىدىكى ئېغىرلىق كۈچىگە ئادەتلەنگەچكە مارتىنىڭ ئاجىز تارتىش كۈچى ۋە ئاتموسفۇرا بېسىمىغا كۈلەلمىگەن ئىدى. ھەرقانچە كۆڭۈل قويۇپ تىرىشساممۇ مەغلۇپ بولاتتىم. يەر شارى ئىنسانلىرىغا خاس بولغان ھەر بىر ھەرىكەتتىمۇ مېنى توپتەك قاڭقىتىپ يۇقىرىغا تاشلايتتى.

مەن ئالدى بىلەن پاكار قورشاۋ تامنى تەكشۈرۈپ بېقىشنى مۇۋاپىق كۆردۈم.

ئەتراپتا ھېچقانداق باشقا ئىمارەت ياكى دەل - دەرەخ يوق بولۇپ پەقەت مۇشۇ قۇرۇلۇشلار بۇ يەردە ئادەم بارلىقىنىڭ بىردىنبىر ئىسپاتى ئىدى. شۇڭا تامنىڭ يېنىغا بېرىش ئۈچۈن مېنىڭ قىلىدىغان بىردىن بىر ئىشىم بىرىنچى ھەرىكەت قانۇنىيىتى - ئۆمۈلەش بولدى. مېنىڭ ئۆمۈلەش ھەرىكىتىم يامان ئەمەس بولۇپ ئۇزاق ئۆتمەيلا قورشاۋ تامنىڭ يېنىغا يېتىپ باردىم. قورشاۋ تامدا ئىشىك ياكى بىرەر دىرىزىمۇ كۆرۈنمەيتتى. مەن ئېھتىيات بىلەن ئورنۇمدىن تۇرۇپ تامنىڭ ئۈستىدىن ئەزەلدىن كۆرۈپ باقمىغان غەلىتە مەنزىرىگە نەزەر سالدىم.

قورشاۋ تامنىڭ ئۆگزىسى قاتتىق ئەينەكتىن ياسالغان بولۇپ قېلىنلىقى تۆت. بەش فوت كېلەتتى. ئەينەك ئۆگزىنىڭ ئىچىدە ئاق رەڭلىك، يۇيۇمىلاق نەچچە يۈز دانە تۇخۇم تۇراتتى. تۇخۇملارنىڭ چوڭ كىچىكلىكى بىردەك، دىئامېتىرى تەخمىنەن ئىككى يېرىم فوت ئەتراپىدا ئىدى.

دەل شۇ چاغدا بەش - ئالتە تۇخۇم يېرىلىپ، ئىچىدىن شەكىلى غەيرى بىر نەرسە چىقىپ بىر چەتكە بېرىپ ئەينەكتىن چۈشۈپ تۇرغان قۇياش نۇرى ئاستىدا ئولتۇرۇپ كۆزنى چىمىلداقلى تۇردى. بۇلارنى كۆرۈپ ئەس - ھوشۇمنىڭ جايىدا ئىكەنلىكىدىن گۇمانلىنىشقا باشلىدىم. بۇ نەرسىلەرنىڭ گەۋدىسى ئاساسەن باش قىسمىدىن تۈزۈلگەن بولۇپ بەدىنى ناھايىتى ۋىجىك، بويىنى ئۇزۇن، ئالتە پۇتلۇق ئىدى. مېنىڭ تەسەۋۋۇرۇم بويىچە ئۇلارنىڭ ئىككى قولى، ئىككى پۇتى بار، يەنە ئىككى قولى پۇت بىلەن قولى ئارىلىقىغا ئۆسكەن ئىككى تال خالسا قول ياكى پۇت قىلىپ ئىشلىتىشكە بولىدىغان ئەزاسىدىن ئىبارەت ئىدى. ئىككى كۆزى بېشىنىڭ مەركىزىنىڭ سەل ئۈستى ئىككى يانغا جايلاشقان بولۇپ، باش قىسمىدىن كۆتۈرۈلۈپ چىقىپ تۇراتتى، ھەم ئالدىغا ھەم ئارقىغا قارىيالايتتى، بېشىنى بۇرماق تۇرۇپمۇ بىرلا ۋاقىتتا ئىككى تەرەپنى كۆزى تەلەپتەيتتى. شۇڭا بۇ غەلىتە نەرسىنى ھەرقانداق تەرەپكە قاراپ تۇرۇپتۇ دېسە خاتا بولمايتتى. قۇلقى كۆزىنىڭ سەل ئۈستى تەرەپىدە ئۆزئارا يېقىن جايلاشقان، ۋىجىك، ئۈچ بۇلۇڭ شەكىللىك بولۇپ ئەمدىلا تۇخۇمدىن چىققان بۇ ھايۋانلارنىڭ بېشىدىن ئارانلا بىر سۇڭ ئەتراپىدا چىقىپ

تۇراتتى. بۇرنى توغرا يېرىقچە شەكىلدە يۈزىنىڭ مەركىزىگە، ئېغىزى بىلەن قۇلقىنىڭ ئارىلىقىغا ئۆسكەن ئىدى. بەدىنىدە تۈك يوق، تېرىسى سېرىققا مايىل يېشىل ئىدى. مەن ئۇزاق ئۆتمەي قۇرامغا يەتكەنلەرنىڭ تېرىسى زەيتۇن دەرىخى رەڭگىدە قېنىق، ئەركىننىڭ رەڭگى چىشىنىڭكىدىن توق ئىكەنلىكىنى بىلدىم. قۇرامغا يەتكەنلەرنىڭ باش- گەۋدە سېلىشتۇرما نىسبىتى يېڭى چىققانلارنىكىدىن چوڭ پەرق قىلاتتى. چوڭلىرىنىڭ بەدەن شەكلى ئاساسىي جەھەتتىن يەر شارى ئادەملىرىنىڭكىگە يېقىن كېلەتتى. كۆزى ئاق قان كېسىلىگە گىرىپتار بولغان بىمارنىڭكىدەك قان رەڭگىدە بولۇپ، كۆز قارىچۇقى قارا ئىدى. كۆز ئالمىسىنىڭ رەڭگى چىشىنىڭ رەڭگىگە ئوخشاش ناھايىتى ئاق ئىدى. بۇ ئالامەتلەر ئۇلارنىڭ قورقۇنچلۇق چىرايى بىلەن قوشۇلۇپ ناھايىتى ياۋۇز تەسۋىر پەيدە قىلغان ئىدى. تۆۋەنكى چىشى يۇقىرىغا قاراپ ئىگىلىگەن ھالدا ئۆسكەن بولۇپ، ئۆتكۈر ئۇچى تەخمىنەن يەر شارى ئىنسانلىرىنىڭ كۆز ئورنىغىچە كېلەتتى. چىشى قار رەڭگىدە ئاق بولۇپ نۇر چىقىرىۋاتقان ساپالغا ئوخشاش ناھايىتى روشەن ۋە ئىنتايىن ۋەھشىي كۆرۈنەتتى. بۇ ئالاھىدىلىكلەرنىڭ كۆپىنچىسىنى مەن كىيىن بىلدىم. چۈنكى مېنىڭدە بۇ يېڭى نەرسىلەرنى تەپەككۈر قىلغۇدەك ۋاقىت تامامەن يوق ئىدى. مەن بۇ قورقۇنچلۇق نەرسىلەرنىڭ تۇخۇمدىن چىقىۋاتقانلىقىنى كۆزىتىۋاتقان چىغىمدا، كەينىمدە يىگىرمە نەپەر ياش مارس ئادىمىنىڭ يېقىنلاپ كەلگەنلىكىنى سەزمىگەن ئىدىم.

مارسلىقلار يېپىنچا ئۆسۈملۈك ئۈستىدە تىپتىنچ، ئاۋازسىز مېڭىپ كەلمەكتە. بۇ ئۆسۈملۈك ئەمەلىيەتتە ئىككى قار - مۇزلۇق قۇتۇپ ۋە تارقاق تېرىلغۇ يەردىن باشقا پۈتكۈل مارس يۈزىنى قاپلىغان ئىدى. مارسلىقلارنىڭ مۇددىئاسى ئىنتايىن قەبىھ بولۇپ، ئەسلى مېنى ناھايىتى ئاسانلا تۇتقۇن قىلماقچى بولغان بولۇشى مۇمكىن. مۇشۇنداق چاغدا ئەڭ ئالدىدىكى بىرىنىڭ قورالى چىقارغان ئاۋاز مېنى ئاگاھلاندۇردى.

مۇنداق بىر كىچىك ۋەقە مېنى قۇتۇلدۇرۇپ قالدى. بۇنداق دائىم ئاسانلا خەتەردىن قۇتۇلۇپ قىلىشىم مېنى ئەجەبلەندۈردى. ئەگەر بۇ بىر ئەترەت ئادەمنىڭ باشلىقىنىڭ

قورالى (بۇ قورال ئات ئېگىرىنىڭ يېنىدىكى ئىلغىغا ئېلىقلىق ئىدى). سىلكىنىگەن ۋاقىتتا ئۇنىڭ مېتال بىلەن تېڭىلغان ئۇزۇن نەيزىسىگە تىگىپ كەتمىگەن بولسام مەن ئاللىقاچان ئۇلۇمنىڭ يېقىنلاپ كىلىۋاتقانلىقىدىنمۇ خەۋەرسىز ھالدا ئۇلار تەرىپىدىن يوقىتىلغان بولاتتىم. ئەمما نەيزىگە تىگىشىم بىلەنلا پەيدا بولغان ئاجىز ئاۋازدىن مەن كەينىمگە بۇرۇلدۇم، بىر نەيزىنىڭ ئۇچى كۆكرىكىمدىن ئون فوتتەكلا يىراقلىقتا تۇراتتى، نەيزىنىڭ ئۇزۇنلۇقى قىرىق فوت ئەتراپىدا بولۇپ، ئۆتكۈر ئۇچى پارقراق مېتالدىن ئىشلەنگەن ئىدى، نەيزە تۇتقان ئەبلەخنىڭ رەڭگى - رويى تۇخۇمدىن چىقۇۋاتقان غەيرىلەر بىلەن ئوپىئوخشاش، ئاتقا مىنگەن بولۇپ نەيزىنى بېلىگە تىرەپ تۇتۇپ تۇراتتى.

ئۆچمەنلىك بىلەن ماماتلىقنىڭ دەھشىتى ھەم قورقۇنچىنى مۇجەسسەملەشتۈرگەن بۇ مەخلۇقلارغا قارىغاندا ئەينەك ئۆي ئىچىدىكى مەخلۇقلار يەنىلا ناھايىتى يېقىملىق ۋە زىيانسىز كۆرۈنەتتى. مەن ئالدىمدا تۇرغانلارنى ئادەم دەپ ئاتاشنى مۇۋاپىق كۆردۈم. ئۇلارنىڭ ئېگىزلىكى ئون بەش فوت ئەتراپىدا بولۇپ، يەر شارىدا بولسا بۇلارنىڭ بەدەن ئېغىرلىقى تۆت يۈز قانداق ئەتراپىدا چىقىشى مۇمكىن ئىدى. ئۇ تۆۋەندىكى ئىككى قولى بىلەن ئۆزى مىنگەن ھايۋاننىڭ گەۋدىسىنى قاماللاپ تۇتىۋالغان، ئىككى ئوڭ قولى نەيزە تۇتقان ھالدا بېلىگە تەكشى تىرەلگەن ئىدى. ئۇنىڭ بۇ ھالىتى بىزنىڭ ئات مىنىشىمىزگە ئوخشاپ قالاتتى. ئىككى سول قولى يان تەرەپكە قاراپ تەكشى سوزۇلغان بولۇپ بۇ ھەرىكىتى ئۇنىڭ تەڭپۇڭلۇقىنى ساقلىشىغا ياردەم بېرەتتى. ئۇ مىنىۋالغان ھايۋان ئىگەرلەنمىگەن بولۇپ چولۇۋۇرمۇ كۆرۈنمەيتتى.

ئۇنىڭ ئاستىدىكى مىنىۋالغان ھايۋاننى يەر شارى تىلى بىلەن ئىپادىلىگىلى بولمايتتى. بۇ نەرسىنىڭ مۇرىسى يەر يۈزىدىن ئون فوت كۆتۈرۈلگەن، ئىككى تەرىپىدە تۆتتىن پۇتى، كەڭ ياپىلاق قۇيرۇقى بار، گەۋدىسىنىڭ كەينى تەرىپى باش تەرىپىدىن بوغان، كېلەڭسىز ئىدى. ئۇ تېز ماڭغاندا قۇيرۇقى كەينىگە قاراپ تۈزلىنەتتى. يېرىق شەكىلدىكى ئاغزى ئۇنىڭ بۇرۇندىن باشلاپ چوڭ ھەم ئۇزۇن بويىنىغىچە سوزۇلغان بولۇپ بېشىنى ئىككىگە بۆلۈپ تۇراتتى. تېرىسى ئىككىسىگە ئوخشاشلا تۈكسىز بولۇپ كۆك

قارا رەڭدە ناھايىتى سېلىق ۋە پارىقراق ئىدى. قۇرساق قىسمى ئاق رەڭدە بولۇپ ئالدى - كەينى پۇتى، مۇرىسى ۋە ساغرا قىسمىدىن باشلاپ ئەسلىدىكى كۆك قارا رەڭدىن بارا - بارا روشەن سېرىق رەڭگە ئۆزگەرگەن ئىدى. پۈت قىسمى گۈشلۈك بولۇپ تىرنىقى بولمىغاچقا ئالغا ئىلگىرىلىگەندە ئاياق تېۋىشى چىقمايتتى. بۇندىن باشقا پۇتى ناھايىتى كۆپ بولۇپ مارس ھايۋانلىرىنىڭ ئالاھىدىلىكىگە ئىگە ئىدى. كىيىن بىلسەم مارتا پەقەت ئەڭ ئالىي دەرىجىلىك ئادەم ۋە باشقا بىرخىل ھايۋاندىلا تىرناق ئۆسىدىكەن. ئۇنىڭدىن باشقا مارتا تۇياقلىق، تىرناقلىق ھايۋان يوق ئىكەن.

بىرىنچى بولۇپ يىتىپ كەلگەن مارتىلىقنىڭ كەينىدە يەنە ئون توققۇز مارتىلىق بار ئىدى. ئۇلار ھەرقايسى جەھەتلەردىن ئۆزئارا ئوخشاش بولۇپ مەن كىيىن خۇددى بىز ئىنسانلار تاشقى جەھەتتىن ئوخشاش بولساقمۇ ئويۇخشاش ئىككى ئادەم بولمىغىنىغا ئوخشاش ئۇلارنىڭمۇ ھەرقايسىسىنىڭ ئۆزىگە خاس ئالاھىدىلىكى بارلىقىنى بىلدىم. بۇ ھالەت ياكى مۇنداقچە ئېيتقاندا مارتىغا چىقىپلا تۇنجى كۆرگەن قاباھەتلىك چۈش كەينىمگە ئۆرۈلۈپ ئۇلارغا يۈزلەنگەن چىغمىدىلا مەندە تۇيۇقسىز بىر قورقۇنچلۇق تەسىرات پەيدا قىلدى.

مەن ھېچقانداق قورال ئالمىغان ھەم قىيپالنىڭ بولساممۇ، ئەمما نەيزىدىن ئۆزۈمنى ئېلىپ قىچىشتىن ئىبارەت بىرىنچى تەبىئى قانۇنىيەت كالىمدا يالت قىلىپ چاقناپ ئۆتتى. شۇڭا چاقماق تېزلىكىدە خەتەردىن ئۆزۈمنى قاچۇردۇم. مەن بىر سەكرەپلا مارتىلىقلار تۇخۇم باسىدىغان ئۆيىنىڭ ئۆگزىسىگە چىقۇالماقچى بولدۇم. مەن ئاللىقاچان بۇ ئۆيىنىڭ تۇخۇم باسىدىغان ئۆيى ئىكەنلىكىنى جەزملەشتۈرگەن ئىدىم. مېنىڭ قىچىشىم ناھايىتى مۇۋەپپەقىيەتلىك بولدى. ئوڭۇشلۇق ھەرىكىتىم شۇ ۋاقىتنىڭ ئۆزىدە مېنى ھەم مارتىلىقلارنى قاتتىق چۆچۈتۈۋەتتى. چۈنكى مەن سەكرىگەندە بوشلۇققا قاڭغىپ چىقىپ بەر يۈزىدىن ئوتتۇز فوت ئەتراپىدا كۆتۈرۈلۈپ مېنى تۇتماقچى بولغانلاردىن يۈز فوت يىراقلىققا، قورشۇ تامنىڭ يەنە بىر تەرىپىگە چۈشكەن ئىدىم. شۇنداقلا مەن يىپىنچا ئۆسۈملۈك ئۈستىگە ئاستا چۈشتۈم، ھېچقانداق يارلانمىدىم. كەينىمگە بۇرۇلۇپ مېنى

تۇتماقچى بولغان دۈشمەنلەرنىڭ قورشاۋ تامىنىڭ يەنە بىر تەرىپىدە بىر قاتار بولۇپ تىزىلغانلىقىنى كۆردۈم. بىر قانچىسى غەلىتە چىراي ئىپادىلەرنى چىقىرىشىپ مېنى كۆزۈتۈۋاتاتتى. كىيىن مەن بۇنداق ئىپادىنىڭ ناھايىتى قورققانلىقىنىڭ ئالامىتى ئىكەنلىكىنى چۈشەندىم. قالغانلىرى مېنىڭ ئۇلارنىڭ يېڭىدىن تۇخۇمدىن چىقىۋاتقان بالىلىرىغا دەخلى قىلمىغىنىمنى كۆرۈپ مەندىن خاتىرجەم بولغاندەك قىلىشتى.

ئۇلار ئۆزئارا پەس ئاۋازدا سۆزلىشىپ قول ئىشارىتى قىلىشىپ مېنى كۆرسىتىشتەتتى. ئۇلار مېنىڭ كىچىك مەخلۇقلارغا زىيان يەتكۈزمەيدىغانلىقىمنى ، مېنىڭ قورالسىز ئىكەنلىكىمنى بايقاشتى. بۇ بايقاش ئۇلارنىڭ ماڭا بولغان ئۆچمەنلىكىنى تارقىتىۋەتكەن بولسا كېرەك. كىيىن بىلىسەم ماڭا ئەڭ پايدىلىق بولغىنى مېنىڭ ئېگىزگە سەكرەش ماھارىتىم ئىكەن. مارسلىقلار ناھايىتى يوغان، ئۈستىخىنىمۇ چوڭ بولۇپ ئېغىرلىقى بىلەن بەدىنىدىكى كۈچى ئۆزئارا ئوڭ تاناسىپ كېلەتتى. ئەمما ئىستراتېگىيە جەھەتتىن يەر شارىدىكى ئادەملەر بىلەن سېلىشتۇرغاندا ئۇلار يەنىلا كالانىي ، ئاجىز كۆرۈنەتتى. ئەگەر ئۇلاردىن بىرنى تۇتۇپ يەر شارىغا ئاپىرىپ قويسا ئۇنىڭ يەر يۈزىدىن ئۆز گەۋدىسىنى كۆتۈرۈپ تۇرالمىدىغانلىقىنى جەزىملەشتۈرۈشكە بولاتتى. شۇنداق قىلىپ مارتىستىكى ھەيران قالارلىق ماھارىتىم مارسلىقلارنىڭ مېنى ئۆلتۈرمەكچى بولغان دۈشمەنلىك نەزىرىنى بىراقلا مېنى قانداقتۇر يېڭى بىر جانلىقنى بايقاشقا ئۆزگەرتىپ مېنى تۇتۇپ ئاپىرىپ كۆرگەزمە قىلماقچى بولۇشتى .

مېنىڭ ئويلايمۇ باقمىغان ھەركىتىم ئازراق ئارام ئېلىۋېلىشىمغا ، كېيىنكى قەدەمنى قانداق بېسىشنى ئويلىۋېلىشىمغا ھەم بۇ غەلىتە مەخلۇقلارنى تەپسىلىي كۆزۈتۈشىمگە پۇرسەت يارىتىپ بەردى. چۈنكى بۇ ئەبلەخلەر بىلەن بىر كۈن ئاۋۋال مېنى قوغلىغان ئىندىئانلارنى ئاپىرىپ قاراشقا بولمايتتى. مەن مارسلىقلارنىڭ نەيزىسىدىن باشقا يەنە نەچچە خىل قورال بىلەن قوراللانغانلىقىغا دىققەت قىلدىم. بۇ قورالنىڭ بىر خىل مىلتىق ئىكەنلىكىگە، ئۇلارنىڭ بۇ مىلتىقنى ئىشلىتىشكە ئالاھىدە ماھىر ئىكەنلىكىگە گەپ كەتمەيتتى. بۇ خىل قورال ئاق رەڭلىك مېتالدىن ياسالغان بولۇپ ياغاچتىن ياسالغان

مىلتىق قوندىقىغا ئورنىتىلغان ئىدى. مەن كىيىن بۇ خىل ياغاچنىڭ ناھايىتى يېنىك ، ئىنتايىن قاتتىق ئىكەنلىكىنى بايقىدىم. بۇ ياغاچ مارتا ئىنتايىن ئەتۋارلىنىدىكەن ، ئەمما يەر شارلىقلار بۇنىڭدىن خەۋەرسىز ئىدى. مىلتىق سىنتىۋولى ئالىيۇمىن ۋە پولات بىرىكىمىسىدىن ياسالغان بولۇپ ئۇلار بۇنداق بىرىكمە مېتالنى ناھايىتى قاتتىق قىلىپ تۇتاشنى بىلىدىكەن. ئۇنىڭ قاتتىقلىقى بىز بىلىدىغان پولاتنىڭ قاتتىقلىقىدىن زور دەرىجىدە ئېشىپ چۈشىدىكەن. بۇ خىل مىلتىق يېنىك ، كالىبرى كىچىك ، سىنتىۋولى ئۇزۇن ، پارتلايدىغان رادىيلىق ئوق بېشى سەپلەنگەن بولۇپ ئادەمنى ناھايىتى ئاسانلا ئۆلتۈرلەيتتى. نەزەرىيە جەھەتتىكى ئېتىش ئارىلىقى ئۈچ يۈز ئىنگىلىز مىلى بولۇپ ، يەرشارلىقلار بۇنى ھەرگىز تەسەۋۋۇر قىلالمايتتى. ئەمما ، سىمسىز ئارلىق ئۆلچەش ئۈسكۈنىسى ۋە قارىغا ئېلىش قورۇلمىسى ئورنىتىلسا ئەمىلى ئىشلىتىشتە ئەڭ يىراق بولغاندىمۇ ئىككى يۈز ئېنگىلىز مىلىدىن ئازراق ئاشاتتى. بۇنداق يىراققا ئېتىش ئارىلىقى مېنىڭ مارسىقلارغا بولغان ھۆرمەت ھېسپىيانىمىنى قوزغىدى. بىر خىل ھېسپىي تۇيغۇ مېنىڭ مۇشۇنداق ئوچۇقچىلىقتا ماڭا بەتلىنىپ تۇرغان يىگىرمە تال مىلتىقنىڭ ئالدىدا قىچىشنىڭ ئەخمەقلىق ئىكەنلىكىنى ئاگاھلاندۇرۇپ ئۆتتى . مارسىقلار بىردەم پاراڭلاشقاندىن كىيىن بىرسى قىلىپ قالغانلىرى ئۆرۈلۈپلا ئەسلىدىكى كەلگەن بۇلۇنشىكە قاراپ يۈرۈپ كەتتى . ئۇلار تەخمىنەن ئىككى يۈز يارد ماڭغاندىن كىيىن توختاپ مىنگەن مەخلۇقلىرىنى مەن تەرەپكە بۇراپ نەزىرىنى مەن تەرەپتە قېپقالغان مارسىققا تىكىشتى. قېپقالغان مارسلىق ئىلگىرى ماڭا نەيزە تەڭلىگەن ، كىچىك ئەترەتنىڭ باشلىقى بولۇپ ، باشقىلارنىڭ ھەرىكىتى دەل بۇ باشلىقنىڭ كۆرسىتىشى بويىچە بولغان ئىدى. مارسىقلار جايلىرىدا توختىغاندىن كىيىن ئەترەت باشلىقى مىنگەن مەخلۇقىدىن يەرگە چۈشۈپ نەيزە ۋە باشقا قوراللىرىنى تاشلاپ قويۇپ تۇخۇم بېسىش ئۆيىنى ئايلىنىپ مەن تەرەپكە كېلىشكە باشلىدى. ئۇ ھەممە قورالنى تاشلىۋەتكەن بولۇپ ئۈستى - بېشى ، مەيدىسىگە ئاسقان زىننەت بۇيۇملىرىنى ھېسابقا ئالمىغاندا ئۇمۇ ماڭا ئوخشاش يالغۇچ ئىدى. ئۇ ماڭا تەخمىنەن ئەللىك فوت قالغاندا بىر

دانه مېتالدىن ياسالغان يوغان يەك بەلگىسىنى بېشىپ قول ئالغانلىرىغا قويغىنىچە مېنىڭ ئالدىمغا ئېلىپ كېلىپ ئۇچۇق، ياغراق ئاۋاز بىلەن ماڭا گەپ قىلدى. ئەمما مەن ئونىڭ تىلىنى چۈشەنەلمىدىم. ئۇ سۆزلەشتىن توختىدى، قارىماققا مېنىڭ جاۋاب قايتۇرۇشۇمنى كۈتۈۋاتقاندەك قىلاتتى. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا قولقىنى دىڭ تۇتۇپ غەلىتە كۆزىنى ماڭا توغرىلاپ تۇردى. ئارىمىزدىكى جىمجىتلىق چېكىگە يەتكەندە مەن تەۋەككۈل قىلىپ بىر قانچە جۈملە سۆزلەشنى قارار قىلدىم. چۈنكى ئۇ تەشەببۇسكار ھالدا مەن بىلەن تىنچلىقتا بىللە تۇرماقچى بولغان ئىدى. ماڭا يېقىنلىشىشتىن ئاۋۋال قورالنى تاشلىۋېتىش، ئادەملىرىنى چېكىندۈرۈش، مانا بۇلار يەر شارنىڭ ھەممىلا يېرىدە ئومۇملاشقان تىنچلىق تەكلىپىنىڭ ئىپادىسى بولۇپ، ماركىنى ئىپادىسىمۇ ئوخشاش ئىكەن. بۇنى قوبۇل قىلىشقا ۋە چۈشىنىشكە بولاتتى. چۈنكى تىنچلىقنى خالايدىغانلار ھەرگىز قولدا تۆمۈرنىڭ سۇنۇقى يوق رەقىبىگە ھۇجۇم قىلمايدۇ.

مەن قولۇمنى مەيدەمگە قويۇپ ئالدىمدىكى ماركىلىققا قاراپ چوڭقۇر تازىم قىلغاندىن كېيىن ئۇنىڭغا چۈشەندۈرۈشكە باشلىدىم. گەرچە مەن ئۇنىڭ تىلىنى چۈشەنمەسمۇ ئۇنىڭ ھەركىتى تىنچلىق ۋە دوستلۇقنى بىلدۈرگەن، بۇنداق ئىپادىلەش ماڭا ناھايىتى يېقىنچىلىقنى ھېس قىلدۇرغان ئىدى. مېنىڭ دېگەنلىرىمنىڭ ھەممىسى ئەلۋەتتە جىرا سۇلىرى چىقارغان شىلدىرىلغان ئاۋازغا ئوخشاش بولۇپ سۆزۈم تۈگىگەندىن كېيىن دەرھال قولۇم بىلەن بىر ھەرىكەت قىلدىم. مېنىڭچە ئۇ بۇ ھەرىكەتنىڭ مەنىسىنى چۈشەنەتتى.

مەن بىر تەرەپتىن ئۇنىڭغا قولۇمنى سوزۇپ بىر تەرەپتىن ئۇنىڭغا يېقىنلاشتىم. ئۇنىڭ ئېچىلغان ئالغانلىرىدىن يەك بەلگىسىنى ئېلىپ جەينىكىمنىڭ ئۈستىگە باغلىدىم ھەم ئۇنىڭغا قاراپ كۈلۈمسىردىم. ئۇنىڭ ئېچىلغان ئېغىزىمۇ شەكلىنى ئۆزگەرتىپ ماڭا جاۋاب قايتۇرغاندەك كۈلۈمسىردى، شۇنىڭ بىلەن بىللە ئۇنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى بىر قولى مېنىڭ بىلىكىمگە ئۆتكۈزۈلۈپ بۇرۇلۇپ ئۇنىڭ مەخلۇقىغا قاراپ مېڭىپ كەتتۇق. شۇ ۋاقىتنىڭ ئۆزىدە ئۇ ھەمراھلىرىغا ئىشارەت قىلدى. ئۇلار ماڭا قاراپ يۈگۈرۈشۈپ

كېلىشتى . ئەمما ئۇ سىگنال بېرىپ ئۇلارنىڭ يۈگرەپ كېلىشىنى چەكلىدى . چۈنكى ئۇ مېنىڭ بۇ ئۆزگىرىشلەردىن قورقۇپ قېچىپ كىتىشىمدىن ئەنسىرەپ قالغان ئىدى . ئۇ ئادەملىرى بىلەن بىر قانچە ئېغىز سۆزلەشكەندىن كېيىن مېنىڭ مەخلۇققا مىنىشىمگە ئىشارەت قىلدى . مەن بىر رىتسارنىڭ كەينىدە ئولتۇردۇم . ئارقىدىن ئۇ ئۆزىنىڭ ھايۋىنىغا مىندى . ئۇ كۆرسەتكەن رىتسار ئۈچ قولىنى سوزۇپ مېنى كۆتۈرۈپ كەينىگە ، مەخلۇقنىڭ پارقراق دۈمبىسىگە ئولتۇرغۇزۇپ قويدى . مەن پەقەتلا ئۇنىڭ قۇرال باغلىغان تاسمىسى ۋە باشقا زىننەت ئۈچۈن ئاسقان نەرسىلىرىنى تۇتۇپ ئولتۇردۇم . ئۇلار بۇرۇلۇپلا يىراقتىكى تاغ تىزمىسىغا قاراپ ئۇچقاندەك يۈرۈپ كەتتى .

تۆتىنچى باب

ئەسەر

بىز تەخمىنەن قىرىق ئىنگىلىز مىلى يول يۈرگەندىن كىيىن يەر شەكلى يۇقىرى كۆتۈرۈلۈشكە باشلىدى . كېيىنرەك بىلىسەم ، بىز ھازىر مارتىكى ئۇزۇن كەتكەن بىر ئۆلۈك دېڭىزنىڭ قىرغىقىغا يېقىنلىشىۋاتقان ئىكەنمىز . مەن دەل ئاشۇ ئۆلۈك دېڭىزنىڭ تېگىدە مارتىلىقلار بىلەن كۆرۈشكەن ئىكەنمەن . ئۇزاق ئۆتمەي بىز تاغ تىزمىسىنىڭ باغرىغا يىتىپ باردۇق . ئاندىن بىر تار تاغ قاپتىلىدىن ئۆتۈپ كەڭ كەتكەن تاغ جىلغىسىغا يىتىپ كەلدۇق . بۇ تاغ جىلغىسىنىڭ بېشىدا سەل كۆتۈرۈلۈپ تۇرغان يەر بار ئىكەن . مەن ئۇ يەردە چوڭ بىر شەھەرنىڭ بارلىقىنى كۆردۈم . بىز بۇ شەھەرگە قاراپ ئۇچقاندەك يۈرۈپ كەتتۇق . تامامەن ۋەيران بولغان بىر يول بۇ شەھەرگە بىۋاسىتە تۇغۇلىدىكەن . بىز بۇ يولدىن ئۆتۈپ شەھەرگە كىرىدۇق . بىز كۆتۈرۈلۈپ تۇرغان يەرنىڭ گىرۋىكىگە كېلىشىمىزگىلا ئۇ يەردە تۇيۇقسىز كەڭ بىر پەلەمپەي كۆرۈندى . ئىنچىكە كۆرۈنۈپ ئەتراپىدا كۆرگەن قۇرلۇشلاردا ئادەم ئولتۇراقلاشمىغانلىقىنى ، تاشلىۋىتىلگىلى ئۇزۇن

بولغان بولسىمۇ يەنىلا خېلى مۇكەممەل ساقلانغانلىقىنى بايقىدىم. شەھەر مەركىزىگە يېقىن يەردە بىر مەيدان بولۇپ، مەيداننى چۆردەپ سېلىنغان قۇرلۇشلاردا تەخمىنەن توققۇز يۈزدىن مىڭغىچە مارس ئادىمى تۇراتتى. ئۇلار سىرتقى قىياپەت جەھەتتە مېنى ئەسەر قىلغانلار بىلەن ئوخشاش تۈردىن بولۇپ زىننەت بۇيۇمىنى ھېسابقا ئالمىغاندا ھەممىسىلا قىيالىڭاچ ئىدى. ئەر - ئاياللارنىڭ پەرقى شۇكى، ئاياللارنىڭ چىشى بىلەن بوي ئېگىزلىك نىسبىتى چوڭ، بەزىلىرىنىڭ چىشى ناھايىتى قىسقا، بەدىنى كىچىكرەك، تېرىسىنىڭ رەڭگى سۇس ئىكەن. قول - پۇتىدا تىرناق ئىزى بار بولۇپ بۇنداق ئالاھىدىلىك ئەزلەردە يوق ئىدى. قۇرامغا يەتكەن ئاياللارنىڭ بوي ئېگىزلىكى ئوندىن - ئون ئىككى فوت كېلىدىكەن. بالىلارنىڭ رەڭگى ئاياللارنىڭكىدىنمۇ سۇس ئىدى. يېشى چوڭ بەزى بالىلارنىڭ بويى باشقا بالىلاردىن ئېگىزرەك ئىدى.

مەن ئۇلارنىڭ ياش بەلگىسى يوقلىقىنى كۆردۈم. ئۇلار پىشىپ يېتىلگەن (تەخمىنەن قىرىق ياش) چاغدىكى سىرتقى كۆرۈنىشى بىلەن مىڭ ياش ۋاقىتتىكى كۆرۈنىشى روشەن پەرقلەنمەيتتى. تەخمىنەن مىڭ ياشقا كىرگەندە بەزىلىرى خالىسا يىراققا سەپەر قىلىپ تاكى يىس دەرياسىغىچە بارىدىكەن. ھايات ماركىلىقلارنىڭ ھېچقايسىسى بۇ دەريانىڭ ئېقىپ قەيەرگە بارىدىغانلىقىنى بىلمەيدىكەن. شۇنداقلا بىرمۇ ماركىلىق بۇ دەريادىن قايتىپ كېلەلمەيدىكەن. سوغۇق، قاراڭغۇ دەريا سۈيىدە يۈرگەندە قايتىپ كەلگەن تەقدىردىمۇ ھايات قالمايدىكەن. مىڭ ماركىلىق ئىچىدە تەخمىنەن بىرى كېسەل بىلەن ئۆلىدىكەن. يىگىرمە ماركىلىق ئۆزلۈكىدىن خالاپ يىراققا، يىس دەرياسىغا سەپەر قىلىدىكەن. قالغان توققۇز يۈز يەتمىش توققۇز ماركىلىق دوئىلىغا چىقىش، ئوۋ ئوۋلاش ۋە ئۇرۇش قاتارلىق زوراۋانلىق ۋاسىتىلىرى بىلەن ئۆلۈپ تۈگەيدىكەن. ئەڭ چوڭ ئۆلۈم خەۋپى بالىلىق مەزگىلىدە يۈز بېرىدىكەن. بۇ ۋاقىتتا كۆپلىگەن ماركىلىق بالىلار ماركىلىق ئاق ئادەمسىمان مايمۇننىڭ قۇربانىغا ئايلىنىپ كېتىدىكەن.

قۇرامغا يەتكەندىن كىيىن ماركىلىقلارنىڭ ئوتتۇرىچە ئۆمرى تەخمىنەن ئۈچ يۈز ياش بولۇپ تۈرلۈك ئۆلۈم خەۋپىگە دۇچ كەلمىسە مىڭ ياشقىچە ياشىيالايدىكەن.

مارسلىقلارنىڭ خەتەرلىك پائالىيەتلەرگە ۋە قەبىلىلەر ئوتتۇرىسىدىكى ئاخىرى چىقمايدىغان ئۇرۇشلارغا قاتنىشىپ تۇرۇشىدىن ئۇلارنىڭ ئۇزۇن ئۆمرىنىڭ ئانچە ئېتىبارغا ئېلىنمايدىغانلىقىنى چۈشىنىۋېلىش تەس ئەمەس، ئەلۋەتتە. ئۇلارنىڭ بۇنداق ئۇزۇن ئۆمۈر كۆرۈشتىكى ۋاسىتىسى ئۇلارنىڭ ئادەتتىن تاشقىرى داۋالاش ۋە تاشقى كېسەللىكلەر تېخنىكىسى ئىكەن. نوپۇسنى ئازايتىدىغان يەنە باشقا تەبىئى سەۋەبلەرمۇ بار بولۇپ، ئاساسلىقى مەيلى ئەر ياكى ئايال بولۇشىدىن قەتئىينەزەر ئەزەلدىن ئۆزۈلۈكىدىن قورال تاشلىمايدىكەن. بىر بىرىگە دۈشمەنلىك، ئۆچمەنلىك بىلەن قارىشىدىكەن.

بىز مەيدانغا يېقىنلىشىپ باشقا مارسلىقلار مېنى بايقىغان چاغدا نەچچە يۈز مارسلىق بىزنى ئوربۇلىشتى. ئۇلار مارسلىقنىڭ كەينىگە ئولتۇرۇپ كېتىۋاتقان مېنىڭدەك بىر يەر شارى ئادىمىنى تۇتۇپ يېقىشقا ئالدىرايتتى. ئەترەت باشلىقى بىر قانچە ئېغىز سۆزلىگەندىن كىيىن ئۇلار تىنچلىنىپ قالدى.

بىز مەيداندىن ئۆتۈپ ئادەتتىكى ئادەم ئەزەلدىن كۆرۈپ باقمىغان چىرايلىق بىر ئىمارەتنىڭ دەرۋازىسى ئالدىغا كەلدۇق. بۇ ئىمارەت پاكار بولغىنى بىلەن ئىگەنلىكەن كۆلىمى كەڭ، ئاق رەڭلىك مەرمەر تاشتىن سېلىنغان ئىكەن. تاش ئۈستىگە ئالتۇن نەقىش چىقىرىلىپ ئېسىل گۆھەر ئورنىتىلغان بولۇپ قوياش نۇرىدا چاقناپ تۇراتتى. دەرۋازا ئالدىدىكى يول يۈز فوت كەڭلىكتە بولۇپ ئىمارەتنىڭ ئۇدۇلىدىن چىقىپ كىرىش زالىنىڭ ئالدىدا كەڭ بىر مەيدان ھاسىل قىلاتتى. پەلەمپەي يوق بولۇپ بىنانىڭ ئىچىگە تۇتىشىدىغان يانتۇلۇقلار بار ئىدى. بىنانىڭ ئىچى چوڭ بىر زال بولۇپ تۆت ئەتراپى ئۇزۇن كارىدور بىلەن ئوربۇلىپ تۇراتتى. زالىنىڭ پولىغا نەپىس ئوبۇلغان يېزىق ئۈستىلى ۋە ئورۇندۇق قويۇلغان بولۇپ تەخمىنەن قىرىق - ئەللىككەنكە مارس ئادىمى ئوتتۇرىدىكى مۇنبەر پەلەمپەينىڭ تۆت ئەتراپىدا ئولتۇراتتى. مۇنبەردە غايەت زور بىر رېتسار تۇراتتى. ئۇ مېتالدىن ياسالغان زىننەت بۇيۇمى، كۈل رەڭ قۇش يېيى ۋە پۇختا ئىشلەنگەن تاسما تاقىغان بولۇپ، تاسمىغا ناھايىتى ئۈستىلىق بىلەن گۆھەر ئورنىتىلغان ئىدى. مۇرىسىگە ئاق يۇڭدىن توقۇلغان قىسقا سايىۋەن يېپىنچاقلىمۇلغان، سايىۋەننىڭ تېگى كۆزنىڭ

يېغىنى يېگۈدەك قىزىل دۈردۈندىن تىكىلگەن ئىدى. مېنى ھەممىدىن ھەيران قالدۇرغىنى زالىدىكى يېزىق ئۈستىلى، ئورۇندۇق ۋە باشقا ئائىلە جابدۇقلىرى بولۇپ، ئەتراپىدىكى ماركىلىقلار بىلەن قەتئىي سىغىشمايتتى. بۇ نەرسىلەرنىڭ شەكلى ۋە چوڭ كىچىكلىكى ماڭا ئوخشاش يەر شارى ئادەملىرىنىڭ ئىشلىتىشىگە ناھايىتى ماس كېلەتتى. ئەكسىچە ماركىلىقلارنىڭ كېلەڭسىز گەۋدىسى بۇ ئورۇندۇقلارغا ھەرگىز مۇۋاپىق كەلمەيتتى، يېزىق ئۈستىلىنىڭ ئاستىغىمۇ ئۇلار ئۇزۇن پۈتتىنى سىغدۇرالمىتى. كۆرۈنۈپ تۇرۇپتىكى، بۇ يەردە مېنى تۇتقۇن قىلغان بۇ غەلىتە مەخلۇقلاردىن سىرت يەنە باشقا ئاھالىلەر ياشىغان. ئەتراپىدىكى تۈرلۈك قەدىمى نەرسىلەر بۇ قۇرلۇشلارنىڭ يىراق قەدىمكى ماركى يۈزىدە ياشاپ ئۆتكەن ئالقاچان يوقالغان ھەم ئۇنتۇلغان مەلۇم بىر يۈكسەك مەدەنىيەتكە تەۋە بولۇش مۇمكىنچىلىكىنى ئىسپاتلاپ تۇراتتى.

بىز بىنانىڭ دەرۋازىسى ئالدىدا توختىغاندىن كىيىن ئەترەت باشلىقى بۇيرۇق قىلىۋىدى مېنى ئېلىپ ماڭغان ماركى ئادىمى مېنى يەرگە چۈشۈرۈپ قويدى. ئۇ مېنىڭ بىلىكىمنى تارتقىنىچە ئەدەپ بىلەن زالغا ئېلىپ كىردى. ماركى ئاقساقىلىنىڭ ئالدىغا بارغۇچە ھېچقانداق قائىدە - يوسۇنلۇق ئىش يوقكەن. مېنى تۇتقۇن قىلغان ماركىلىق باشقىلارنىڭ يول بېرىشى بىلەن مۇنبەرگە چىقتى. ئاقساقال ئورنىدىن تۇرۇپ مېنى بىللە ئېلىپ كەلگەن ماركىلىقنىڭ نامىنى چاقىردى. ھىلقى ماركىلىقمۇ ئاقساقالنىڭ ئىسمى ۋە نامىنى ئاتىدى. مەن ئۆز ۋاقتىدا بۇنداق مۇراسىم ۋە دېيىلىۋاتقان گەپلەرنىڭ ھېچقايسىسىنى چۈشەنمىگەن ئىدىم، كىيىن بۇنىڭ ماركىلىقلارنىڭ ئادەتتىكى ئۆزئارا بىر - بىرىدىن ئەھۋال سورىشىدىغان شەكىل ئىكەنلىكىنى بىلدىم. ئەگەر ئۇچراتقان ئادەم ناتونۇش بولۇپ قانداق ئاتاشنى بىلمىگەندە ھەم ئەگەر ئۇلارنىڭ بۇرچى تىنچلىق ئۈچۈن بولسا جىمجىتلا ئۇچىسىدىكى زىننەت بۇيۇملىرىنى ئۆزئارا ئالماشتۇرۇشىدىكەن. ئەكسىچە بولسا ئۇلار ئۆزئارا ئوت ئېچىشىدىكەن ياكى تۈرلۈك قوراللىرىنى ئىشقا سېلىپ بىر قېتىم كۈچ سىنىشىدىكەن.

مېنى تۇتقۇن قىلغان ماركىلىقنىڭ ئىسمى تارس تاركاس بولۇپ قەلەم ۋە ئەلەمگە

ماھىر، شۇ رايوننىڭ مۇئاۋىن ئاقساقلى ئىكەن. ئۇ كېلىش مۇددىئاسى ۋە مېنى ئەسىر قىلىش جەريانىدىكى ئىشلارنى قىسقىغىنا چۈشەندۈرگەندىن كىيىن ھىلقى ئاقساقال ماڭا قاراپ بىرمۇنچە گەپ قىلدى. مەن ھەقىقى قەدىمىي ئېنگېلىز تىلىدا ئۇنىڭغا جاۋاب قايتۇردۇم. ئۇلارنىڭ ھىچقايسىسى مېنىڭ نېمە داۋاتقانلىقىمنى چۈشەنمىدى، ئەمما سۆزۈمنى توڭتىپ كۈلۈمسىرىگەندە ئۇنىڭمۇ كۈلۈمسىرىگەندە دىققەت قىلدىم. بۇ ھالەت مېنىڭ تارس تاركاس بىلەن بىرىنچى قېتىم سۆزلەشكەن چىغمىدىكى ھالەت بىلەن ئوخشاش بولۇپ، ماڭا بىزنىڭ ئارىمىزدا مەلۇم بىر ئورتاقلىقنىڭ مەۋجۇتلۇقىغا ئىشەندۈردى: يەنى بىز ئوخشاشلا كۈلۈمسىرەشنى بىلىمىز، بەلكى چوڭ ئاۋازدىمۇ كۈلەلەيمىز، كۈلكە ئارقىلىق يۇمۇرىستىك تۇيغۇنى ئىپادىلەيمىز. ئەمما مەن شۇنى بىلىشىم كېرەككى، ماركىلارنىڭ كۈلۈمسىرىشى ساختا بولۇپ، ئۇلارنىڭ قاتتىق كۈلگەن چاغدىكى ھالىتى خېلى مەنەن دېگەن پالۋاننىڭمۇ پېشانىسىدىن سوغۇق تەر چىقىرۇپتەتتى.

يېشىل رەڭلىك ماركىلارنىڭ يۇمۇرىستىك ئۇقۇمى بىلەن بىز يەشارلىقلارنىڭ كۈلكە ئارقىلىق خۇشاللىقنى ئىپادىلەش ئۇقۇمى ئوتتۇرىسىدا ئاسمان - زېمىن پەرق بار. بۇ غەلىتە جانلىقلارغا نىسبەتەن ئېيتقاندا بىر ئادەمنىڭ ئۆلگەن چاغدىكى ئازابى ئۇلارغا چەكسىز خۇشاللىق ئېلىپ كېلەتتى، شۇنداقلا ئۇلارنىڭ خۇشاللىقتىن بەھر ئالىدىغان ئەڭ ئاددىي شەكلى شۇكى، ھەرخىل غەيرى ھەم قورقۇنچلۇق ئۇسۇللار بىلەن مەھبۇسنى قىيىناپ ئۆلتۈرۈش ئىدى.

مارسلىق ئاقساقال ۋە يىغىلىشقان رىتسارلار مېنىڭ مۇسكۇل - تېرىلىرىمنى سىيلاپ ئىنچىكە تەكشۈرۈپ چىقتى. ئاقساقال مېنىڭ نومۇر كۆرسىتىشىمنى بىلدۈرۈپ مېنى كەينىگە سېلىپ تارس تاركاس بىلەن ئاسمىنى كەڭ مەيدانغا قاراپ مېڭىپ كەتتى. بىرىنچى قېتىملىق مېڭىش ھەرىكىتىم مەغلۇپ بولغاچقا تارس تاركاسنىڭ قولىنى چىڭ تۇتۇپ مېڭىشتىن باشقىنى ئويلىمىدىم. مەن خۇددى چوڭ چېكەتكىدەك يېزىق ئۈستىلى ۋە ئورۇندۇق ئارىلىقىدا ئېگىز - پەس سەكرەپ قاڭقىپ يۈردۈم. بەدىنىمنىڭ ساق يېرى

قالمىغاندىن كېيىنلا (مارسلىقلار بۇنىڭدىن ئىنتايىن خۇشال بولغان ئىدى) مەن ئۆمۈلەپ مېڭىشقا باشلىدىم. ئەمما بۇ ھەرىكىتىم ئۇلارنى قانائەتلىنەندۈرەلمىدى. شۇنىڭ بىلەن بىر ئۇزۇنئۇرنا ناھايىتى قوپاللىق بىلەن مېنى تارتىپ تۇرغۇزدى، قارىماققا ئۇ ئەبلەخ مېنىڭ بەختسىزلىكىمدىن باشقىچىلا خۇشال بولغان ئىدى. ئۇ مېنى تۇرغۇزۇپ بەتبەشەرە چىرايىنى ماڭا يېقىنلاشتۇرغان چاغدا مەن جىگەرلىك ئادەم قىلىشقا تېگىشلىك بىر ئىشنى قىلدىم. ئۇنىڭ ئېڭىكىگە كېلىشتۈرۈپ بىرنى سىلۋىدىم ئۇ بۇقۇدەك يەرگە گۈپىدە چۈشتى. ئۇ يەرگە يىقىلغاندا كەينىمگە بۇرۇلۇشمىغىلا يەنە بىر مارسلىقنىڭ ھۇجۇمغا ئۇچرىدىم. مەن ئۇلار بىلەن تۇتۇشقان ئىكەنمەن قۇربان بولۇشتىن بۇرۇن بىر قېتىملىق ھايات - ماماتلىق جەڭ قىلىشنى قارار قىلدىم.

ئەمما مېنىڭ ئەنسىرىشىمنىڭ ئاساسى يوق بولۇپ چىقتى. چۈنكى مارسلىقلار باشتا ئاغزىنى ئېچىپ ھېچنېمىنى ئاڭقىرىلمىغان بولسىمۇ كىيىن ئەسەبىيلەرچە چاۋاك چىلىشىپ كېتىشتى. چاۋاك چىلىشنىڭ مەنىسىنى بىلمەي تۇرۇپ قالدىم. كىيىن ئۇلارنىڭ ئادىتىنى چۈشەنگەندىن كىيىن ئاندىن بۇ چاۋاكنىڭ ماڭا بولغان رازىمەنلىكىنىڭ ئالامەتلىرى ئىكەنلىكىنى بىلدىم. مەن ئۇلارنىڭ ئىنتايىن ئاز ئۇچرايدىغان ئالاقىسىغا ئېرىشكەن ئىكەنمەن.

مەن ئەدەپلىگەن ھىلقى ئەبلەخ يەردە ياناتتى، ھېچكىمنىڭمۇ ئۇنىڭ بىلەن كارى بولمىدى. تارس تاركاس مەن تەرەپكە كېلىپ ماڭا بىر قولىنى ئۇزاتتى، بىز مۇشۇنداق قىلىپ چوڭ مەيدان تەرەپكە مېڭىپ كەتتۇق، ھېچكىم بىزگە دەخلى قىلمىدى. مەن نېمە ئۈچۈن مەيدانغا بارىدىغانلىقىمىزنى بىلمەيتتىم، ئەلۋەتتە. ئۇزاق ئۆتمەيلا مېنىڭ نېمە قىلىدىغانلىقىم ئايان بولدى. تارس تاركاس باشتا قايتا - قايتا بىر نەچچە قېتىم سەكرەش ھەرىكىتىنى ئىشلىدى ھەم سەكرەۋىتىپ بىر ئېغىز سۆزنى تەكرارلىدى. مەن ئۇنىڭ ئىشارىسىدىن دەۋانغان سۆزىنىڭ «سەكرە» دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدىغانلىقىنى تېزلا چۈشەندىم. ئاندىن ئۇ ماڭا قاراپ بايقى سۆزنى تەكرارلىدى ھەم ھەر قېتىم سەكرەشتىن ئاۋۋال بۇ سۆزنى تەكرارلاپ تۇردى. مەن ئۇلارنىڭ ماڭا نېمە قىلدۇرماقچى بولغانلىقىنى

تونۇپ يەتتىم. ئۇلار مېنى سەكرىتىپ كۆڭلىنى ئاچماقچى بولۇشقان ئىكەن. مەن دىققىتىمنى مەركەزلەشتۈرۈپ ئۇلارنى تاڭ قالدۇرۇپ بىر قېتىم سەكرىدىم. بۇ قېتىم سەكرىشىمدە بىر يۈز ئەللىك فوت ئېگىزلىككە سەكرەپ تەڭپۇڭلىقىمنى يوقاتمىغان ھالدا يەرگە مۇقىم قايتىپ چۈشتۈم، يىقىلىپ كەتمىدىم. كەينىدىن يەنە ھېچقانچە قىيىنالمىيلا يىگىرمە بەش - ئوتتۇز فوت ئېگىزلىكتە سەكرەپ ئەتراپىمدىكى رىتسارلارنىڭ يېنىغا باردىم. مېنىڭ ماھارىتىمنى نەچچە يۈز ماركىلىق كۆردى، ئۇلار مەندىن قايتا ماھارەت كۆرسىتىشىمنى تەلەپ قىلسا، ئاقساقال مېنىڭ قايتا سەكرىشىمگە بۇيرۇق قىلاتتى. ئەمما مەن ئۇسساپ كەتكەن ھەم ئاچ قۇرساق بولۇپ، بىردىن - بىر ئامال ئۇلاردىن ياردەم سوراۋات بولدى. چۈنكى ئۇلار مەن ئېھتىياجلىق نەرسىنى ئۆزلۈكىدىن ئالدىمغا ئېلىپ كېلىدىغاندەك قىلمايتتى. شۇنىڭ بىلەن مەن قايتا سەكرەش بۇيرۇقىنى ئىجرا قىلماي ھەر قېتىم بۇيرۇق قىلىپ ۋارقىرىغاندا ئاغزىمنى كۆرسىتىپ قورسىقىمنى سىيلاپ تۇرۇۋالدىم. تارس تاركاس بىلەن ئاقساقال بىردەم كۆلدۈرلەشكەندىن كىيىن بىر توپ ئاياللار ئىچىدىن ياش بىرىنى چاقىرىپ ئۇنىڭغا بىرىنچىلەرنى تاپىلاپ مېنى ئۇنىڭ بىلەن مېڭىشقا ئىشارەت قىلدى. مەن ھىلقى ئايالنىڭ ماڭا ئۇراتقان بىلىكىنى تۇتۇپ مەيداندىن ئۆتۈپ بىزدىن يىراققا تۇرغان بىنا تەرەپكە يۈرۈپ كەتتۇق.

بۇ ساھىبجامال ئايال ھەمراھىمنىڭ بوي ئېگىزلىكى سەككىز فوت ئەتراپىدا بولۇپ، ئەمدىلا بويىغا يەتكەن بولسىمۇ باشقىلارغا قارىغاندا پاكار، تېرىسى سۇس يېشىل ، سىيلىق ھەم پارقىراق ئىدى. كىيىن بىلىسەم ئۇنىڭ ئىسمى سولا بولۇپ تارس تاركاسنىڭ يېنىدىكى مۇلازىماتلارنىڭ بىرى ئىكەن. ئۇ مېنى باشلاپ مەيدانغا قاراپ سېلىنغان بىنالار ئىچىدىكى بىر ئىمارەتنىڭ كەڭ، ئازادە ئۆيىگە ئىلىپ كىردى. ئۆيىنىڭ پولىغا يېيىتىلغان يىپەك رەخت ۋە موپلۇق تېرىدىن بۇ ئۆيىنىڭ يەرلىك كىشىنىڭ ھۇجرىسى ئىكەنلىكىنى پەرەز قىلدىم. ئۆيىنىڭ بىر نەچچە چوڭ دېرىزىسى بولۇپ يورۇقلۇق يېتەرلىك چۈشۈپ تۇراتتى. تاملرى رەسىم ۋە نەقىش بىلەن كۆركەم بېزەلگەن بولۇپ كۆزنى چاقىنتاتتى. بۇ نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىدە ئىپادىلەش قىيىن بولغان قەدىمىي قول ھۈنەرۋەنچىلىكنىڭ

ئالاھىدىلىكى بار بولۇپ، بۇنداق مۆجىزىلەرنى ياراتقان مەسچىلەر ۋە قۇرلۇش ئىشچىلىرى بىلەن ھازىرقى ياۋايى سۈپەت مەسچىلەر ئوتتۇرىسىدا قىلچىلىك ئورتاقلىقىنى بايقىغىلى بولمايتتى.

سولا مېنى ئۆيىنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى بىر دۆۋە يىپەك رەختىنىڭ ئۈستىدە ئولتۇرۇشىغا ئىشارەت قىلغاندىن كىيىن بۇرۇلۇپ «سى-سى» قىلىپ بىرخىل غەيرى ئاۋاز چىقاردى. قارىغاندا قوشنا ئۆيىدىكى بېرىلەنگە بېرىلگەن سىگنال بولسا كېرەك. ئۇنىڭ سىگنالى ئاخىرلىشىشىغا مەن مارتا يەنە بىر يېڭى جانلىقنى كۆردۈم. ئۇ مەخلۇق ئون تال پۇتىنى سۆرەپ ئېغاڭلاپ مېڭىپ كېلىپ گەپ ئاڭلايدىغان ئىتقا ئوخشاش ئايالنىڭ ئالدىدا توختىدى. ئۇنىڭ چوڭ - كىچىكلىكى سېنلاند تاقىم ئارىلىدا ياشايدىغان ئىتتىن ئانچە پەرقلەنمەيتتى. ئەمما بېشى سەل - پەل پاقىنىڭ بېشىغا ئوخشاش بولۇپ يۇقىرى - تۆۋەن تاڭلىيىغا ئۈچ رەت ئۇزۇن ھەم ئۆتكۈر ھىڭگاڭ چىش ئۆسكەن ئىكەن.

بەشىنچى باب

نازارەتچى ئىتتىن قۇتۇلۇش

سولا مەخلۇقنىڭ كۆزىگە تىكىلگىنىچە مېنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ نەچچە ئېغىز بۇيرۇق چۈشۈرگەندىن كىيىن ئۆيىدىن چىقىپ كەتتى. مەن ئەجەبلەنمەي تۇرالمىدىم، بۇنداق بەتەبەشەرە، ياۋۇزلۇق چىقىپ تۇرىدىغان مەخلۇق بىلەن يالغۇز قالغاندا قانداق قورقۇنچلۇق ئىش يۈز بېرەر دەپ تەشۋىشكە چۈشتۈم. ئەمما ئەنسىرىشىمنىڭ ئاساسى يوق بولۇپ چىقتى. بۇ مەخلۇق ماڭا بىردەم تىكىلىپ قارىغاندىن كىيىن ئۆيىنىڭ بىردىن بىر چىقىش ئېغىزىغا بېرىپ سوزۇلۇپ يېتىۋالدى. بۇ مېنىڭ مارتقا كەلگەندىن بۇيان تۇنجى قېتىم ئىتتىن نازارەت ئاستىغا ئېلىنىشىم ئىدى. بەلكىم بۇ ئەڭ ئاخىرقىسى بولماسلىقى

مۇمكىن. چۈنكى يېشىل تەنلىك ماركسلارنىڭ ئەسىرى بولغان چاغلىرىدا بۇ ئەبلەخ مېنى باشتىن - ئاخىر ئىنچىكە نازارەت قىلىپ كەلدى. ئىككى قېتىم ھاياتىمنى قۇتۇلدۇرۇپ قالدى، ئەمما مەندىن بىرەر قېتىمىمۇ ئۆز مەيلىچە ئايرىلىپ باقمىدى. سولا كەتكەندىن كىيىن مەن تۇرۇناتقان ئۆيىنى تەپسىلىي كۆزۈتۈپ چىقتىم. تامدىكى رەسىمگە ئادەمنى قاتتىق ھەيران قالدۇرىدىغان گۈزەل مەنزىرە، تاغلار، دەريا، دېڭىز- ئوكيان، ئوتلاق، دەل - دەرەخ، گۈل - گىياھ، ئەگرى - بۈگرى يوللار ھەم قوياش نۇرى يورۇتۇپ تۇرغان گۈللۈك چۈشۈرۈلگەن بولۇپ، بۇ كۆرۈنۈش دەل يەر شارى ئادەملىرىنىڭ ئوي - پىكرى ۋە تەسەۋۋۇرى بويىچە سىزىلغان ئىدى. پەقەت ئۆسۈملۈكلەرنىڭ رەڭگى يەر شارىدىكى ئۆسۈملۈكلەر بىلەن زور پەرق قىلاتتى. بۇ رەسىمنى شەك - شۈبھىسىز داڭلىق بىر رەسسام ئىجاد قىلغان بولۇپ ئىچىدىكى ئوبرازلار ئەتراپلىق، ئىنچىكە ئورۇنلاشتۇرۇلغان، ناھايىتى يۇقىرى ماھارەت بىلەن مۇكەممەل قىلىپ سىزىلغان ئىدى. شۇنىسى ھەممىلا رەسىمگە بىرمۇ ئادەم ياكى ھايۋاننىڭ ئوبرازى چۈشۈرۈلمىگەن ئىدى. بۇ نۇقتا ئادەمنى ئەجەپلەندۈرەتتى. شۇنداقتىمۇ بۇ رەسىملەردىن ماركسنىڭ يىراق ئۆتمۈشىدىكى ئاللىقاچان غايىب بولغان، ئۇنتۇلغان يۈكسەك بىر مەدەنىيەتنى كۆرۈۋېلىش تەس ئەمەس ئىدى.

مېنىڭ ئوي پىكىرلىرىم چېچىلىپ ماركستا يولۇققان غەلىتە ئىشلارنىڭ چۈشەندۈرۈش مۇمكىنچىلىكىنى پەرەز قىلىۋاتقان چېغىدا سولا يېمەكلىك ئېلىپ قايتىپ كەلدى. ئۇ يېمەكلىكنى يېنىمغا قويۇپ مېنىڭدىن بىرنەچچە فوت يىراقلىقتىكى يەرگە بېرىپ ئولتۇرۇپ ماڭا قاراپ تۇردى. ئۇ ئېلىپ كەلگەن يېمەكلىك ئالاھىزەل بىر قاقاق ئېغىرلىقتىكى قاتتىق جىسىم بولۇپ قېتىققا ئوخشاپ قالاتتى. مەن ئۇنىڭ تەمىنى بىلەلمىدىم. ئىچىملىك قاراشتىنلا مەلۇم بىر ھايۋاننىڭ سۈتى بولۇپ قىرتاق بولسىمۇ تەمى يامان ئەمەس ئىكەن. ئۇزاق ئۆتمەي مەن بۇ ئىچىملىككە يۇقىرى باھا بېرىش كېرەكلىكىنى ھېس قىلدىم. كىيىنچە بۇ سۈتنىڭ ھايۋاننىڭ ئەمەس (چۈنكى ماركستا پەقەت بىر خىللا سۈت ئەمگۈچى ھايۋان بولۇپ ئىنتايىن ئاز ئۇچرايدىكەن) ئەكسچە بىر

خىل ئۆسۈملۈكتىن ئاجرىلىپ چىقىدىغانلىقىنى بىلدىم. بۇ خىل ئۆسۈملۈك سۇ بولمىغان ئەھۋال ئاستىدا ئۆسىدىغان بولۇپ تۇپراق تەركىبىدىكى ئوزۇقلۇق ، ھاۋادىكى نەملىك ۋە قوياش نۇرىدىن مول سۈت قىيامى ھاسىل قىلىدىكەن ھەم ھەر كۈنى خېلى كۆپ سۈت قىيامى ئاجرىتىپ چىقىرىدىكەن. قۇرسۇقۇم توپىغاندىن كىيىن بەدىنىمگە ماغدۇر كىرگەندەك ھېس قىلدىم. قاتتىق چارچىغانلىقتىن بولسا كېرەك يەردە سوزۇلۇپ يىتىپ بىردەمدىلا ئۇيقۇغا كېتىپتەنمەن. بىر نەچچە سائەت ئۇخلىغان بولسام كېرەك ئويغانسام قاراڭغۇ چۈشۈپ كېتىپتۇ . ئۆزۈمنى ناھايىتى توڭلىغاندەك ھېس قىلدىم. بىراۋنىڭ بىر پارچە مويۇق تېرىنى تاشلاپ بەرگەنلىكىنى تويدۇم. مويۇق تېرە ئۈستۈمگە تازا تولۇق يېپىلمىغان ئىدى. قاراڭغۇلۇقتا ھېچنېمىنى كۆرۈلمىگەنلىكىمدىن ئامالسىز مۇشۇنداق يىتىشقا مەجبۇر بولدۇم. تۇيۇقسىز بىر قول سوزۇلۇپ كېلىپ تېرىنى مېنىڭ ئۈستۈمگە ئوبدان يېپىپ قويدى ھەم يەنە بىرنى قوشۇپ قويدى. مەن مېنىڭ ھالىمدىن خەۋەر ئېلىۋاتقان ئادەمنىڭ سولا ئىكەنلىكىنى جەزملەشتۈردۈم. مەن خاتالاشمىغان ئىدىم. مەن ئۇچراشقان بارلىق يېشىل تەنلىكلەر ئىچىدە پەقەت مۇشۇ ئاياللا ماڭا ھېسداشلىقىنى ، مۇلايم ۋە مېھرىبانلىقىنى ئىپادىلىدى. ئۇ باشتىن ئاخىرى شۇنداق قىلدى، ئۇنىڭ مىننەتسىز مېھرىبانلىقى بىلەن مەن نۇرغۇن جاپا - مۇشەققەتنىڭ ئازابىدىن قۇتۇلۇپ قالدىم. ئۇ مېنى ھەر دائىم ئوڭايىسىز ئەھۋالدىن قۇتۇلدۇراتتى، ماڭا ياردەم قىلاتتى. ماركىنىڭ كېچىسىنى ناھايىتى سوغۇق ئىكەنلىكىنى ئەمدى بىلىشكە باشلىدىم. ماركىنىڭ كەچقۇرۇن ۋە تاڭ سەھەر مەزگىلى مەۋجۇت بولمىغاچقا تېمپېراتۇرىنىڭ ئۆزگىرىشى ناھايىتى تۇيۇقسىز بولۇپ كۈندۈزى كىرىك قاققىچە بولغان ۋاقىت ئىچىدە قاراڭغۇ كېچىگە ئايلىنىپ قالاتتى. بۇنداق ھالەت كىشىگە ناھايىتى يېقىمسىز تەسىر بېرەتتى. كېچىسى يا سۈزۈك يا بولمىسا زۇلمەت قاپقاراڭغۇ بولاتتى. ماركىنىڭ ئىككى ئاي بار ئىكەن. ئەگەر ئىككى ئاينىڭ بىرىمۇ چىقىمسا زۇلمەت قاراڭغۇچىلىق باشلىنىپ كېتىدىكەن. ماركىنى ئاتوموسفېرا قاتلىمى شالاڭ ، مۇنداقچە ئېيتقاندا ئاتوموسفېرا قەۋىتى ناھايىتى نېپىز بولغاچقا يۇلتۇزلار چىقارغان يورۇقلۇقنى قايتۇرالمىدىغان. ئەگەر ئىككى ئاي تەڭلا چىقسا

بەر يۈزى كېچىدىمۇ ئاجايىپ يارقىن بولۇپ كېتىدىكەن.

مارستىكى ئىككى ئاينىڭ مارستىن يىراقلىقى بىزنىڭ يەر شارىدىكى ئايدىن كۆپ يېقىن بولۇپ، ئەڭ يېقىن ئاينىڭ مارس يۈزىدىن ئېگىزلىكى بەش مىڭ ئېنگېلز مىل، ئەڭ يىراقتىكىسىنىڭ ئون تۆت مىڭ ئېنگېلز مىلدىن كۆپرەك كېلىدىكەن. ئەمما بىزنىڭ ئاي شارى يەر شارىدىن ئىككى يۈز ئەللىك مىڭ ئېنگېلز مىل يىراقلىقتا. مارستىكى ئەڭ يېقىن ئاينىڭ مارسنى بىر دەۋر قىلىپ ئايلىنىشى ئۈچۈن يەتتە يېرىم سائەت ۋاقىت كېتىدىكەن. شۇڭا ئاقار يۇلتۇزدەك بىر كېچىدە ئىككى - ئۈچ قېتىم مارس ئاسمىندىن ئۆتۈپ بۇ جەرياندا ئۆزىنىڭ بېسىپ ئۆتكەن ھەرخىل يوللىرىنى كۆرسىتىدىكەن. يىراقتىكى ئاينىڭ مارسنى بىر دەۋر قىلىپ ئايلىنىشىغا يىگىرمە سائەت ئون بەش مىنۇت ۋاقىت كېتىدىكەن. بۇ ئىككىسى بىرلىشىپ مارسنىڭ كېچە مەنزىرىسىنى ئاجايىپ سىرلىق ۋە غەلىتە ھالەتكە كىرگۈزىدىكەن. تەبىئەتنىڭ مارسنىڭ كېچىسىنى بۇنداق ئەپچىللىك بىلەن يورۇتۇشى ھەقىقەتەن ياخشى ئىش. چۈنكى يېشىل تېرىلىك مارسلىقلارنىڭ ئەقىل پاراستى تېخى يۈكسەك دەرىجىدە تەرەققىي قىلمىغان كۆچمەن مىللەت بولۇپ قوپال يورۇتۇش قوراللىرىغا، مەشەل، شام چىراغ، ماي چىراغ قاتارلىقلارغا تايىنىدىكەن. ماي چىراغ بىرخىل ئالاھىدە گاز چىقىرىپ پىلىك بولمىغان ئەھۋالدىمۇ ياندىكەن. ماي چىراغقا كېتىدىغان تەبىئىي مايىنى پەقەت بىرقانچە ماي بار دەپ پەرەز قىلىنغان ئورۇننى قازغاندىن كېيىنلا بىرەرسىدىن تاپقىلى بولىدىكەن. ماي مەنبەسى ئىنتايىن شالاڭ، تۇرۇناتقان ئورۇنغا ناھايىتى يىراق بولغاچقا ئۇلار بۇ چىراغنى ئىنتايىن ئاز ئىشلىتىدىكەن. مارسلىقلار بۈگۈنكىلا ئويلاپ جىسمانىي ئەمگەك بىلەن شۇغۇللانمىغاچقا نەچچە ئەۋلادتىن بۇيان مۇشۇنداق يېرىم ياۋايى ھالەتتە قىلىۋېرىپتۇ.

سولا ئۈستۈمگە موبىلۇق تېرىنى يېپىپ قويغاندىن كېيىن مەن يەنە ئۇيقۇغا كېتىپ تاكى تاڭ يورغاندىلا كۆزۈمنى ئاچتىم. ئويغانسام بۇ ئۆيدە مەندىن باشقا بەش مارسلىق ئۇخلاۋاتقان بولۇپ ھەممىسىلا ئايال ئىدى. ئۇلار ئۈستىگە رەڭگى - تۈرلۈك تاۋار - دۈردۈن ۋە تېرە يېپىۋاپتۇ. پەقەت سوزۇلۇپ ياتقان نازارەتچى مەخلۇقلار سەگەك بولۇپ ئالدىنقى

ئاخشىمى قانداق ياتقان بولسا ھازىرقى ھالىتىمۇ شۇنداق بولۇپ، مەندىن كۆزىنى ئۈزۈمەيتى. ئەتراپىنى بىر قۇر كۆزەتكەندىن كىيىن كاللامدىن دەرھال قېچىپ كەتسەم قانداق ئاقىۋەت كېلىپ چىقار دېگەن ئوي كەچتى. تاشقىرىدا ھېچقانداق ئاۋاز ئاڭلانمايتتى.

مەن تەۋەككۈلچىلىكنى ، كۆپ ئادەملەر قاراملىق قىلىپ بېرىشنى خالىمايدىغان يەرلەرگە بېرىپ ئىككىسىدىن قىلىشنى ياقىتۇراتتىم. بۇ ھايۋاننىڭ ماڭا قانداق مۇئامىلىدە بولىدىغانلىقىنى بىلىشنىڭ ئەڭ ياخشى ئامالى بۇ ئۆيىدىن ئايرىلىش ئىدى . شۇڭا مەن توغرا مۆلچەرلەپ، مۇبادا ئۆيىدىن قېچىپ چىققاندا ئۇ مېنى قوغلاپ قالسا ئۇنى تاشلىۋېتىش كېرەك ئىدى. مەن ئۆزۈمنىڭ سەكرەش ماھارىتىمدىن رازى ئىدىم. شۇڭا ئۇنىڭ قىسقا پۇتلىرىنىڭ سەكرەشكە مۇناسىپ كەلمەيدىغانلىقىنى ھەم يۈگۈرۈشكە ماھىر ئەمەسلىكىنى كۆرۈپ يەتتىم. مەن ئاستا ئورنۇمدىن تۇرغىنىدا نازارەتچى ئىتمۇ تەڭلا ئورنىدىن تۇردى. مەن ئېھتىياتچانلىق بىلەن ئۇنىڭغا قاراپ يېقىنلاشتىم ھەم پۇتىنى يەرگە سۆرەپ ماڭغاندا تەڭمۇڭلۇقنى ساقلاپ تېز ماڭغىلى بولىدىغانلىقىنى ھىس قىلدىم. ئۇنىڭغا يېقىنلاشقاندا ئۇ ئېھتىياتچانلىق بىلەن كەينىگە چېكىندى. ئىشىككە يېقىنلاشقاندا بىر چەتكە سۈرۈلۈپ ماڭا يول بەردى، ئەمما ماڭا ئەگىشىپ كەلدى . جىمجىت كوچىدا كېتىۋاتقىنىدا ئۇ مەندىن ئون قەدەم ئارلىق ساقلاپ ئەگىشىپ كېلىۋەردى. مەن ئۇنىڭ ۋەزىپىسىنىڭ ماڭا زىيان يەتكۈزۈش ئەمەس، بەلكى مېنى مۇھاپىزەت قىلىش ئىكەنلىكىنى پەرەز قىلدىم. شۇنىڭ بىلەن ئىككىلەنمەي ئالدىمغا قاراپ مېڭىۋەردىم. مەن شەھەرنىڭ چېتىگە كەلگەندە ئىت تۇيۇقسىز مېنىڭ ئالدىمغا سەكرەپ ئۆتۈپ ماڭا قاراپ غەيرى بىرخىل قاۋىغان ئاۋاز چىقىرىپ بەتەشەرە چىشلىرىنى كۆرسىتىپ تۇرۇۋالدى. مەن ئۇنى سىناپ بېقىش مەقسىتىدە ئۇنىڭغا قاراپ باستۇرۇپ كەلدىم ۋە تىگىپ كېتەي دېگەندە يۇقىرىغا بىرلا سەكرەپ شەھەر سىرتىدىكى خېلى يىراق بىر يەرگە چۈشتۈم. بۇ مەخلۇقمۇ بۇرۇلۇپلا مەن قىياس قىلىپمۇ باقمىغان تېزلىك بىلەن ماڭا ئېتىلىپ كەلدى. مەن ئەسلى ئۇنىڭ پۇتى قىسقا بولغاچقا يۈگۈرۈلمەيدۇ دەپ

ئويلىغان ئىدىم. ئۇنىڭ سۈرئىتى ھېلىگەر تۈلكە بىلەن مۇسابىقىلەشكەن كىلا تېز بولۇپ يېنىمغا كەلگەندىن كىيىن خۇددى ئۆيدىكىدەك بىردىنلا مۇلايىملىشىپ قالدى. كۆرۈنۈپ تۇرۇپتىكى، بۇ مەخلۇق مارتىنىكى يۈگرەش سۈرئىتى ئەڭ تېز ھايۋاندىكى قىلاتتى. كىيىن مەن ئۇنىڭ قورقۇنچلۇق بولغىنى بىلەن ئەقىللىق، سادىق ھەم باتۇرلۇقنى چۈشەندىم. شۇڭا يېشىل تەنلىكلەر تەرىپىدىن كۆندۈرۈلگەندىن كىيىن ئوۋ ئوۋلاش، جەڭ قىلىش ۋە قوغداش قاتارلىق ئىشلارغا كۆپلەپ ئىشلىتىلگەن ئىكەن.

ئەگەر داۋاملىق تۈز سىزىق بويىچە يۈگرەشەرسەم ئۇنىڭ ئۆتكۈر چىشلىرىدىن قېچىپ قۇتۇلۇشنىڭ تەسلىكى كۆرۈنۈپلا تۇراتتى. شۇنىڭ بىلەن مەن سۇنۇق سىزىق شەكىلدە يۈگۈرۈپ ئۇنىڭ ئېتىلىپ كېلىشىگە تاقابىل تۇرماقچى بولدۇم. ئۇ نەچچە قېتىم ماڭا يېتىشىۋالغاندا مەن ئۇنىڭ ئۈستىدىن سەكرەپ ئۆتۈپ كەتتىم. بۇ ئىستراتېگىيە ماڭا ناھايىتى پايدىلىق بولۇپ ئۇنىڭدىن بۇرۇن شەھەرگە يېتىپ بارالايتىم. ئۇ مېنى ئۇچقاندەك قوغلاپ كەلگەندە مەن سەكرەپلا يەر يۈزىدىن ئوتتۇز فوت ئېگىزلىكىدىكى بىر دېرىزىگە چىقىۋالدىم. بۇ تاغ جىلغىسىغا يانداشتۇرۇپ سېلىنغان بىر بىنانىڭ دېرىزىسى ئىدى. مەن ئالدى بىلەن دېرىزىنىڭ تەكچىسىنى تۇتۇۋېلىپ ئاندىن بىرلا تارتىپ ئۈستىگە چىقىپ ئولتۇرۇۋالدىم. بىنا ئىچىدە نېمە بارلىقىغا دىققەت قىلماي پەستىكى قوغلاپ كېلىۋاتقان مەخلۇققا تىكىلىپ تۇردۇم. مېنىڭ خۇشاللىقىم ئۇزاققا بارمىدى. مەن ئۆزۈمنى دېرىزىگە ئەمدىلا جايلاپ تۇرۇشۇمغا ئىچىدىن يوغان بىر قول چىقىپ گېلىمدىن تۇتۇپ ئۆي ئىچىگە غەزەپ بىلەن تارتىپ ئەكىرىپ پولىغا تاشلىۋەتتى. ئالدىمدا تۇرغىنى غايەت زور ئادەمسىمان مايۇمۇغا ئوخشاش بىر ھايۋان بولۇپ بېشىدىكى بىر تۇتام قىسقا تۈكنى ھېسابقا ئالمىغاندا پۈتۈن بەدىنى قار رەڭگىدە ئاق ئىدى.

كالتىنچى باب

جەڭدە ئۇتۇق قازىنىش

ئادەمىسمان مايىمۇنغا ئوخشاش بۇ مەخلۇق مارس ئادەملىرىگە قارىغاندا يەر شارى ئادەملىرىگە بەكرەك ئوخشايتتى. ئۇ يوغان پۇتى بىلەن مېنى پولىغا دەسسەپ تۇرۇپ كەينىدىكى بىر نەرسىگە «جىز-چا» قىلىپ چىرقىرايتتى ۋە قولىنى ئورۇپ ئىشرەت قىلاتتى. بىردەمدىلا قارماققا بۇ مەخلۇقنىڭ جۆرسىدەك يەنە بىر ھايۋان قولىدا تاش توقماق تۇتقىنىچە ماڭا قاراپ كەلدى. ئۇ مېنىڭ بېشىمنى يەنجىمەكچى بولۇۋاتاتتى. بۇلارنىڭ ئېگىزلىكى تەخمىنەن ئون - ئون بەش فوت بار بولۇپ گەۋدىسىنى تىك تۇتۇپ تۇراتتى. باشقا يېشىل تېرىلىكلەرگە ئوخشاش بۇلارنىڭمۇ پۇت - قولىدىن ئىككىسى ئارتۇق ئىكەن. ئارتۇق ئىككى قولى ئۈستىدىكى قولى بىلەن ئاستىدىكى پۇتىنىڭ ئوتتۇرىلىقىغا جايلاشقان ئىكەن. ئىككى پۇتىنىڭ ئارىلىقى يېقىن ھەم تۈز بولۇپ، قۇلقىنىڭ ئورنى ناھايىتى ئېگىز ئىكەن. ئېغىز - بۇرۇنلىرى ئادەم ھەيران قالدۇرۇش دەرىجىدە ئافرىقا ئادەمىسمان مايىمۇنلىرىغا ئوخشايتتى. يىغىنچاقلىغاندا ئۇلار مارس ئادەملىرى بىلەن ھەرگىز بىر ئۇرۇقتىن ئەمەستەك قىلاتتى.

تاش توقماق كۆتۈرۈۋالغان مەخلۇق ماڭا يېقىنلىشىپ كەلگەندە تۇيۇقسىز نازارەتچى ئىت دېرىزىدىن چاقماقتەك ئېتىلىپ كىرىپ مېنى ئۇرۇشقا تەمىشەلگەن مەخلۇقنىڭ مەيدىسىگە ئۆزىنى ئاتتى. مېنى دەسسەپ تۇرغان ئەبلەخ قورققىنىدىن جېنىنىڭ بارىچە ۋارقىراپ ئوچۇق تۇرغان دېرىزىدىن سەكرەپ قېچىپ كەتتى. بۇ چاغدا مېنىڭ قوغدۇغۇچۇم بىلەن قېچىپ كەتكەن مەخلۇقنىڭ جۆرسى ئۆزئارا تىرىكشۈۋاتاتتى. مېنىڭ سادىق مۇھاپىزەتچىمنى ئىت دەپ ئاتىغانلىقىمدىن ئەمدى خىجىللىق ھېس قىلىشقا باشلىدىم. ئۇ ئۆزىدىن نەچچە ھەسسە چوڭ دۈشمەنگە دۈچ كەلگەن ئىدى. مەن تىرىشىپ - تىرىشىپ ئورنۇمدىن تۇرۇپ تامغا يۈلىنىپ باشقىلار كۆرۈشكە مۇيەسسەر بولالمىغان بۇ

ئىككى مەخلۇقنىڭ دەھشەتلىك ئېلىشىشىنى ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆرۈۋاتاتتىم. ئۇلارنىڭ چاققانلىقى ۋە بىر - بىرىگە بولغان قەھرى - غەزىپىنى يەر شارىدىكىلەر تەسەۋۋۇر قىلالمايتتى. مېنىڭ مەخلۇقۇم بىرىنچى قېتىملىق ھۇجۇمدىلا ئۈستۈنلىكىنى ئىگەنلىگەن بولۇپ، ئونىڭ ئۆتكۈر چىشلىرى مايمۇننىڭ مەيدىسىگە چوڭقۇر سانجىلغان بولسىمۇ، ئەمما ئادەمسىمان مايمۇننىڭ كۈچلۈك مۇسكۇللىرى كېلەڭسىز قوللىرىنى ھەرىكەتكە كەلتۈرۈپ مۇھاپىزەتچىمنىڭ بوينىدىن ئامبۇردەك قىسقان ئىدى. قارىماققا ئۇنى ئاستا - ئاستا تۇنجۇقتۇرۇپ ئۆلتۈرمەكچى بولۇۋاتاتتى. ئۇ يەنە كۈچلۈك قوللىرى بىلەن مۇھاپىزەتچىمنىڭ بوينىنى قايرىپ كەينىگە تولغايتتى. مەن مۇشۇنداق جىددىي پەيتتە ئۇنىڭغا خىيىم - خەتەر يىتىپ قىلىشىدىن قاتتىق ئەنسىرىدىم. مايمۇننىڭ كۆكرىكى ئېغىر زەخمە يېگەن بولۇپ كۈچەۋەرگەنلىكتىن ئاخىرى پۈتۈن مەيدىسى يىرتىلىپ كەتتى. ئۇلار ئىككىسى يەردە ئۇياقتىن بۇياققا دومىلايتتى، بىر - بىرىنى چىشلەشتى، ئۆتكۈر تىرناقلىرىنى بىر بىرىگە سانجىيتتى، ئەمما ھىچقايسىسى ئاغرىق ئازابىدىن ئاۋاز چىقارمايتتى. ئۇزاق ئۆتمەي مۇھاپىزەتچى ئىتنىڭ كۆز ئالمىسىنىڭ كۆز چاناقلىرىدىن بۆرتۈپ چىققانلىقىنى، بۇرىدىنمۇ قان ئېقىۋاتقانلىقىنى، ھالىسىراغىلىقىنى كۆردۈم. مايمۇننىڭ ئەھۋالىنىمۇ ياخشى دېگىلى بولمايتتى، ئۇمۇ سەكرات ئۈستىدە جان تالىشىۋاتاتتى.

مەن بىردىنلا سەگەكلىشىپ ئۆزۈمنىڭ شۇ چاغدا نېمە قىلىش كېرەكلىكىمنى دەرھال ھېس قىلدىم. قولۇمغا ياندا تاشلىنىپ تۇرغان تاش توقماقنى ئېلىپ بەرشارىلىقنىڭ بىلىكىدىكى كۈچنى يىغىپ كۆكتە يېقىرتىپ تۇرۇپ مايمۇننىڭ بېشىغا كۈچ بىلەن ئۇرۇپ ئونىڭ پېشانىسىنى تۇخۇم چاققان دەك يانچىپ تاشلىدىم. مەن بىر توقماق ئۇرۇپ بولۇپلا يېڭى بىر خەتەرگە دۈچ كەلگەنلىكىمنى تونۇپ يەتتىم. مايمۇننىڭ جۆرسى بايقىق قورقۇنچتىن ئۆز ئەسلىگە كېلىپ ئۆيگە قايتىپ كەلگەنتى. ئىشك ئالدىغا كېلىشىگىلا ئۇنىڭغا كۆزۈم چۈشتى. ئۇ جۆرسىنىڭ يەردە ياتقان جەسىدىنى كۆرۈپ قورقۇنچلۇق ھۆركىرەپ ئىنتايىن ياۋۇز قىياپەتكە كىردى. مەن بۇنى كۆرۈپ ئىنتايىن

دەھشەتلىك بىر قىسمەتنىڭ ماڭا قاراپ كېلىۋاتقانلىقىنى سەزدىم. چۈنكى بۇ رەقىبىنى سەل چاغلانغا بولمايتتى. كۈچ سېلىشتۇرمىسى ماڭا ئىنتايىن پايدىسىز بولسىمۇ نېمىلا بولسام بىر قېتىم تۇنۇشۇپ كۆرمەكچىمۇ بولدۇم. ئەمما بۇنىڭ ئاقىۋىتى ھالاكەت بىلەن ئاخىرلىشىدىغانلىقى كۆزۈمگە ئېنىق كۆرۈنۈپلا تۇراتتى. مەن دېرىزىنىڭ يېنىدا تۇراتتىم. كۈچىغا چىقىپلا كەتسەم ئۇ مەخلۇق مېنى قوغلاپ يىتىشتىن بۇرۇن مەيدانغا يۈگۈرۈپ بېرىپ ئامان قالغىلى بولاتتى. شۇڭا بىخەتەر قېچىپ كېتىش پۇرسىتى يېتەرلىك ئىدى.

قولۇمدىكى توقماق بىلەن بىرىنچى بولۇپ ئونىڭغا زەربە بېرىپ بىر قولىنى ئۈزۈپ تاشلىيالمىدىم دېسەممۇ، ئەمما توقماقنى قايتۇرۇۋېلىش جەريانىدا ئۇ قالغان قوللىرىنى ئىشقا سېلىپ مېنى تامامەن يوقىتالايتتى. ئەگەر ئۇ توقماقتىن ئۆزىنى قاچۇرۇشنى بىلسە مەن ئونىڭغا ھېچقانچە زەربە بېرەلمەيلا ئېچىنىشلىق ئاقىۋەتكە دۇچار بولاتتىم. بۇلارنى ئويلاۋىتىپ ئورۇلۇپلا دېرىزە تەرەپكە ماڭدىم. ئەمما مۇھاپىزەتچىمنىڭ ھازىرقى ھالىتىنى كۆرۈپ قىچىش خىيالمدىن بىراقلا ۋاز كەچتىم. ئونىڭ كۆزلىرى ماڭا تىكىلگەن ھالدا بەردە ئېغىر نەپەس ئېلىپ ياتاتتى. ئېنىقكى ئۇ مەندىن ياردەم تەلەپ قىلىۋاتاتتى. مەن ئونىڭغا قاراپ تۇرىۋېرىشكە تاقەت قىلالماي دەرھال بىر قارارغا كەلدىم. دەرۋەقە ئۇ جان تىكىپ مېنى بىر قېتىم قۇتۇلدۇرغان ئىكەن، ئونى مۇنداقلا تاشلاپ قويۇپ كارىم بولمىسا بولمايدۇ.

مەن ئورۇلۇپلا مايۇنغا قاراپ قەھرىم بىلەن ئېتىلدىم. ئۇ ماڭا يېقىن كېلىپ قالغاچقا توقماقنىڭ ئانچە كېرىكى يوق ئىدى. شۇڭا توقماقنى ئونىڭ كېلەڭسىز گەۋدىسىگە قارىتىپ ئاتتىم. تاش توقماق دەل ئونىڭ ئىككى تىزىنىڭ ئاستىغا تەگدى. مايۇن سەت ئاۋاز چىقىرىپ تەڭپۇڭلىقىنى يوقاتقان ھالدا قوللىرىنى سوزۇپ ماڭا قاراپ ئۆزىنى ئاتتى. مەن ئالدىنقى كۈندىكىگە ئوخشاش يەر شارى ئىستراتېگىيىسىنى قوللىنىپ ئوڭ مۇشتۇمنى كۈچەپ ئونىڭ ئېڭىگە شىلتىدىم ، ئارقىدىنلا سول مۇشتۇمنى تۈگۈپ يۈرەك قەپىسىگە كۈچەپ ئۇردۇم. مۇشتلىرىمنىڭ زەربىسى بوش كەلمىدى. ئىككىنچى مۇشتىنى ئاتقىنىدا ئۇ پىرقىرىغان پىتى يەرگە يېقىلىپ ئاغرىق دەستىدىن تولغۇنۇپ

كەتتى. مەن پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ ئونىڭ ئۈستىدىن ئەپچىللىك بىلەن سەكرەپ ئۆتتۈم - دە، تاش توقماقنى ئېلىپ ئۇ قايتا ئورنىدىن تۇرغىچە ئەجەللىك بىر زەربە بېرىپ جەڭنى ئاخىرلاشتۇردۇم. مەن توقماقنى كۆتۈرۈشۈمگە كەينىمدىن كۈلۈمسىرىگەن بىر ئاۋازنى ئاڭلاپ بۇرۇلۇپ قارىسام تارس تاركاس، سولا ۋە يەنە بىر نەچچە رىتسار ئىشىكتە تۇرۇپتۇ. بىزنىڭ كۆزلىرىمىز ئۇچراشقان ۋاقىتتا مەن ئۇلارنىڭ قىزغىن ئالقىشىغا يەنە بىر قېتىم مۇيەسسەر بولدۇم.

سولا ئۇيغۇنۇپ مېنىڭ يوقلۇقۇمنى بايقاپ تارس تاركاسقا مەلۇم قىلغاندىن كىيىن تارس تاركاس بىر قانچە رىتسارنى باشلاپ مېنى ئىزدەپتۇ. ئۇلار شەھەر ئەتراپىغا كەلگەندە ئاق رەڭلىك ئادەمسىمان مايىمۇنىڭ بىنا ئىچىگە ئۇچقاندەك كىرىپ كەتكەنلىكىنى كۆرۈشۈپتۇ. ئۇلار مايىمۇنىڭ كەينىدىن كېلىپ مەن بىلەن مايىمۇن ئۆتتۈرلۈقىدىكى قىسقا ھەم ھەل قىلغۇچلۇق ئېلىشىشنى كۆرۈپتۇ. بۇ قېتىمقى ئېلىشىش ھەم ئالدىنقى كۈندىكى مېنىڭ مازىسلىقلار بىلەن بولغان ئېلىشىشىم ۋە سەكرەش ماھارىتىم، ئۇلارنىڭ ماڭا بولغان ھۆرمىتىنى ئەڭ يۇقىرى چەككە يەتكۈزگەن ئىدى. گەرچە بۇ كىشىلەردە دوستلۇق، مېھرى - مۇھەببەت، كۆيۈنۈش روھى ئىنتايىن كەمچىل بولسىمۇ، ئەمما جىسمانىي قۇدرەتتىن ھاسىل بولغان قابىلىيەت ۋە باتۇرلۇققا يۈكسەك دەرىجىدە چوقۇنىدىكەن.

سولا مېنى ئىزلەشكە ئۆزلۈكىدىن قاتنىشىپتۇ. مەن ئېلىشىۋاتقان ۋاقىتتا پەقەت مۇشۇ ئاياللا مېنى مەسخىرە قىلمىدى، ئەكسىچە قىياپىتىدىن مەندىن ناھايىتى ئەنسىرىگەنلىكى چىقىپ تۇراتتى. چىرايى ناھايىتى كەسكىن تۇس ئالغان ئىدى. جەڭ ئاياغلاشقاندىن كىيىن ئۇ مېنىڭ ئالدىغا ئېتىلىپ كېلىپ ئۈستى - بېشىغا ئىنچىكە سەپسىلىپ، يارىلانغان - يارلانمىغانلىقىمغا قاراپ چىقتى. مېنىڭ ساق - سالامەت ئىكەنلىكىمنى كۆرگەندىن كىيىن مەنۇنلۇق بىلەن كۈلۈمسىرىدى ھەم قولۇمدىن تارتىپ ئىشىك تەرەپكە ماڭدى. تارس تاركاس ۋە ئونىڭ ھەمراھلىرى ئۆيگە كىرگەندىن كىيىن ئىنقا قاراپ بىردەم مۇنازىرىلەشتى. ئارقىدىن ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى بىرى ماڭا قاراپ بىرنېمىلەرنى دېدى ھەم مېنىڭ چۈشەنمەيدىغانلىقىم يادىغا يىتىپ تارس تاركاسنىڭ

ئالدىغا كېلىپ ئونىڭغا بىر نەچچە ئېغىز سۆزلەپ قول ئىشارىتى قىلدى. ئېنىقكى، ئۇ بىر ئىشقا بۇيرۇق چۈشۈرۈۋاتاتتى.

ئۇلارنىڭ ئىنقا تۇنقان پوزىتسىيىسىدىن كۆڭلۈم بىر خىل شۇملۇقنى سەزگەن ئىدى. شۇڭا ئۆيىدىن چىقىپ كېتىشكە ئالدىرىمىدىم. مېنىڭ پەرىزىم توغرا چىقتى، ھىلىقى رېتسار يان قورالنىڭ غىلىپىدىن تاپانچىسىنى چىقىرىپ ئىتنى ئېتۈنتىشكە تەمىشەلدى. دەل مۇشۇنداق ھايات - ماماتلىق پەيتىدە مەن تېزلىك بىلەن سەكرەپ بېرىپ رېتسارنىڭ بىلىكىگە ئېسىلدىم. ئېتىلغان ئوق دېرىزىدىن بىر تۆشۈك ئېچىپ يىراقلارغا ئۇچۇپ كەتتى. ئاندىن قورقۇمسىراپ تۇرغان ئىتنىڭ يېنىغا تىزلىنىپ ئۇنى يۆلەپ تۇرغۇزدۇم ھەم ئۇنىڭ كەينىمىدىن مېڭىشىغا ئىشارەت قىلدىم. مېنىڭ ھەركىتىم ماركىلىقلارنى قاتتىق ھەيران قالدۇرۇۋەتتى. ئۇلارنىڭ شۇ تاپتىكى نېمە قىلىشىنى بىلەلمەي بۇتتەك قېتىپ تۇرغان ھالىتى ناھايىتى كۈلكىلىك ئىدى. شۇنداق، ئۇلار مىننەتدارلىق ۋە ئىچ ئاغرىتىش ھەم دوستلۇقنىڭ نېمىلىكىنى چۈشەنمەيدۇ. مەن قۇرالنى چۈشۈرۈۋەتكەن ھىلىقى رېتسار تارس تاركاسقا قاراپ تۇرۇپلا قالدى. بىز مەيدانغا يىتىپ كەلدۇق. مېنىڭ مۇھاپىزەتچىم كەينىمىدىن كۆلەڭگىدەك ئەگىشىپ كېلىۋاتاتتى. سولا بىلىكىمدىن چىڭ تۇتۇۋالغان ئىدى.

ھازىر مېنىڭ مارتا ئاز دېگەندە ئىككى دوستۇم بار بولدى. بىرى ماڭا ئۆز ئانامدەك كۆيۈنۈپ كېلىۋاتقان ياش ئايال سولا، يەنى بىرى مۇھاپىزەتچى ئىت. مەن كىيىنچە ئۇنىڭ ۋۇجۇدىغا مارتىنىكى باشقا بەش مىليون ماركىلىقنىڭكىدىنمۇ كۆپ مېھرى - مۇھەببەت، سادىقلىق ۋە مىننەتدارلىقنىڭ يوشۇرۇنغانلىقىنى بىلدىم.

يەتتىنچى باب

مارستىكى بوۋاقلار خىزمىتى

ئەتىگەنلىك تاماق ئالدىنى كۈندىكىگە ئويمان - ئوخشاش بولۇپ، مەن ماركىلىقلار بىلەن بىللە بولغان كۈنلەردە ھەر قېتىملىق تامىقىم شۇ بولدى. تاماق يەپ بولغاندىن كىيىن سولانىڭ ھەمراھلىقىدا مەيدانغا باردۇق. بۇ يەردە ھەممە ئادەم ئۈچ چاقلىق جەڭ ھارۋىسىنى گەۋدىسى ناھايىتى زور بىر ھايۋاننىڭ ئۈستىگە ئارتىش بىلەن ئالدىراش ئىدى. مەيداندا ئالاھىلە 250 دانە جەڭ ھارۋىسى بولۇپ ھەر بىر جەڭ ھارۋىسىغا بىر ھايۋان سەپلەپ بېرىلگەن ئىكەن. بۇنچە زور ھايۋاننىڭ لىق يۈك بېسىلغان جەڭ ھارۋىسىنى سۆرەپ مېڭىشىغا گەپ كەتمەيتتى. جەڭ ھارۋىلىرى چوڭ ھەم كەڭ بولۇپ چىرايلىق زىننەتلەنگەن ئىدى. ھەر بىر جەڭ ھارۋىسىنىڭ ئىچىدە بىر ئايال ماركىلىق ئولتۇراتتى. ئۇلارنىڭ ھەممىسى مېتالدىن ياسالغان زىننەت بۇيۇملىرىنى تاقىغان، ئۈنچە - مەرۋايىت ئارتقان، يىپەك ۋە يۈك تېرە بىلەن كىيىنگەن ئىدى. جەڭ ھارۋىسىنى سۆرەيدىغان ھەر بىر ھايۋاننىڭ دۈمبىسىدە بىردىن ياش ماركىلىق ئولتۇراتتى. باشقا رېتسارلار مىنگەن ھايۋانلارغا ئوخشاش بۇ مەخلۇقنىڭمۇ كىشى - چولۇۋۇرلىرى يوق بولۇپ، پۈتۈنلەي ھېسسىي ئالاقە بىلەن باشقۇرۇلىدىكەن. ئەجەبلىنەرلىكى يېرى، پۈتۈن ماركىلىق بۇ خىل ئىقتىداردىن قانداق پايدىلىنىشى بىلىدىكەن. شۇڭا ئۇلارنىڭ تىلى ئاددىي، گەپ - سۆزى ئاز، سۈزلۈكلەرمۇ كۆپ ئەمەسكەن. بۇ خىل ھېسسىي ئالاقە ماركىلىق ئورتاق تىل بولۇپ، باشقا يەرگە ئوخشىمايدىغان بۇ غەلىتە دۇنيادا ئالىي دەرىجىلىك ھايۋان بىلەن تۆۋەن دەرىجىلىك ھايۋانلار مۇشۇ خىل ئىقتىدارغا تايىنىپ ھەم ئۇنى ۋاسىتە قىلىپ بەلگىلىك دەرىجىدە پىكىر ئالماشتۇرىدىكەن. پىكىر ئالماشتۇرۇش دائىرىسى شۇ ھايۋاننىڭ بىلىم سەۋىيىسى ۋە ئەقلىي ئىقتىدارىنىڭ يېتىلىش ئەھۋالىغا

قاراپ بولىدىكەن.

ئەترەت توغرىسىغا بىر قاتار تىزىلغان چاغدا سولا مېنى تارتىپ بىر بوش جەڭ ھارۋىسىغا چىقاردى. بىز ئەترەت بىلەن بىللە ئالدىنقى كۈنى مەن شەھەرگە كىرگەن بولۇنۇشكە قاراپ يۈرۈپ كەتتۇق. ئالدىمىزدا ئۆز ئاتلىرىغا مىنگەن ئىككى يۈزدەك رىتسار بەش ئادەم بىر رەتتىن بولۇپ تىزىلىپ كېتىۋاتاتتى. كەينىمىزدىمۇ ئوخشاش ساندىكى رىتسار ئەگىشىپ كېلىۋاتاتتى. ئىككى تەرىپىمىزدە يەنە 250-300 گىچە رىتسار بىزنى مۇھاپىزەت قىلىپ كېتىۋاتاتتى. مېنىڭدىن باشقا ھەممە يېشىل تەنلىك ماركىلىق تولۇق قوراللانغان بولۇپ ھەر بىر جەڭ ھارۋىسىنىڭ كەينىدە بىردىن ماركىلىق ئىتتى يۈگرەپ كېلىۋاتاتتى. مېنىڭ ئىتىمۇمۇ ئوخشاشلا كەينىمدە كېلىۋاتماقتا. ئەمەلىيەتتە بۇ سادىق ھەمراھ مەن ماركىلىق تۇرغان ئون يىل ئىچىدە بىرەر قېتىمۇمۇ مېنىڭدىن ئۆز مەيلىچە ئايرىلىپ باقمىدى. بىزنىڭ ئىلگىرلەش يولىمىز ئالدى بىلەن شەھەرنىڭ ئالدىدىكى كىچىك تاغ جىلغىسىدىن ئۆتۈپ ئاندىن تاغ تېزىمىنى كېسىپ ئەڭ ئاخىرىدا ئۆلۈك دېڭىزنىڭ تېگىگە بېرىش ئىكەن. مەن ئىلگىرى ئۇ يەرگە بارغان، مۇنداقچە ئېيتقاندا مەن ماركىلىق كەلگەن تۇنجى كۈنلا شۇ يەرگە دەسسىگەن ئىدىم. ئەمەلىيەت شۇنى ئىسپاتلىدىكى، تۇخۇم بېسىش ئۆيى سەپىرىمىزنىڭ ئاخىرقى نۇقتىسى ئىدى. بىز دېڭىزنىڭ تېگىدىكى كەڭلىككە يىتىپ بارغاندا پۈتكۈل سەپ سۈرئىتىنى تېزلىتىپ ئۇچقاندەك يۈرۈپ كەتتى. مەنزىلگە يىتىپ بارغاندىن كىيىن جەڭ ھارۋىلىرى ھەربىي قانۇنىيەت بويىچە قورشاش تۈزۈمىنىڭ تۆت ئەتراپىدا توختىدى. قەبىلە ئاقساقىلى، تارس تاركاس ۋە باشقا مەنەسپدار كىچىك ئەمەلدارلار بولۇپ ئون رىتسار ئاتلىرىدىن چۈشۈپ تۇخۇم بېسىش ئۆيىگە قاراپ ماڭدى. مەن تارس تاركاسنىڭ ئاقساقالغا بىرىنچىلىرىنى دېگەنلىكىنى كۆردۈم. كىيىن بىلىم بۇ ئاقساقالنىڭ ئىسمى لوركاس پۈتۈمىل بولۇپ ئاقساقال دەپ ئاتاش بۇ يەردىكىلەرنىڭ ئادىتى ئىكەن.

ئۇزاق ئۆتمەيلا مەن ئۇلارنىڭ نېمە دېيىشكەنلىكى چۈشەندىم. چۈنكى تارس تاركاس سولانى چاقىرىپ مېنى ئۇنىڭ يېنىغا ئېلىپ كېلىشكە ئىشارەت قىلدى. مەن

ئاللىقاچان مارتا يول مىڭىنىڭ مۇرەككەپ تېخنىكىلىرىنى ئۆگىنىۋالغان ئىدىم. شۇڭا ئۇنىڭ بۇيرۇقى بويىچە ئۇلار تۇرغان يەرگە، تۇخۇم بېسىش ئۆيى تەرەپكە قاراپ ماڭدىم. ئۇلارنىڭ يېنىغا بېرىپ بىر قاراپلا خېلى كۆپ تۇخۇمنىڭ بېسىلىپ چىققانلىقىنى، ئۆيدە شۇ بىر نەچچە قورقۇنچلۇق مەخلۇق بولغاچقىلا ھاياتلىقىدىن بېشارەت بېرىپ تۇرغانلىقىنى كۆردۈم. ئۇلارنىڭ ئېگىزلىكى ئۈچ - تۆت فوت بولۇپ، يېمەكلىك ئىزلەۋاتقان بولسا كېرەك تامنىڭ ئىچىدە توختىماستىن مېڭىپ يۈرەتتى. تارس تاركاس ئۆيىنىڭ ئۈستىنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ ماڭا «سەكرە» دەپ بۇيرۇق قىلدى. مەن ئۇنىڭ مېنىڭ سەكرەش ھۆنۈرۈمنى كۆرسىتىپ ئاقساقالنىڭ كۆزىنى ئېچىپ قويۇشنى ئويلىغانلىقىنى چۈشەندىم. مەن بۇ ماھارىتىمدىن ناھايىتى رازى ئىدىم. شۇڭا دەرھال ئىنكاس قايتۇرۇپ بىرلا سەكرەپ تۇخۇم بېسىش ئۆيىدىن خېلى يىراققا تۇرغان جەڭ ھارۋىسىنىڭ ئۈستىگە چۈشتۈم. مەن قايتىپ كەلگەندىن كىيىن لوركاس پۈتۈمىل ماڭا غۇدۇرىغىنىچە بىرنېمىلەرنى سۆزلىدى. ئاندىن ئۇرۇلۇپ يېنىدىكى رېتسارلارغا تۇخۇم بېسىش ئۆيىنى كۆرسىتىپ بىرنېمىلەرنى دېدى. مارتىلقلار مېنىڭ تۇخۇم بېسىش ئۆيىنىڭ يېنىدا تۇرۇپ ئۆزلىرىنىڭ ھەرىكەتلىرىنى تاماشا قىلىشىغا رۇخسەت قىلدى. ئۇلار تۇخۇم بېسىش ئۆيىنىڭ تېمىدىن بىر تۆشۈك ئاچتى. بۇ تۆشۈكتىن ئەمدىلا تۇخۇمدىن چىققان مارتىس بالىلىرى مېڭىپ چىقالايتتى. تۆشۈكنىڭ ئىككى تەرەپىدە ئاياللار ۋە يېشى كىچىكرەك ئوغۇل - قىز مارتىلقلار ئىككى رەت بولۇپ تېزلىدى. ئارقىدىنلا تۆشۈكتىن مارتىلىق بوۋاق بالىلار خۇشال - خۇرام سەكرەشكىنىچە چىقىپ كېلىشتى. ئۇلار رەتنىڭ ئوتتۇرىدىن ئۆتۈپ يەنە بىر بېشىغا يىتىپ بارغاندا رەت ئاخىرىدىكى مارتىلىق بوۋاق بالىنى ئېلىپ كېتەتتى. شۇنداق قىلىپ بىرىنىڭ كەينىدىن بىرى چىقىپ مارتىلىق بوۋاق بالىلارنىڭ ھەممىسىنى ياش ئاياللار يېتىلگىنىچە ئۆزلىرىنىڭ جەڭ ھارۋىسىغا ئېلىپ كېتىشتى. بۇ يېشىل تەنلىكلەرنىڭ يېڭىدىن دۇنياغا كۆز ئاچقان مارتىس بالىلىرىنى كۈتۈۋېلىش مۇراسىمى ئىكەن. مەن بۇ مۇراسىمنى كۆرۈپ بولغاندىن كىيىن ئادەملەر توپى ئىچىدىن سولانى تاپتىم. ئۇمۇ قولدا قورقۇنچلۇق بىر جانلىقنى كۆتۈرگىنىچە جەڭ ھارۋىسىدا

تۇراتتى.

مارسلىقلارنىڭ كېيىنكى ياش ئەۋلادلارنى تەربىيەلەشتىكى خىزمىتى پەقەتلا ئۇلارغا سۆزلەشنى، جەڭ قوراللىرىنى قانداق ئىشلىتىشنى ئۆگۈتۈش بولۇپ، بوۋاق بالىلار تۇغۇلغان بىرىنچى يىلىلا ئۇلارغا قورال تارقىتىلىپ بېرىلىدىكەن. ئۇلار تۇخۇم ئىچىدە بەش يىل تۇرغانلىقىدىن تۇخۇمدىن چىققاندا چوڭ - كىچىكلىكىنى ھېسابقا ئالمىغاندا ھەممىسى يېتىلىپ پىشقان بولىدىكەن. بوۋاق بالىلار ئانىسىنىڭ كىملىكىنى بىلمەيدىكەن ھەم ئانىلىرىمۇ بالىلىرىنىڭ، دادىسىنىڭ كىملىكىنى دەپ بېرەلمەيدىكەن. يېشىل تەنلىك مارسلىقلارنىڭ ئىچىدە بۇ خىل ھالەت قىلچە ئېتىبارغا ئېلىنمايدىكەن. چۈنكى ئۇلاردا ئۇرۇقداشلىق، تۇغقانچىلىق مۇناسىۋەت، مېھرىبانلىق مەۋجۇت ئەمەس ئىدى. بالىلارنىڭ ھەممىسى جەمئىيەتكە ئورتاق تەۋە بولۇپ، تۇخۇم بېسىش ئۆيىدىن چىققاندا كىم قوبۇل قىلغان بولسا تەربىيەلەش ئىشىغىمۇ شۇ ئادەم مەسئۇل بولىدىكەن. ئۇلارنى بېقىۋالغان ئانىلىرىنىڭ بەزىسى تېخى تۇخۇم تۇغۇپ باقمىغان بولۇپ سولا شۇلارنىڭ بىرى ئىكەن. ئۇ تۇخۇم تۇغۇشنى باشلىمىغان بولۇپ، تېخى بىر يىل ئالدىدا باشقا بىر ئايالنىڭ بالىسىنى بېقىپ تەربىيەلەپ چىقىپتۇ.

مېنىڭچە يولغا قويۇلغىنىغا ئۇزۇن يىللار بولغان بۇنداق قەبىھ تۈزۈم دەل يېڭى دۇنياغا كۆز ئاچقان مارسلىقلارنىڭ گۈزەل ھېسسىياتىنى ۋە يۇقىرى دەرىجىلىك جانلىقلار دىلا بولىدىغان ئىنسان تەبىئىتىنى يوقىتىشقا بىۋاسىتە سەۋەب بولۇۋاتاتتى. ئۇلار تۇغۇلۇشىدىنلا ئاتا - ئانىسىنى بىلمەيدۇ، ئاتا - ئانا مېھرىبانلىقىنى كۆرۈلمەيدۇ، «ئائىلە» دېگەن ئۇقۇمدىن تېخىمۇ خەۋەرسىز. ئۇلارنىڭ بىلىدىغىنى پەقەتلا كېلەگۈسىز گەۋدىسى ۋە ھەيۋىتىگە تايىنىپ مەۋجۇتلۇقىنى ساقلاش، يەنە بىرى ئازاب چېكىشتىن ئىبارەت ئىككىلا يول. ئەگەر ئۇلارنىڭ جىسمىدا ھەرقانداق شەكىلدىكى زەخمىنىلىش ياكى كەمتۈكلۈك مەۋجۇت بولسا دەرھال ئۆلۈمگە مەھكۇم. بوۋاق ۋاقتىدىن باشلاپ بېشىدىن نۇرغۇن ئىسسىق - سوغۇقلارنى ئۆتكۈزگەن بولسىمۇ ئۇلار ئەزەلدىن بىر تامچە ياش تۆكۈپ باقمايدۇ.

مېنىڭ دېمەكچى بولغىنىم يېتىلگەن مارسلىقلارنىڭ بالا مارسلىقلارغا قىلغان شەپقەتسىزلىكىنىڭ زورۇرىتى يوق ياكى ئۇلارغا ئۆچمەنلىك نەزىرى بىلەن قارايدىكەن دېگەنلىكىم ئەمەس. ئۇلارنىڭ شەپقەتسىزلىكى ھالاك بولۇۋاتقان پىلاننىدا ياشاش ئۈچۈن كۈرەش قىلىش ئۈچۈندۇر. چۈنكى مارتىنىكى تەبىئى مەنبە، تەبىئى بايلىق خوراپ شۇ دەرىجىگە يەتكەنكى، دۇنياغا كەلگەن ھەر بىر جانلىقنى بېقىشنىڭ ئۆزى بۇ جانلىق قوشۇلغان جەمئىيەتنىڭ يۈكلىنىكى يەنىمۇ ئېغىرلىغانلىقىدىن دېرەك بېرەتتى. چۈنكى يېڭى قوشۇلغان ئەزا ئۈچۈن يېمەكلىك ، سۇ، ھاۋا بولمىسا بولمايتتى. بۇلارنىڭ ھەممىسى مارتى ئىنتايىن ئەتىۋارلىق نەرسىلەر بولۇپ ئاسان ئېرىشكىلى بولمايدىكەن.

قۇرامىغا يەتكەن ھەر بىر مارسلىق ئايال بىر يىلدا ئون ئۈچ دانە تۇخۇم توغىدىكەن. چوڭ - كىچىكلىكى، ماسسىسى، ئېغىرلىق كۈچى ئالاھىدە ئۆلچەمگە يەتكەن تۇخۇملار مەلۇم بىر مەخپىي يەر ئاستى ئۆيىدە ساقلىنىدىكەن. بۇ ئۆيلەرنىڭ تېمپېراتۇرىسى ناھايىتى تۆۋەن بولۇپ تۇخۇم بېسىلمايدىكەن. بۇ تۇخۇملارنى ھەر يىلى يىگىرمە نەپەر ئاقساقالدىن تەشكىللەنگەن كوممىتېت ئىنچىكە تەكشۈرۈپ تەخمىنەن يۈزدەك تۇخۇمنى تاللىۋالغاندىن كىيىن قالغانلىرىنى چېقىپ تاشلايدىكەن. يەنە بەش يىل ئۆتكەندىن كىيىن ئەڭ مۇكەممەل دەپ قارالغان بەش يۈز دانە تۇخۇم نەچچە مىڭ دانە تۇخۇم ئىچىدىن تاللاپ چىقىلىدىكەن. تاللاپ چىقىلغان تۇخۇملار شامال ئۆتۈشمەيدىغان ھىم ئۆيلەرگە قويۇلغاندىن كىيىن قۇياش نۇرىدىن پايدىلىنىپ بېسىلىدىكەن. بۈگۈن ئۆز كۆزىمىز بىلەن كۆرگەن جەريان يېتەرلىك دەرىجىدە ۋەكىللىك خاراكتېرغا ئىگە بولۇپ، تاشلىۋېتىلگەن تۇخۇملار ئىچىدىكى تەخمىنەن يۈزدىن بىر پىرسەنت تۇخۇمدىن ئىككى كۈندىن كىيىن بوۋاق بالا چىقىدىكەن. ئەمما مارسلىقلار ئۇنىڭغا ئېھتىياجلىق ئەمەس، چۈنكى ئۇلارنىڭ ئەمدى كېرىكى قالمىغان ئىدى.

تۇخۇم بېسىش ئۆيى يىراق يەردىكى خىلۋەت ئورۇنغا پۇختا ياسالغان بولۇپ، باشقا قەبىلىلەرنىڭ بايقاپ قىلىش ئېھتىماللىقى ناھايىتى كىچىك ئىكەن. ئەگەر باشقا قەبىلىلەر تەرىپىدىن بايقاپ قىلىنسا بۇ شۇ جەمئىيەتنىڭ بۇندىن كېيىنكى بەش يىل

جەرياندا بالسىز قالدىغانلىقىدىن دېرەك بېرىدىكەن. چۈنكى باشقا يېشىل تەنلىك قەبىلىلەر تۇخۇم بېسىش ئۆيىنى بايقاپلا قالسا بىر ئامال قىلىپ بۇزۇپ كىرىپ تۇخۇملارنى پۈتۈنلەي ۋەيران قىلىپ تاشلايدىكەن. ئۇلارنىڭ ئۆز - ئارا ئۆچمەنلىكىنىڭ چەكسىزلىكىنى تىل بىلەن ئىپادىلەش قىيىن ئىكەن.

مېنىڭ تەقدىرىم باغلانغان يېشىل تەنلىك ماركىلىقلار بۇ جەمئىيەتنىڭ ھەرقايسى قىسىملىرىنى تەشكىل قىلغان بولۇپ ئالاھىزەل ئوتتۇز مىڭدەك ماركىلىق بار ئىدى. ئۇلار چوڭ بىر پارچە قۇرغاق ياكى يېرىم قۇرغاق تۇپراقتا ھايات كەچۈرۈۋاتقان بولۇپ، جەنۇبىي كەڭلىك 40 گرادۇستىن 80 گرادۇسقىچە بولغان كەڭ زېمىن ئىكەن. شەرق ۋە غەرب تەرەپ چېگرىسىدا ئىككى پارچە مۇنبەت تۇپراق بار ئىكەن. ئۇلارنىڭ باش شتابى بۇ رايوننىڭ تۆت بۇرجىكىگە جايلاشقان بولۇپ ئاتالمىش ماركىلىق قانىلى كېسىشكەن جايغا يېقىن ئىكەن. تۇخۇم بېسىش ئۆيى ئۇلار تۇرىۋاتقان زېمىننىڭ ئادەمسىز يېرىگە ھەم باشقىلار ئاسانلىقىچە يېقىن يوللىمايدىغان ھەم بارالمايدىغان جايغا سېلىنغان ئىكەن. سۇلارنىڭ دېيىشىچە ئالدىمىزدىكى مەنزىل ناھايىتى ئۇزۇن بولۇپ، سەپەر جەريانىدا نېمە ئىشلارنىڭ بولىدىغانلىقى، مېنى قانداق قىسمەتلەرنىڭ كۈتۈپ تۇرۇۋاتقانلىقىدىن قىلچىلىك خەۋەرسىز ئىدىم.

بىز ئۇلۇك شەھەرگە قايتىپ بارغاندىن كىيىن مەن بىر نەچچە كۈننى بوش ئۆتكۈزدۈم. بىز قايتىپ كېلىپ ئىككىنچى كۈنى بارلىق رىتسارلار ئاتلىرىغا مىنىشىپ كەتكىنىچە تاكى كۈن قاراغاندا ئاندىن يىتىپ كېلىشتى. كىيىن بىلىسەم ئۇلار تۇخۇم يوشۇرۇنغان يەر ئاستى ئۆيىگە بېرىپ تاللانغان تۇخۇملارنى تۇخۇم بېسىش ئۆيىگە يۆتكەپ بولغاندىن كىيىن ئۆيىنى پېچەتلەپ بولۇپ قايتىپ كەلگەن ئىكەن. بەش يىلغىچە بۇ يەرگە ھېچكىم قەدەم باسمايدىغان. يۆتكەشتىن ئىلگىرى تۇخۇملارنىڭ ھەممىسى تۇخۇم بېسىش ئۆيىنىڭ جەنۇب تەرىپىدىكى ناھايىتى يىراق بىر جايغا سېلىنغان مەخپىي يەر ئاستى ئۆيىگە يوشۇرۇپ قويۇلىدىكەن. ھەر يىلى يىگىرمە نەپەر ئەزادىن تەشكىللەنگەن كوممىتېت بۇ يەرگە كېلىدىكەن. تۇخۇملارنى نېمە ئۈچۈن تۇخۇم

باسىدىغان ئۆيگە يېقىن ئورۇنغا يوشۇرمايدىغىنى ماڭا ناھايىتى سىرلىق تۇيۇلدى. بۇ ئىشنى يەر شارى ئادەملىرىنىڭ ئاددىي خۇلاسىسى ياكى تەپەككۈرى بىلەن چۈشەنگىلى بولمايتتى.

ھازىر سولانىڭ ئىككى ۋەزىپىسى بار بولدى. بىرى ئەمدىلا دۇنياغا كەلگەن ماركسلىق بالىنى تەربىيەلەپ يېتىشتۈرۈش ، يەنە بىرى مېنىڭ ھالىمدىن خەۋەر ئېلىش. ئەمما بىز ئونىڭ كۆپ ۋاقتىنى ئالمايتتۇق. مەن ۋە ماركسلىق بالا ماركسلىقلارنىڭ تەربىيەلەش ئۆلچىمى بويىچە ھەممىنى نۆلدىن باشلايدىغان بولغاچقا سولا بىزنى بىللە تەربىيەلەشكە باشلىدى. سولاغا تەۋە بولغان ماركسلىق بالا بىر ئوغۇل بالا بولۇپ ، ئېگىزلىكى تۆت فوت ، قەددى - قامەتلىك ھەم نۇقسانسىز ئىدى ، ئونىڭ ئىلگىرىلىشى ناھايىتى تېز بولدى. مەن ئىلگىرى ئېيتىپ ئۆتكەندەك ماركسلىقلارنىڭ تىلى ناھايىتى ئاددىي بولۇپ بىر ھەپتىدىن كىيىن مەن ئېھتىياجلىق بولغان ئىشلارنى ۋە مەقسەتمىنى باشقىلارغا ئۇقتۇرايلىدىغان بولدۇم شۇنىڭ بىلەن بىللە باشقىلارنىڭ ماڭا دېگەنلىرىنى ئاساسەن چۈشەنەلەيدىغان دەرىجىگە يەتتىم. ئوخشاشلا سولانىڭ يېتەكچىلىكىدە مەن ھېسسىي ئالاقە قابىلىيىتىنى يېتىلدۈردۈم ھەم ناھايىتى تېزلا بەلگىلىك دەرىجىگە كۆتۈردۈم. شۇڭا ئۇزاق ئۆتمەيلا ئەتراپىدا يۈز بېرىۋاتقان ئىشلارنى سىزلايدىغان دەرىجىگە بېرىپ يەتتىم.

سولانى ئەڭ ھەيران قالدۇرغىنىم شۇكى مەن ئاسانلا يېنىمدىكى ئادەمنىڭ ھېسسىي ئالاقە ئۇچۇرىنى قوبۇل قىلالايتتىم. شۇنداقلا دائىم ماركسلىقلار ماڭا بىلدۈرۈشنى خالىمايدىغان چاغلاردا شۇنداق بولاتتى. ئەمما ھەرقانداق ئەھۋال ئاستىدا ھېچكىم مېنىڭ ھېسسىي ئۇچۇر ئالاقەمنى خالىغانچە قوبۇل قىلالمايتتى ھەم بىرەر ئۇچۇرغا ئېرىشەلمەيتتى. مەن باشتا بۇنىڭدىن زېرىككەن بولساممۇ ئەمما كىيىن بۇخىل ئالاھىدىلىكىمدىن خۇشال بولدۇم. چۈنكى ئۇ شەك - شۈبھىسىز مېنىڭ ماركسلىقلاردىن يۇقىرى تۇرۇشۇمغا، تەشەببۇسكار ئورۇنغا ئۆتۈشۈمگە پايدىلىق ئىدى.

سەككىزىنچى باب

بوشلۇقتىن تۇتۇپ كېلىنگەن ساھىبجامال ئەسىر

تۇخۇم بېسىش مۇراسىمى ئاخىرلىشىپ ئۈچ كۈندىن كىيىن بىز ئۆيگە قايتىشقا تەرەدۇتلەندۇق. لېكىن ئەترەت ئەمدىلا شەھەرنىڭ ئالدىدىكى ئوچۇقچىلىققا كەلگەندە دەرھال تارقىلىش بۇيرۇقى چۈشۈرۈلدى. مارسلىقلار دەرھال تۇمانغا ئوخشاش تەرەپ - تەرەپكە تارقىلىشقا باشلىدى ھەم ئەتراپتىكى ئەڭ يېقىن بىنالارنىڭ دەرۋازىسىغا ئۆزىنى ئېتىشتى. ئۈچ مىنۇتقا يەتمىگەن ۋاقىتتا بارلىق جەڭ ھارۋىسى ، گىگانىت مەخلۇق ۋە ئاتلىق رىتسارلارنىڭ ھەممىسى كۆزدىن غايىب بولدى. مەن سولا بىلەن ئودۇلمىزدىكى بىر ئىمارەتنىڭ ئىچىگە، يەنى مەن ئادەمسىمان مايمۇنغا يولۇققان ئىمارەتنىڭ ئىچىگە كىرۋالدۇق. نېمە سەۋەبتىن بۇنداق جىددىي چىكىنگەنلىكىمىزنىڭ سەۋەبىنى بىلىشكە ئالدىراپ بىنانىڭ ئىچىدىن مېڭىپ دېرىزىگە كېلىپ سىرتقا قاراپلا تۇيۇقسىز يوشۇرۇننىڭ سەۋەبىنى چۈشەندىم.

بىر دانە ئۇزۇن ھەم تار كۆكۈچ ئۇچار كېمە بىزگە ئەڭ يېقىن تاغ چوققىسىدىن ئىغاڭلىغىنىچە ئاستا ئۇچۇپ ئۆتۈپ كېتىۋاتاتتى. ئارقىدىنلا ئىككىنچىسى، ئۈچىنچىسى ، تۆتىنچىسى بولۇپ جەمئىي يىگىرمە دانە ئۇچار كېمە ئىغاڭلىغىنىچە يەر يۈزىنى بويلاپ پەس ئۇچۇپ بىزگە يېقىنلاشقا باشلىدى. ھەر بىر ئۇچار كېمىدە غەلىتە بىر بايراقنىڭ شەكلى چۈشۈرۈلگەن ، باش تەرىپىگە يەنى بىرخىل غەيرى بەلگە سېزىلغان بولۇپ، قوياش نۇرىدا يالت - يۇلت قىلىپ پارقرايتتى. ئارىلىقىمىز شۇنچە يىراق بولسىمۇ بۇلارنى ئوچۇق كۆرگىلى بولاتتى. مەن ئۇچار كېمىدە نۇرغۇن ئادەم بارلىقىنى كۆردۈم. ئۇلارنىڭ بىزنى بايقىغان - بايقىمىغانلىقىغا بىر نەرسە دېمەك تەس ئىدى. بەلكىم ئۇلار مۇشۇ

جايدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقان بولۇشى مۇمكىن. قانداقلا بولمىسۇن ئۇچار كېمىدىكىلەر بىزنىڭ قوپاللىق بىلەن قارشى ئېلىشىمىزغا ئۇچرىدى. چۈنكى يېشىل تەنلىك ماركىلىقلار ئالدىن ئاگاھلاندۇرۇش بەرمەيلا ئۇچار كېمىلەرگە قارىتىپ تۇيۇقسىز شىددەت بىلەن ئوت ئېچىشقا باشلىدى. ئۇچار كېمە چوڭ ئەترىتى تاغ جىلغىسىنى توغرىسىغا كېسىپ ھېچقانداق تەييارلىقسىز كىتىۋاتقاچقا ئوقنىڭ ئۆزلىرىنى ساقلاپ تۇرغانلىقىنى خىيالغىمۇ كەلتۈرمىگەن ئىدى.

ئەڭ ئالدىدىكى كېمە دەرھال يان تەرىپىنى بىزگە توغرىلاپ ئوت كۈچى بىلەن بىزگە جاۋاب قايتۇردى. ئارقىدىنلا 180 گرادۇس بۇرۇلۇپ يەنە بىر تەرىپىنى توغرىلاپ ئوت ئاچتى. باشقا كېمىلەرمۇ كەينىدىن ئەگىشىپ كېلىپ ئېتىشقا مۇۋاپىق جايغا كەلگەندە بىزگە ئوت ئېچىشقا باشلىدى. بىز تەرەپنىڭ ئوت كۈچى ئاجىزلاپ قالمىدى. مەن ئەزەلدىن نىشانغا بۇنداق توغرا تەڭكۈزۈشنى كۆرۈپ باقمىغان ئىدىم، ھەر بىر پاي ئوق ئېتىلغاندا كېمىدىكى بىر ئادەم يەر چىشلەيتتى. كېمىنىڭ ئوت كۈچى ھېچقانداق تەسىر كۆرسەتمىدى، چۈنكى بىز تۇيۇقسىز زەربە بەرگەندە كېمىدىكىلەر تەييارلىقسىز ئەھۋالدا تۇرغاچقا بىزنىڭ نىشانغا توغرا تەڭكۈزۈشىمىزدىن ئۆزىنى قاچۇرالمىتتى. بىرىنچى قېتىملىق ھۇجۇم يىگىرمە مىنۇت داۋاملاشقاندىن كىيىن كېلەڭسىز كېمە ئەترىتى ئىغاڭلىغىنىچە كەلگەن يۆنىلىشىگە قاراپ ئۇچۇپ يىراقلاپ كەتتى. زەخمىلەنگەن بىر نەچچە كېمىنىڭ ئېتىشى پۈتۈنلەي توختىغان بولۇپ جېنىنىڭ بېرىچە قىچىشقا تىرىشاتتى. رىتسارلار بىنانىڭ ئۆگزىسىگە چىقىپ چىكىنىۋاتقان كېمە توپىغا داۋاملىق شىددەت بىلەن ئېتىشقا باشلىدى. كېمىلەر ئاخىرى بىر-بىرلەپ يىراقتىكى تاغنىڭ چوققىسىدا تۇيۇقسىز غايىب بولدى. ئەڭ ئاخىرىدا ئۇچالمىدىغان بىرلا كېمە قالدى. بۇ كېمە ئوت كۈچىنىڭ مەركىزىي نىشانى بولغاچقا بىرمۇ جانلىق ھايات قالمىغان، كېمە پالوبىسىدا بىرمۇ ئادەم كۆرۈنمەيتتى. ئۇ ئاستا - ئاستا ئۇچۇش يولىدىن يىراقلىشىپ يوللاڭلىغىنىچە بىچارە قىياپىتىنى چىقىرىپ بىز تەرەپكە كېلىشكە باشلىدى. بىز تەرەپ ئېتىشىنى دەرھال توختاتتى. كېمە كونتروللۇقىنى يوقانغان بولۇپ ھېچقانداق ھۇجۇم

ئىقتىدارى قالمىغان، قېچىپ كېتىشكە ماغدۇرى يەتمەيتتى.

كېمە ئۇچۇپ شەھەرگە يېقىنلاشقاندا رىتسارلار مەيدانغا يۈگرەپ چىقىپ ئونى كۈتۈۋالدى. كېمە تەخمىنەن ئەللىك فوت ئېگىزلىكتە لەيلەپ كېلىۋاتاتتى. ئۇنىڭ كەينىدىن يەردە تەخمىنەن يۈزدەك يېشىل تەنلىك رىتسار ئەگىشىپ كەلمەكتە. يەنە بىر تۈركۈم رىتسار بۇيرۇق بويىچە بىنانىڭ ئۈگۈزىسىگە چىقىپ قايتىپ كېلىش ئېھتىماللىقى بولغان كېمە ئەترىتىگە زەربە بېرىشكە تەييارلىق كۆردى. زەخمە يېگەن ئۇچار كېمە ئىستىھكامىمىزنىڭ جەنۇب تەرىپىدىكى بىر ئىنگىلىز مىلى يىراقلىقتىكى بىرنەچچە بىنا تەرەپكە قاراپ كېتىپ باراتتى. ئۇنىڭ بىنالارغا سوقۇلۇپ كېتىش ئېھتىمالى زور ئىدى. بىر نەچچە رىتسار ئاتلىرىنى جېنىنىڭ بېرىچە چاپتۇرۇپ كېلىپ كېمە سوقۇلماقچى بولغان بىنانىڭ ئالدىدا ئاتلىرىدىن چۈشۈپ دەرۋازىدىن ئۇچقانداك كىرىپ كەتتى. كېمە بىناغا سوقۇلۇشتىن بۇرۇن مارس رىتسارلىرى بىنانىڭ دېرىزىلىرىدىن گەۋدىلىرىنى چىقىرىپ ئۇزۇن نەيزىسى بىلەن سوقۇلۇش زەربىسىنى ئاجىزلىتىشقا ئورۇندى. ئۇزاق ئۆتمەي يەنە كېمىنى ئىلىدىغان ئىلمەكلىرىنى تاشلىشىپ كېمىنى يەر يۈزىگە تارتىپ چۈشۈردى. كېمە مۇقىملاشقاندىن كىيىن ئۇلار قىستىلاشقىنىچە كېمىنىڭ ئىچىگە كىرىپ باشتىن - ئاخىر تىنىتىپ چىقتى. مەن ئۇلارنىڭ كېمىدە كېمە خادىملىرىنىڭ ئۆلگەن - ئۆلمىگەنلىكىنى، ھايات قالغانلىرى بار - يوقلىقىنى تەكشۈرگەنلىكىنى كۆردۈم، ئۇلار يەنە كېمىدىن ھايات قالغان بىر ئادەمنى سۆرەپ چۈشتى. بۇ ئادەمنىڭ ئېگىزلىكى ماركسلىقلارنىڭ يېرىمغا كەلمەيتتى. مەن بالكودا تۇرۇپ ئۇنىڭ ئىككى پۇتغا تايىنىپ تىك تۇرغانلىقىنى ھەم ماڭغانلىقىنى كۆردۈم. يىراقتىن قارىغاندا ئۇنىڭ سىرتقى قىياپىتى يېشىل تەنلىكلەردىن كۆپ پەرق قىلاتتى. ئۇنىڭ ماركستىكى مەن بىلمەيدىغان يەنى بىر يېڭى جانلىق ئىكەنلىكىنى جەزملەشتۈردۈم.

ئارقىدىن مەن رىتسارلارنىڭ ئەسىرىنى يەر يۈزىگە چۈشۈرگەندىن كىيىن كېمىدىكى نەرسىلەرنى تەشكىللىك تالان - تاراج قىلىۋاتقانلىقىنى، بىر قانچە جەڭ ھارۋىسىنى ئىشقا سېلىپ جەڭ غەنىيمەتلىرىنى تۇشۇناتقانلىقىنى كۆردۈم. جەڭ

غەنىيمەتلەرنى قورال - ياراق، ئوق - دورا، تاۋار - دۇردۇن، يۇڭلۇق تېرە، ئۈنچە - مەرۋايىت، نەپىس ئويۇلغان تاش قورال، يەنە قاتتىق ھالەتتىكى يېمەكلىك ۋە سويۇقلۇق، نۇرغۇن باك سۇ قاتارلىقلار ئىدى. بۇلارنىڭ ھەممىسىنى مەن ماركسا كېلىپ بىرىنچى قېتىم كۆرۈۋاتاتتىم. ئەڭ ئاخىرقى بىر جەڭ ھارۋىسىدىكى غەنىيمەتلەر توشۇلۇپ بولغاندىن كىيىن رىتسارلار كېمىگە چاپلىشىپ نەچچە رەت تىزىلىپ ئۇنى غەربى جەنۇب تەرەپكە ئىتتىرىپ ماڭدى. ئارقىدىن بىر نەچچە رىتسار كېمىگە چىقىپ ئالدىراش - تېنەش شەكلى ھەر خىل بوتولكىلاردىكى بىرنەرسىنى جەسەتلەرنىڭ ئۈستىگە ۋە كېمىنىڭ بۇلۇڭ - پۇچقاقلرىغا تۈككىلى تۇردى. بۇ ھەرىكەت ئاخىرلاشقاندىن كىيىن كېمىدىن ئەڭ ئاخىرىدا چۈشكەن بىر رىتسار يېنىدىن بىر نەرسىنى چىقىرىپ كېمە ئىچىگە تاشلىدى. ئۇ بىردەم ساقلاپ كېمىگە تاشلىغان نەرسە پارتلاپ قويۇق ئوت يالقۇنى كۆتۈرۈلگەندىن كېيىنلا كېمىدىن سەكرەپ چۈشۈپ كەتتى. ئۇلار كىمىنى مۇقۇملاشتۇرغان ئارقانلارنى يېشىۋەتتى. كېمە بۇرۇنقىدىن كۆپ يېنىكلەپ كەتكەچكە تېزلا بوشلۇققا كۆتۈرۈلۈپ ۋىزىلداپ كۆيۈۋاتقان بىر توپ ئوت شارغىلا ئوخشاپ قالدى. كېمە ئاستا - ئاستا غەربى جەنۇب تەرەپكە قاراپ ئۇچۇپ كەتتى. مەن بىنانىڭ ئۈستىگە چىقىپ ئۇنى كۈزۈتۈپ تۇردۇم. ئۇ ماركسنىڭ تەنھا ئاسمىنى كېسىپ ئۆتۈپ نىشانسىز، ئادەمسىز لەيلەپ ئاخىرى يوقاپ كەتتى. بۇ مەنزىرە كىشىگە ناھايىتى قورقۇنچلۇق تۇيۇلاتتى. ھالاكەتكە يولۇققان ۋە يوقۇنۇلۇش قىسمىتىگە دۇچار بولغان بۇ تاشلاندىق كېمە ئەسلى بىر تىرىك ھاياتلىقنىڭ سىموۋۇلى بولۇپ، تەقدىر ئۇنى رەھىمسىز، ياۋۇز رەقەبىنىڭ قولىغا تاشلىغان ئىدى.

مەن ئۈنۈم ئىچىمگە چۈشكەن ھالدا ئاستا قايتىپ چۈشتۈم. مېنىڭ بۇنداق جىمغۇر بولۇپ قىلىشىمنى چۈشەندۈرۈپ بەرگىلى بولمايتتى. قەلبىمنىڭ چوڭقۇر يېرىدە ھېلىقى مەن بىلمەيدىغان دۈشمەنگە نىسبەتەن غەيرى بىر خىل ھېسداشلىق تۇيغۇسى بارلىقىنى تويدۇم. شۇنىڭ بىلەن بىللە يەنە ئىچىمدىن شۇنداق بىر ئىستەك توغۇلدىكى، مەن ئۇچار كېمە ئەترىتىنىڭ قايتىپ كېلىپ بۇ يېشىل تەنلىكلەرنىڭ ئۇلارغا

ۋەھشىيلەرچە زەربە بەرگەنلىكى ئۈچۈن ھېساب ئېلىشنى ئۈمىد قىلدىم. كەينىدىن بىر قەدەم مۇ قالماي كېلىۋاتقىنى پەقەت ھەلقى ئىت بولۇپ ئۇ ماڭا ئەگىشىشنى ئۈزىگە ئادەت قىلغان ئىدى. مەن كوچىغا چىققاندا سولا ئالدىمغا يۈگرەپ كەلدى، قارىغاندا ئوننىڭ ئىزدەش نىشانىغا ئايلىنىپ قالغان بولسام كېرەك. بۇ چاغدا ئەترەت مەيدانغا قايتىۋاتاتتى. ھەممىلا رېتسارنىڭ چىرايىدىن بۇ قېتىمقى غەلبىسىدىن چەكسىز ھۇزۇرلانغانلىقى چىقىپ تۇراتتى. شۇنىڭ بىلەن بىخەتەرلىك كۆزدە تۇتۇلۇپ بۇ كۈنى ئۆيىگە قايتىش يۈرۈشى ئەمەلدىن قالدۇرۇلدى.

لوركاس پۈتۈمىل ناھايىتى زېرەك پېشقەدەم رېتسار بولۇپ، ئۇ باشلاپ كىتىۋاتقان ئەترەتنىڭ ئوچۇقچىلىقتا دۈشمەنلەر تەرىپىدىن بايقىلىپ قىلىشىغا رۇخسەت قىلمايتتى. شۇڭا بىز تاشلاندىق شەھەردە ساقلاپ تۇرۇپ خەتەر ئۆتۈپ كەتكەندىن كېيىن ئاندىن يولغا چىقماقچى بولدۇق.

مەن سولا بىلەن مەيدانغا كىرگەندە كۆز ئالدىمدىكى مەنزىرە مېنىڭ ۋۇجۇدۇمدا ئۈمىد، تەشۋىش، زىيادە خۇشال بولۇش ۋە ئۈمۈدسىزلىكتىن ئىبارەت گادىرماچ ھېسسىياتلارغا باشلاپ كىردى. ئەمما ئەڭ مۇھىم بولغىنى بىر خىل نازۇك بولغان كۆڭۈل ئازامى ۋە بەخت نۇيغۇسى بولدى. چۈنكى بىز ماركىلارنىڭ تۈپى ئىچىگە كىرگەندە ئۇچار كېمىدىن تۇتۇۋېلىنغان ھەلقى ئەسەرنى كۆردۈم. ئۇ بىر نەچچە ماركىلىق ئايالنىڭ قوپال سىلكىشلىرى بىلەن ئەتراپتىكى چوڭ بىر بىناننىڭ ئىچىگە ئېلىپ كىرىلدى.

مېنىڭ كۆرگىنىم بىر كېلىشكەن زىلۋا قىزنىڭ ئوبرازى بولۇپ، ئۇ ھەرقايسى جەھەتلەردىن مەن ئۆتمۈشتە كۆرگەن يەرشارى ئادەملىرىگە ئوخشايتتى. باشتا ئۇ ماڭا دىققەت قىلمىدى، ئەمما بىناننىڭ دەرۋازىسىدىن كىرگىچە ، مۇنداقچە قىلىپ ئېيتقاندا ئۇنىڭ ئۈچۈن تەييارلانغان كامېرا كىرگۈچە بولغان پەيتتە بۇرۇلۇشىغا ئوننىڭ كۆزلىرى مېنىڭ كۆزۈم بىلەن ئۇچرىشىپ قالدى. ئوننىڭ يۈزى غاز تۇخۇمى شەكىلىدە بولۇپ ناھايىتى ساھىبجامال ئىدى. بەش ئەزاسى خۇددى ئۇستا ھەيكەلتراشنىڭ تىپىك ئەسەرى بولۇپ ناھايىتى نەپىس ، كۆزلىرى چوڭ ھەم نۇرلۇق، چېچى قارا رەڭدە بۇدۇرە

بولۇپ ئەركىن قويۇۋېتىلگەن ، ئۆزگىچە چاچ پاسونىنى ھاسىل قىلغان ئىدى. تېرىسى قىزغۇچ مىس رەڭگىدە بولۇپ قىزىل نۇر ئۇرغۇپ تۇرغان چۈپ مەڭزى بىلەن چىرايلىق لەۋلىرىنى تېخىمۇ گەۋدىلەندۈرۈپ تۇراتتى. ئۇنىڭ لېۋىدىن كىشىنى ئۆزىگە مەھلىيا قىلىدىغان قىزىل مەرۋايىتتەك يارقىن نۇر چىقىپ تۇراتتى. ئومۇ ماركس ئاياللىرىغا ئوخشاش نەپىس ئىشلەنگەن زىننەت بۇيۇملىرىدىن باشقا ھىچ نەرسە ئارتىمىغان ، قىپپالشاچ ئىدى. ھېچقانداق بىر كىيىمىمۇ ئۇنىڭ كېلىشكەن فىگورىسىنىڭ گۈزەللىكىنى بەنمۇ ئاشۇرمايتتى. مۇنداقچە ئېيتقاندا ئۇ مۇكەممەل بىر گۈزەل سەنئەت ئەسىرى ئىدى. ئۇ مېنى كۆرگەن ۋاقىتتا ھەيرانلىقتىن كۆزلىرىنى يوغان ئېچىپ باغلانمىغان قولى بىلەن ماڭا ئىشارەت قىلدى. ئەلۋەتتە ، مەن بۇ قول ئىشارىسىنى چۈشەنمەيتتىم. بىز ئۆزئارا بىردەم تىكىلىپ تۇردۇق. ئۇنىڭ چىرايىدا ئەكس ئەتكەن ئۈمىد ۋە باتۇرلۇق بىردەمدىلا ئۈمىدسىزلىك ، نەپرەت ۋە بىپەرۋالىق قىياپىتىگە ئايلاندى. مەن ، بۇنى مېنىڭ ئۇنىڭ ئىشارىسىگە جاۋاب قايتۇرمىغانلىقىمدىن بولغانلىقىنى ھېس قىلدىم. مەن ماركسلىقلارنىڭ ئادىتىنى چۈشەنمىسەممۇ ئەمما بىۋاسىتە سەزگۈمگە تايىنىپ ئۇنىڭ ئىشارىسىنىڭ مېنىڭدىن ياردەم ۋە قوغداشنى تەلەپ قىلغانلىقىنى بىلدىم. بەختكە قارشى مەن قول ئىشارىسىنى چۈشەنمىگەچكە جاۋاب قايتۇرۇشقا ئامالسىز قالدىم. كىيىن ئۇ كامېرا ئۆيىگە سولاپ قويۇلدى ، مەنمۇ ئۇنى قايتا كۆرەلمىدىم.

توققۇزىنچى باب مارس تىلىنى ئۆگىنىش

مەن تۇيۇقسىز يېنىمدا سولانىڭ بارلىقىنى ئويلىدىم، ئۇ ھەممىنى كۆرۈپ تۇرغان ئىدى. ئۇنىڭ قىلچە ئىپادىسىز چىرايىدا بىرخىل غەلىتە ئىپادىنىڭ ئەكس ئەتكەنلىكىنى بايقىدىم. ئۇنىڭ نېمىلەرنى خىيال قىلىۋاتقانلىقىدىن مەن قىلچىلىك خەۋەرسىز، چۈنكى تا ھازىرغىچە پەقەت ئىنتايىن ئازبىر قىسىم تۇرمۇشتىلا ئىشلىتىلىدىغان مارس تىلىنىلا ئۆگەنگەنىدىم.

مەن بىز ئۇرۇۋاتقان بىنانىڭ دەرۋازىسى ئالدىغا كەلگەندە كىشىنى ھەيران قالدۇرىدىغان بىر غەيرى ئىشنى كۆردۈم. بىر رىتسار زىننەت بۇيۇملىرى، قورال - ياراق كۆتۈرگىنىچە مېنىڭ ئالدىغا كەلدى. ئۇ بۇ نەرسىلەرنى ماڭا تاپشۇرغاندىن كىيىن مەن بىلمەيدىغان تىلدا بىرنېمىلەرنى دېگەندىن كىيىن تەھدىت سالغاندەك پوزىتسىيە بىلدۈردى. كىيىن سولا باشقا ئاياللارنىڭ ياردىمىدە ماڭا ماس كېلىدىغان زىبۇ - زىننەت بۇيۇملىرىنى قايتىدىن ياساپ چىقتى. بۇ خىزمەتلەر ئاخىرلاشقاندىن كىيىن مەن جەڭ قىلىشقا ماس كېلىدىغان كىيىملەرنى كىيىپ ھەممىلا يەردە مېڭىپ يۈردۈم. كىيىن سولا يەنە ماڭا تۈرلۈك قورال - ياراقلارنىڭ سىرىنى بىلدۈردى. مەن ھەر كۈنى نەچچە سائەتلەپ ياش مارسلىقلار بىلەن مەيداندا مەشىق قوبۇل قىلدىم. گەرچە ھەممە قورالنى پىششىق بىلمىسەممۇ ئەمما ئىشلىتىلىشى ئۆگىنىۋالدىم. يەر شارىدىكى قوراللار بىلەن ئوخشاپ كېتىدىغان قوراللارنى ئۆگىنىشىم ناھايىتى مۇۋەپپەقىيەتلىك بولدى. مەن ۋە مارسلىق ياشلارغا ئاياللار يېتەكچىلىك قىلىۋاتاتتى. ئۇلار ھۇجۇم ۋە موداپىئە قىلىش تىخنىكىسىنى ئەستايىدىل ئۆگەتكەندىن سىرت يەنە ماھىر ئۇستىلاردىن ئىدى. ئۇلار

پارتلاشقۇچ دورا، ئوق ۋە كۆيدۈرگۈچ بومبىلارنى ياسايتتى. ئەمەلىيەتتە قىممىتى بار نەرسىلەرنىڭ ھەممىنى ئاياللار ياسايتتى. ئۇرۇش بولمىغاندا مەزگىلدە ئۇلار زاپاس قىسىمنىڭ بىر بۆلىكى قاتارىدا تەرتىپكە سېلىنىپ، جەڭگە ئېھتىياجلىق بولغاندا ئەزلەردىنمۇ ماھىر، چەتدەسلىك بىلەن جەڭگە كىرەلەيتتى.

ئەزلەر بولسا جەڭ ماھارىتىنىڭ ئەڭ يۇقىرى دەرىجىسى بويىچە مەشقلەنگەن بولۇپ، ئىستراتېگىيە ۋە قىسىملارنى ئورۇنلاشتۇرۇش قاتارلىق جەھەتلەردە تېخىمۇ گەۋدىلىك ئىدى. ئۇلار قانۇنغا ئېھتىياجلىق بولغاندا قانۇن تۈزەتتى، ھەر بىر قېتىم جىددىي ئەھۋالغا دۇچ كەلگەندە بىر يېڭى قانۇن تۈزۈپ چىقاتتى. ئۇلار قانۇن تۈزگەندە ئالدىنقىلارنىڭ چەكلىمىسىگە ئۇچرىمايتتى. بۇ ئادەت ئەۋلادمۇ - ئەۋلاد قايتىلىنىپ داۋاملىق كېيىنكىلەرگە يەتكۈزۈلىدىكەن. گەرچە قانۇن بولسىمۇ، ئەمما مەلۇم بىر خىل ئادەتكە خىلاپلىق قىلىشنىڭ جازاسى، جىنايەتچى بىلەن ئوخشاش ئادەملەردىن تەشكىللەنگەن زاسپىدانلار ئۆمىكى ئارقىلىق ئايرىم ئىجرا قىلىنىدىكەن. ماركىسلىقلارنىڭ سوتىنى ئادىل دېيىشكە بولاتتى، ئۇلار ھۆكۈم چىقىرىشتا ئاساسەن قانۇنغا تايانمايدىكەن. ئاز دېگەندىمۇ بىر نۇقتىدىن قارىغاندا ماركىسلىقلار ناھايىتى تەلەپلىك مىللەت بولۇپ ئۇلاردا ئەزلەردىن ئادۋوكات بولمايدىكەن.

مەن شۇ كۈندىن كىيىن ھىلقى ئەسىرنى نەچچە كۈنگىچە كۆرمىدىم. كىيىن ئاياللار ئۇنى باشلاپ مەن دەسلەپ قەبىلە ئاقساقىلى بىلەن كۆرۈشكەن ھىلقى زالغا ئېلىپ كىرگەندە ئاندىن كۆرۈشكە مۇيەسسەر بولدۇم. مەن ئۇنىڭغا قارايدىغان قاراۋۇلنىڭ ئۇنىڭغا زىيادە قوپاللىق ۋە ياۋايىلىق بىلەن مۇئامىلە قىلىۋاتقانلىقىغا دىققەت قىلدىم. بۇ مۇئامىلە بىلەن سولانىڭ ماڭا قىلىۋاتقان ئانىلاردەك مېھرىبانلىقىنىڭ ئوتتۇرىسىدا ئاسمان - زېمىن پەرق بار ئىدى. مەن بۇ ئەسىرنى بىرىنچى قېتىم كۆرگەن چېغىمدا ئۇنىڭ قاراۋۇللار بىلەن سۆزلىشىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ ئۇلارنىڭ ئورتاق بىر خىل تىل ئىشلىتىدىغانلىقىنى ياكى بولمىسا ئاز دېگەندە بىر خىل ئورتاق تىلنى ئىشلىتىپ ئۆزئارا ئالاقە قىلىدىغانلىقىنى بايقىدىم. مۇشۇنداق ئادەتتىن تاشقىرى تەسىرنىڭ تۈرتكىسىدە

مەن سولا بىلەن توختىماي ھەپىلىشىپ ئونىڭ ماڭا تىل ئۆگۈتۈش سۈرئىتىنى تىزلىتىم. ئۇزاق ئۆتمەي ماركىلارنىڭ تىلىنى ئاساسەن ئىگەللىۋالدىم ھەم مەلۇم دەرىجىدە پاراڭلىشىش سەۋىيىسىگە ھەم ئاڭلىغاننىڭ ھەممىنى چۈشەنەلەيدىغان دەرىجىگە يەتتىم. بىز ئۇخلايدىغان يەردە سولا ۋە ئۇ نازارەت قىلىدىغان ياشلار، مەن ھەم ۋۇلا (مەن مۇھاپىزەتچىمنى ماركىلارنىڭ ئادىتى بويىچە شۇنداق ئاتاپ ئادەتلەندىم)دىن باشقا يەنە ئۈچ - تۆت ئايال، ۋە بىرنەچچە يېڭىدىن دۇنياغا كەلگەن كىچىك بالىلار تۇراتتى. ئۇلار ئۇيقۇغا كەتكەندىن كىيىن مەن ياشلار بىلەن بىردەم سۆزلىشەتتىم. ئىمكان بار ئۆزۈمنىڭ پىكىرنى تىلغا ئالمايتتىم، ئەمما قۇلقىمنى دىڭ تۇتۇپ ئۇلارنىڭ دېيىشكەن سۆزلىرىنى تىڭشايتتىم.

ئەسلىرىم زالىغا ئېلىپ بارغان كۈنى كەچلىكى ئۇلار بۇ ئىش توغرىسىدا سۆزلىشىپ قالدى. بۇ چاغدا مەن قۇلقىمنى تېخىمۇ دىڭ تۇتۇپ ئاڭلاشقا باشلىدىم. مەن سولادىن ھىلقى ساھىبجامال مەھبۇس توغرىسىدا سوراقتا جۈرئەت قىلالمايتتىم. چۈنكى مەن مەھبۇس بىلەن بىرىنچى قېتىم كۆرۈشكەندە سولانىڭ چىرايىدىكى ئۆزگىرىش تېخى ئېسىمدىن چىقىپ كەتمىگەن ئىدى. سولانىڭ بۇنداق ئىپادىسىنى كۈندەشلىك دەپ ئېيتالمىساممۇ، ئەمما مەن ئىنسان تەبىئىتىنى ئۆلچەم قىلىپ تۇرۇپ سولانىڭ مەن ھىلقى قىزنى كۆزىتىۋاتقان چاغدىكى ھالىتىمگە بولغان ئىپادىسىنى چۈشىنىشتىن ئىلگىرى يەنىلا ھېچنەمە بىلمىگەن قىياپەتكە كىرۋالغىنىم ئەڭ ياخشى، دەپ ئويلىدىم.

بىز بىلەن بىللە تۇرىۋاتقان چوڭ ياشلىق ئاياللار ئىچىدە ساركوجا ئىسىملىك بىرى بار بولۇپ، ھىلقى مەھبۇسقا قارايدىغان قاراۋۇللارنىڭ بىرى ئىدى. نۇرغۇن ئىشلارنى ئۇ ئوتتۇرىغا قويۇۋاتاتتى.

ئاياللارنىڭ ئىچىدىن بىرى سورىدى:

— بىز قاچان بۇ قىزىل تەنلىك ئايالنىڭ ئۆلۈم ئالدىدىكى ئازابىدىن ھۇزۇرلىنىمىز؟ ياكى ئاقساقال ئونى تۇتقۇن قىلىپ پۇل ئۈندۈرۋالماقچىمۇ؟

— ئۇلار ئەسلىرىم بىلەن ساك شەھىرىگە ئېلىپ بېرىشنى قارار قىلىپتۇ. تەل

خاجاسنىڭ ئالدىدا ئېلىپ بېرىلدىغان چوڭ مۇسابىقىدە كىشىلەرگە ئونىڭ ئەڭ ئاخىرقى ئازابىنى كۆرسىتىدىكەن - دېدى ساركوجا جاۋاب بېرىپ.

— ئونىڭ قىيىنلىپ ئۆلگەندىكى ھالىتى قانداق بولار ؟ — دەپ سورىدى سولا، — ئۇ ناھايىتى كىچىك ھەم چىرايلىقكەن، مەن ئۇلارنىڭ ئونى تۇتقۇن قىلىپ قايتۇرۇۋېلىش پۇلى ئېلىشنى ئۈمىد قىلمەن.

ساركوجا ۋە باشقا ئاياللار سولانىڭ يۇمشاق قول ئىپادىسىدىن تېرىككەن بولسا كېرەك غۇدۇرۇشۇپ قويدى.

— سولا، ئەپسۇسلىنارلىقى سەن بىر مىليون يىل بۇرۇن تۇغۇلمىغان، — دىدى ساركوجا ئاۋازىنى سەل قاتتىق چىقىرىپ، — ئۇ چاغدا بارلىق ئويمانلىقلارغا سۇ يىغىلغان، ھەممە قەبىلە ئادەملىرى سۇغا ئوخشاش مۇلايىم ئىدى. بىزنىڭ بۇ دەۋردە بولسا بىز ئاللىقاچان ئىلگىرىلەپ بىر باسقۇچقا باردۇق، بۇ خىل ھېسسىيات ئاجىزلىق ۋە كەينىگە چېكىنىش دەپ قارىلىدۇ. سەن تارس تاركاسقا مۇشۇنداق چۈشكۈنلەشكەن ھېسسىياتنىڭ بارلىقىنى بىلدۈرسەڭ ئىشىنىمەنكى ئۇ مۇشۇ بالىلارغا ئانا بولۇشتەك شۇنداق ئېغىر مەسئۇلىيەتنى ساڭا تاپشۇرغانلىقىدىن ئەپسۇسلىنىدۇ. بۇنداق قىلىشنىڭ ئەخمەقلىق.

— مەن بۇ قىزىل تەنلىك ئايالغا غەمخورلۇق قىلمەن، بۇنىڭ نەرى خاتا، — دېدى سولا رەددىيە بېرىپ، — ئۇ ھېچقاچان بىزگە زىيان يەتكۈزۈپ باقمىغان، مۇبادا بىز ئونىڭ قولىغا چۈشۈپ قالساق ئۇمۇ بىزگە زىيان يەتكۈزمەيدۇ. بىزنىڭ ئۇرۇشۋاتقىنىمىز پەقەت ئۇلارنىڭ ئەرلىرى. ئونىڭ ئۈستىگە ئۇلارنىڭ بىزگە تۇتقان دۈشمەنلىك پوزىتسىيىسىنى بىز كەلتۈرۈپ چىقاردۇق. ئۇلار پەقەت ئامالسىزلىقتىن ئۇرۇش قىلمىسلا ھەممىسى ناھايىتى تىنچ ياشايدىكەن. پەقەت بىزلا ھېچكىم بىلەن چىقىشالمايمىز. بىز مەڭگۈ مۇشۇنداق ئۆزىمىز بىلەن ئۇرۇشىمىز، قىزىل تەنلىكلەر بىلەن ئۇرۇشىمىز، ھەتتا بۇ جەمئىيەت ئىچىدىمۇ شەخسلەر بىلەن شەخسلەر دۈشمەنلىك چىقىپ ئۇرۇشىدۇ. ھەي، بۇ ئاخىرى چىقمايدىغان دەھشەتلىك قان تۆكۈلۈشلەر بىز تۇخۇمنى يېرىپ چىققان كۈندىن باشلاپ تاكى سىرلىق دەريا ئېقىنىغا بارغۇچە، قارا رەڭلىك قەدىمى يىس دەرياسى بىزنى

ئېقىتىپ بىز بىلمەيدىغان، ئەمما قورقۇنچلۇق قىسمەت مەۋجۇت بولمىغان يەرگە ئېلىپ كەتكۈچە ئاخىرى چىقمايدۇ. بالدۇر ئۆلگەنلەر نېمە دېگەن بەختلىك! سەن ئۆزۈڭ خالىغىنىنى تارس تاركاسقا ئېيتقىن. بىز كىشىلىك ھاياتتا مۇشۇنداق داۋاملاشتۇرمىسا بولمايدىغان ۋەھىملىك تۇرمۇش كەچۈرۋاتىمىز، ئۇ مېنى بۇنىڭدىنمۇ يامان قىسمەتكە دۇچار قىلالمايدۇ.

سولانىڭ ئېيتقان ئاچچىق سۆزلىرى باشقا ئاياللارنى تاڭ قالدۇرۇۋەتتى. ئۇلار سولانى بىردەم ئەيىبلەشكەندىن كىيىن ئۇخلاپ قىلىشتى. بۇ سۆزلەردىن مەن سولانىڭ ھىلقى ئايال مەھبۇسقا دوستانە نەزەر بىلەن قارايدىغانلىقىنى جەزملەشتۈردۈم. شۇنداقلا ئۆزۈمنىڭ باشقىلارنىڭ قولىغا ئەمەس دەل سولانىڭ قولىغا تاپشۇرۇلغانلىقىمىدىن ئىنتايىن بەختلىك ھېس قىلدىم. مەن ئونىڭ ماڭا ئامراقلىقىنى بىلمەن، ئونىڭ شەپقەتسىزلىك بىلەن ۋەھشىيلىكتىن نەپەرتلىنىدىغانلىقىنى بايقاپ يەتتىم. قىچىش مۇمكىنچىلىكى بولۇپ قالسا ئىشىنىمەنكى ئونىڭ ياردىمىگە تايىنىپ ھىلقى ئايال مەھبۇس بىلەن بىللە قېچىپ كېتىمەن.

مەن تېخى قېچىپ تېخىمۇ ياخشى بىر جايغا بېرىشقا بولىدىغان - بولمايدىغانلىقىنى بىلمەيتتىم. مەجەز - خاراكتېرى ۋە سىرتقى قىياپىتى ماڭا ئوخشاش ئادەملەرنىڭ ئارىسىدا تەۋەككۈلچىلىك بىلەن بىللە تۇرۇشقا رازىمەنكى، بۇنداق قانخور، بەتەبەشەرە يېشىل تەنلىكلەرنىڭ ئارىسىدا يۈرۈۋەرگىم يوق. ئەمما قەيەرگە بارمەن، قانداق بارمەن، بۇ مەسىلە مېنىڭ بېشىمنى قاتۇراتتى. خۇددى يەر شاردا ئىنسانلار ئۆز ئەسلىنى بىلگەندىن باشلاپ ئۇزۇن ئۆمۈر كۆرۈش بۇلىقىنى تېپىش ئۈچۈن باش قانتۇرغاندەك. مەن ئاخىرى سولاغا ئىشىنىپ تۇرۇپ ئونىڭدىن ماڭا ياردەم بېرىشىنى ئۇچۇق تەلەپ قىلىشنى خىيالىمدىن ئۆتكۈزدۈم. مەن بىر قارارغا كېلىپ بولغاندىن كىيىن يىپەك رەخت ۋە موپلۇق تېرە دۆۋىسىگە ئورۇنۇپ تاتلىق ئويىغا كەتتىم. بۇ مېنىڭ ماركسا كەلگەندىن بۇيانقى ئەڭ تاتلىق ئۇخلىغان بىر كۈنۈم ئىدى.

ئونىنچى باب

چىپىئون بىلەن ئاقساقال

ئىككىنچى كۈنى تاڭ يورۇشىغا ئورۇنۇمىدىن تۇرۇپ كەتتىم. سولا ماڭا شەھەردىن ئايرىلماساملا مېنىڭ ئەركىن يۈرۈشەم بولدىغانلىقىمنى ئېيتقان ئىدى. ئۇ يەنە تاشلاندىق شەھەردە خەتەرلىك ئادەمىسىمان مايمۇننىڭ بارلىقىنى، شۇڭا قورالسىز سىرتقا چىقماسلىقىمنى ئەسكەرتىپ ئۆتكەن ھەم ماڭا شەھەر چېگرىسىنىڭ سىرتىغا چىقماسلىقىم توغرىلىق نەسىھەت قىلىنغاندەك چۈشەندۈرۈپ، مۇبادا مەن چېگرا سىزىقىدىن ئۆتسەم ۋۇلاننىڭ قانداقلا قىلىپ بولمىسۇن مېنى تۇسۇيدىغانلىقى دېگەن ئىدى. ئۇ يەنە مېنى كەسكىن ئاگاھلاندىرۇپ، ئەگەر مەن ۋۇلاننىڭ تۇسۇشىغا قارىماي چەكلەنگەن رايونغا يېقىنلىشىپ بارسام ئۇنىڭ تەبىئىتىنىڭ بىردىنلا ياۋۇزلىشىپ كىتىدىغانلىقىنى، ئۇنىڭ ئىرادىسىگە داۋاملىق خىلاپلىق قىلسام ئۇ مېنىڭ ئۆلۈك - تىرىك بولۇشىمىدىن قەتئىي نەزەر مېنى شەھەرگە ئېلىپ قايتىدىغانلىقىنى ئېيتقان. ئۇ تولۇقلاپ يەنە مۇنداق دېگەن ئىدى:

— ئۇ سىزنىڭ جەستىڭىزنى بولسىمۇ قايتۇرۇپ كېلىدۇ .

مەن ئۆزۈم يالغۇز سىرتقا چىقتىم. كوچىدا ئادەم كۆرۈنمەيتتى. مەن ناتونۇش بىر كوچىدا كېتىۋېتىپ تۇيۇقسىز ئۆزۈمنىڭ شەھەر چېگرىسىغا كېلىپ قالغانلىقىمنى بايقىدىم. ئالدىمدا كىچىك تاغ تىزمىسى كۆرۈنۈپ تۇراتتى. تار ھەم ئادەمنى جەلپ قىلارلىق چوڭقۇر بىر تاغ جىلغىسى تاغ تىزمىسىنىڭ ئارىلىقىدىن ئۆتەتتى. بىزنىڭ ئەڭ بۇرۇنقى ئەجدادلىرىمىز خۇددى يەر شارىنى كېزىپ ئىككىسىدىنسىيە ئېلىپ بارغىنىدەك مېنىڭمۇ ئالدىمىدىكى رايوننى تەكشۈرۈپ باققۇم كەلدى. مېنىڭ كۆرۈش دائىرىمىنى توسۇپ

تۇرغان كىچىك تاغنىڭ چوققىسىغا چىقىپ بۇ يەرنى ئوراپ تۇرغان تاغنىڭ يەنە بىر تەرىپىدىكى مەنزىرىنى تاماشا قىلغۇم كەلدى. مەن ۋۇلانى يەنە بىر سىناپ باقماقچى بولدۇم. بۇ ئىتنىڭ ماڭا ئامراقلىقىغا ئىشىنەتتىم. مەن ئۇنىڭ ۋۇجۇدىدىن باشقا ھەرقانداق مارس ئادىمى ياكى ھايۋاندا بولمايدىغان كۈيۈنۈشنىڭ ئالامەتلىرىنى كۆرگەن ئىدىم. ئىلگىرى ئۇنىڭ ھاياتىنى ئىككى قېتىم قۇتۇلدۇرغان ھەركىتىمنىڭ ئۇنىڭدا ماڭا بولغان مىننەتدارلىق تۇيغۇسى قوزغىدىغانلىقىغا، بۇ خىل مىننەتدارلىقنىڭ ۋەزىنى ياۋۇز ئىگىسىنىڭ ئۇنىڭ زىممىسىگە يۈكلىگەن مەجبۇرىيەتكە بولغان سادىقلىقتىن كۆپ ئېشىپ چۈشىدىغانلىقىغا ئىشەنچىم بار ئىدى.

مەن چېگرا سىزىقىغا يېقىنلاشقاندا دەرۋەقە ۋۇلا ئالدىمغا جىددىي يۈگرەپ كېلىپ بەدىنى بىلەن پۈتۈمنى توسىدى. ئۇنىڭ بۇ قېتىمقى ئىپادىسى ئۆتۈنۈش مەنىسىدە بولۇپ ياۋۇزلۇقتىن ئەسەرمۇ يوق ئىدى. ئۇ بۇ قېتىم قورقۇنچلۇق چىشلىرىنى كۆرسەتمىدى ياكى ئاگاھلاندىرۇپ قاۋىمىدى. مەنمۇ ئۇنى ئۈمىدىسىزلىنىدۇرۇشنى خالىمىدىم. مەن ئەزەلدىن ئۇنى ئامراقلىق قىلىپ بىرەر قېتىممۇ ئەركىلىتىپ باقمىغان ئىدى. ئەمما ھازىر مەن يەردە ئولتۇرۇپ ئىككى بىلىكىم بىلەن ئۇنىڭ سېمىز بوينىنى قۇچاقلاپ قولۇم بىلەن پەپىلەپ ياخشى سۆزلەرنى قىلدىم، يېڭى ئۆگەنگەن مارس تىلى بىلەن ئۇنىڭغا تەسەللىي بەردىم. ئۇ مېنىڭ كۈيۈنۈشلىرىمگە ئىنتايىن ئاكتىپ ئىنكاس قايتۇردى. ئۇ ئاغزىنى يوغان ئېچىپ ئۈستىدىكى ھىنگان چىشلىرىنى كۆرسىتىپ، ئاغزى - بۇرۇنلىرىنى پۈرۈشتۈرۈپ كۆزىنى قىستى. ئەگەر سىز پادا باققان بولسىڭىز پادىغا قارايدىغان ئىتنىڭ كۈلۈمسىرىشىنى كۆز ئالدىڭىزغا كەلتۈرسىڭىز ۋۇلانىڭ ھازىرقى قىلىقلىرىنى چۈشىنەلەيسىز. ئۇ يەردە، پۈتۈمنىڭ يېنىدا ئوڭدىسىغا ياتتى. بەزىدە يەنە ئۈستۈمگە سەكرەپ چىقىۋالاتتى، تۇرۇپلا مېنى يەرگە بېسىۋېلىپ ئەتراپىمدا پېقىراپ كېتەتتى. مەن ئۇنىڭ بۇ ھەرىكەتلىرىنى كۆرۈپ تۇنجى قېتىم ئۆزۈمنى بېسىۋالماي قۇرسۇقۇمنى تۇتۇپ قانتىق كۈلۈپ كەتتىم. بۇ خۇشاللىق تاكى نەچچە كۈنگىچە چىرايىمدىن كەتمىدى. پوۋېل مېنىڭ بىلەن خوشلىشىپ ماڭغان شۇ كەچتىن كېيىن مەن بۇنداق خۇشال بولۇپ

باقمىغان ئىدىم. شۇ كۈنى پوۋېل مىنىپ باقمىغىنىغا خېلى كۈنلەر بولغان ئېتىغا ئەمدىلا مىنىشىگە ئات ئۇنى ئۈستىدىن يەرگە دۈملىتىۋەتتى. مەن پوۋېلنىڭ يەردىكى ھالىتىنى كۆرۈپ قاتتىق كۈلۈپ كەتكەن ئىدىم. شۇندىن كېيىن مانا تا ھازىرغىچە قېنىپ كۈلۈپ باقمايتىمەن.

مېنىڭ قاتتىق كۈلكەم ئىتنى قورقۇتۇۋەتتى. ئۇ ھەييارلىق قىلىشتىن توختاپ ماڭا قاراپ بىچارىلەرچە ئۆمۈلەپ كۆرۈمسىز بېشىنى تىزىمنىڭ ئاستىغا تىقىپ جىمپ قالدى. مەن شۇ چاغدىلا ماركىلىقلارغا نىسبەتەن كۈلكىنىڭ ئازايلىنىش، رىيازەت ۋە ئۆلۈمدىن بېشارەت بېرىدىغانلىقىنى ئەسكە ئالدىم. مەن ئۆزۈمنى تۇتۇۋېلىپ بىچارە ئىتنىڭ بېشىنى سىيلاپ ئۇنىڭغا يەنە بىر نەچچە مىنۇت تەسەللىي بەردىم. ئاندىن ئاغزىمنى ئىسقىرتىپ ماڭا ئەگىشىش توغرىلىق بۇيرۇق قىلغاندىن كېيىن تاغ تىزمىسى تەرەپكە قاراپ يۈرۈپ كەتتۇق. ئەمدى ئىككىمىزنىڭ ئوتتۇرىسىدا «ھوقۇق» مەسىلىسى مەۋجۇت ئەمەس ئىدى. شۇندىن كېيىن ۋۇلا مېنىڭ سادىق چاكرىمغا، مەن ئۇنىڭ مۇنازىرە تەلەپ قىلمايدىغان بىردىنبىر ئىگىسىگە ئايلانغان ئىدىم. تاغ باغرىغا بېرىشقا بىر نەچچە مىنۇتلا ۋاقىت كەتتى. ھېچقانداق باشقىچە ئەھۋال ياكى بىرەر نەرسىنى بايقىمىدۇق. كۆزنى قاماشتۇرىدىغان ھەرخىل غەيرى شەكىلدىكى ياۋا گۈللەر تاغ جىلغىسىغا تولۇپ تۇراتتى. بىرىنچى تاغنىڭ چوققىسىدىن ئۆتكەندىن كېيىن مەن يەنە بىر نەچچە تاغنىڭ شىمالغا قاراپ سوزۇلغانلىقىنى كۆردۈم. كەينىدىكى تاغلار ئالدىدىكىدىن تېخىمۇ ئېگىز بولۇپ مۇشۇنداق سوزۇلۇپ چوڭ تاغقا تۇنىشىدىكەن. چوڭ تاغ كۆپ يىراقتا بولۇپ ۋۇلا بىلەن ئۇ يەرگە پىيادە يىتىپ بېرىشم ئۈچۈن نەچچە كۈن ۋاقىت كېتەتتى. چوڭ تاغ خېلى ئېگىزدەك كۆرۈنەتتى. كېيىن مەن ماركىستتا پەقەت بىر نەچچە تاغ چوققىسىنىڭ تۆت مىڭ فوتىتىن ئاشىدىغانلىقىنى بىلدىم. ئەمە بۇ يەردە دېڭىز مەۋجۇت بولمىغاچقا تاغلارنىڭ ئېگىزلىكى پەقەت نىسبىي ئېپتىلاتتى. مۇقىم ئۆلچەم قىلىنىدىغان تۇراقلىق نۇقتا يوق ئىدى.

بۇ قېتىمقى ئىككىسىدىسىيە مەن ئۈچۈن ئىنتايىن مۇھىم رول ئوينىدى. چۈنكى بۇ

جەرياندا مەن ۋولانى تولۇق چۈشەندىم . تارس تاركاس ۋولغا تايىنىپ مېنى نازارەت قىلاتتى . ئەمدى بىلىدىمكى گەرچە مەن نەزەرىيە جەھەتتىن ئەسىر بولساممۇ ئەمەلىيەتتە ئەرەب ئىدىم . شۇڭا ۋولادىكى ئۆزگىرىشنى بۇرۇنقى ئىگىلىرى سىزىپ قىلىشتىن بۇرۇن شەھەر چېگرىسىغا تىز قايتتىم . چۈنكى ، بىزنىڭ چېگرىدىن ئۆتكەنلىكىمىزنى باشقىلار تاسادىپىي بايقاپ قالسا ئاقسۆڭەك مېنىڭ ئەركىنلىكىم ئېلىپ تاشلىناتتى ، شۇنىڭ بىلەن بىرگە ئاسىيلىق قىلغانلىقى ئۈچۈن ۋولامۇ ئۆلۈمگە بۇيرۇلۇش مۇمكىنچىلىكىنىمۇ يوق دېگىلى بولمايتتى .

مەيدانغا قايتىپ كەلگەن چېغىمدا مەن ھىلقى ئايال مەھبۇسنى ئۈچىنچى قېتىم كۆردۈم . ئۇ ۋە ئۇنىڭ قاراۋۇللىرى كۆرۈش زالىنىڭ كىرىش ئېغىزىدا تۇراتتى . مەن ئۇنىڭغا يېقىنلاشقاندا ئۇ ماڭا ئاستا قاراپ قويدى . ئارقىدىنلا بۇرۇلۇپ كەينىنى قىلىۋالدى . بۇ ئاياللارنىڭ ، بولۇپمۇ يەرشارى ئاياللىرىنىڭ تىپىك مىجەزى بولۇپ ، ماڭا قىلىنغان ھۆرمەتسىزلىكتەك بىلىنگىنى بىلەن شۇ ۋاقىتنىڭ ئۆزىدە يەنە دوستلارنىڭ قەلبىگە ئوخشاش دىلىمنى ئىللىتتى . دېمەك مارتا مەندىن باشقا يەنە بىر ئادەم ئۆز جىسمىدا ئىنسان مەدەنىيىتىنىڭ تەبىئىتىنى ھازىرلىغان بولۇپ ، ئىنسان بۇ تەبىئىي خۇسۇسىيەتكە تايىنىپ ئازابلىنىش ، قىيىداش ۋە ئۆزىنى تۇتۇۋېلىشنى ئىپادىلىيەلەيدۇ . مانا بۇنى ھېس قىلىش ماڭا ئالەمچە خۇشاللىق بېغىشلىغان ئىدى .

ئەگەر بىر يېشىل تەنلىك مارتىلىق ئايال ئۆزىنىڭ نەپرىتى ۋە پەرۋاسزلىقىنى ئىپادىلىمەكچى بولسا يېرىمدىن كۆپرەك ئەھۋالدا قىلچىنى شىلتىدۇ ياكى تەپكە قايرىيدىغان بارمىقىنى مىدىرلىتىپ قويدۇ . ئەمما ئۇلارنىڭ ھېسسىياتىنى كۆپىنچە ھاللاردا بېكىنمە ھالەتتە بولغاچقا بۇنداق قىزغىنلىقنى قوزغاشقا توغرا كەلسە دىلىنى ئېغىر پاراكەندە قىلىشقا توغرا كېلىدۇ . مۇرتى كەلگەندە قىستۇرۇپ قوياي ، سولا يۇقىرىقىلارنىڭ سىرتىدا ، مەن ئەزەلدىن ئۇنىڭ ۋەھشىلەشكەنلىكىنى ياكى قوپاللىق قىلغانلىقىنى كۆرمىدىم ھەم ئۆزگەرمەس مېھرىبانلىقنىڭ ۋە ئاقكۆڭۈللۈكنىڭ ئاجىزلاشقانلىقىنى سەزمىدىم . ئۇنىڭ ھەقىقىي ئوبرازى دەل ئۇنىڭ ھەمراھلىرى ئېيتقاندەك ئەجدادلىرىنىڭ

ئىرادىسىگە قارىشى تۇرالايدىغان ئوبراز، سۆيۈش ۋە سۆيۈلۈشكە ئېرىشەلەيدىغان قىممەتلىك روھ.

ئايال ئەسىر ھەممەيلەننىڭ دىققەت مەركىزى بولغاچقا مەن ئۆرە تۈرۈپ شىكايەت قىلىش ئەھۋالىنى كۆرۈپ باقماقچى بولدۇم. ئۇزاق ئۆتمەيلا لوركاس پوتىمىل ۋە ئۇنىڭغا ئەگەشكۈچى ئاقساقاللار بىناغا كىردى. ئارقىدىن قاراۋۇل بىلەن ئايال مەھبۇسنىڭ كۆرۈش زالىغا كىرىشى توغرىلىق بۇيرۇق چۈشۈرۈلدى. مەن ئۆزۈمنىڭ ئازراق بولسىمۇ ياخشى مۇئامىلىگە ئېرىشكەن ئەرباب ئىكەنلىكىمنى ھېس قىلدىم. چۈنكى ئۇلار ماڭا ھەرنېمە بولسىمۇ قوپاللىق قىلمىدى، سولاپ قويىمىدى.

يېشىل تەنلىك رىتسارلارنىڭ، مېنىڭ ئۇلارنىڭ تىلىنى پىششىق چۈشىنىدىغانلىقىمنى بىلمەيدىغانلىقىغا ئىشەنچىم بار ئىدى. چۈنكى مەن ئىلگىرى سۇلادىن بۇنى مەخپىي تۇتىشىنى ئۆتۈنگەن بولۇپ، مەن ماركىسلىقلارنىڭ تىلىنى پىششىق بىلىشتىن ئىلگىرى ماركىسلىقلار بىلەن سۆزلىشىشى خالىمايدىغانلىقىمنى مەخپىي تۇتۇشنىڭ سەۋەبى قىلىپ كۆرسەتكەن ئىدىم.

سوت كوللىگىيىسىنىڭ ئەزالىرى مۇنبەرنىڭ پەلەمپىيدە زوڭغىيىپ ئولتۇرۇشقان بولۇپ مەھبۇس بىلەن ئۇنىڭ قاراۋۇللىرى ئۇلارنىڭ ئالدىدا تىك تۇراتتى. مەن قاراۋۇللارنىڭ بىرىنىڭ ساركوجا ئىكەنلىكىنى كۆردۈم. ئۇنىڭ ئايال مەھبۇسقا تۇتقان پوزىتسىيىسى ئەڭ قاتتىق، ئەڭ ۋەھشىي ئىدى. ئۇ ئايال مەھبۇسنى تۇتقاندا تىرناقلىرىنى بىچارە قىزىنىڭ بىلىكىگە سانجىتتى ياكى بىلىكىنى ئازابلىق قايرىتتى. ئۇنى ئېلىپ ماڭغاندا قوپاللىق بىلەن تارتاتتى ياكى ئىتتىرەتتى. ئۇ ئۆزىنىڭ توققۇز يۈز يىلدىن بۇيان يىغىلىپ قالغان ئۆچمەنلىك، ۋەھشىيلىك، ياۋۇزلۇقنى ئۆزىنى قوغداش ئىقتىدارى يوق بۇ بىچارە قىزنىڭ جىسمىدىن قاندۇراتتى. بۇنداق ياۋۇزلۇقنىڭ ئۇنىڭ نەچچىنچى ئەۋلاد ۋەھشىي، ياۋايى ئەجدادىن قالغانلىقىنى ئۆزىمۇ ئېيتىپ بېرەلمەيتتى. يەنە بىر قاراۋۇل ئايال سوغۇققان بولۇپ ئانچە ياۋۇز ئەمەس ئىدى. ئەگەر بۇ گۇندىپاي ئايال مەھبۇس بىلەن بىللە يالغۇز قالسا ياكى كېچىسى بىللە ئۇخلىسا ئايال مەھبۇسقا ھېچقانداق زىيان -

زەخمەت يەتمىگەن بولاتتى. مۇنداقچە ئېيتقاندا ئونىڭ بىلەن كارى بولمىغانمۇ بولاتتى. لوركاس پۈتمىل ئىككى كۆزنى تىكىپ ئايال مەھبۇسقا قارىۋەتكەندىن كىيىن ماڭا نەزەر تاشلىدى. ئاندىن ئۇرۇلۇپ تارس تاركاسقا بىر ئېغىز گەپ قىلدى ھەم ئادەمنى بىزار قىلىدىغان قول ئىشارىسى قىلدى. تارس تاركاس جاۋاب قايتۇرغان بولسىمۇ ئونىڭ سۆزىنى ئېنىق ئاڭلىيالمىدىم. ئەمما تارس تاركاسنىڭ جاۋابىدىن ئاقساقال كۈلۈمسىرەپ قويدى. شۇندىن كىيىن ئۇلار ماڭا دىققەت قىلىپ كەتمىدى.

— ئىسمىڭ نېمە؟ — لوركاس پۈتمىل مەھبۇستىن سورىدى.

— دېكا توررىس، خېرىئانلىق مورس كاجاكنىڭ قىزى.

— ئۇنداقتا سىلەرنىڭ بۇ قېتىمقى ئىكسىپىدىتسىيە ئېلىپ بېرىشىڭلارنىڭ مەقسىتى نېمە؟

— بۇ قېتىمقى ئىكسىپىدىتسىيە پەقەت ئىلىمى تەتقىقات ئۈچۈن بولۇپ، تەتقىقات گۇرۇپپىسىنى دادام خىرىئان پادىشاھى ئەۋەتكەن. مەقسىتى ئاتموسفېرا ئېقىم گرافىكىنى قايتا سىزىش ۋە ئاتموسفېرا تەجرىبىسى ئىشلەش، — دەپ جاۋاب بەردى ساھىبجامال قىز رىتىملىق تۆۋەن ئاۋازدا، — بىز تىنچلىق بۇرۇچىمىزنى ئادا قىلىۋاتىمىز، خۇددى بىزنىڭ بايرىقىمىز ۋە ئۇچار كېمىمىزنىڭ رەڭگىدە كۆرسىتىلگەندەك، — دىدى قىز داۋاملىق، — شۇڭا بىزنىڭ جەڭگە قىلچە تەييارلىقىمىز يوق، بىز سىلەرنىڭ كەلگۈسىڭلار شۇنداقتا بىزنىڭ كەلگۈسىمىز ئۈچۈن تىرىشۋاتىمىز. شۇ سىلەرگە ناھايىتى ئايانكى، بىزنىڭ ئەمگىكىمىز، ئىلىم - پەن تەتقىقات نەتىجىمىز بولمىغان بولمىسا مارتا ھاياتلىقنى ساقلاپ قالىدىغان يېتەرلىك ھاۋا ۋە سۇ بولمىغان بولاتتى. نۇرغۇن يىلدىن بېرى بىز سۇ بىلەن ھاۋانىڭ نورمال تەڭپۇڭلىقىنى ساقلاپ تۇۋەنلىتىۋەتمەي كەلدۇق. سىلەرنىڭ ھەددىدىن ئاشقان بۇزغۇنچىلىقنىڭلارغا ئۇچرىغان بولساقمۇ خىزمىتىمىزنى توختىتىپ قويىمىدۇق.

— ھەي، سىلەر نېمە ئۈچۈن ئۈچۈن باشقىلار بىلەن تىنچ ئۆتۈشنى ئۈگىنەلمەيسىلەر؟ ئەجەب قەدىمكى ئەجدادىڭلاردىن باشلاپ تاكى ئەڭ ئاخىرقى بىر

يېشىل تەنلىك قالغۇچە مۇشۇنداق ھايۋاندىن پەرقلەنمەيدىغان كۈن ئۆتكۈزەمسەلەر؟ مۇشۇ گەپ قىلالمايدىغان ھايۋانلاردەك ياشىماقچىمۇ؟ سىلەرنىڭ يېزىقىلار، سەنئەتچىلەر يوق. ئائىلە، مېھرى — مۇھەببەت دېگەنلەر ئەسلا مەۋجۇت ئەمەس. سىلەر قورقۇنۇچلۇق ئىجتىمائىي ئاڭنىڭ قۇربانلىقلىرى. ھەرقانداق نەرسە كۆپچىلىككە مەنسۇپ، ھەتتا سىلەرنىڭ ئاياللىرىڭلار ۋە بالىلىرىڭلارمۇ ئورتاق كۆپچىلىككە تەۋە. ئاقىۋەتتە سىلەر ھېچنېمىگە ئېرىشەلمەيسىلەر. ئۆزئارا ئۆچلۈك قىلىشىسىلەر، ئۆزۈڭلاردىن باشقا ھەممىسىگە دۈشمەنلىك بىلەن قارايسىلەر. سىلەرنىڭ بىزگە ئوخشاش ياشىشىڭلارنى ئۈمىد قىلمەن، مېھرى - مۇھەببەتكە تولغان ئىللىق دۇنياغا قايتىپ كېلىڭلار. قىزىل تەنلىكلەر سىلەرگە دوستلۇق قولىنى سۇندۇ، سىلەرگە ياردەم قىلىدۇ، بۇ يولدا ھەممەيەن بىللە ئىلگىرىلەيلى.

— بىز بىرلىكتە تىرىشىپ ھالاكەتكە يۈزلىنىۋاتقان پىلاننىمىزنى قايتىدىن يېڭى ھاياتلىققا ئېرىشتۈرەيلى. ئەڭ ئۇلۇق ئەڭ قۇدرەتلىك خىرىئان پادىشاھلىقىنىڭ ئەۋرىسى سىلەرنى تەكلىپ قىلىدۇ. سىلەر شۇنداق قىلالامسىلەر؟

قىز سۆزلەشتىن توختىغاندىن كىيىن لوركاس پوتىمىل ۋە رىتسارلار كۆزلىرىنىمۇ چىمچىقلاتماستىن قىزغا بىر ھازا تىكىلىپ قالدى. ئۇلارنىڭ ئىچىدە نېمە ئويلاۋاتقانلىقىنى ھېچكىم بىلمەيتتى. ئەمما، مېنىڭچە ئۇلار چوقۇم تەسەرلەندى. ئەگەر ئۇلارنىڭ ئىچىدىن نام ئابروۋى يۇقىرى بىرى چىقىپ كونا ئەنئەنىگە جەڭ ئېلان قىلىپ، ھازىرقى ياۋايىلارچە تۇرمۇش ئادىتىنى بۇزۇپ تاشلىيالسلا، ئۇنداقتا شۇ دەققىدىن باشلاپ مارتىنا بۈيۈك بىر يىڭى دەۋرنىڭ يىتىپ كەلگەنلىكىدىن دېرەك بېرەتتى. مەن تارىس تاركاسنىڭ ئورنىدىن تۇرۇپ گەپ قىلغانلىقىنى كۆردۈم. ئونىڭ چىرايىدىكى ھازىرقى ئىپادىسىنى يېشىل تەنلىك مارتىنلارنىڭ ھىچقايسىسىنىڭ چىرايىدىن كۆرمىگەن ئىدىم. بۇ ئونىڭ ئىچىدە ئەنئەنىۋى كونا ئادەت بىلەن كۈرەش قىلىۋاتقانلىقىنى بىلدۈرەتتى. ئۇ سۆزلىگەن ۋاقىتتا ياۋۇز، بەتەبەشەرە چىرايىدا بىردىنلا مېھرىبانلىق جىلۋىلەندى. ئۇ ئەسلى ئەزەلدىن دەپ باقمىغان سۆزلەرنى دېمەكچى بولغان ئىدى. دەل شۇ ۋاقىتتا پېشقەدەم رىتسارلارنىڭ

ئىدىيىسىدىكى ئۆزگىرىشنى سەزگەن بىر رىتسار مۇنبەردىن سەكرەپ چۈشۈپ بىچارە قىزنىڭ يۈزىگە قاتتىق بىرنى ئۇرۇپ ئۇنى پولىغا يىقىتىپ تاشلىدى، ئارقىدىنلا بىر پۇتى بىلەن قىزنى دەسسەپ تۇرۇپ مەجلىسكە قاتنىشىۋاتقان ئەزالارغا قاراپ قورقۇنۇچلۇق ھىجايىدى.

مەن بۇ ۋاقىتتا تارس تاركاس چوقۇم ئۇنى ئۇرۇپ ئۆلتۈرۈپتەندۇ، دەپ ئويلىغان ئىدىم. چۈنكى بۇ ياۋۇزلارچە ھەرىكەتكە روکاس پۈتمىمۇ ھېچقانداق قوللاش ئىپادىسىنى بىلدۈرمىدى. ئەمما بۇنداق ھالەت ئۇزۇنغا بارمىدى. ئۇلارنىڭ كونا ئىدىيىسى ناھايىتى تىزلا ئۈستۈنلۈكنى ئىگىلەپ ھەممىسىنىڭ چىرايىدا كۈلۈمسىرەش جىلۋىلەندى. ئەجەبلىنەرلىكى شۇكى، ئۇلار سەت ئاۋازدا كۈلۈشمىدى. چۈنكى يېشىل تەنلىك ماركىلارنىڭ يۇمۇرىستىك ئەخلاق ئۆلچىمى بويىچە ئېيتقاندا بايقى ياۋۇزلارچە ھەرىكەت ئەسلىدە ئادەم قورسىقىنى تۇتۇپ قاتتىق كۈلدۈرىدىغان قىزىقارلىق پائالىيەت ھېسابلىناتتى .

مەن شۇ چاغدىكى رىتسارنىڭ ئايال مەھبۇسى ھايۋانلارچە ئۇرۇش جەريانىدا يۈز بەرگەن ئەھۋالنى خاتىرە قالدۇرۇپ ئۆتۈشنى مۇۋاپىق كۆردۈم. ئەمما، بۇ جەرياندا مېنىڭ بىر چەتتە قول قوشۇرۇپ قاراپ تۇرغانلىقىمنى، مەيدانغا چىقىپ ئادالەتنى ياقلىمىغانلىقىمنى چۈشەندۈرۈپ بېرەلمەيدۇ. مەن يۈز بېرىش ئېھتىماللىقى بولغان ئىشنى پەرەز قىلىپ ئۆلگۈرگەن ئىدىم. شۇڭا دەرھال ئىنكاس قايتۇرۇپ، ھىلقى ئەبلەخنىڭ قىزنىڭ يۇقىرىغا قاراپ تۇرغان، ئۆتۈنۈش مەنىسىدىكى چىرايلىق يۈزلىرىگە ئۇرۇش ئۈچۈن بوشلۇقتا لەيلەپ ئاندىن تۆۋەنگە چۈشۈۋاتقان قولىنى سەكرەپ چىقىپ تۇتۇۋېلىشنى ئويلىغان بولساممۇ ئارانلا زىننىڭ يېرىمىغىلا بارالدىم. قورقۇنۇچلۇق كۈلۈمسىرەش ئاخىرلىشىشىغا مەن يەنە بىر سەكرەپ ئۇنىڭ ئالدىغا باردىم. بۇ ئەبلەخنىڭ ئېگىزلىكى ئون ئىككى فوت بولۇپ تولۇق قوراللانغان ئىدى. لېكىن، غەزىپىم چېكىگە يېتىپ، قېنىپ قايىناپ تاشقاندا زالىدىكى ھەممە يېشىل تەنلىكىنى قىرىپ تاشلاشقا قۇربىم يېتىدىغانلىقىغا ئىشىنەتتىم. مەن يۇقىرىغا سەكرەپ ھۇجۇم شەپسىسى ئۇنىڭ قۇلىقىغا

كىرىشىگە چىرايىغا كېلىشتۈرۈپ بىرنى سالدۇم. ئۇ خەنجىرنى قىنىدىن سۇغۇرۇپ ئېلىپ ماڭا تاشلاندى. مەنمۇ خەنجىرنى غىلىپىدىن سۇغۇرۇپ ئالدىم ھەم يەنە بىر سەكرەپ ئونىڭ ئالدىغا ئېتىلىپ بېرىپ، بىر پۈتۈم بىلەن مىلتىقنىڭ پايىنىكىنى دەسسەپ سول قولۇم بىلەن يوغان ھىنگان چىشىنى تۇتۇۋېلىپ، ئوڭ قولۇم بىلەن ئونىڭ كېلەڭسىز كۆكرەك قەپسىگە غەزەپ بىلەن كەينى كەينىدىن نەچچىنى ئۇرۇۋەتتىم. ئونىڭ خەنجىرى ماڭا ھېچقانداق خەتەر ئېلىپ كەلمىدى، قۇرالىنىمۇ چىقىرىشقا ئۈلگۈرەلمىدى. ئەسلى بۇ خۇمپەر ماركىلىقلارنىڭ قاندىسىگە خىلاپلىق قىلىپ قۇرال كۆتۈرۈپ چىقماقچى بولغانىتى. ماركىلىقلارنىڭ بۇ قاندىسى شۇكى، ھۇجۇمغا ئۇچرىغاندا دۈشمەن قانداق قۇرال بىلەن ھۇجۇم قىلغان بولسا، ھۇجۇمغا ئۇچرىغىچىمۇ شۇنداق قۇرال بىلەن ئۆزىنى قوغدىشى ھەم قايتۇرما زەربە بېرىشى كېرەك ئىدى. ئۇ ھەر تەرەپكە ئورۇنۇپ ئاخىرى مېنى ئۈستىدىن غەزەپ بىلەن تاشلىۋەتتى. رەقىبىم مەندىن يوغان بولغان بىلەن مېنىڭدەك كۈچلۈك ئەمەسكەن. ئۇزاق ئۆتمەي بۇ ئەبلەخ قان ئىچىدە پولىغا يىقىلدى.

دىكا توررىس بىر قولى بىلەن يەرنى تىرەپ، ھاڭ - تاڭ بولغان ھالدا بۇ بىر مەيدان جەڭنى باشتىن - ئاخىر كۆرۈپ تۇردى.

مەن ئورنۇمدىن تۇتۇپ ئۇنى قۇچاقلاپ ئۆيىنىڭ بىر تەرىپىدىكى ئورۇندۇققا ئولتۇرغۇزدۇم. ماڭا يېشىل تەنلىكلەر دەخلى قىلمىدى. ئۇلارنىڭ ھەممىسى نېمە ئىش بولغانلىقىنى ئاڭقىرماي بۇتتەك قېتىشىپ ئولتۇراتتى. مەن بىر پارچە رەختنى يىرتىۋېلىپ قىزنىڭ بۇرىندىن ئېقىۋاتقان قاننى توختاتماقچى بولدۇم. بۇ چارەم دەرھال ئۈنۈم بەردى. ئونىڭ يارىسى ئېغىر ئەمەس ئىكەن. گەپ قىلالىغىدەك بولغاندىن كىيىن ئۇ بىر قولىنى مۇرەمگە قويۇپ دېدى :

— سىز نېمە ئۈچۈن مېنى قۇتۇلدۇرىسىز؟ مەن سىز بىلەن تۇنجى قېتىم كۆرۈشكەندە ماڭا دوستانە بىلىنگەن ئىدىڭىز. سىز شۇ چاغدا مېنىڭ تەلپىم بىلەن كارىڭىز بولمىغان ئادەم ئەمەسمۇ؟ سىز مېنىڭ سەۋەبىمدىن ھاياتىڭىزغا تەۋەككۈل قىلىپ ھەمراھىڭىزنى ئۆلتۈردىڭىز. مەن چۈشەنمىدىم، سىزنىڭ ھەرىكىتىڭىز بەك غەلىتە. گەرچە

سىزنىڭ شەكىلىڭىز بىزنىڭكى ئادەملەر بىلەن ئوخشاش بولسىمۇ تېرىڭىز ئادەمسىمان مايمۇنىڭكىدىن قارا ئىكەن. سىز يېشىل تەنلىكلەرنىڭ بىر ئەزاسى ئەمەسمۇ؟ ماڭا ئېيتىڭ، سىز ئادەممۇ؟ ياكى ئادەمدىن يۇقىرى دەرىجىلىك جانلىقمۇ؟

— مېنىڭ ئەجەبلىنەرلىك بىر سەرگۈزەشتەم بار، — دېدىم مەن جاۋاب بېرىپ، — بۇ ھېكايە بەك ئۇزۇن، ھازىر سۆزلىگىم يوق، ئۆزۈم ئۇنىڭ راستلىقىدىن گۇمانلىنىمەن. ئەمما، باشقا ئادەملەرنى ئۇنىڭغا ئىشەندۈرۈشكە مەجبۇر قىلالمايمەن. ھازىر سىز مېنى دوستۇم دەپ بىلىشىڭىزلا بولدى. بىزنى ئەسىر قىلغانلار يول قويغان دائىرىدە مەن سىزنىڭ قوغدۇغۇچىڭىز ھەم خىزمەتكارىڭىز بولىمەن.

— سىز ئەسىرمۇ؟ ئۇنداقتا قانداق قىلىپ سىزدە ساك خانلىقىنىڭ قۇرال - ياراقلرى ۋە بۇلارنىڭ سەردارلىرىلا تاقايدىغان ساۋۇت بار بولىدۇ؟ ئىسمىڭىز نېمە؟ ۋەتىنىڭىز قەيەر؟

— سىز توغرا ئېيتىشىڭىز، دېكا توررىس، مەنمۇ ئەسىر، مېنىڭ ئىسمىم جون كارتېر، سىزگە ئېيتسام يەر شارىدىكى ئامېرىكىنىڭ ۋىرگىنىيە شىتاتى مېنىڭ يۇرتۇم بولىدۇ. بۇ كىشىلەرنىڭ نېمە ئۈچۈن مېنىڭ قورال ئېلىپ يۈرۈشۈمگە رۇخسەت قىلغانلىقىدىن ئازراقمۇ خەۋىرىم يوق. شۇنداقلا ئۈستىمىدىكىلەرنىڭ سەردارلارغىلا خاس دوپۇلغا - ساۋۇت ئىكەنلىكىدىن تېخىمۇ خەۋىرىم يوق.

بۇ چاغدا بىزنىڭ سۆھبىتىمىز بىر رىتسار تەرىپىدىن ئۈزۈپ قويۇلدى. بۇ رىتسار مەن ئۆلتۈرۈۋەتكەن ئەبلەخنىڭ قۇرال - ياراق ۋە باشقا نەرسىلىرىنى ئېلىپ بىزنىڭ ئالدىمىزغا كەلگەن ئىدى. شۇ پەيتتە قىز بايا سورىغان مەسىلىنىڭ جاۋابى يېشىلدى، مېنىڭدىكى تىڭىرقاشمۇ قايىقلارغىدۇر غايىب بولدى. مەن تۇنجى قېتىم شۇنى ھېس قىلىدىمكى، مەن مارقا كېلىپ كۆرۈش زالىدىكى بىرىنچى قېتىملىق دوئىلىدا مېنى بوزەك قىلماقچى بولغان رىتسارغا بەرگەن زەربەم رەقىبىمنىڭ جىنىنى ئالغان ئىدى. ئۇلار نېمە ئۈچۈن ماڭا بۇنداق مۇئامىلە قىلىدىغانلىقىنىڭ سەۋەبىمۇ ئېنىق بولدى. مۇجمەل قىياسىمغا ئاساسلانغاندا مەن ئۆزۈمنى داڭدار شەخس دېيەلمىسەممۇ، ئەمما، بىر

غالبىيەتچى بولۇش سۈپۈتۈم بىلەن شەرەپكە ئېرىشكەن، شۇنداقلا مەن ئۆلتۈرۈۋەتكەن رەقبىنىڭ نەرسە - كېرەكلىرىگە ۋە ئۇنىڭ مەنسىپىگە مۇپەسسەر بولغان ئىدىم. كېسىپ ئېيتقاندا، مەن ئاللىقاچان ماركىلىقلارنىڭ بىر سەرگەردىسىگە ئايلانغان ئىكەنمەن. شۇنداق بولغاچقىلا ناھايىتى چوڭ ئەركىنلىككە ئىگە ئىكەنمەن. كىيىن بىلسەم، كۆرۈش زالىدا دېكا تۇررىپىنى ئۇرغان ھىلقى خۇمپەرنى جايلىۋەتكىنىگە ھەممىسى چىداپ ئۆلتۈرۈپتۇ.

مەن بۇرۇلۇپ ئۆلگەن ماركىلىقنىڭ جەڭ غەنىمەتلىرىنى قوبۇل قىلغىنىدا، تارس تاركاس ۋە بىرقانچە رىتسارنىڭ ماڭا يېقىنلاپ كېلىۋاتقانلىقىغا دىققەت قىلدىم. ئالدىدىكى بىرى ناھايىتى ھەيرانلىق بىلەن ماڭا قاراپ :

— قىسقىغىنە بىر نەچچە كۈن ئىلگىرى بىز سېنى ھەم گاس ھەم گاچا دەپ قارايتىمىز، ھازىر سەن بارسۇم تىلىنى شۇنداق راۋان سۆزلەۋاتىسەن. جون كارتېر، سەن بۇ تىلنى قەيەردە ئۆگەنگەن؟ — دىدى.

— تارس تاركاس، بۇ سېنىڭ كۆرسەتكەن خىزمىتىڭ، — دىدىم مەن جاۋاب بېرىپ، — چۈنكى سەن ماڭا ئادەتتىن تاشقىرى قابىلىيەتلىك بىر ئايال ئۇستازنى ھەمراھ قىلغان ئىكەنسىن، مەن سولغا كۆپ رەھمەت ئېيتىمەن.

— ئۇ ياخشى ئۈگۈتۈپتۇ، — دىدى تارس تاركاس، — ئەمما سەن يەنە باشقا جەھەتلەردىن ئىلگىرلىشىڭ كېرەك. ئەگەر سەن ئىككى ئاقساقالنىڭ ئىچىدىكى خالىغان بىرىنى ئۆلتۈرمىگەن بولساڭ (ئۇلارنىڭ نەرسىلىرى سېنىڭ ئۇچاڭدا تۇرۇپتۇ) قاراملىق قىلغىنىڭنىڭ ئاقىۋىتى قانداق بولىدىغانلىقىنى بىلەمسەن؟

— مىنىڭچە، ئۇنى ئۆلتۈرمىسەم ئۇ مېنى ئۆلتۈرىدۇ.

— ياق، سەن خاتالاشتىڭ. ماركىلىق رىتسارلار پەقەت ئۆزىنى قوغداش ئىمكانىيىتى بولمىغان ئەھۋالدىلا ئاندىن ئەسرىنى ئۆلتۈرىدۇ. بىز باشقا تۈرلۈك مەقسەت ئۈچۈن ئەسرىنى ئاسانلىقىچە ئۆلتۈرمەيمىز.

— ئەمما ھازىر پەقەت بىرلا ئىش سېنى قۇتۇلدۇرۇپ قالالايدۇ، — دىدى ئۇ

ئۇلاپلا، — ئەگەر تەل خاجاس سېنىڭ باتۇرلۇقىڭنى، قەيسەر ۋە جەڭگە ماھىرلىقىڭنى كۆرۈپ يېتەلسە ئۇ چاغدا سەن ئۇنىڭ ئۈچۈن خىزمەت قىلىش سالاھىيىتىگە ئېرىشكەن بولىسەن. شۇندىلا ئۇ سېنىڭ بۇ جەمئىيەتكە قاتنىشىشىڭنى، بىز بىلەن بىللە ياشىشىڭنى قوللايدۇ. سەن ھەقىقىي بىر ساكلىققا ئايلىنىسەن. سەن بىزنىڭ تەل خاجاسنىڭ شتابىغا بېرىشىمىزنى كۈتۈپ تۇرغىن، شۇ چاغدىلا لوركاس پۈتمىل سەن قولغا كەلتۈرگەن شان - شەرەپنى ساڭا بېرىشنى خالايدۇ. ئاندىن بىز سېنى ساكلىقلارنىڭ ھەقىقىي بىر ئاقساقلى دەپ تونۇيمىز. ئەمما شۇ ئېسىڭدە بولسۇنكى، سېنى ئۆستۈرگەن باشلىق سېنى بىزنىڭ قۇدرەتلىك ھەم ۋەھشىي ھۆكۈمرانىمىزغا ئامان - ئېسەن تاپشۇرۇپ بېرىش مەسئۇلىيىتى بار. مېنىڭ سۆزۈم تۈگىدى.

— تارس تاركاس، مەن سېنىڭ سۆزۈڭنى ئاڭلايمەن، — دېدىم مەن جاۋاب بېرىپ، — ساڭا ئايان بولغىنىدەك، مەن بارسۇملۇق ئەمەس، سېنىڭ ئادىتىڭ بىلەن مېنىڭ ئوخشىمايدۇ، بۇندىن كېيىنكى ياشاش پىرىنسىپىمۇ ئىلگىرىكىدەك بولىدۇ. مەن ئۆزۈمگە خاس بولغان تىرىكچىلىك قىلىش ئۆلچىمىنىڭ يېتەكچىلىكىدە، ئۆز ئىرادەمگە خىلاپ بولمىغان ئىشنى قىلىۋېرىمەن. ئەگەر سېنىڭ مېنىڭ بىلەن كارىڭ بولمىسا مەن تىنچ تۇرمۇش كەچۈرىمەن. ئەگەر مېنى باشقۇرماقچى بولساڭ ئۇنداقتا بارسۇمدىكى ھەممە ئادەم مېنىڭ سىلەرنىڭ ئاراڭلاردىكى ناتونۇش مېھمان بولۇش ھوقۇقىغا ھۆرمەت قىلىشى كېرەك ياكى بولمىسا يۈز بېرىش ئېھتىمالى بولغان ھەرقانداق ئاقىۋەتكە مەسئۇل بولىشى كېرەك. بىز بىر ئىشنى ئايدىڭلاشتۇرۇشلىشىمىز كېرەككى، سەن بۇ بەختسىز قىزغا قانداقلا كۆز قاراشتا بولغىن ۋە ياكى قانداقلا ئادەم بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئونىڭغا زىيان يەتكۈزسە، ئۇنى رىيازەت تارتقۇزسا ئۇ مېنىڭ ئالدىمدا ھېساب بېرىشنى ئويلىشى كېرەك. ماڭا مەلۇم، سىلەر كۆيۈنۈش ۋە مېھىرى - مۇھەببەتكە سەل قارايسىلەر، ئەمما مەن دەل ئۇنىڭ ئەكسىچە. مەن مۇھەببەتكە، كۆيۈنۈشكە ئىنتايىن ئەھمىيەت بېرىمەن. بۇ ئالاھىدىلىكىم جەڭ ماھارىتىم بىلەن تۈپتىن ئوخشىمايدۇ.

ئادەتتە مەن ئارتۇق قۇرۇق گەپ سېتىشنى ياقتۇرمايتتىم. ئىلگىرىمۇ ئەزەلدىن

قورۇق گەپ قىلىشنى خالىمايتتىم. ئەمما شۇنى ھىس قىلدىمكى مەن ئاللىقاچان يېشىل تەنلىكلەرنىڭ يۈرەك تارنى تىترەتكەن ئىدىم. پەرىزىم خاتا ئەمەس ئىدى. چۈنكى مېنىڭ ئۇزاق گەپ قىلىشىم ئۇلارنى چوڭقۇر تەسىرلەندۈردى. شۇندىن كىيىن ئۇلارنىڭ ماڭا بولغان ھۆرمىتىمۇ ھەسسىلەپ ئاشتى.

تارس تاركاسمۇ جاۋابىدىن رازى بولغاندەك قىلدى. ئەمما ئۇنىڭ ماڭا بولغان ئاخىرقى باھاسىنىڭ قانداقلىقىنى چۈشەنگىلى بولمايتتى. قارىغاندا مەن ساك خانلىقىنىڭ خاقانى تەل خاجاسىنى ياخشىراق چۈشەنسەم بولىدىغان ئوخشايدۇ.

مەن نەزىرىمنى دېكا توررىپسقا ئاغدۇرۇپ، ئۇنىڭ ئورنىدىن تۇرىشىغا ياردەملەشتىم. ئاندىن بىرلىكتە ئارقىمىزغا بۇرۇلۇپ چىقىش ئىشىكىگە قاراپ ماڭدۇق. ئەتراپىمىزدىكى بۇتتەك قېتىپ قاراپ تۇرغان تۇررىپسنىڭ بەتنىيەت قاراۋۇللىرى، ئاقساقال ۋە سەردارلارنىڭ سوئال نەزىرى بىلەن قاراشلىرىغا پىسەنت قىلىپمۇ قويمىدۇق. ھازىر مەنمۇ بىر ئاقساقال، ئەلۋەتتە ئاقساقاللىق مەسئۇلىيىتىنى ئۆز ئۈستۈمگە ئېلىپ تارس تاركاس ئېيتقىنىدەك بۇ ئەسەرنى ئۆلۈم خەۋىپىدىن ساقلىشىم كېرەك.

ئۇلارنىڭ ھىچقايسىسى مېنى توسمىدى. شۇنداق قىلىپ خىرىئان مەلىكىسى دېكا توررىپس بىلەن ۋىرگىنىيىلىك ئەزىمەت جون كارتېر ساك قەبىلىسىنىڭ ئەڭ چوڭ ئاقساقىلى لوركاس پوتمىلىنىڭ كۆرۈش زالىدىن چىقىپ كەتتى. كەينىدە سادىق ھەمراھ ۋۇلا ئەگىشىپ كېلىۋاتاتتى.

ئون بىرىنچى باب

دېكا توررېسى بىلەن بىللە

بىز دەۋرۋازىدىن چىققان چاغدا دېكا توررېسىنى نازارەت قىلىشقا بېكىتىلگەن ئىككى ئايال ئۆز ۋەزىپىلىرىنى ئېسىگە ئېلىپ ئالدىرىغىنچە يىتىپ كېلىشتى . بىچارە توررېسى ماڭا چىڭ يېپىشىپ تۇگۈلۈپلا قالغان ئىدى. مەن ئونىڭ بىر جۇپ كىچىك قوللىرى بىلەن بىلىكىمنى چىڭ تۇتۇۋالغانلىقىنى سەزدىم. شۇڭا ئۇلارغا قول شىلتىپ نېرى كىتىشىنى ، بۇندىن كىيىن بۇ قىزغا سولانىڭ قارايدىغانلىقىنى ئېيتىپ قويدۇم. ئاندىن ساركوجاغا توررېسقا يەنە قوپاللىق قىلماسلىقىنى، بولمىسا بېشىغا ئىش تېرىۋالدىغانلىقىنى ئاگاھلاندۇرۇپ ئۆتتۈم. چاتاق يېرى مېنىڭ ساركوجاغا پوپوزا قىلىشىم توررېسقا ھېچقانداق ياخشىلىق ئېلىپلا كەلمەي ئەكسىچە تېخىمۇ نۇرغۇن ئاۋارىچىلىقلارنى ئېلىپ كەپتۇ. مەن بۇلارنى كىيىن ئۇقتۇم. مارتا ئەلەر ئەزەلدىن ئاياللارنى ياكى ئاياللار ئەلەرنى ئۆلتۈرمەيدىكەن. ساركوجا ماڭا مەككارلىق بىلەن بىر قاراپ قويۇپ كۆڭلىگە جىن چۈشكەن ھالدا كېتىپ قالدى. مەن دەرھال سولانى تېپىپ ئونىڭدىن دېكا توررېسىنىڭ ھالىدىن ياخشى خەۋەر ئېلىشىنى، ماڭا مۇئامىلە قىلغاندەك كۈتۈشنى ئۈمىد قىلىدىغانلىقىمنى بىلدۈردۈم ھەم ئونىڭدىن ساركوجا دەخلى يەتكۈزەلمەيدىغان تۇرالغۇ تېپىپ بېرىشىنى تەلەپ قىلدىم. ئاخىرىدا مەن سولغا ئۆزۈمنىڭ ئەلەر بىلەن بىللە تۇردىغانلىقىمنى ئېيتتىم. ساركوجا بىر چەتتە تۇرۇپ مېنىڭ ئۈستۈمدىكى مەنەسەپدارلىق بەلگىلىرىنى ئىنچىكىلىك بىلەن كۈزۈتۈپ چىقتى.

— سىز ھازىر چوڭ ئاقساقال، جون كارتېر، — دىدى ئۇ، — مەن سىزنىڭ تاپشۇرۇقىڭىزنى ئورۇنداي مەن. ئەلۋەتتە، قانداقلا بولمىسۇن، مەن سىزنىڭ بۇيرىقىڭىزنى

خۇشاللىق بىلەن قوبۇل قىلىمەن. ئۈستىڭىزدىكى دويۇلغا - ساۋۇت ئەسلى ياش بىر ئادەمنىڭ، ئۇ قالتىس بىر رىتسار ئىدى. سىز ئۇنى ئۆلتۈرۈپ يۇقىرى مەردىۋىگە ئىگە بولىڭىز. سىزنىڭ ئاقساقاللىق رەت تەرتىپىڭىز ئون بىرىنچى ئورۇندا. بۇ جەمئىيەتتە پەقەت ئون ئاقساقالنىڭلا ئورنى سىزدىن يۇقىرى تۇرىدۇ.

— ئەگەر لوركاس پوتمىلىنى ئۆلتۈرۈۋەتسەمچۇ؟ — دەپ سورىدىم مەن.

— ئۇنداقتا سىز بىرىنچى بولغان بولىسىز، جون كارتېر. ئەمما سىز بۇنداق شەرەپكە ئېرىشمەكچى بولىشىڭىز، پۈتۈن كوممىتېت ئەزالىرى لوركاس پوتمىلى بىلەن دوئىلىغا چىقىشىنى تەلەپ قىلىشى كېرەك، ياكى بولمىسا ئۇ سىزگە ھۇجۇم قىلغاندا سىز ئۆزىڭىزنى قوغداش ئۈچۈن ئۇنى ئۆلتۈرسىڭىز ئاندىن ئەڭ يۇقىرى ئورۇنغا رەسمىي ئېرىشكەن بولىسىز.

مەن كۈلۈپ قوبۇپ گەپنى باشقا ياققا يۈتكۈدۈم. مېنىڭ لوركاس پوتمىلىنى ئۆلتۈرۈش نىيىتىم يوق، ساكىلىقلارنىڭ ئاقساقىلى بولۇش خىيالىم تېخىمۇ يوق. مەن سولا ۋە دېكا تۇررىسقا ھەمراھ بولۇپ يىڭى تۇرالغۇ ئىزدىدۇق ۋە ئاخىرىدا بىر بىنانى تاللىۋالدىق. بۇرۇنقىغا سېلىشتۇرغاندا بۇ بىنا تېخىمۇ كۆركەم ئىدى. بىز بىنانىڭ ئىچىدىن بىر نەچچە ھۇجرا تاپتۇق. ھۇجرىنىڭ ئىچىدە نەپىس ئۇيۇپ ياسالغان قەدىمى مېتال كارىۋات يوغان ئالتۇن زەنجىر بىلەن مەرمەردىن ياسالغان تورىسقا ئېسىلىپ تۇراتتى. تاملارنىڭ بىزىلىشىمۇ ئىنتايىن كۆركەم ئىدى. باشقا جايلاردا كۆرگىنىمگە ئوخشىمايدىغان يېرى شۇكى، تام رەسىملىرىگە ئىنسانلارنىڭ نۇرغۇن رەسمى سىزىلغان ئىكەن. رەسىمدىكى ئوبرازلار يەر شارى ئادەملىرىگە ناھايىتى ئوخشايتتى. ئۇلارنىڭ تېرىسىنىڭ رەڭگى دېكا تۇررىسنىڭكىدىن كۆپ سۇس، ئۇچىسىغا لەپىلدەپ تۇرىدىغان يەكتەك كەيگەن، قىممەتلىك ئۈنچە - مەرۋايىتلارنى تاقىغان، ئالتۇنرەڭ ياكى قىزغۇچ رەڭ چاچلىرىدىن نۇر يېنىپ تۇراتتى، ساقال - بۇرۇت قويىمىغان ئىدى. ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى ئاز ساندىكىلىرى يەنە يېنىغا قۇرال ئېسۋىلىشقان ئىدى. پۈتكۈل رەسىمدىكى ئوبرازلار دەل بىر توپ ئالتۇن چاچلىق ئاق تەنلىكلەرنىڭ ئوبرازى ئىدى.

دېكا توررىپىنىڭ كۆزلىرى ئاللىقاچان تارىخقا ئايلانغان يۈكسەك مەدەنىيەتلىك كىشىلەر سىزغان بۇ نەپىس سەنئەت ئەسەرلىرىگە مىقتەك قاندىلىپ، ئىختىيارسىز ئاپىرىن ئېيتىپ ئۇلۇق كىچىك تىنىپ قويدى. سولادا بولسا ھېچقانداق ئىنكاس يوق ئىدى.

بىز توررىپىنىڭ مۇشۇ ئۆيدە تۇرىشىنى قارار قىلدۇق. ئۆي ئىككىنچى قەۋەتتە بولۇپ مەيداننى كۆرگىلى بولاتتى. يانداش ئۆيىنى ئاشخانا قىلىش ۋە نەرسە - كېرەكلەرنى قويۇشقا بېكىتتۇق. ئاندىن مەن سولغا كارىۋات لازىمەتلىكلىرىنى، يېمەكلىك ۋە جابدۇقلارنى ئېلىپ كېلىشنى بۇيرۇدۇم. ئۇ كېلىشتىن بۇرۇن توررىسقا قاراپ تۇردىغانلىقىمنى ئېيتتىم. سولا چىقىپ كەتكەندىن كىيىن دېكا توررىپى ماڭا قاراپ كۈلۈمسىرەپ قويدى.

— مۇنداقچە ئېيتقاندا، ئەگەر سىز مەھبۇسنى تاشلاپ قويۇپ كارىڭىز بولمىسا، ئۇنداقتا ئونىڭ سىزگە ئەگىشىپ سىزنىڭ مۇھاپىزەت قىلىشىڭىزنى قوبۇل قىلىش، ھەمدە سىزدىن بۇ كۈنلەردە تۈرلۈك ئازابلاردىن خالاس قىلىشنى تەلەپ قىلىشتىن باشقا، سىزنىڭچە ئونىڭ قېچىپ كېتىش مەقسىتى يوقمۇ؟

— ناھايىتى توغرا دېدىڭىز، — دىدىم مەن جاۋاب بېرىپ، — بىز بىللە بولساقلا ئاندىن قېچىپ كېتەلمەيمىز.

— مەن سىزنىڭ تارس تاركاس دەيدىغان بىر رېتسارغا جەڭ ئېلان قىلغانلىقىڭىزنى ئاڭلىدىم. شۇڭا سىزنىڭ بۇ كىشىلەرنىڭ ئىچىدىكى ئورنىڭىزنى چۈشىنىمەن. ئەمما، مېنىڭ چۈشۈنەلمىگىنىم سىز ئۆزىڭىزنى مەن بارسۇملۇق ئەمەس دېدىڭىز.

— ئۇنداقتا مېنىڭ ئەجدادىمنىڭ نامى بىلەن، — دىدى توررىپى، — ماڭا قەيەردىن كەلگەنلىكىڭىزنى ئېيتىپ بېرىڭ. سىز قارىماققا بىزنىڭ ئادەم، ئەمما ئوخشىمايدىغان يەرلىرىڭىز بار. سىز مېنىڭ تىلىمدا سۆزلەۋاتىسىز، ئەمما سىز تارس تاركاسقا بۇ تىلنى يېقىندىلا ئۆگەندىم دېدىڭىز. مۇز قاتلىمى ئوراپ تۇرغان جەنۇبى قۇتۇپتىن تاكى ئاق قار، كۆك مۇزلۇق شىمالىي قۇتۇپقىچە بارلىق بارسۇملۇقلارنىڭ يېزىقىدا

ئازراق پەرق بولغاندىن سىرت ھەممىسى ئوخشاش بىر خىل تىلدا سۆزلەيدۇ. ئاڭلاشلارغا قارىغاندا پەقەت يىس دەرياسى قويۇلىدىغان، ھازىر قايتا مەۋجۇت بولمىغان كىروس دېڭىزىدىكى تور جىلغىسىدىلا ئوخشىمايدىغان بىر خىل تىل بار ئىكەن. بۇرۇنقىلارنىڭ رىۋايەتلىرىدىن باشقا، بارسۇملۇقلارنىڭ تور جىلغىسىدىكى كىروس دېڭىزىدىن يىس دەرياسىغا قايتىپ كەلگەنلىكى توغرىسىدا ھېچقانداق خاتىرە يوق. ماڭا ئۆزىڭنىڭ ئۇ يەردىن كەلگەنلىكىنى دېمەڭ. ئەگەر شۇنداق بولۇپ قالسا بارسۇمدىكى ھەرقانداق بىر ئادەم سىزنى رەھىمسىزلەرچە ئۆلتۈرۈپ تاشلايدۇ. ماڭا ئۇنداق ئەمەس، دەڭ.

ئونىڭ كۆزىدە ئەجەبلىنىش ۋە چۈشىنەلمىگەنلىكىنى ئىپادىلەيدىغان بىرخىل نۇر ئەكس ئەتتى. ئاۋازىدىن ئۆتۈنۈش مەنىسى چىقىپ تۇراتتى. ئۇ ئىككى قولىنى كۆكرىكىگە ئۇرۇتۇپ چىڭ باستى. خۇددى يۈرىكىدىن ئۆزى ئېيتقان، ئۇ ئاڭلاشنى خالىمايدىغان سوئاللارنىڭ ئىنكار قىلىش جاۋابىنى ئىزلەۋاتقاندەك.

— مەن سىلەرنىڭ ئۆرۈپ - ئادىتىڭلارنى چۈشەنمەيمەن، دېكا تۇرۇپس، ئەمما بىزنىڭ ۋىرگىنىيىدە ئەزىمەت ھەرگىز، ھەرقاچان ئۆز جېنىنى قۇتۇلدۇرۇپ قىلىش ئۈچۈن يالغان سۆزلىمەيدۇ. مەن تور جىلغىسىدىن كەلمىدىم، شۇنداقلا سىزنىڭ يىس دەرياسىنىمۇ كۆرۈپ باقمىدىم. ئاللىبۇرۇن يوقالغان كىروس دېڭىزى توغرىلىقىمۇ ھېچنېمە بىلمەيمەن. سىز ئىشىنەمسىز؟

مەن تۇيۇقسىز ئونىڭدىن مەجبۇرىي ئىشىنىشىنى ئۈمىد قىلغانلىقىمنى ھېس قىلدىم. بۇ نېمە ئۈچۈن؟ نېمە ئۈچۈن ئۇنىڭ قانداق ئويلاۋاتقانلىقىغا پەرۋاسىز قارايمەن؟ مەن ئونىڭغا دىققەت قىلدىم، ئونىڭ ئازراق كۆتۈرۈلۈپ تۇرغان يۈزىگە ۋە قەلبىدىكى ئىپادىلەپ تۇرغان بىر جۈپ سېھىرلىك كۆزىگە دىققەت قىلدىم. بىزنىڭ كۆزلىرىمىز ئۇچراشتى، شۇ پەيتتە مەن تۇيۇقسىز پۈتۈن بەدىنىمنىڭ ئىختىيارسىز لەرزىگە كەلگەنلىكىنى سەزدىم. ئۇمۇ ئوخشاش ھېسسىياتنىڭ زەربىسىگە ئۇچرىغان بولۇشى مۇمكىن، ئۇلۇق كىچىك تىنىپ قويۇپ قولىنى تارتىۋالدى. چىرايلىق يۈزىنى كۆتۈرۈپ سەمىمىيلىك بىلەن ئاستا:

— مەن سىزگە ئىشىنىمەن، جون كارتېر . مەن باتۇر دېگەننىڭ نېمىلىكىنى بىلمەيمەن، ۋېرگىنىيە دېگەننىمۇ ئاڭلىمىغان. ئەمما بارسۇمدا ئەرلەر ئەزەلدىن يالغان سۆزلىمەيدۇ. ئەگەر راست گەپ قىلىشنى خالىمىسا سۈكۈت قىلىدۇ. جون كارتېر، ۋېرگىنىيە دېگەن دۆلەت قەيەردە؟ — دەپ سورىدى.

گۈزەل يۇرتۇمنىڭ ئىسمىنى ئۇنىڭ ئاغزىدىن ئاڭلىغىنىدا مەن ئۈچۈن ئۇنىڭدىنمۇ يېقىملىق سۆز بولمىسا كېرەك دەپ ئويلىدىم.

— مەن يەنە بىر دۇنيادىن كەلدىم، — دېدىم جاۋاب بېرىپ، — ئۇ چوڭ پىلانت يەر شارى. ئۇمۇ بىز بىلەن بىللە قۇياشنى ئايلىنىدۇ. ئۇنىڭ ئوربىتىسى يەر شارىلىقلار ماركس دەپ ئاتايدىغان مانا مۇشۇ بارسۇم پىلانتىنىڭ ئوربىتىسىنىڭ ئىچكى تەرىپىدە . مەن سىزگە ئۆزۈمنىڭ قانداق قىلىپ بۇ يەرگە كېلىپ قالغانلىقىمنى دەپ بېرەلمەيمەن. چۈنكى ھازىرغىچە ئۆزۈمگىمۇ ئېنىق ئەمەس. ئەمما بۇ يەرگە كەلگەن ئىكەنمەن، دېكا توررىس ئۈچۈن خىزمەت قىلىشنى خالايمەن، ئۆزۈمنىڭ بۇ يەردىكىدىن ئىنتايىن خۇشالمەن.

خېلى ۋاقىتقىچە ئۇ ماڭا شۈبھىلىنىپ تىكىلىپ تۇرۇپ قالدى. كۆزىدە خاتىرجەمسىزلىنىش ئالامەتلىرى كۆرۈندى. ماڭا ناھايىتى ئېنىقكى ، مېنىڭ سۆزۈمگە ئىشىنىش ئىنتايىن قىيىن. چۈنكى مېنىڭ يەر شارىدىن ماركسقا قانداق كېلىپ قالغانلىقىمنى چۈشەندۈرۈپ بېرىش بەك تەس. گەرچە مەن ئۇنىڭ ئىشىنىشى ۋە چۈشىنىشىنى شۇنچە ئارزۇ قىلغان بولساممۇ ئۇنى مەجبۇرلاشقا ئامالسىزمەن. شۇنداقلا ئۆزۈمنىڭ ئۆتمۈشىنى ئېيتىپ بېرىشىمۇ ئانچە خالىمايمەن. ئەمما كۆزۈم ئۇنىڭ كۆزلىرى بىلەن ئۇچراشقاندا ھەرقانداق قۇدرەتلىك بىر ئەرنىڭمۇ ئۇنىڭ ئەڭ كىچىك تەلىپىنى رەت قىلىشىمۇ قۇربى يەتمەيدىغانلىقىنى سەزدىم. ئاخىرىدا ئۇ كۈلۈمسىرىگىنىچە ئورنىدىن تۇردى ھەم ماڭا قاراپ:

— بۇلارنىڭ ھەممىسىنى چۈشەنمەيمۇ سىزگە ئىشىنىمەن، مەن بىر قاراپلا سىزنىڭ بارسۇملۇق ئەمەسلىكىڭىزنى ھېس قىلغان ئىدىم. سىز بىزگە ھەم شۇنداق

ئوخشايسىز ھەم ئوخشىمايسىز. مەن نىمىشكە بۇ ئىشلارنى ئويلاپ باش قاتۇرغىمەن. مېنىڭ ئىچكى دۇنيام مېنىڭ سىزگە ئىشىنىشىمنى ئېيتماقتا، چۈنكى مەن سىزگە ئىشىنىشنى خالايمەن.

بۇ ناھايىتى ئاقىلانە تەپەككۈر ، دانا پىكىر. بۇ دەل يەر شارى ئادەملىرى ۋە ئاياللاردا بولۇشقا تېگىشلىك قانۇنىيەت . ئەگەر ئۇ مېنىڭ سۆزۈمگە ئىشەنسە مەن ھەرگىز يوق ئىشلارنى سۆزلەپ ئۇنى ئالدىمايمەن. ئەمىلىيەتتە بۇ پىكىر مەنتىقىگە ئۇيغۇن.

شۇندىن كىيىن بىز ئادەتتىكى پاراڭلارنى قىلىشتۇق. بىز نۇرغۇن مەسىلىلەر ئۈستىدە پىكىرلەشتۇق. ئۇ بىز يەرشارىلىقلارنىڭ ئۆرۈپ - ئادىتىنى چۈشىنىشنى بەك خالايدىكەن. تۇرۇپس يەرشارىدا يۈز بەرگەن نۇرغۇن ئىشلارنى بىلىدىكەن، يەر شارغا ناھايىتى پىششىق ئىكەن. مەن بۇ توغرىلىق ئۇنىڭدىن سورىغىنىمدا ئۇ چوڭ ئاۋازدا:

— بارسۇمدا ھەر بىر مەكتەپ بالىسى سىلەرنىڭ پىلاننىڭ جوغراپىيىسىنى، ئۆسۈملۈك ۋە تارىخنى بەش قولىدەك پىششىق بىلىدۇ. ئۇ يەردە يۈز بەرگەن ئىشلارنى بىز قانداقسىگە بىلىمىز؟ ئۇ ئالەمدە روشەن ئېسىلىپ تۇرمامدۇ، — دىدى.

شۇنى ئېتىراپ قىلماي بولمايدىكى، خۇددى ئۇ مېنى چۈشەنمىگەندەك مەنمۇ ئۇنىڭ گەپلىرىنىڭ تېگىگە يېتەلمىدىم. ئۇمۇ مېنىڭ مەقسىتىمنى چۈشەندى بولغاي ماڭا ئۆزلىرى كەشىپ قىلىپ ئىشلىتىپ كېلىۋاتقان ئەسۋاب توغرىسىدا قىسقىچە سۆزلەپ بەردى. نۇرغۇن يىللاردىن بىرى ئۇلار بۇ ئەسۋابنى ئۆزلۈكسىز ئۆزگەرتىپ تېخىمۇ مۇكەممەللەشتۈرۈپتۇ. بۇ ئەسۋابنىڭ ئۈستىدە بىر كۆرسەتكۈچ ئېكران بولۇپ ھەرقانداق پىلان ۋە تۇرغۇن يۇلتۇزلاردىكى يۈز بېرىۋاتقان ئىشلارنى ئېنىق كۆرسىتىپ بېرەلەيدىكەن. ئۇ ھاسىل قىلغان رەسىملەر ناھايىتى ئوچۇق بولۇپ چوڭايتقاندىن كىيىن يوپۇرماقتىنمۇ كىچىك نەرسىلەرنى پەرقلەندۈرگىلى بولىدىكەن. كىيىن مەن خىرىئاندا مۇشۇنىڭغا ئوخشاش نۇرغۇن رەسىملەرنى ۋە بۇ رەسىملەرنى تارتقان ئەسۋابنى كۆردۈم.

— سىلەر يەر شارىدىكى ئىشلارنى بىلىپ تۇرۇپ، — دەپ سورىدىم مەن ،
— نىمە ئۈچۈن مېنىڭ يەرشارى ئادىمى ئىكەنلىكىمنى تۇنىيالىمىدىڭىز؟

ئۇ يەنە بىر كۈلۈمسىرەپ قويۇپ جاۋاب بەردى:

— چۈنكى جون كارتېر، — دىدى ئۇ، — بارسۇمغا ئوخشاپ كېتىدىغان ئاتموسفېرا شارائىتى بار ھەرقانداق پىلاننى ۋە تۇرغۇن يۇلتۇزدا سىرتقى قىياپىتى ئىككىمىزگە ئوخشاپ كېتىدىغان جانلىقلار ياشايدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە يەر شارىدا ھەممە ئادەم ئۈستىگە شەكىلى غەلىتە كىيىم كىيىۋالىدۇ. بېشىغا نېمىگە ئىشلىتىدىغانلىقىنى بىلگىلى بولمايدىغان نەرسە قادیۋالىدۇ، ئەمما سىز ساكلىق رېتسارلار تەرىپىدىن بايقالغاندا ئۇچىڭىزغا بىر تال يېپمۇ ئارتىمىغان ئىكەنسىز. ئۈستىڭىزدە زىننەت بۇيۇمى يوقكەن. بۇ سىزنىڭ بارسۇملۇق ئەمەسلىكىڭىزنى بىلدۈرىدۇ. ئەمما سىزنى يەرشارى ئادىمى دەپ ئويلىماسلىقىمىڭىز سەۋەبى كىيىم كىيىمگە ئىلىكىڭىزدە.

مەن ئونىڭغا يەر شارىدىن ئايرىلىش جەريانىنى سۆزلەپ بەردىم. مەن چۈشەندۈرۈپ، ئۆزۈمنىڭ ئۈپەردە قالغان جىسمىمنىڭ ئۈستىدىكىسىنىڭ پۈتۈنلەي يەرشارىلىقلارنىڭ كىيىمى ئىكەنلىكىنى ئېيتىپ ئۆتتۈم. دەل شۇ چاغدا سولا قايتىپ كەلدى. ئۇ مېنىڭ تىلغا ئالغۇچىلىكى يوق مال — مۈلۈكىمنى ۋە ئۆزى ھامىيلىق قىلىۋاتقان ماركىلىق بالىنى بىللە ئېلىپ كەپتۇ. تەبىئىيىكى بۇ ماركىلىق بالا ئۇلار بىلەن بىللە تۇراتتى. سولا بىزدىن ئۇ كەتكەندىن كىيىن باشقا ئادەملەرنىڭ كەلگەن - كەلمىگەنلىكىنى سورىدى. بىز باشقا ئادەم كەلمىگەنلىكىنى ئېيتقىنىمىزدا ئۇ قاتتىق ھەيران قالدى. چۈنكى سولا يۇقىرىغا چىقىۋاتقاندا ساركوجانىڭ ئۈستىدىن چۈشۈۋاتقانلىقىنى كۆرگەن ئىكەن. بىز ساركوجانىڭ سۆزىمىزنى ئوغرىلىقچە ئاڭلىۋالغانلىقىنى جەزىملەشتۈردۈق. ئەمما سۆزلىشىش جەريانىدا مۇھىم ئىشلارنى دېيىشىمىگەنلىكىمىزنى ئەسكە ئېلىپ كۆڭلىمىز ئارامغا چۈشتى ھەم بۇندىن كىيىن قاتتىق ئېھتىيات قىلىشىنى ئويلاشتۇق.

دېكا تۇررىپس بىلەن ئىككىمىز بىنانىڭ ئىچىدىكى چىرايلىق قۇرلۇشلارنى ۋە بېزەكلەرنى تاماشا قىلىشقا باشلىدۇق. ئۇ ماڭا بۇ بىنانى بەرپا قىلغۇچىلارنىڭ نەچچە يۈزىنىڭ يىللار ئىلگىرى ناھايىتى گۈللەنگەنلىكىنى، ئۇلارنىڭ ئۆزىنىڭ ئەجدادلىرى

ئىكەنلىكىنى سۆزلەپ ئۆتتى. كىيىن ئۇلار مارتىنىكى يەنە بىر چوڭ ئىرق قارا تەنلىكلەر بىلەن شۇ ۋاقىتتا ئوخشاش گۈللەنگەن قىزغۇچ سېرىق تەنلىك ئادەملەر بىلەن ئارىلىشىپ كەتكەن ئىكەن. مارتىنىكى دېڭىزلارنىڭ قۇرۇپ كىتىشىگە ئەگىشىپ بارغانسېرى ئازلاپ كېتىۋاتقان مۇنبەت تۇپراق ئىزلەپ شۇ ۋاقىتتىكى مارتىنىكى يۇقىرى ئورۇندا تۇرىدىغان بۇ ئىككى ئىرق بىرلەشمە بولمايدىغان دەرىجىگە يەتكەن. شۇنىڭ بىلەن قۇدرەتلىك بىرلەشمە ئىتىپاقداشلىق قۇرۇلۇپ يېڭى مۇھىتتا كۆچمەن يېشىل تەنلىكلەر قەبىلىسىنىڭ ھۇجۇمىغا تاقابىل تۇرغان ئىكەن.

كۆپ يىللىق تۇغقانچىلىق مۇناسىۋەت ۋە ئىتتىپاق ئىچىدە ئۆزئارا توي قىلىش ئارقىلىق قىزىل تەنلىك ئىرق بارلىققا كەپتۇ. دېكا نۇررىسى ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى تېرىسى ئاققا مايىل، سىرتقى قىياپىتى ئىنتايىن گۈزەل قىز ئىكەن. ئۇلار ئۆزگىرىۋاتقان ياشاش مۇھىتىغا ماسلاشقاندىن كىيىن نۇرغۇن يىللىق رىيازەت چېكىش، ئونىڭ ئۈستىگە ھەرقايسى قەبىلىلەر ئوتتۇرىسىدىكى ئىچكى ئۇرۇش ھەم يېشىل تەنلىكلەر بىلەن بولغان ئاخىرى چىقماس سوقۇش تۈپەيلىدىن بۇ ئالتۇن چاچلىق مارتىنىكلارنىڭ كۆپلىگەن مەدەنىيەت - سەنئىتى يوقۇلۇپ كەتكەن ئىكەن. ئەمما، بۈگۈنكى قىزىل تەنلىكلەر تېخىمۇ پارلاق، يەنىمۇ يۈكسەك مەدەنىيەتلىك جەمئىيەت بەرپا قىلالايدىغانلىقىغا ئىشىنىدىكەن. شۇنداقلا يېڭى ئىجادىيەت، بايقاشلىرى ئۇزۇندىن بۇيان قەدىمكى بارسۇملۇقلار بىلەن بىرلىكتە كۆمۈۋېتىلگەن، قايتۇرۇۋالغىلى بولمايدىغان بارلىق نەرسىلەرنىڭ ئورنىنى تولدۇرۇۋېلىشقا يېتىدىكەن.

قەدىمكى مارتىنىكلار ناھايىتى مەدەنىيەتلىك ئىرق بولۇپ يېڭى ياشاش مۇھىتىغا ماسلىشىشى ئۈچۈن ئالەمشۇمۇل ئۆزگىرىشلەرنى ئېلىپ بارغان بولسىمۇ، تەرەققىي قىلالمايلا قالماستىن ئەكسىچە ئىشلەپچىقىرىشى پۈتۈنلەي توختاپ قالغان. ئۇلارنىڭ ئارخىپ، خاتىرە ۋە كىتابلىرىمۇ ئۈزۈل - كېسىل غايىب بولغان. دېكا تۇررىسى بۇ ئۇلۇغ ھەم مۇكەممەل، ئەمما قايتا مەۋجۇت بولمايدىغان ئىرق توغرىلىق نۇرغۇن قىزىقارلىق ئىشلارنى ۋە رىۋايەتلەرنى سۆزلىدى. ئۇ ماڭا بىز تۇرىۋاتقان شەھەرنىڭ كىرود دەپ ئاتىلىدىغان

سودا مەركىزى بولۇشى مۇمكىنلىكىنى ئېيتتى. بۇ سودا مەركىزى مەنزىرىسى گۈزەل بىر تەبىئى پورتقا قۇرۇلغانلىقىنى، كەينى تەرىپىنىڭ ئىنتايىن چىرايلىق بىر تاغقا تۇتاشىدىغانلىقىنى ئېيتتى. شەھەرنىڭ غەربىدىكى كىچىك جىلغا دەل شۇ پورتقا تۇتاشىدىغان بىر يول ئىكەن. تاغنى كېسىپ ئۆتۈپ دېڭىز تېگىگە تۇتاشىدىغان يول ئىلگىرى شەھەرگە تۇتاشىدىغان دەريا يولى ئىكەن. قەدىمكى دېڭىز قىرغىقىغا بۇنداق شەھەرلەر يۇلتۇزلاردەك ئورۇنلاشقان بولۇپ دېڭىز قىرغىقىنىڭ ئۆزلۈكسىز دېڭىز مەركىزىگە سۈرلىشى نەتىجىسىدە شەھەرنىڭ كۈلۈمى بارغانسېرى كىچىكلەپ سانمۇ ئازىيىپ بارغان. ئاخىرىدا ئۇلار ئەڭ ئاخىرقى قۇتقۇزۇش ھەرىكىتى ئېلىپ بارمىسا بولمايدىغانلىقىنى ھېس قىلىپ مارتا قانال قازغان ئىكەن.

بىز ئىمارەتلەرنى كۆرۈتۈش جەريانىدا ئېغىر سۈكۈتكە ياتقان ئىدۇق. كەچ كىرگەنلىكىنى تۇپماي قاپتىمىز. لوركاس پوتىمىلنىڭ خەۋەرچىسىنىڭ كېلىشى بىلەن بىز رېئاللىققا قايتىپ كەلدۇق. ئۇ مېنىڭ دەرھال بېرىپ ئۆزى بىلەن كۆرۈشۈشىمگە بۇيرۇق قىلغان ئىكەن. تۇرپىس ۋە سولا بىلەن خوشلۇشۇپ ۋۇلاغا ئۇلارنى ياخشى قوغداشنى تاپشۇرۇپ ئالدىراپ كۆرۈش زالىغا قاراپ يۈرۈپ كەتتىم. ئىشكىتىن كىرىشىمگىلا لوركاس پوتىمىل بىلەن تارس تاركاسنىڭ مۇنبەردە ئولتۇرغانلىقىنى كۆردۈم.

ئۇن ئىككىنچى باب

ھوقۇقدار مەھبۇس

مەن ئۆيگە كىرىپ ھۆرمەت بىلدۈردۈم. لوركاس پوتىمىل ماڭا ئىشارەت قىلىپ ئالدىغا بېرىشىمنى بىلدۈردى. ئۇ يوغان سىرلىق كۆزلىرىنى ماڭا تىكىپ تۆۋەندىكى سۆزلەرنى قىلدى:

— سېنىڭ بىز بىللە بولغىنىڭغا خېلى ۋاقىت بولدى. بۇ كۈنلەردە سەن كۈچ -

قۇدرىتىگە تايىنىپ بىر قەدەر يۇقىرى مەردىۋىنىڭ قولغا كەلتۈردۈڭ. ئەمما سەن بىزنىڭ بىر ئەزايمىز ئەمەس، بىزگە سادىق بولۇشۇڭ ھاجەتسىز.

— سېنىڭ ئورنىڭ ناھايىتى ئالاھىدە، — دىدى ئۇ گېپىنى داۋاملاشتۇرۇپ،
— سەن بىر مەھبۇس، ئەمما بۇيرۇق چۈشۈرۈلەيسەن. سەن بىر يات ئادەم، ئەمما ساكلىقلارنىڭ ئاقساقلى. سېنىڭ بويۇڭ پاكار، ئەمما بەستلىك ئادەمنى يىقتالايسەن. ھازىر بەزىلەر سېنىڭ بىر ئەسىر بىلەن بىرلىكتە قېچىپ كېتىشىنى پىلانلاۋاتقانلىقىنى مەلۇم قىلدى. ھەقىقى ئەسىرنىڭ ئۆزىمۇ سېنىڭ تور جىلغىسىدىن قايتىپ كەلگەنلىكىڭدىن گۇمانلىنىدىغانلىقىنى ئىتراپ قىلىدىكەن. ئەگەر يۇقىرىدىكى قايسىلا بىر ئەيىبلەش پۇت تەرەپ تۇرالىسا سېنى ئۆلۈم جازاسىغا بۇيرۇشقا يېتەرلىك پاكىت بولالايدۇ. لېكىن بىز ناھايىتى ئادىل ئىش قىلىمىز. ئەگەر تەل خاجاس بۇيرۇق قىلسىلا سەن ساكقا قايتىپ بېرىشىڭغا سوتقا تارتىلسەن.

— ئەمما، — ئۇ ئېغىر تىنىقلىرى بىلەن سۆزلەشكە باشلىدى، — ئەگەر سەن ھەقىقى قىز بىلەن قېچىپ كەتسەڭ ئۇنداقتا مەن تەل خاجاسقا چۈشەندۈرمەن، شۇنداقلا تارس تاركاس ماڭا جەڭ ئېلان قىلىدۇ. ئۇچاغدا ياكى مەن ئۆز ئورنىمنى ساقلاپ قالسەن ياكى ئۆلتۈرۈلمەن. تېخىمۇ مۇۋاپىق بىرى چىقىپ ئۇچامدىكى دويۇلغا - ساۋۇتنى يېشىپ ئېلىپ كېتىدۇ. بۇ ساكلارنىڭ ئەنئەنىسى. تارس تاركاس بىلەن ئىككىمىزنىڭ ئوتتۇرىسىدا ھېچقانداق ئاداۋەت يوق، بىز بىرلىكتە بۇ ئەڭ چوڭ يېشىل تەنلىكلەر قەبىلىسىگە ھۆكۈمرانلىق قىلىۋاتىمىز. ئارىمىزدا بىر مەيدان جەڭ بولىشىنىمۇ ئۈمىد قىلمايمىز. شۇڭا جون كارتېر، سەن ئۆلسەڭ مەن ئىنتايىن خۇشال بولىمەن. بىراق، تەل خاجاسنىڭ بۇيرۇقى بولمىسا پەقەت ئىككىلا خىل ئەھۋالدا سېنىڭ جېنىڭنى ئالىمىز. بىرى سەن بىزنىڭ ئارىمىزدىكى مەلۇم بىرىگە ھۇجۇم قىلساڭ ئۇ ئادەم ئۆزىنى قوغداش جەريانىدا سېنى ئۆلتۈرۈپ تاشلايدۇ. يەنە بىرى سەن قىچىشقا ئورۇنغان دەپ گۇمانلىنىسەن. ئادىل بولۇشى ئۈچۈن بىز سېنى ئاگاھلاندۇرۇپ قويايلى، سەن بۇ كۈلپەتتىن قۇتۇلىشىڭ ئۈچۈن بىز ئىككى خىل ئەيىبلەشنىڭ ئىچىدىكى خالىغان

بىرىنىڭ راستلىقىنى ئىسپاتلىنىشىنى كۈتىمىز. قىزىل تەنلىك قىزنى تەل خاجاسقا بىخەتەر تاپشۇرۇپ بېرىش ئىنتايىن مۇھىم. مىڭ يىلغا يېقىن ۋاقىت ئىچىدە بىز ئونىڭغا ئوخشاش ئەسەرنى تۇتۇپ باقمىدۇق. ئونىڭ ئاتا - ئانىسى قىزىل تەنلىك ماركىلىقلارنىڭ پادىشاھى، شۇنداقلا بىزنىڭ ئەڭ چوڭ ئەشەددىي دۈشمىنىمىز. مېنىڭ سۆزۈم تۈگىدى. ئۇ قىز سىلەردە ئىنسانپەرۋەرلىك يوق دېگەن ئىدى. ئەمما بىز سەمىمىي ھەم ئادىل. ئەمدى سەن كەتسەڭ بولىدۇ.

مەن بۇرۇلۇپ كۆرۈش زالىدىن چىقتىم. قارىغاندا ساركوجا ھەرىكىتىنىڭ باشلاپتۇ. ئېنىقكى خەۋەرنىڭ بۇنداق تېز لوركاس پوتىملىنىڭ قولىغا يېتىپ كېلىشى چوقۇم ساركوجا بىلەن مۇناسىۋەتلىك. مەن توررېس بىلەن بولغان سۆھبىتىمىزدىكى قېچىپ كېتىشكە مۇناسىۋەتلىك مەزمۇنلارنى ئەسلەپ ئۆتتۈم.

شۇ ۋاقىتلاردا ساركوجا تارس تاركاسنىڭ يېنىدىكى ئەڭ كونا ئادىمى بولۇپ، ئەڭ ئىشەنچلىك ئايال ئىدى. بارلىق رېتسارلارنىڭ ئىچىدە تارس تاركاسلا روکاس پۈتۈپىرنىڭ ئەڭ ئىشەنچلىك ياردەمچىسى بولغاچقا ساركوجانىڭ تەسىر كۈچى ناھايىتى زور دېيىشكە بولاتتى. ئەمما لوركاس پوتىملىنىڭ بىر تالاي گەپلىرى مېنىڭ قېچىپ كېتىشكە بولغان ئارزۇبۇمنى ئاجىزلاشتۇرۇپلا قالماستىن، ئەكسىچە بارلىق زېھنىمنى يىغىپ بۇ ئىشنى ۋۇجۇدقا چىقىرىش قارارىغا كەلتۈردى. دېكا تۇررېسنى ئېلىپ بىللە قېچىپ كېتىشنىڭ قانچىلىك زورۇرلىكىنى ھېس قىلدىم. شۇبھىسىزكى، تەل خاجاسنىڭ ھۇزۇرىدا بىر مەيدان قورقۇنۇچلۇق بالايى - ئاپەت تۇررېسنى ساقلاۋاتماقتا. سولا ماڭا ئىلگىرى تەل خاجاس دېگەن بۇ غەلىتە ئەبلەخنىڭ جاھاندا يەنى بىرى يوق رەھىمسىز، ئەشەددىي يىرتقۇچ ئالۋاستى ئىكەنلىكىنى، ئۇنىڭ شەپقەتسىز ھەم ھىيلىگەرلىكىنى ئېيتقان ئىدى. باشقا نۇرغۇن ماركىلىقلارغا ئوخشىمايدىغان ئەڭ قورقۇنۇچلۇق يېرىنىڭ تەل خاجاسنىڭ ھاۋايى ھەۋەسنىڭ قۇلى ئىكەنلىكىنى، بۇ نەس باسقان پىلاننىڭ باشقا يېشىل تەنلىكلەردە بۇنداق جىنسىي تەلەپنىڭ ئاللىقاچان يوقالغانلىقىنى ئېيتىپ ئۆتكەن ئىدى. مەن پەرىزاتتەك گۈزەل توررېسنىڭ بۇنداق ئەشەددىي ئالۋاستىنىڭ قولىغا چۈشۈپ

قىلىش مۇمكىنچىلىكىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرگىنىدە پۈتۈن بەدىنىدىن سوغۇق تەر چىقىپ كەتتى. ئەگەر شۇنداق بولۇپ قالسا مەن ئۆزۈم ئۈچۈن ئەڭ ئاخىرقى بىر پاي ئوقنى قالدۇرۇپ قويىمەن، خۇددى يۈرتىمىزدىكى ھىلقى قەيسەر بوز يەر ئاچقۇچى قىزلارنىڭ ئىندىئانلارنىڭ قولىغا تىرىك چۈشۈپ قىلىشىنى خالىماي ئۆز ھاياتىنى ئاخىرلاشتۇرغىنىدەك.

مەن مەيدانغا قاراپ ماڭدىم، كاللامدا تۈرلۈك چىگىش خىياللار ھۆكۈم سۈرەتتى. بۇ چاغدا تارس تاركاس كۆرۈش زالىدىن قايتىپ چىقىپ ماڭا قاراپ كەلدى. ئونىڭ ماڭا بولغان مۇئامىلىسى قىلچىلىك ئۆزگەرمىگەن بولۇپ، كۆرۈشمىگىلى ئۇزۇن بولغان ھەمرەھلاردەك مەندىن قايتا ئەھۋال سورىدى.

— سەن نەدە تۇرىۋاتسەن، جون كارتېر، — دەپ سورىدى ئۇ.

— مەن تېخى بىر قارارغا كەلمىدىم، — دىدىم جاۋاب بېرىپ، — قارىغاندا مەن يالغۇز تۇرسام بولىدىغان ئوخشايدۇ. ياكى باشقا رىتسارلار بىلەن بىللە تۇراي. سېنىڭدىن يول يورۇق سورايدى دەپ تۇراتتىم، — دىدىم مەن كۈلۈپ تۇرۇپ، — مەن تېخى سىلەر ساكلىقلارنىڭ قائىدە - يوسۇنىنى تولۇق چۈشۈنۈپ كەتمەيمەن. — مەن بىلەن ماڭ .

تارس تاركاس مېنى باشلاپ مەيداندىن ئايرىلىپ بىر بىنانىڭ ئالدىغا كەلدى. مەن بۇ بىنانىڭ تۇررىسى تۇرىۋاتقان بىنا بىلەن خۇشنا ئىكەنلىكىنى كۆرۈپ ئىچىمدە ئىنتايىن خۇشال بولدۇم.

— مەن بىرىنچى قەۋەتتە تۇرىمەن، — دىدى ئۇ، — ئىككىنچى قەۋەتتە رىتسارلار تۇرىدۇ. ئۈچىنچى قەۋەتنىڭ ئۈستى بىكار. خالىغانچە تاللىۋالساڭ بولىدۇ.

— مەن بىلىمەن، — دىدى تارس تاركاس سۆزىنى داۋاملاشتۇرۇپ، — سەن سولانى ھىلقى قىزىل تەنلىك مەھبۇسقا ئۆتۈنۈپ بەردىڭ. سەن ئېيتقاندا سېنىڭ ياشاش ئۇسۇلىڭ بىلەن بىزنىڭ ئوخشىمايدۇ. ئەمما سەنلا خۇشال بولساڭ نېمىلا قىلساڭ بولىۋېرىدۇ، چۈنكى سەن ئېلىشىشقا ماھىر. سەن يېنىڭدىكى ئايالىنى مەھبۇس ئايالىغا

ئۆتۈنۈپ بەردىڭ، ئۇ پۈتۈنلەي ئۆزۈڭنىڭ ئىشى. ئەمما ئاقساقال ئىكەنسىن بىرى ھالىڭدىن خەۋەر ئالمىسا بولمايدۇ. بىزنىڭ ئادىتىمىز بويىچە سەن ئۆلتۈرۈۋەتكەن ئاقساقالنىڭ يېنىدىكىلەردىن خالىغان ئايالنى ياكى ھەممىنى تاللىساڭ بولىدۇ.

مەن ئۇنىڭغا رەھمەت ئېيتتىم، يېمەك - ئىچمەك تەييارلاپ بېرىدىغان ئادەمدىن باشقا ئۆزۈمنىڭ يالغۇز ياشاپ كىتەلەيدىغانلىقىمنى بىلدۈردۈم. ئۇ ماڭا بىر نەچچە ئايالنى ئەۋەتىپ يېمەك - ئىچمەك، قورال - ياراق ۋە ئوق - دورا بىلەن تەمىنلەيدىغانلىقىنى بىلدۈردى. كېچىسى ناھايىتى سوغۇق، شۇنداقلا مېنىڭ ھېچنەم بولمىغاچقا ئاياللارنىڭ كېلىشىدە يېمەك رەخت ۋە يۇڭلۇق مۇي قاتارلىق كارىۋات بۇيۇملىرىنى بىللە ئېلىپ كېلىشىنى ئۆتۈندۈم. چۈنكى بۇ نەرسىلەر مېنىڭ ئۇرۇش غەنىمەتلىرىم ئىدى. ئۇ ماقۇللۇق بىلدۈرگەندىن كىيىن كېتىپ قالدى. مەن يالغۇز بىنانىڭ ئەگرى پەلەمپىسىنى بويلاپ ئۈستىگە چىقىپ مۇۋاپىق جاي ئىزدىدى. بۇ شەھەردىكى باشقا بىنالارغا ئوخشاش بۇ يەرمۇ ناھايىتى چىرايلىق ئىدى. مەن يەنە بىر قېتىم ھەيرانلىق ئىلكىدە ئۆزۈمنى ئۇنتۇغان ھالدا بىنانىڭ ئىچىدىكى ئۆزگىچە مەنزىرىدىن ھۇزۇرلاندىم. ئاخىرىدا بىنانىڭ ئۈچىنچى قەۋىتىدىكى مەيدانغا يۈزلىنىپ تۇرىدىغان بىر ئۆينى تاللىۋالدىم. بۇ يەر دېكا تۇرۇپسىغا يېقىنراق ئىدى. ئونىڭ ئۆينى يېنىمىدىكى بىنانىڭ ئىككىنچى قەۋىتىدە بولۇپ كالايدا بىر ئامال قىلىپ چوقۇم ئالاقىلىشىش ئۇسۇلىنى ئويلاپ تېپىش كېرەك، دېگەن بىرلا ئوي - پىكىر ھۆكۈم سۈرەتتى. بۇنداق بولغاندا تۇرۇپس تاسادىپىي ئەھۋالدا مېنىڭ ياردىمىمگە ياكى قوغدىشىمغا ئېھتىياجلىق بولغاندا خەۋەر بېرەلەيتتى.

بىنانىڭ مەن تۇرۇۋاتقان قەۋىتىدە جەمئىي ئون نەچچە ئېغىز ئۆي بولۇپ مېنىڭ ھۇجرامدىن باشقا يەنە مۇنچا، گىرىم ئۆيى ۋە باشقا بىرنەچچە ھۇجرا بار ئىكەن. ھۇجرانىڭ ئۇدۇلىدىكى ئۆينىڭ دېرىزىسى ئەتراپى بىنالار بىلەن قورشالغان كەڭ بىر ھويلىغا ئېچىلىدىكەن. كۆز ئالدىمىدىكى بۇ ھويلا تۈرلۈك ئات - ئۇلاغلارنىڭ تۇرار جايىغا ئايلىنغان بولۇپ ئۇلارنىڭ ئىگىلىرى ياندىكى بىنادا تۇراتتى.

پۈتكۈل مارس يۈزىگە ئوخشاش بۇ ھويلىغىمۇ يېنىچا ئۆسۈملۈككە ئوخشاش

ھەممىلا يەردە سېرىق ئۆسۈملۈك ئۆسۈپ كەتكەن بولسىمۇ، ئەمما سانى ئېنىق بولمىغان فونتان، ھەيكەل، ئورۇندۇق ۋە پېشايۋانلار ئەينى يىللىرى بۇ ھويلىنىڭ ئاۋاتلىقىنى ئىسپاتلاپ بېرىپتۇ. ئەينى ۋاقىتتا بۇ يەردە ئالتۇن چاچلىق خۇشچىراي ئادەملەر ياشىغان. ئەمما رەھىمسىز ۋە ئۆزگەرتكىلى بولمايدىغان ئالەم قانۇنىيىتى ئۇلارنى ئۆزلىرىنىڭ ئۆيىدىن قوغلاپ چىقاردى ھەم ئۇلارنىڭ مارتىكى ئىزىنى ئۇن - تىنسىز، پۈتۈنلەي غايىب قىلىۋەتتى. قىپ قالغىنى پەقەت كېيىنكى ئەۋلادلار ئىچىدە تارقىلىپ يۈرگەن رىۋايەتلەرلا، خالاس.

تەسەۋۋۇر قىلىش تەس ئەمەسكى بۇ يەر ئىلگىرى ھاياتلىق جۇش ئۇرۇپ راۋاجلانغان، ئۈمىدكە تولغان ماكان بولغان. ئاشۇ باراقسان مارس ئۆسۈملۈكلىرى، ساھىبجامال ئاياللارنىڭ لاتاپەتلىك قىياپىتى، جىسمىدىن كۈچ - قۇۋۋەت ئۇرغۇپ تۇرىدىغان ئوغلانلار، ئويۇنغا ئامراق بالىلار... ھەممىلا يەر نۇرغا تولغان، خۇشاللىق ۋە ئاسايىشلىق كەيپىيات ھۆكۈم سۈرگەن. بۇلارنىڭ ئۆتمۈشكە ئايلانغانلىقىغا ئىشىنىش ھەقىقەتەن قىيىن. نەچچە يۈز مىڭ يىلدىن كېيىنكى بۈگۈنكى كۈندە بۇ كىشىلەرنىڭ مەدەنىيەت ۋە مېھرى - شەپقىتىنىڭ پاكىتلىرى، مارتتا مۇتلەق ئۈستۈنلۈكنى ئىگىلەپ تۇرىۋاتقان ئارىلاشما ئىرىقنىڭ ۋۇجۇدىدا يەنە بىر قېتىم ئەكس ئەتمەكتە ئىدى.

بىر نەچچە ياش ئايالنىڭ كېلىشى بىلەن خىياللىرىم ئۈزۈلۈپ كەتتى. ئۇلار كۆپلىگەن قورال - ياراق، كىيىم - كېچەك، ئۈنچە - مەرۋايىت، ئاشخانا بۇيۇملىرى ۋە بىر نەچچە توك يېمەكلىك ھەم سۇ ئېلىپ كەلگەن ئىدى. بۇنىڭ ئىچىدىكى كۆپ قىسىم نەرسىلەرنىڭ ۋەيران قىلىنغان ئۇچار كېمىدىن ئېلىپ كىلىنگەنلىكىگە گەپ كەتمەيتتى. قارىغاندا بۇ نەرسىلەرنىڭ ھەممىسى مەن ئۆلتۈرۈۋەتكەن ھىلقى ئىككى ئاقساقالغا تەۋە بولسا كېرەك. ئەمدىلىكتە ساكلىقلارنىڭ ئادىتى بويىچە ئۇلارنىڭ ھەممىسى ماڭا مەنسۇپ بولۇۋاتاتتى. مېنىڭ كۆرسەتمەم بويىچە بۇ نەرسىلەر ئۇدۇلدىكى ئۆيگە ئورۇنلاشتۇرۇلدى. ئاندىن ئۇلار بېرىپ ئىككىنچى تۈركۈمدىكى نەرسىلەرنى ئېلىپ كەلدى ھەم بۇ نەرسىلەرنى تىزىملىۋېلىشىمغا تەكلىپ بەردى. ئىككىنچى قېتىمدا ئۇلار يەنە ئون نەچچە

ئايال ۋە بالىنى باشلاپ كەلدى، بۇلار ھىلقى ئاقساقاللارنىڭ ھەمراھلىرى ئىدى. كەلگەنلەر ھىلقى ئاقساقالنىڭ ئائىلە تاۋاپاتلىرىمۇ ھەم خوتۇنلىرىمۇ ئەمەس، شۇنداقلا مالىيىمۇ ئەمەس. بۇنداق مۇناسىۋەت ناھايىتى ئالاھىدە، بىزگە مەلۇم بولغان مۇناسىۋەت بىلەن تۈپتىن ئوخشىمايدۇ، تەسۋىرلەپ بېرىشۇمۇ قىيىن. يېشىل تەنلىك ماركىلىقلارغا نىسبەتەن ئېيتقاندا شەخسىي قۇرال - ياراق، زىبۇ - زىننەت ۋە ئۇخلاش بۇيۇملىرىدىن باشقا ھەممە نەرسە قەبىلىگە ئورتاق مەنسۇپ. ھەر بىر ئادەمنىڭ بۇ نەرسىلەرگە مۇنازىرىسىز ئىگىدارچىلىق قىلىش ھوقۇقى بار. ئۆز ئېھتىياجىدىن ئېشىپ كېتىدىغان نەرسە يىغۇنلىشىغا، يوشۇرۇشىغا ھەرگىز رۇخسەت قىلىنمايدۇ. ئارتۇق بۇيۇملارنى ساقلاپ قويۇپ ئېھتىياجلىق بولغاندا قەبىلىدىكى ياش ئەزالارغا تاپشۇرۇپ بېرىلىدۇ.

ئەرلەرگە ھەمراھ بولۇۋاتقان ئاياللار ۋە بالىلارنى بىر ھەربىي قىسىمغا ئوخشىتىشقا بولىدۇ. ھەر بىر ئەزا بۇ قىسىمدىكى تۈرلۈك ئىشلارغا، يەنى تەربىيەلەش، مەشىقلەندۈرۈش، تەمىنات قاتارلىقلارغا مەسئۇل بولۇشى، ئاخىرى چىقىمايدىغان كۆچمەنلىك تۇرمۇش جەريانىدا باشقا قەبىلىلەر ۋە قىزىل تەنلىك مارس ئادەملىرى بىلەن بولىدىغان توقۇنۇشلارغا ھەم جىددىي ئۆزگىرىشلەرگە ئۈنۈملۈك تەدبىرلەرنى قوللىنىشى كېرەك. ئاياللار ئۇلارنىڭ خوتۇنى ئەمەس، يېشىل تەنلىك ماركىلىقلاردا بۇنداق ئۇقۇم مەۋجۇت ئەمەس. ئۇلارنىڭ ئۆزئارا چېتىشىشى پەقەت قەبىلىنىڭ مەنپەئەتى، ئادەم سانىنىڭ ئازلاپ كەتمەسلىكى ئۈچۈنلا بولۇپ، تەبئىي تاللاش بىلەن ھېچقانداق مۇناسىۋىتى يوق. ھەربىر قەبىلىنىڭ ئاقساقاللار كومىتېتى كېيىنكى ئەۋلادلارنىڭ كۆپۈيىشىنى، ئۆسۈپ - يېتىلىشىنى پۈتۈنلەي كونترول قىلىپ تۇرىدۇ. تەبئىي مەنبە، ئوزۇقلۇق ئەھۋالىغا قارىتا جەمئىيەت ئەزالىرىنى خالسا كۆپەيتەلەيدۇ، خالسا ئازايتالايدۇ. بۇنىڭغا ھېچكىم قارشى تۇرمايدۇ ياكى چەكلىمە قويايلىدۇ. بۇلارنىڭ ئىچىدە ئاقساقاللار كومىتېتىنىڭ ھوقۇقى ئەڭ چوڭ.

نەزەرىيە جەھەتتىن ئېيتقاندا، بۇلارنىڭ ھەممىسى ناھايىتى مۇۋاپىقەتەك قىلىسىمۇ،

ئەمما ئۇزاق مۇددەت تەبىئى بولمىغان كۆيۈيۈش ۋە قەبىلىنىڭ كەلگۈسى مەنپەئەتى مۇشۇنداق رەھىمسىز، مېھرى - شەپقەت ھەم شادلىق تۇيغۇسى بولمىغان جانلىقلارنى بارلىققا كەلتۈرگەن. شۇنى ئىتراپ قىلىش كېرەككى، يېشىل تەنلىك مارسلىقلار ئەر ياكى ئايال بولۇشىدىن قەتئىينەزەر ، تەل خاجاستىن باشقىلىرىنىڭ ھەممىسىنى مۇتلەق ئىپپەتلىك دېيىشكە بولاتتى.

مەن بىردەم ئويلىغاندىن كىيىن بۇ ئادەملەرگە بەلگىلىك دەرىجىدە مەسئۇل بولۇش بۇرۇچۇمنى ئادا قىلىش كېرەكلىكىنى ھېس قىلدىم. شۇڭا كۈچۈمنىڭ يېتىشىچە ئۇلار ئۈچۈن ئورۇنلاشتۇرۇش قىلدىم. ئۆزۈمگە ئۈچىنچى قەۋەتنى قالدۇرۇپ ئۇلارنىڭ ئۈستىگە چىقىپ تۇرغالغۇ تىپىشىنى بۇيرۇدۇم. ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى ياشاراق بىر قىزغا مېنىڭ تامىقىمنى تەييارلىشىنى، قالغانلىرىنىڭ ئۆزلىرىنىڭ ئىلگىرىكى ئىشىنى قىلىۋېرىشىنى ئېيتتىم. شۇندىن كىيىن مەن ئۇلار بىلەن ناھايىتى ئاز ئۇچراشتىم، چۈنكى ئۇلارنىڭ قانداق بولۇشى مەن ئۈچۈن بەربىر.

ئون ئۈچىنچى باب

مارستىكى مۇھەببەت

ئۇچار كېمىلەر بىلەن بولغان شۇ قېتىملىق جەڭدىن كىيىن كارۋان شەھەر ئىچىدە بىرنەچچە كۈن توختاپ تاكى ئۇچار كېمىلەرنىڭ قايتا كەلمەيدىغانلىقى مۇقىملاشقۇچە تۇرۇپ قالدى. چۈنكى گەرچە ئۇلار جەڭ قىلىشىنى ياخشى كۆرسىمۇ ئەمما ئەترەت ۋە بالىلارنىڭ ئوچۇقچىلىقتا توسۇلۇپ قىلىشىنى ھەرگىز خالىمايتتى. بۇ بىكارچىلىق كۈنلەردە تارس تاركاس ماڭا ساكلارنىڭ نۇرغۇن قاندا - يوسۇنلىرىنى ۋە جەڭ سەنئىتىنى ئۆگەتتى . بۇلارنىڭ ئىچىدە ئات ئورنىدا ئىشلىتىدىغان يوغان مەخلۇقنى قانداق مىنىش تەربىيىسىمۇ بار ئىدى. بۇنداق جەڭ ئېتى قىلىپ ئىشلىتىلىدىغان ھايۋان

ئىگىلىرىگە ئوخشاشلا ۋەھشىي يىرتقۇچ بولسىمۇ كۆندۈرۈلگەندىن كىيىن يىۋاشلىق بىلەن ماركىلىقلارغا مۇلازىمەت قىلىدىكەن. مەن ئۆلتۈرۈۋەتكەن رىتسارنىڭ يېنىدىن بۇنداق ھايۋاننىڭ ئىككىسىگە ئېرىشتىم. قىسقىلا ۋاقىت ئىچىدە مەن مۇشۇ يەردە ئۆسۈپ يېتىلىگەن رىتسارلاردەك ئۇلارنى خالىغانچە كونترول قىلىشنى بىلىۋالدىم. ئۇلارنى كۆندۈرۈشۈم مۇرەككەپ ئەمەس ئىكەن. ئەگەر جەڭ تېتى ئۈستىدىكى ئادەمنىڭ ھېسسىي ئالاقە بۇيرۇقىغا تېزلىك بىلەن ئىنكاس قايتۇرالمىسا مىنگۈچى ئۇنىڭ ئىككى قۇلقىنىڭ ئوتتۇرىسىغا مىلتىق پايىنىكى بىلەن كۈچەپ ئۈرىدىكەن. ئەگەر ھايۋان قارىشلىق قىلسا داۋاملىق تاياق يەيدىكەن. نەتىجىدە ياكى بويسۇنىدىكەن ياكى ئۇ رىتسارنى ئۈستىدىن دوملىتۇتىدىكەن. كېيىنكى ئەھۋال كۆرۈلسە ئادەم بىلەن ھايۋاننىڭ ئوتتۇرىسىدىكى ھايات - ماماتلىق جەڭ باشلىنىپ كېتىدىكەن. ئەگەر رىتسار تېزلىك بىلەن ئوق چىقىرىپ مەخلۇقنى ئېتىپ تاشلىيالمىسا ھاياتنى ساقلاپ قىلىپ قايتىدىن باشقا مەخلۇقنى مىنىدىكەن. بولمىسا ئۇنىڭ مىجىقى چىقىپ كەتكەن جەستى ھەمراھ ئاياللىرى تەرىپىدىن يىغىپ ئېلىپ كىتىلىدىكەن ھەم ساكلىقلارنىڭ ئادىتى بويىچە كۆيدۈرۈۋېتىلىدىكەن.

مەن ۋۇلاغا قوللانغان ئۇسۇلۇم بويىچە بۇ مەخلۇقلاردا ھېسسىياتنىڭ بار - يوقلىقىنى سىناپ باقمىچى بولدۇم. ئالدى بىلەن مەن ئۇلارنىڭ مېنى يىقتۇپىتىشكە بولمايدىغانلىقىنى ئېيتتىم. بەزىدە قۇلقىنىڭ ئوتتۇرىسىغا كۈچەپ ئۇردۇم. بۇنداق قىلىشىم ئۇلارنى مېنىڭ ھۆكۈمرانلىقىمنى قوبۇل قىلىشقا مەجبۇرلاش ئۈچۈن بولدى. ئاندىن كىيىن مەن يەرشاردىكى ھايۋانلارنى كۆندۈرگەندەك ۋاسىتىلەرنى ئىشقا سېلىپ بارا - بارا ئۇلارنىڭ ئىشەنچىسىنى قولغا كەلتۈردۈم. مېنىڭ ھايۋانلارنى كۆندۈرۈشتە مول تەجرىبەم بار بولۇپ، مۇشۇ قابىلىيەتمىگە تايىنىپ كىشىنى قايىل قىلارلىق ئۈنۈمگە ئېرىشتىم. مەن ھەر ۋاقىت تۆۋەن دەرىجىلىك ھايۋانلارغا دوستانە مۇئامىلە قىلاتتىم. زۆرۈر بولسا مەن ئادەم ئۆلتۈرسەم ئۆلتۈرمىەنكى، ئەكسىچە گۇناھسىز، ھېچنەمىدىن بىخەۋەر بىر ھايۋاننى ئۆلتۈرىدىغان ئىشقا ھەرگىز قولۇم بارمايتتى.

بىر نەچچە كۈن ئىچىدە مېنىڭ ئاتلىرىم پۈتكۈل قەبىلىدىكى قىزىق نۇقتىغا ئايلاندى. ئۇلار ئىتقا ئوخشاش مېنى ئەگىشەتتى، يوغان بۇرنىنى ماڭا توختىماي سۈركەيتتى، قۇيرۇقىنى يۇقىرى - تۆۋەن پولاڭشىتاتتى. ئىشقىلىپ مۇشۇنداق كېلەڭسىز ھەرىكەتلىرى بىلەن ماڭا بولغان ئامراقلىقىنى ئىپادىلەيتتى. ئۇلار مېنىڭ بۇيرۇقۇمغا ناھايىتى تېزلىك بىلەن ئىنكاس قايتۇراتتى. ماركسلىق رىتسارلار ھايۋانلارنى بۇنداق ئەپچىللىك بىلەن كونترول قىلىش ئىقتىدارىنى پەقەت مېنىڭدەك يەر شارى ئادىمىدىلا مەۋجۇت بولسا كېرەك دەپ ئويلاپ قىلىشتى.

بىر كۈنى چۈشتىن كىيىن مېنىڭ ئېتىم ھويلىدا يىپىنچا ئۆسۈملۈكنى ئوتلاۋاتاتتى، ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى بىرسىنىڭ چىشىغا بىر پارچە تاش كىرىپ قاپتۇ. مەن بىلىكىمنى ئۇلارنىڭ يوغان ئېغىزىغا تىقىپ تاشنى ئېلىۋاتقىنىدا تارس تاركاس ئىختىيارسىز:

— سەن ئۇلارغا قانداق سېھرىي كۈچ ئىشلەتتىڭ؟ — دەپ سوراپ قالدى.

— كۈيۈنۈش، — دېدىم مەن جاۋاب بېرىپ، — قارا، تارس تاركاس، كۆڭۈل بۆلۈشنىڭ ئۆزىگە لايىق قىممىتى بار، رىتسارلارغا نىسبەتەنمۇ شۇنداق. جەڭنىڭ ئاچقۇچلۇق پەيتىدە ياكى ھەربىي يۈرۈشتە مەن ئېتىمنىڭ ھەربىر بۇيرۇقۇمغا شەرتسىز بوي سۇنىدىغانلىقىغا ئىشىنىمەن. شۇڭا مېنىڭ جەڭگىۋارلىقىمۇ ماس ھالدا يۇقىرى بولىدۇ. مېھرىبانلىق مېنى تېخىمۇ قۇدرەتلىك رىتسارغا ئايلاندۇرىدۇ. مېنىڭچە، بۇ چارنى سىناپ باقساڭلار باشقا رىتسارلارمۇ شۇئانلا بىلىپ قالىدۇ. بىر نەچچە كۈن ئىلگىرى، سەن ئۆز ئاغزىڭ بىلەن بۇ مەخلۇقلارنىڭ روھى كەيپىياتىنىڭ بەزىدە تۇراقسىز بولىدىغانلىقىنى، شۇ سەۋەبلىك كۆزنى يۇمۇپ - ئاچقۇچە غەلىبىنى مەغلۇبىيەتكە ئايلاندۇرۇۋېتىدىغانلىقىنى، ئاچقۇچلۇق پەيتلەردە ئۈستىدىكى رىتسارنى يەرگە يىقىتىپ دەسسەپ چەيلىۋېتىدىغانلىقىنى ئېيتىپ ئۆتكەن ئىدىڭ.

— سېنىڭ قانداق قىلغانلىقىڭنى بىر بىلىپ باقاي.

بۇ تارس تاركاسنىڭ ئاخىرقى قارارى ئىدى. مەن ئىمكانىيەتنىڭ بېرىچە ئونىڭغا جەڭ ئېتىنى مەشىق قىلدۇرۇشنى تەپسىلىي تونۇشتۇردۇم. كىيىنچە ئۇ لوركاس پوتىملى

ۋە كۆپلىگەن رېتسارلارنىڭ ئالدىدا بۇ ئۇسۇلنى ماڭا قايتا دىگۈزدى. بىچارە مەخلۇقلارغا نىسبەتەن بۇ ئۇلارنىڭ يېڭىچە ياشاش ئۇسۇلىنىڭ باشلىنىشى بولۇپ قالدى. كىيىن بۇ قەبىلىدىن ئايرىلىش ئالدىدا، مەن خۇشال ھالدا بىر توپ مۇلايىم، ئىنئەتچان جەڭ ئاتلىرىنى كۆردۈم. بۇ ئاتلار شۈبھىسىزكى، ئۇرۇش، جەڭگى - جېدەلنى ئەللىرىگە ئۆمۈرلۈك ھەمراھ قىلغان يېشىل تەنلىك ماسلىقلارنىڭ تېز، توغرا بولغان ھەربىي ھەرىكىتى ئۈچۈن ئاجايىپ زور رول ئوينىيتتى. دەل مۇشۇنداق چوڭ خىزمەت كۆرسەتكەنلىكىدىن لوركاس پوتىمىل مېنى مۇكاپاتلاش ئۈچۈن ئۆزىنىڭ پۈتۈندىكى يوغان ئالتۇن ھالقىنى ماڭا ھەدىيە قىلدى.

ئۇچار كېمىلەر بىلەن بولغان جەڭدىن كېيىنكى يەتتىنچى كۈنى، لوركاس پوتىمىل كېمىلەرنىڭ قايتىپ كېلىپ ئۆچ ئېلىش خاراكتېرلىق ھۇجۇم قىلىش مۇمكىنچىلىكىنى بىكار قىلدى. شۇنىڭ بىلەن بىز ساكقا قاراپ داۋاملىق يولغا چىقتۇق. يولغا چىقىشتىن نەچچە كۈن ئالدىدىكى كۈنلەردە مەن تارس تاركاستىن ماسلىقلارنىڭ جەڭ ماھارىتىنى قوبۇل قىلىش ۋە ئات مەشقلەندۈرۈش ئىشلىرى بىلەن ئالدىراش بولغانلىقىدىن دېكا تۇررىس بىلەن كۆرۈشۈشكە پۇرسەت ناھايىتى ئاز بولدى. ئۇنىڭ بىلەن بىرنەچچە قېتىملا ئۇچرىشالدىم. ھەر قېتىم تۇررىس بىلەن سولا سىرتقا چىققان ۋاقىتتا ياكى مەيداننىڭ يېنىدىكى بىنالارنى كۆرگىلى چىققاندا كۆرۈشۈپ قالاتتۇق. مەن ئادەمسىمان مايۇننىڭ بارلىقىنى ئەسكەرتىپ ئۇلارنىڭ يىراققا بارماسلىقىنى ئاگاھلاندۇردۇم. چۈنكى بۇ يىرتقۇچ مايۇنلارنىڭ قانداقلىقى ماڭا ئايان ئىدى. ئەمما ۋۇلاننىڭ بىر قەدەممۇ ئايرىلماي ئەگىشىپ بېرىشى ھەم سولانىڭ تولۇق قوراللانغانلىقىنى كۆرگىنىمدە كۆڭلۈمدىكى تەشۋىشلەرمۇ قايىقلارغىدۇر غايىب بولاتتى.

ئەتىسى يولغا چىقىدىغان كۈنى كەچتە، سولا بىلەن تۇررىس ئىككىسىنىڭ شەرق تەرەپتىن مەيدانغا تۇتىشىدىغان بىر كۆچىدا كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ ئۇلارنىڭ يېنىغا باردىم. سولاغا دېكا تۇررىسقا مەسئۇل بولىدىغانلىقىمنى ئېيتىپ ئۇنى تۇرالغۇغا قايتۇرۇۋەتتىم. مەن ئۇنىڭغا ئامراق ئىدىم ھەم ئىشىنەتتىم، لېكىن دېكا تۇررىس بىلەن

بالغۇز قىلىشنى تېخىمۇ خالايتتىم. چۈنكى تۇررىسلا ماڭا يىراقتىكى يەرشارىدىلا مەۋجۇت بولىدىغان، كىشىنى خۇشال قىلىدىغان ۋە ئارزۇ - ھەۋەسلىرى ئوخشاش دوستلۇق ئاتا قىلالايتتى. بىز خۇددى ئالەم بوشلۇقىدىكى ئارىلىقى 48 مىليون ئىنگلىز مىلى يىراقلىقتىكى ئىككى پىلانىتا ئەمەس، بەلكى بىر ئۆيدە تۇغۇلۇپ ئۆسكەندەك ئارىمىزدا بىر خىل رىشتە مەۋجۇت بولۇپ بىزنى مەھكەم باغلاپ تۇراتتى. مەن شۇنى جەزىملەشتۈرەلمەيمەنكى، ئومۇ ماڭا ئوخشاش تۇيغۇدا. چۈنكى مەن ئونىڭغا يېقىنلاشقان ۋاقىتتا ئونىڭ چىرايىدىكى ئۈمىدسىزلىكتىن پەيدا بولغان ئادەمنىڭ ئىچىنى سېپىرىلدۈرىدىغان ھالەت دەرھال تارقاپ چىرايلىق يۈزلىرىدە تەبەسسۇم چىلۋە قىلاتتى. ئۇ كىچىك قوللىرىنى مۈرەمگە قويۇپ قىزىل تەنلىك ماركىسىلارنىڭ تىپىك ئادىتى بويىچە مېنى قارىشى ئالدى.

— ساركوجانىڭ سولغا دېيىشىچە سىز ھازىر ھەقىقىي بىر ساكلىققا ئايلىنىپسىز،
— دىدى ئۇ، — ئۇ يەنە مېنىڭ سىز بىلەن ئەمدى كۆرۈشەلمەيدىغانلىقىمنى ئېيتىپتۇ.

— ساكلىقلار ئۆزلىرىنى بىز سەممىي دەپ ماختىغىنى بىلەن بىلەن ساركوجا
ئۇچىغا چىققان ئالدامچى، — دىدىم مەن.
دېكا تۇررىس كۈلۈپ كەتتى.

— گەرچە مەن بۇلارنىڭ بىر ئەزاسى بولغان بولساممۇ بارسۇملۇقلارنىڭ تىلى
بىلەن «رىتسار ئۆزىنىڭ ساۋۇت - دىۋىلىغىلىرىنى ئۆزگەرتىشىمۇ ئەمما ئونىڭ قەلبى مەڭگۈ
ئۆزگەرتەلمەيدۇ» دەپ ئېيتقىنىدەك سىز يەنىلا مېنىڭ يېقىن دوستۇم، — دىدىم مەن.

— ئۇلار ھازىر تۈرلۈك ئاماللارنى قىلىپ ئىككىمىزنى ئايرىۋەتمەكچى
بولۇۋاتىدۇ، — دىدى ئۇ، — سىز ئىشتىن چۈشكەن ھامان تارس تاركاسنىڭ
يېنىدىكى كونا ئاياللار تۈرلۈك سەۋەبلەرنى كۆرسىتىپ سولا ئىككىمىزنى باشقىلار بىلەن
كۆرۈشتۈرمەسلىككە ئۇرىنىدۇ. مېنى بىنانىڭ يەر ئاستى ئۆيىگە بېرىپ ئۇلارغا
ياردەملىشىپ رادىي پاراشوكىنى ئارىلاشتۇرۇپ ئادەمگە زىيان يەتكۈزۈدىغان زەمبىرەك

ئوقى ياساشقا بۇيرىدى. بىلىشىڭىز مۇمكىن، ئۇ نەرسىنى پەقەت چىراغ يورنىدىلا ياسىغىلى بولىدۇ، قۇياش نۇرى بىلەن ئۇچراشسىلا پارتلاپ كېتىدۇ. سىز ئۇلارنىڭ بۇ خىل زەمبىرەك ئوقى بىلەن نىشانغا ئاتقانلىقىغا، ئوقنىڭ پارتىلىغانلىقىغا دىققەت قىلغانمۇ؟ ئوقنىڭ بىر قەۋەت ئانچە سۈزۈك بولمىغان تاشقى قېپى بار بولۇپ ئۇرۇلغاندىن كېيىن يېرىلىپ ئۇيۇل ئەينەكتىن ياسالغان سىلىندىر شەكىللىك جىسىم سىرتقا چىقىدۇ. ئەينەكنىڭ ئۈچ تەرىپىدىكى رادىي پاراشوكىدىن ياسالغان كۇمىلاچ قۇياش نۇرى بىلەن ئۇچراشقان ھامان ۋەياكى ئاجىز قۇياش نۇرى شۇنداقلا يورۇتۇپ ئۆتسە شۇ ھامانلا پارتلايدۇ، ئونىڭ قۇدرىتىنى ھېچنېمە توسۇۋالمايدۇ. ئەگەر سىز كېچىسى بولغان جەڭنى كۆرگەن بولسىڭىز بۇنداق پارتلاشنى كۆرەلمەيسىز. ئەمما ئىككىنچى كۈنى ئەتىگەن قۇياش چىققاندا ئالدىنقى كۈنى كەچلىكى ئاتقان ئوقلارنىڭ شىددەت بىلەن پارتلىغان ئاۋازى پۈتكۈل جەڭ مەيدانىنى قاپلاپ كېتىدۇ. كۆپىنچە ھاللاردا كېچىسىدىكى جەڭدە بۇ خىل ئوق ئىشلىتىلمەيدۇ.

گەرچە مەن دېكا تۇررىپىنىڭ ماركىلىقلارنىڭ بۇخىل ھەيران قىلارلىق قورالى توغرىسىدىكى گەپلىرىنى قىزغىنلىق بىلەن ئاڭلىغان بولساممۇ، ئەمما ئونىڭ ھازىرقى ھالىتىگە تېخىمۇ بەك كۆڭۈل بېلەتتى. ئۇلار بىزنى ئايرىۋېتىشكە ئورۇنسىمۇ ئونىڭ ئانچە ھەيران قالغۇچىلىكى يوق. ئەمما تۇررىپىنى خەتەرلىك ھەم جاپالىق ئەمگەككە مەجبۇرلىشى مېنىڭ كۈچلۈك غەزىپىمنى قوزغىدى.

— ئۇلار سىزنى قىيىناپ، سىزگە ھاقارەت قىلدىمۇ؟ — دەپ سورىدىم مەن. ئونىڭ جاۋابىنى كۈتۈۋاتقىنىدا تومۇرىمدىكى ئەجدادلىرىمنىڭكىدەك ئۇرۇش خۇمار ئىسسىق قېنىم ۋارقىشىپ قايناشقا باشلىدى.

— ئانچىمۇ ئەمەس، جون كارتېر، — دىدى ئۇ، — ئۇلار نېمىلا قىلمىسۇن مېنىڭ غۇرۇرۇمغا، ئىرادەمگە بۇزغۇنچىلىق قىلالمايدۇ. ئۇلار مېنىڭ پادىشاھنىڭ قىزى ئىكەنلىكىمنى بىلىدۇ. مېنىڭ ئەجدادلىرىمنىڭ بىرىنچى سۈنئىي قانالى ۋۇجۇدقا كەلتۈرگۈچىلەر ئىكەنلىكىنىمۇ بىلىشىدۇ. ئەمما ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ ئاتا - ئانىسىنىڭ

كىملىكىنىمۇ ئېنىق بىلمەيدۇ، شۇڭا مېنىڭدىن قىزغىنىدۇ. ئىچىدە بولسا ئۆزلىرىنىڭ مۇشۇنداق قورقۇنۇچلۇق تەقدىرىدىن نەپەرتلىنىدۇ. ئۇلار بۇ ئاچچىقنى مەندىن چىقىرىشقا ئورۇنلىدى. چۈنكى مەن ئۇلاردا بولمىغان ھەممە نەرسىگە، ئۇلار ئارزۇ قىلغان ئەمما ئېرىشەلمىگەن بارلىق نەرسىگە ۋەكىللىك قىلىمەن. بىز ئۇلارغا ئىچ ئاغرىتايلى، مېنىڭ سەردارىم. گەرچە بىز ئۇلارنىڭ قولىدا ئۆلۈپ كەتسەكمۇ يەنىلا ئۇلارغا ھېسداشلىق قىلىمىز ۋە ئىچ ئاغرىتىمىز. چۈنكى بىز ئۇلاردىن مەدەنىيەتلىك ھەم بۈيۈك، ئۇلار بۇنى ئېنىق بىلىدۇ.

ئەگەر مەن قىزىل تەنلىك ئايالنىڭ ئەرلەرنى «مېنىڭ سەردارىم» دەپ ئاتىشىنىڭ مەنىسىنى چۈشەنگەن بولسام ئۆمرۈمدە تۇنجى قېتىم قاتتىق ھەيران قالغان بولاتتىم. ئەمما مەن دەسلىپىدە ۋە كېيىنكى نەچچە ئاي ۋاقىت ئىچىدە بۇنى چۈشەنمەي يۈرۈپتىمەن. ھەقىقەتەن بارسۇمدا ئۆگىنىشكە تېگىشلىك نۇرغۇن نەرسىلەر بار ئىكەن. بارسۇمدا ئاياللار ئەرلەرنى «سەردارىم» دەپ ئاتىغانلىقى ئۇنى ئۆزىنىڭ توي قىلىش ئۈچۈن پۈتۈشكەن يىگىتىم دەپ قارىغانلىقىدىن دېرەك بېرىدىكەن. ئەمما مەن بۇنى تولمۇ كېچىكىپ چۈشەندىم.

— بىز باتۇرلۇق بىلەن تەقدىرگە يۈزلىنىشىمىز كېرەك، دېكا تۇررىس. ئەمما كېيىنكى قېتىم قانداق رەڭلىك مارسلىق، يېشىل بولامدۇ، قىزىل بولامدۇ، قىزغۇچ بولامدۇ ياكى بىنەپشە بولامدۇ كىملا بولۇشىدىن قەتئىينەزەر ھاياتلا بولسام ھېچكىمنىڭ سىزگە كۆزىنى چەكچەينىپ قارىشىغىمۇ يول قويمىمەن.

مەن ئەڭ ئاخىرقى بىر جۈملە سۆزنى ئېيتقىنىمدا دېكا تۇررىس نەپىسىنى توختىتىپ يوغان كۆزلىرىنى ماڭا تىكتى، ئونىڭ نەپىسى تېزلىشىپ كىيىن چىرايدىدا غەلىتە تەبەسسۇم جىلۋىلەندى. ئېغىزىنىڭ ئىككى تەرىپىدە بىر جۈپ شوخ زىناق پەيدا بولدى. بېشىنى چايقاپ تۇرۇپ:

— سىز راستتىنلا بىر كىچىك بالا ئىكەنسىز شۇنداقلا بىر ئۇلۇغ رىتسار ھەم ئوقۇغۇچى، — دىدى.

— مەن نېمە بويىتىمەن؟ — دەپ سورىدىم چۈشۈنەلمەستىن.

— بىز ھاياتلا بولساق، جون كارتېر، كىيىنچە بىلىپ قالسىز، ئەمما سىزگە دەپ بېرەلمەيمەن. مەن تاردوس مورسنىڭ ئوغلى مورس كاجاكنىڭ قىزى، سىزنىڭ گېپىڭىزنى ئاڭلاپ چىچىلغىنىم يوق.

ئۇ شۇنداق دېگىنىچە سۆزىنى توختاتتى. ئاندىن ئۇنىڭ كەيپىياتى بىردىنلا خۇشاللىق ھالىتىگە ئايلىنىپ مېنىڭدەك جەسۇر ھەم ئاجىز ساكلىقنى مەسخىرە قىلىشقا باشلىدى.

— مېنىڭ سىزگە بولغان چۈشەنچەم بويىچە ئېيتسام، سىز كۈتمىگەندە بىرەرسىنى، مەيلى ئۇ دۈشمەن بولسۇن، يارىلاندىرۇپ قويىسىڭىز، پەرىزىمچە سىز ئۇنى ئۆيىڭىزگە ئېلىپ كېتىپ سالامەتلىكى ئەسلىگە كەلگۈچە ھالىدىن خەۋەر ئالغۇدەكسىز، — دىدى ئۇ كۈلۈپ تۇرۇپ.

— يەر شاردا بىز مۇشۇنداق قىلىمىز، — دىدىم مەن، — ھېچ بولمىغاندا تەربىيە كۆرگەن ئەر شۇنداق قىلىدۇ.

بۇ گېپىم ئۇنى تېخىمۇ كۈلدۈرۈۋەتتى. ئۇ سۆزۈمنى چۈشەنمىگەن ئىدى. گەرچە ئۇنىڭدا ئاياللارنىڭ نۇرغۇن ئالاھىدىلىكلىرى، مېھرىبانلىقى ۋە ئاجىزلىقلىرى بولسىمۇ ئەمما ئۇ نېمىلا دېگەن بىلەن بىر ماركسلىق ئىدى. بىر ماركس ئادىمىگە نىسبەتەن ئېيتقاندا دۈشمەننى ئۆلتۈرۈپ تاللاشلار «توغرا» ئىش ھېسابلىناتتى. چۈنكى شۇنداق قىلغاندىلا ھايات قالغانلار بۆلۈشىدىغان نۇرغۇن مال - مۈلۈك بولاتتى.

مېنىڭ بايامقى قايسى سۆزۈم ياكى قانداق ھەرىكىتىم ئۇنىڭ كەيپىياتىنى بۇنداق زور ئۆزگەرتىۋەتكەنلىكىنى شۇنداق بىلگۈم بار ئىدى. مەن توختىماي ئۇنىڭدىن سورىدىم.

— ئەمدى سورىماڭ، — دىدى ئۇ، — سىزنىڭ بۇ سۆزلىرىڭىزنى يېتەرلىك ئاڭلىدىم، سىز سەۋەبىنى بىلگەن ۋاقىتتا جون كارتېر، ئەگەر مەن ئۇ چاغدا ئاللىقاچان ئۆلۈپ كەتكەن بولسام بارسۇمدىكى يىراقراق ئاي 12 قېتىم ئايلىنغۇچە بولغان ئارىلىقتا يۈز بېرىش ئېھتىمالى زور. سىزنىڭ گەپلىرىڭىزنى ئاڭلىغانلىقىم ھەم كۈلۈپ كەتكەنلىكىم

ئېسىڭىزدە بولسۇن.

ئۇنىڭ بۇ سۆزلىرىنىڭ ھېچنېمىنى چۈشىنەلمىدىم، بۇ توغرىلىق ئۇنىڭدىن ئۈنۈنگەنسىرى ئۇ قەتئىي رەت قىلىپ تۇرۇۋالدى. مەن ئىنتايىن ئۈمىدسىزلەندىم ، ئامالسىز ئاخىرى بولدى قىلدىم.

قاراڭغۇ چۈشۈپ كەتكەن بولسىمۇ بىز بارسۇمنىڭ ئىككى ئاي نۇرى يورۇتۇپ تۇرغان كەڭ يوللىرىدا داۋاملىق كېتىۋاتاتتۇق. يەر شارى تۇررىپىنىڭ تىنىق، كۆك كۆزلىرىدەك بىزگە يىراقتىن نەزەر تاشلاپ تۇراتتى. پۈتكۈل ئالەمدە بىزلا باردەك بىلىنمەكتە، ئۆزۈمگە نىسبەتەن ئېيتقاندا مەن بۇ ئىككى كىشىلىك دۇنيادىن ئىنتايىن مەمنۇن ئىدىم.

مارسنىڭ كېچىسىدىكى سوغۇق بىزگە كەينى - كەينىدىن ھۇجۇم قىلدى. مەن ئۇچامدىكى يىپەك رەختىنى ئېلىپ تۇررىپىنىڭ مۇرىسىگە يېپىنچاقلاپ قويدۇم. بىلىكىم ئۇنىڭ جىسمى بىلەن ئۇچراشقان شۇ پەيتتە بىرخىل سېزىم پۈتۈن جىسمىمى لەرزىگە كەلتۈرۈۋەتتى. بۇ خىل سېزىم مەن باشقا كىشىلەر بىلەن ئۇچراشقاندا ئەزەلدىن كۆرۈلۈپ باقمىغان. ئۇ ماڭا سەل - پەل يېقىنلاشقاندا تۇيۇلدى. ئەمما مەن بۇ نۇقتىنى جەزىملەشتۈرەلمەيمەن. مەن پەقەت بىلىكىمنى ئۇنىڭ مۇرىسىگە قويغان ۋاقىتنىڭ يىپەك رەختىنى يېپىنچاقلاپ قويغان ۋاقىتتىن ئۇزۇن ئىكەنلىكىنىلا بىلىمەن. ئۇ قورۇنۇپمۇ كەتمىدى ھەم ھېچنېمە دېمىدى. مانا مۇشۇنداق قىلىپ بىز خارابىلىشىۋاتقان پىلاننىڭ تۇپرىقىدا جىمجىت كىتىۋەردۇق. خىيالىمىزدا ھەم قەدىمى ھەم يىپ - يېڭى بىر دۇنيا پەيدا بولدى. ھېچبولمىغاندا مېنىڭدە شۇنداق.

مەن دېكا تۇررىپىنى ياخشى كۆرۈمەن . بىلىكىم ئۇنىڭ يالىڭاچ مۇرىسىگە تەگكەندە خاتا ئويلىمىغانلىقىمنى بىلدىم. ماڭ ئايانكى، بىرىنچى قېتىم كۆرگەن چاغدىلا مەن ئۇنى ياخشى كۆرۈپ قالغان ئىدىم.

ئون تۆتىنچى باب

ھايات - ماماتلىق كۈرەش

مىنىڭ بىرىنچى قېتىم ھاياجانلانغان ۋاقتىم ئونىڭغا مۇھەببىتىمنى ئىزھار قىلىشنى ئويلاش بولدى. مەن ئۇنىڭ ھېچقانداق يۆلەكسىز ئەھۋالدا تۇرۇۋاتقانلىقىنى ئويلىساممۇ پەقەت مەنلا ئۇنىڭ يۈكىنى يېنىكلىتەلەيدىغان بىردىنبىر ئادەم ئىدىم. ساڭ شەھىرىگە يېتىپ باغاندىن كىيىن تىلغا ئالغۇچىلىكى يوق كۈچۈم بىلەن ئۇنىڭ مىڭلىغان، ئونمىڭلىغان تارىخى ئۆچمەنلىكى بار دۈشمەنلىرىگە تاقابىل تۇرۇشنى ئاللىبۇرۇن ئويلاپ قويدۇم. ھازىر ئۇنىڭغا بولغان ھېسسىياتىمنى ئىيتىسام بەلكىم ئۇ ئىنكاس قايتۇرماسلىقى مۇمكىن. شۇنىسى مەن تەۋەككۈلچىلىك قىلىپ ئۇنىڭ ئازابىنى ئېغىرلىتىۋېتىشكە جۈرئەت قىلالىدىم. ئەگەر ئۇ مۇشۇنداق ئەھۋالدا تۇرۇۋاتقاندا، يېنىكلىك بىلەن ئىش قىلىپ، ئۇنىڭ ھېسسىياتى بىلەن ھېسابلاشماي، ئۇنىڭغا تەلەپ قويسام ئېنىقكى، پەقەتلا ئۇنىڭ كۆڭلىگە ئازار بەرگەن بولىمەن. ئەگەر تۇرۇپس ماڭا قىلغان ياخشىلىقى ئۈچۈن مىننەت قىلىۋاتىدۇ، پۇرسەتپەرەسلىك قىلىۋاتىدۇ، دەپ ئويلاپ قالسا مەن ناھايىتى پاسسىپ ئەھۋالغا چۈشۈپ قالاتتىم.

— دېكا تۇرۇپس، سىز نېمىشقا گەپ قىلمايسىز؟ — سورىدىم مەن، — بەلكىم سىز ھازىر تۇرۇۋاتقان ئورنىڭىزغا، سولانىڭ يېنىغا قايتىشنى ئويلاۋاتقانسىز؟ — ياق، — دېدى ئۇ ئاستا، — نىمە ئۈچۈنكى مەن بۇ يەردە ئۆزۈمنى بەختلىك ھېس قىلىۋاتىمەن. مەن سىز بىلەن، جون كارتېر، سىزدەك يات ئادەم بىلەن بىللە بولسام ئۆزۈمنى بەختلىك ھەم رازىمەنلىك ھېس قىلىمەن. بۇنداق چاغدا ئۆزۈمنى

ئىنتايىن بىخەتەر ھېس قىلىمەن. خۇددى ئۇزاق ئۆتمەيلا سىز بىلەن بىللە ئاتامنىڭ ھۇزۇرىغا قايتىدىغاندەك، ئۇلار كۈچلۈك بىلەكلىرى بىلەن مېنى قۇچاقلايدىغاندەك، ئاتا - ئانامنىڭ يۈزۈمگە ياش ئاققۇزۇپ قىزغىن سۆيۈشلىرىدىن قايتا ھۇزورلىنىدىغاندەك بىلىنىدۇ.

— ئۇنداقتا بارسۇملۇقلارمۇ سۆيۈشەمدۇ؟

— شۇنداق، ئاتا - ئانا، ئاكا - ئۇكا ۋە ئاچا - سىڭىللار ئۆزئارا سۆيۈشىدۇ، — ئۇ يەنە مەنىلىك قىلىپ قوشۇپ قويدى، — يەنە ئاشىق - مەشۇقلارمۇ شۇنداق.

— ئۇنداقتا تۇررىپس، سىزنىڭ ئاكا - ئۇكا ۋە ئاچا - سىڭىلىڭىز بارمۇ؟
— شۇنداق.

— يەنە سۆيگىنىڭىز بارمۇ؟

ئۇ جاۋاب بەرمىدى. مەنمۇ داۋاملىق سوراشقا جۈرئەت قىلالىدىم. ئاخىرىدا ئۇ غەيرەتكە كېلىپ:

— بارسۇمدا ئەرلەرنىڭ ئانىسى ياكى ئۆزى جەڭ قىلىش ئارقىلىق قولغا كەلتۈرگەن قىزدىن باشقا، ئوغۇللار ئەزەلدىن قىزلارنىڭ شەخسى تۇرمۇش ئىشىنى سورىمايدۇ، — دىدى.

— ئەمما مەن كۈرەش قىلدىم... — مەن شۇنداق دەپ بولۇپ ئارقىدىنلا ئۆزۈمنىڭ تىلىنى كېسۋەتكۈم كېلىپ كەتتى. مەن ئېغىزىمنى قولۇم بىلەن ئېتىۋالغان ۋاقىتتا ئۇ ئۆرۈلۈپ مۇرىسىدىن يىپەك رەختنى ئېلىپ ماڭا قايتۇرۇپ بەردى. ئاندىن بىر ئېغىزمۇ گەپ قىلماستىن بېشىنى ئېگىز كۆتۈرگىنىچە ئايال پادىشاھلاردەك قىياپەتتە مەيدانغا قاراپ مېڭىپ ئۆزى تۇرىۋاتقان بىناغا بۇرۇلدى. مەن ئۇنىڭ كەينىدىن ئەگەشمىدىم، پەقەت ئۇنى كۈزۈتۈپ تۇردۇم. ئۇنىڭ بىخەتەر ھالدا تۇرالغۇسىغا كىرىپ كېتىشىگە دىققەت قىلدىم. ئاندىن ۋۇلانى ئۇنىڭغا ھەمراھ بولۇشقا بۇيرۇدۇم. مەن روھىم چۈشكەن ھالدا بۇرۇلۇپ ئۆزۈمنىڭ تۇرالغۇسىغا كىرىپ كەتتىم. بىر نەرسە خۇشپاقمىغاندەك يىپەك رەخت ئۈستىدە نەچچە سائەت ئولتۇردۇم. كۆڭلۈم ئىنتايىن غەش

بولۇپ، تەقدىرنىڭ بىزدەك بېچارىلەرنىڭ بېشىغا ئېلىپ كەلگەن ئازاب - ئوقۇبەتلىرى ئۈستىدە ئويلاندىم.

ئۇنداقتا مۇشۇنىڭ ئۆزى مۇھەببەت! شۇنچە يىللاردىن بىرى مەن جاھان كېزىپ يۈرۈپ ساھىبجامال ئاياللارغا يولۇقتۇم، نۇرغۇن ياخشى پۇرسەتلەر بولدى. مۇھەببەتكە بولغان ئارزۇ - ئارمانلىرىم ۋە غايەم بولغان بولسىمۇ ئەمما مەن ھەر قېتىم مۇھەببەتتىن ئۆزۈمنى قاچۇراتتىم. مەن مۇھەببەتنى قەلبىمنىڭ چوڭقۇر يېرىگە يوشۇرغىنىم بىلەن ئاقىۋەتتە يەنە يات بىر دۇنيادىكى باشقا روھنى، ماڭا ئوخشاش كېتىدىغان ھەم پۈتۈنلەي ئوخشىمايدىغان روھنى، تۇخۇم قېپىنى يېرىپ چىققان ئايالنى قوغلىشىدىغان ئەسەبىيگە ئايلىنىپ قالدىم. بەلكىم ئۇنىڭ ئۆمرى مىڭ يىلدىن ئېشىپ كېتەر. بەلكىم ئۇ ياشايدىغان يەردىكى خەلقنىڭ ئۆرۈپ ئادەت ۋە تۇرمۇش ئۇقۇمى مېنىڭكى بىلەن پەرقلىنەر. ئەمما، ئۇنىڭ ئارزۇ - ئارمانلىرى، خۇشاللىقى، ئەخلاق قارىشى ۋە بەزى ھەق - ناھەق ئۆلچەملىرىنىڭ ھەممىسى مېنىڭكى بىلەن ئوخشاپ كېتىدىكەن.

شۇنداق، مەن ئۇچىغا چىققان ئەخمەق، سۆيگۈ تورىغا ئېلىندىم. گەرچە ھازىر تۇغۇلغىنىمدىن بۇيانقى ئەڭ زور ئازابقا دۇچار بولۇۋاتقان بولساممۇ ئەمما، بارسۇمدىكى ھەممە نەرسىدىن كېچىپ بۇ سۆيگىنى قولغا كەلتۈرۈشكە رازىمەن. مانا بۇ مۇھەببەت. مۇھەببەت مەۋجۇت بولغانلىكى يەردە ماڭا ئوخشاش ئەخمەق بار.

ماڭا نىسبەتەن دېكا تۇررىپس كەم - كۈتسىز ئۈلگە، پاكلىق، گۈزەللىك، ئالىيجانابلىقنىڭ سىمۋولى. شۇ كېچىسى مەن يىپەك رەخت ئۈستىدە تۈگۈلۈپ ئولتۇرۇپ، غەربتىكى ئاسمان بوشلۇقىدا بارسۇمغا يېقىنراق ئاي ئاستا - ئاستا ئۇيۇق سىزىقىغا يېقىنلىشىپ مېنىڭ قەدىمى ئۆيۈمدىكى ئالتۇن، مەرمەر تاش ۋە ياقۇتتىن ياسالغان ھەيكەلنى يورۇتقان چاغدىلا قەلبىمنىڭ چوڭقۇر يېرىدىن، چوڭقۇر قاتلاملىرىدىن بۇلارنىڭ ھەممىسىگە ئىشەندىم. تاكى بۈگۈنگە قەدەر مەن خادسۇن دەرياسىنىڭ بۇيىدىكى شۇ كىچىك كۈتۈپخانىنىڭ يېزىق ئۈستىلى ئالدىدا ئولتۇرغان چېغىمىمۇ مەن مۇشۇنداق ئويلىدىم. يىگىرمە يىل ئۆتۈپ كەتتى. مەن دېكا تۇررىپس ۋە ئۇنىڭ خەلقى

بىلەن ئون يىل ياشىدىم ۋە كۈرەش قىلدىم. ئۇنى سېغىنىش ئىچىدە يەنە بىر ئون يىلنى ئۆتكۈزدۈم.

بىز ساككا قايتىش سەپىرىمىزنى باشلىغان شۇ كۈنى سەھەردە ھاۋا ئۇچۇق ھەم قاتتىق ئىسسىق بولدى. جەنۇب - شىمال قۇتۇپتىكى قار مۇز ئېرىدىغان ئالتە ھەپتە ئىچىدە مارسنىڭ ئەتىگەنلىكى مۇشۇنداق بولاتتى. مەن يولغا چىقىش ئالدىدا تۇرۇۋاتقان ئەترەت ئىچىدىن دېكا تۇررىسىنى تاپتىم. بىراق ئۇ ماڭا تەتۈر قارىۋالدى. مەن ئۇنىڭ يۈزىدە بىر پارچە قىزىللىقنىڭ ئەكس ئەتكەنلىكىنى كۆرۈپ ئۈلگۈردۈم. ئەسلىدە ئۇنىڭغا قانداق ئازار بەرگەنلىكىمنى ياكى قانچىلىك زىيان يەتكۈزگەنلىكىمنى ئېيتىشىنى ئۆتۈنەي، دەپ ئويلىغان، شۇ ئارقىلىق دەسلەپكى قەدەمدە چۈشەنچە بەرمەكچى بولغانىدىم. شۇنىسى مۇھەببەت ئوتى مېنى گالۋاڭ قىلىپ سۆز ۋە ھەرىكىتىمنىڭ بىردەكلىكىنى قالايمىقان قىلىۋەتكەن ئىدى. مەن ھېچنېمە دېمىدىم.

مەندىكى مەسئۇلىيەت تۇيغۇسى ئۇنى سەپەر جەريانىدا ئازادە ھېس قىلدۇرۇشقا ئۈندىدى. شۇڭا ئۇ تۇرۇۋاتقان ھارۋىنىڭ ئىچىنى تەكشۈردۈم، ئىچىدىكى يىپەك رەخت ۋە مويۇق تېرىنى قايتىدىن رەتلىدىم ھەم قاتتىق ھەيرانلىق ئىچىدە شۇنى بايقىدىمكى ئۇنىڭ بىر پۈتى ئېغىر كىشەن بىلەن ھارۋىغا سولاپ قويۇلۇپتۇ.

— بۇ نېمە ئىش؟ — مەن ئىختىيارسىز ۋارقىراپ سولاغا بۇرۇلدىم.

— ساركوجا مۇشۇنداق قىلىش ئەڭ مۇۋاپىق دەپ قارايدىكەن، — دىدى ئۇ جاۋاب بېرىپ. ئۇنىڭ چىراي ئىپادىسىدىن مەھبۇسقا بۇنداق مۇئامىلە قىلىشقا ئۆزىنىڭمۇ قوشۇلمايدىغانلىقى چىقىپ تۇراتتى.

مەن تەكشۈرۈپ كىشەننىڭ ناھايىتى يوغان پۇرۇزىنىلىق قۇلۇپ بىلەن سۇلانغانلىقىنى بايقىدىم.

— سولا، ئاچقۇچ قېنى؟ ئۇنى ماڭا بېرىڭ.

— جون كارتېر، ئاچقۇچ ساركوجادا.

مەن ئارتۇق سۆزلەشنىڭ ھاجەتسىزلىكىنى بىلىپ بۇرۇلۇپلا تارس تاركاسنىڭ

يېنىغا باردىم ھەم دېكا تۇررىپقا بۇنداق چىداپ تۇرغۇسىز رەھىمسىزلەرچە ۋاستە ئىشلەتكەنلىكى ئۈچۈن نارازىلىقىمنى بىلدۈردۈم. مېنىڭچە بۇنداق ۋاستە قوللىنىشنىڭ ھېچقانداق ھاجىتى يوق ئىدى.

— جون كارتېر، — دىدى ئۇ جاۋاب بېرىپ، — سەن دېكا تۇررىپس بىلەن بىللە قاچماقچى بولساڭ ئۇنداقتا دەل مۇشۇ قېتىمقى سەپىرىمىزدە بولغان بولىدۇ. بىز بىلىمىز، سەن ھەرگىز ئۇنى تاشلاپ قويمىسەن. سەن ئۆزۈڭنىڭ ئۇلۇغ رىتسار ئىكەنلىكىڭنى ئىسپاتلىدىڭ، بىزمۇ سېنى كىشەن بىلەن باغلاپ قويۇشنى خالىمايمىز. شۇڭا بىز مۇشۇنداق ھەم بىخەتەر ھەم تېجەشلىك ئۇسۇلنى قوللىنىپ سىلەرنى باشقۇرۇش قارارىغا كەلدۇق. مېنىڭ سۆزۈم تۈگىدى.

مەن ئۇلارنىڭ بۇنداق قىلىشىنىڭ سەۋەبىنى دەرھال چۈشەندىم. ئۇنىڭ قارىنى ئۆزگەرتىمەن دېيىش بەھۇدە ئاۋارىچىلىق ئىكەنلىكى ماڭا مەلۇم. لېكىن، مەن ئۇنى ساركوجادىن ئاچقۇچنى ئىلۋىلىشقا ھەم ئۇنىڭغا مەھبۇسقا يەنە يېقىن يوللىماسلىققا بۇيرۇق قىلىشنى دەۋەت قىلدىم.

— ئېتراپ قىلىش كېرەك، مەن ساڭا ناھايىتى ياخشى تەسىر بەردىم. ياخشىلىققا جاۋاب قايتۇرۇش يۈزىسىدىن تارس تاركاس، مەن ئۈچۈن بۇ ئىشلارنى قىلىپ بەرگىن.

— ياخشى تەسىر، — دىدى ئۇ، — جون كارتېر، بۇ خىل ئىش مەۋجۇت ئەمەس. بوپتۇ، سېنىڭ دېگىنىڭدەك قىلايلى. مەن ساركوجاغا ئۇ قىزغا يېقىنلاشماسلىقى تۇغۇرۇلۇق بۇيرۇق بېرەي، ئەمما ئاچقۇچنى ئۆزۈم ساقلايمەن.

— سەن بۇ ۋەزىپىنى ماڭا تاپشۇرساڭ... — دىدىم مەن كۈلۈپ تۇرۇپ ۋە سۆزۈمنىڭ ئاخىرىنى يۇتۇۋەتتىم.

ئۇ ماڭا ئەستايىدىللىق بىلەن بىردەم تىكىلىپ تۇرغاندىن كىيىن:

— ئەگەر سەن تەل خاجاسنىڭ ھۇزۇرىغا بېرىشتىن ئاۋۋال دېكا تۇررىپس ئىككىڭلارنىڭ قېچىپ كەتمەسلىكىگە كاپالەتلىك قىلالساڭ ئاچقۇچنى ئېلىپ بېرىپ

كىشەننى بېسى دەرياسىغا تاشلىۋەتسەڭ بولىدۇ.

— يەنىلا ئۆزۈڭ ساقلىغىن، — دېدىم مەن ئوڭايىزلىنىپ.

ئۇ كۈلۈمسىرەپ قويدى، ئارتۇق گەپ قىلمىدى. ئەمما شۇ كۈنى كەچلىكى بىز قاراگاھ تىككەن چاغدا مەن ئۇنىڭ ئۆز قولى بىلەن دېكا تۇررىپىنىڭ پۇتىدىكى كىشەننى ئېچۈۋەتكەنلىكىنى كۆردۈم.

تارس تاركاس ۋەھشىي، رەھىمسىز بولغىنى بىلەن يۈرۈكنىڭ چوڭقۇر قاتلىمىدا ئۇ پۈتۈن كۈچى بىلەن مەجبۇرى بېسىپ تۇرغان ھېسسىيات يوشۇرۇنغاندەك قىلاتتى. ئەجەبا، بۇ ئۇنىڭ ئاتا - بوۋىسىنىڭ ئىنسانىي تەبىئىتىنىڭ ئۇنىڭ ۋۇجۇدىدا قايتا تىرىلگەنلىكىنىڭ ئالامىتىمۇ؟

مەن دېكا تۇررىپىنىڭ ھارۋىسىغا يېقىنلاشقان ۋاقىتتا ساركوجانى كۆرۈپ قالدىم. ئۇنىڭ نەپرەتلىك ھالىتى ماڭا نىسبەتەن شەك — شۈبھىسىز نەچچە سائەتتىن بۇيانقى ئەڭ چوڭ تەسەللى بولدى. تەڭرىم، ئۇ ماڭا ئىنتايىن ئوچ بولۇپ كەتكەن بولۇپ ئۆچمەنلىك چىقىپ تۇرىدىغان كۆزلىرى قاراشتىنلا ئادەمنىڭ جىنىنى ئالاتتى. بىردەمدىن كىيىن مەن ئۇنىڭ زات دەپ ئاتىلىدىغان بىر رىتسار بىلەن قىزغىن پاراڭغا چۈشۈپ كەتكەنلىكىنى كۆردۈم. زاتنىڭ گەۋدىسى ھەم يوغان ھەم قاۋۇل بولۇپ بىر مۇ ئاقساقالنى ئۆلتۈرمىگەچكە ھازىرغىچە بىرلا ئىسمى بار ئىدى. ماركسلىقلاردا مۇشۇنداق ئادەت بولغاچقىلا مەن ئىلگىرى ئۆلتۈرۈۋەتكەن ئىككى ئاقساقالنىڭ ئىسمى بىلەن ئاتىلىشقا مۇيەسسەر بولالدىم. ئەمەلىيەتتە ئۇلار مېنى داۋىت ساڭات دەپ ئاتايتتى. بۇ مەن ئۆلتۈرۈۋەتكەن ئىككى ئاقساقالنىڭ ئىسىملىرىنىڭ بىرلەشمىسى ئىدى.

ساركوجا بىلەن زات سۆزلىشىۋاتقاندا زات ماڭا تاسادىپىي بىرنەچچە قېتىم كۆز تاشلاپ قويدى. ساركوجا ئۇنىڭ باتۇرلۇق بىلەن بىر ھەرىكەت قوللىنىشىنى پۈتۈن كۈچى بىلەن قۇتۇتۇۋاتقاندا قىلاتتى. ئۇ ۋاقىتتا مەن ئانچە ئىرەن قىلمىغان ئىكەنمەن. ئەمما ئىككىنچى كۈنى ئالدىنقى كۈندىكى ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى قايتا ئويلاپ بېقىشقا يېتەلىك سەۋەب تاپتىم، شۇنىڭ بىلەن بىللە دەسلەپكى قەدەمدە ساركوجانىڭ ماڭا قانچىلىك ئوچ

بولۇپ كەتكەنلىكىنى تەسەۋۋۇر قىلىپ ئۈلگۈردۈم: ئۇنىڭ غالىجىرلاشقانلىقىنى، ئۆچ ئېلىش نىيىتىدە زات بىلەن قانداق سۈيىقەست ئىشلىتىش توغرىسىدا مەسلىھەتلەشكەنلىكىنى تونۇپ يەتتىم.

شۇ كۈنى كەچلىكى، دېكا تۇررىس مېنىڭ بىلەن پاراڭلىشىشنى خالىمىدى. مەن ئۇنىڭ ئىسمىنى ئاتاپ چاقىرغان بولساممۇ ماڭا جاۋاب قايتۇرمىدى، ھەتتا قايتىقىنى ئېچىپ قارايمۇ قويمىدى. بۇ ماڭا تولىمۇ ھار كەلگەن ئىدى. ئۈمىدىسىزلىك ئىچىدە مەنمۇ باشقا ئاشق - مەشۇقلارغا ئوخشاش ئۇسۇل قوللۇنۇپ باشقىلاردىن ئەھۋال ئىگەنلەپ باقماقچى بولدۇم. چېدىرنىڭ يەنە بىر تەرىپىدىن سولانى تاپتىم.

— دېكا تۇررىسقا زادى نېمە بولدى؟ — دەپ تاشلىدىم مەن، — ئۇ نېمىشقا مېنىڭ بىلەن سۆزلىشىشنى رەت قىلىدۇ؟

سولا ئۆزىمۇ گاڭگىراپ قالغان بولۇپ دېكا ئىككىمىز ئوتتۇرىسىدىكى بۇنداق ھالەتنى ھەرگىز چۈشەنمەيتتى. شۇنداق ئەمەسمۇ؟ بىچارە قىز ئۇنى قانداقمۇ چۈشۈنەلسۇن.

— ئۇ سىزدىن بىزار بولغانلىقىنى ئېيتتى. ئۇنىڭ دېيىشىچە ، ئۇ دېگەن بىر مەلىكە، خاننىڭ ئەرتۇمۇلىق قىزى. شۇڭا بىر ئادەم ئۆمۈر بۇيى ئۇنىڭ مومىسىنىڭ ئايىقىنى سۈرۈتسىمۇ، كۆڭلى خالىمايدىغان كىشىنى ئۆزىگە ھەرگىز مۇۋاپىق كۆرمەيدىكەن. مەن بىردەم سۈكۈت قىلغاندىن كىيىن سورىدىم:

— بۇ نېمە دېگىنى؟

— بۇ سىزدىن قاتتىق رەنجىگەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ، — دىدى سولا.

ئەمدى بىلىدىم، مېنىڭ ھەتتا ئۇنىڭ مومىسىنىڭ ئايىقىنى سۈرتۈشكۈم سالاھىيىتىم توشمايدىكەن. دېمەك، مەن دېكا تۇررىسنىڭ نەزىرىدە شۇنچىلىك پەس ئىدىم. شۇنداق بولسىمۇ بۇنداق غەلىتە كۆز قاراشتىن ئۆزۈمنى تۇتۇلالماي قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتىم. بۇنداق كۆز قاراش شەكسىز يەر شارىدىكى ئاقسۆڭەك جەمەتتىكىلەرنىڭ ئويلايدىغىنى بىلەن تولىمۇ ئوخشايتتى. دەل مۇشۇنداق ئوخشاشلىقنىڭ بولغىنى مېنى

بىئارام قىلىشقا قارىغاندا تېخىمۇ خۇشال قىلىۋەتتى. مۇنداقچە ئېيتقاندا بۇ «ئۇنىڭ ئايىقىنى سۈرتۈشكىمۇ سالاھىتىم يوق» دېگەن بىلەن ئوخشايتتى. مەن ئىختىيارسىز يۇرتۇمنى ئەسكە ئالدىم.

يۇرتۇمدىكىلەرنىڭ نېمە قىلىۋاتقانلىقىنى بىلمەيتتىم. مەن ئۇلار بىلەن كۆرۈشمىگىلى ئۇزۇن يىللار بولدى. ۋىرگىنىيىدە كات دەيدىغان بىر ئادەم بولىدىغان، ئۇلارنىڭ مېنىڭ بىلەن قويۇق مۇناسىۋىتى بار ئىدى. ئۇ يەردە ھەممىسى مېنى جېك تاغا دەپ ئاتىشاتتى. كاتنىڭ ئۆيىدە مەن ياخشى كۆرۈدىغان ئىككى بالا بار. ئۇلارنىڭ نەزىرىدە دۇنيادا ھېچكىم جېك تاغىسى بىلەن تەڭ ئورۇندا تۇرالمىتتى. مەن بارسۇمدىكى ئاي شولىسىدا تۇرىۋاتقان بولساممۇ خىيالىمدا ئۇلارنىڭ ئوبرازى پەيدا بولدى. ئۇلارنى شۇنداق كۆرگۈم كەلدى، ئۇلار بىلەن بىللە بولۇشنى ئەزەلدىن بۇنچىلىك ئارزۇ قىلىپ باقمىغان. مەن بىر سەرگەردان، ئائىلە دېگەننىڭ نېمىلىكىنى راستتىنلا بىلمەيمەن. ماڭا نىسبەتەن كاتنىڭ ئۆيىدىكى زال بۇ ئاتالغۇنىڭ بارلىق مەنىسىگە ۋەكىللىق قىلاتتى. ھازىر قەلبىم بۇ سوغۇق جانلىقلار دۇنياسىدىن يۇرتۇمغا ئۇچۇپ كەتتى. ھەتتا دېكا تۇررىپسۇمۇ مېنى كۆزىگە ئىلمايدىكەن! مەن شۇنداق پەس، ھەتتا ئۇنىڭ مومىسىنىڭ ئايىقىنى سۈرتۈش سالاھىيىتىمۇ مەندە ھازىرلانمىغان. مەن بۇلارنى ئويلىغىنىمدا تۇرۇپلا مېنى كۈلكە قىستاپ كەتتى. ئاخىرى يۇمۇرستىك تۇيغۇ مېنى رېئال دۇنياغا قايتۇرۇپ كەلدى. مەن كۈلگىنىمچە يىپەك رەختنىڭ ئىچىگە كىرىپ ئاي شولىسى چۈشۈپ تۇرغان يەر يۈزىدە خۇددى ھاردۇق يەتكەن رىتسارلاردەك ئاستا - ئاستا ئۇخلاپ قالدىم.

ئىككىنچى كۈنى تاڭ يوربىشىغىلا يولغا چىقىپ كۈن قارايغىچە بىرلا قېتىم ئارام ئالدىم. سەپەر جەريانىدا ئىككى ئىش يۈرۈشنى توختىتىپ قويدى. چۈشكە يېقىن يولنىڭ ئوڭ تەرەپ ئالدى يۆنىلىشتە تۇخۇم بېسىش ئۆيىدەك بىر جايىنى ئۇچراتتۇق. لوركاس پوتىمىل تارس تاركاسقا بېرىپ تەكشۈرۈپ بېقىشقا بۇيرۇق قىلدى. تارس تاركاس مېنى ئۆز ئىچىگە ئالغان ئون نەچچە رىتسارنى باشلاپ مەخمەلدەك يۇمشاق يىپىنچا ئۆسۈملۈكىنى دەسسەپ كىچىك قۇرلۇشنىڭ يېنىغا كەلدۇق. پەرەز قىلغىنىمىزدەك بۇ دەل بىر تۇخۇم

بېسىش ئۆيى ئىكەن. ئەمما بۇ يەردىكى تۇخۇملار مەن ئەڭ دەسلەپ مارقا كەلگەندە كۆرگەن تۇخۇملاردىن كۆپ كىچىك ئىدى.

تارس تاركاس ئاتتىن چۈشۈپ ئۆيىنى ئىنچىكە كۆزەتكەندىن كىيىن بۇ ئۆيىنىڭ يېشىل تەنلىك مارقىلارنىڭ ۋارخۇن پادىشاھلىقىغا مەنسۇپ ئىكەنلىكىنى، تامدىكى سۇۋالغۇنىڭ تېخى قۇرىمغانلىقىنى جاكارلىدى.

— ئۇلارنىڭ بۇ يەردىن كەتكىنىگە كۆپ بولسا بىر كۈن بويىتۇ، — دەپ ۋارقىراشتى ئۇلار. شۇڭا ئۇلار بىلەن ناھايىتى تېزلا ئۇچرىشىپ قىلىش مۇمكىنچىلىكى زور ئىدى. يىتىپ كېلىش ئالدىدا تۇرغان بىر مەيدان جەڭ ئۇلارنىڭ بەتەبەشەرە يۈزىدە چىراغ نۇرىدەك چاقناپ ئۆتتى.

تۇخۇم بېسىش ئۆيىدە قىسقىلا تۇردۇق. رىتسارلار ئىشكىنى بۇزغاندىن كىيىن ئىككى - ئۈچىسى ئىچىگە ئۆمۈلەپ كىرىپ خەنجەرلىرى بىلەن تۇخۇملارنى ناھايىتى تېزلا ۋەيران قىلىۋەتتى. ئاندىن ئاتلىرىمىزغا مىنىشىپ ئەترەتكە قايتتۇق. يولدا مەن پۇرسەت تېپىپ تارس تاركاستىن:

— ۋارخۇن قەبىلىسىنىڭ ئادەملىرى ساكلاردىن كىچىكمۇ؟ — دەپ سورىدىم ، — مەن قارىسام ئۇلارنىڭ تۇخۇمى سىلەرنىكىدىن جىق كېچىككەن.

تارس تاركاس ماڭا چۈشەندۈرۈپ بۇ تۇخۇملارنىڭ ئەمدىلا قويۇلغانلىقىنى، ئۇلارنىڭ باشقا مارقىلارنىڭ تۇخۇمىغا ئوخشاش بەش يىل جەرياندا چوڭلاپ مەن مارقا كەلگەندە كۆرگەن تۇخۇمدەك ھالەتكە كېلىدىغانلىقىنى ئېيتتى. بۇ گەپ ئادەمنى ھەقىقەتەن ھەيران قالدۇراتتى. مەن ئەسلى مارقىلىق ئاياللارنىڭ گەۋدىسى چوڭ بولغىنىغا قارىماي ئىچىدىن تۆت فوت ئېگىزلىكتىكى بوۋاق چىقىدىغان تۇخۇم توغالايدىكەن، ھەقىقەتەن ئادەمنىڭ ئەقلى يەتمەيدۇ دەپ ئويلاپ يۈرۈپتىمەن. ئەمەلىيەتتە تۇغقان تۇخۇملىرى غاز تۇخۇمدىن ئانچە چوڭ پەرق قىلمايدىكەن. شۇنداقلا تۇخۇملارنىڭ كېيىنكى يېتىلىش جەريانى پۈتۈنلەي قۇياش نۇرىغا باغلىق بولغانلىقى ئۈچۈن ئاقساقاللارنىڭ تۇخۇم ساقلايدىغان ئۆيىدىن نەچچە يۈز تۇخۇمنى تۇخۇم بېسىش

ئۆيىگە ئاپىرىش خىزمىتىمۇ ئاسانلا ئورۇنلىغىلى بولىدىغان ئىش ئىكەن.
 ۋۇرخۇن تۇخۇمى ۋەقەسى بولۇپ ئۇزاق ئۆتمەيلا جەڭ ئاتلىرىنى ئارام ئالدۇرۇش
 ئۈچۈن ئىلگىرلەشنى توختاتتۇق. دەل مۇشۇ ۋاقىتتا ئىككىنچى بىر قىزىقارلىق ئىش يۈز
 بەردى. مەن ئىتىمنىڭ ئۈستىدىكى يۈك - تاقلىرىنى ئالدىراش تۈزەشتۈرۈۋاتقان ۋاقىتىدا زات
 يېنىمغا كەلدى. ئاندىن بىر ئېغىز مۇگەپ قىلماي شەمشىرنى چىقىرىپ مېنىڭ جەڭ
 ئېتىمغا غەزەپ بىلەن شىلتىدى.

ئاچچىقىمدا يان قۇرالىمنى چىقىرىپ بۇ ھارامزادىنى ئېتىپ تاشلىغىلى قىل
 قايتىمەن. بۇنداق قىلسام ماسلىقلارنىڭ ئادىتىگە خىلاپلىق قىلىدىغانلىقىم دەرھال
 يادىمغا يەتتى - دە، قۇرالغا ئۇزاتقان قولىمنى تېزلىكتە تارتىۋالدىم. ئۇ شەمشىرنى
 كۆتۈرۈپ مېنى ساقلاپ تۇراتتى. ھازىر مېنىڭ بىردىن بىر قىلىدىغان ئىشىم ئۇنىڭ ماڭا
 جەڭ ئېلان قىلغانلىقىغا ئىنكاس قايتۇرۇش ئۈچۈن ئوخشاش ئۇسۇل بويىچە شەمشەر
 ياكى خەنجىرىمنى چىقىرىپ ئۇنىڭ بىلەن ئادىل بىر مەيدان جەڭ قىلىش ئىدى. ئەگەر
 ئۇنىڭدىنمۇ قىسقا قوراللارنى، خالسام خەنجەر، پىچاق، پالتىنى چىقارساممۇ، ھەتتا قولۇمغا
 ھېچنېمە ئالماي ئۇنىڭ بىلەن جەڭگە چۈشسەممۇ بولىۋېرەتتى. يۇقىرىقىلاردىن قانداق
 قورالنى تاللاش مېنىڭ ھوقۇقىم بولۇپ مىللىتىم تۈرىدىكى قوراللارنى ياكى ئۇزۇن نەيزە
 بىلەن ئۇنىڭ شەمشىرىگە تاقابىل تۇرۇشقا بولمايتتى. مەن ئۇنىڭ بىلەن ئوخشاش قورالنى
 تاللىدىم. زات بۇرۇن لاپ ئېتىپ ئۆزىنىڭ بۇ قورالنى ئىشلىتىشكە ناھايىتى ماھىرلىقىنى
 ئېيتىپ ئۆتكەن ئىدى. شۇڭا، مەن يەڭمەكچى بولسام چوقۇم شەمشەر بىلەن ئونى
 مەغلۇپ قىلىشىم كېرەك.

ھايات - مامانلىق جەڭ باشلاندى. پۈتكۈل سەپەردىكى ئادەملەر بىزنى قورشىۋالغان
 بولۇپ، دوڭلىغا چۈشۈشىمىز ئۈچۈن دىئامېتىرى ئالاھىزەل يۈز فوت كېلىدىغان چەمبەر
 شەكىللەندۈرگەن ئىدى.

زات دەسلىپىدە بوقا چىلبۆرىگە تاقابىل تۇرغاندەك ئۇسۇل بىلەن مېنى سوقۇپ
 يىقىتماقچى بولدى. مەن ناھايىتى چاققانلىق بىلەن ئۆزۈمنى چەتكە ئالدىم. ئۇ ھەر قېتىم

مەن بىلەن سۈركۈلۈپ دېگەندەك ئۆتۈپ كېتەتتى. بۇ جەرياندا ئۇنىڭ بىلەك ۋە دۈمبىسىدە يول - يول يارا ئىزى پەيدا بولدى ھەم ناھايىتى تېزلا بەدىنىدىكى بەش - ئالتە يارا ئېغىزىدىن قان ئېقىشقا باشلىدى. شۇنداق بولسىمۇ بىرەر قېتىم ئۈنۈملۈك زەربە بېرىش پۇرسىتىگە ئېرىشەلمىدىم. بۇ چاغدا ئۇ تاكتىكىسىنى ئۆزگەرتىپ ناھايىتى ئېھتىياتچان ۋە سەزگۈرلۈك بىلەن ھۇجۇم قىلىشقا باشلىدى. ئۇنىڭ ئۇستاتلىق قىلىپ ئاسان مەغلۇپ بولمايدىغان رەقبنى يەڭمەكچى ئىكەنلىكى كۆرۈنۈپ تۇراتتى. زاتى ھەقىقەتەن مۇنەۋۋەر رىتسار دېيىشكە بولىدىكەن. ئەگەر ماركسنىڭ ئاجىز تارتىش كۈچى مېنى ئادەتتىن تاشقىرى چاققان ۋە چىدامچانلىققا ئىگە قىلمىغان بولسا بۇ قېتىمقى دوئىلىدا يېڭىپ چىقالشىمغا كۆزۈم يەتمىگەن بولاتتى.

بىز چەمبىرەكنى بويلاپ مېڭىپ بىر - بىرىمىزگە ھۇجۇم قىلىمىدۇق. شەمشەر قۇياش نۇرى ئاستىدا يالت - يۇلت قىلىپ چاقنايتتى. ئەتراپ تىمتاسلىققا چۆمگەن بولۇپ پەقەت شەمشەرلا ئۇرۇلغان ئاۋاز ئاڭلىنىپ تۇراتتى. ئاخىرى زات جىسمانىي قۇۋۋىتىنىڭ مېنىڭدىن كۆپ ئاجىزلاپ كەتكەنلىكىنى ھېس قىلىپ ئەڭ ئاخىرقى بىر ھۇجۇم بىلەن دوئىلىنى ئاخىرلاشتۇرۇپ غەلبە قىلماقچى بولدى. دەل ئۇ ماڭا شىددەت بىلەن ئېتىلىپ كەلگەن پەيتتە كۆزنى قاماشتۇرىدىغان كۈچلۈك بىر نۇر دەستىسى كۆزۈمگە چۈشتى، مەن رەقىبىمنىڭ كېلىش يولىنى كۆرەلمەي قالدىم. ئامالسىز ئۆزۈمنى چەتكە ئالماقچى بولغىنىمدا شەمشەرنىڭ سانجىغانلىقىنى ھېس قىلىپ ئۆلگۈردۈم. سول مۇرەمنىڭ قاتتىق ئاغرىشى بىلەن ئۆزۈمنى قاچۇرۇشنىڭ قىسمەن مۇۋەپپەقىيەتلىك بولغانلىقىنى بىلدىم. مەن رەقىبىمنىڭ ئورنىنى كۆرۈش ئۈچۈن كۆزۈمنى ئېچىپ تۆت ئەتراپقا قارىغان چېغىمدا كىشىنى قاتتىق ھەيران قالدۇرىدىغان بىر مەنزىرىگە كۆزۈم چۈشتى. بۇ كۆرۈنۈش ماڭا بىردەمچىلىك خاتىرجەملىك تۇيغۇسى بېغىشلاپ ئۆتتى ھەم قىسقا كۆرەلمەسلىكتىن بارلانغانلىقىمنىڭ ھېچنېمىگە ئەرزىمەيدىغانلىقىنى چۈشەندۈردى. دېكا تۇررىپىنىڭ ھارۋىسىدا ئۈچ ئادەم تۇراتتى. ئۇلار دېكا تۇررىپىس، سولا ۋە ساركوجا. نەزىرىم ئۇلارغا چۈشكەن ۋاقىتتا مەن ئۆلگىچە ئۈنۈنۈمايدىغان بىر ئىش يۈز بەردى:

مەن دېكا تۇررىپىنىڭ ساركوجاغا يولۋاستەك تاشلىنىپ ئۇنىڭ قولىدا كۆتۈرۈۋالغان بىر نەرسىنى ئۇرۇپ چۈشۈرۈۋېتىشكە ئورۇنغانلىقىنى كۆردۈم. ئۇ نەرسىنىڭ يەرگە دوملاپ چۈشكەنلىكىنى، قۇياش نۇرىدا چاقىنغانلىقىنى كۆرگىلى بولاتتى. مەن بىردىنلا دەل دوئىلىنىڭ ئاچقۇچلۇق پەيتىدە ساركوجانىڭ كۆزۈمگە كۈچلۈك قۇياش نۇرىنى چۈشۈرگەنلىكىنى بىلدىم. ساركوجا مۇشۇنداق قىلىپ باشقىلارنىڭ قولى بىلەن مېنى ئۆلتۈرمەكچى بولغان ئىدى. ئۇنىڭ كەينىگە ئۇلاپلا كۆرگەن خەتەرلىك ھالەت مېنى ھازىرلا جېنىم چىقىپ كەتكۈدەك قورقۇتۇۋەتتى: دېكا تۇررىپى ساركوجانىڭ ئەينىكىنى چۈشۈرۈۋەتكەندىن كىيىن ساركوجا تېخىمۇ غالجىرلىشىپ پىچىقنى چىقىرىپ غەزەپ بىلەن تۇررىپىغا شىلتىدى. مۇشۇ چاغدا بىزنىڭ سۆيۈملۈك ، سادىق دوستىمىز سولا بىر سەكرەپ ئۇلارنىڭ ئارىسىغا كىرىپ ئۆلگۈردى. پىچاق سولانىڭ كۆتۈرۈلۈپ تۇرغان كۆكرىكىگە ئۇرۇلدى.

بۇ ۋاقىتتا رەقىبىم ئېسىنى يىغىپ كەينىگە قايتىپ كېلىپ ماڭا ھۇجۇم قىلىشقا باشلىدى. مەن ئامالسىز دىققەتتىن دوئىلىغا مەركەزلەشتۈرۈشكە مەجبۇر بولدۇم. شۇنداق بولسىمۇ مېنىڭ كۆڭلۈم ئاللىقاچان سولادا قالغان ئىدى.

بىز كەينى - كەينىدىن بىر بىرىمىزگە شىددەتلىك ھۇجۇم قىلدۇق. نۇپۇقسىز ئۇنىڭ ئۆتكۈر شەمشىرنىڭ ئۇچى كۆكرىكىمگە تىرەلدى، ئۇنى توسۇشقا ياكى ئۆزۈمنى ئېلىپ قىچىشقا ئۈلگۈرۈلمىدىم. ئۆلۈش توغرا كەلسىمۇ سېنى ھايات قالدۇرماسلىقىم كېرەك. مەنمۇ شەمشىرنى كۆنۈرۈپ پۈتۈن ئېغىرلىقىم بىلەن ئۇنىڭغا سانمىدىم. شەمشىر مېنىڭ كۆكرىكىمگە كىرگەندە كۆزۈم قاراڭغۇلىشىپ، پۇت قوللىرىم جانسىزلىنىپ يەرگە باشچىلاپ يىقىلدىم.

ئون بەشىنچى باب سولانىڭ ھېكايىسى

كېيىن بىلسەم، ئەس - ھوشۇم تولۇق ئەسلىگە كەلگەندىن كېيىن ئۇنىڭ شەمشىرىنىڭ مېنىڭ سول كۆكرىكىمدىن تېشىپ ئۆتكەنلىكىنى بىلدىم. ئىككىمىز ئەڭ ئاخىرقى قېتىم بىر - بىرىمىزگە ئېتىلغاندا مەن گەۋدەمنى بۇراپ ئۇلگۈرگەن، شۇڭا ئۇنىڭ شەمشىرى پەقەت مېنىڭ مۇسكۇلىمىغا زەخمىلەندۈرگەن ئىدى. گەرچە يارام قاتتىق ئاغرىسىمۇ ھاياتىمغا خەۋپ يەتكۈزۈلمەيتتى. مەن يەردە بىردەم ياتقاندىن كېيىن سېزىمىم ئەسلىگە كېلىپ ئەتراپىمدىن تېزلىك بىلەن شەمشىرىمنى ئىزلىدىم ھەم ئۇنى زاتنىڭ يېشىل رەڭلىك گەۋدىسىدىن تاپتىم. شەمشەر دۈشمەننىڭ كۆكرىكىگە چوڭقۇر پاتقان بولۇپ سىرتىدا پەقەت سېپىلا قالغان ئىكەن. زاتنىڭ مۇردىسى قەدىمى دېڭىزنىڭ تېگىدىكى سېرىق رەڭلىك يېپىنچىنىڭ ئۈستىدە ياتاتتى.

مەن شەمشەرنى تىنىمدىن سۇغۇرۇپ ئېلىۋەتكەندىن كېيىن زاتنىڭ گەۋدىسىگە سانجىقلىق تۇرغان ئۆرۈمگە تەۋە شەمشەرنى تارتىپ چىقىرىۋالدىم. ئاندىن ئادەمنى سەسكەندۈرىدىغان بۇ جەسەتنىڭ يېنىدىن ئايرىلدىم. يارام ئاچچىق ئاغرىپ ئىچىم ئېلىشىپ توختىمايۋاتاتتى. مەن ھارۋامنىڭ يېنىغا قايتىپ كەلدىم، ئۇ يەردە مېنىڭ ھەمراھلىرىم ۋە مال - مۈلۈكىم بار ئىدى. ماركىلىقلار مېنى ئالغىشلىغان بولسىمۇ پىسەنت قىلىپ قويمىدىم.

پۈتۈن بەدىنىمدىن قان ئېقىۋاتاتتى. مەن ھالىسىزىچە ھەمراھ ئاياللارنىڭ

يېنىغا كەلدىم. ئۇلار بۇنداق ئىشلارغا كۈنۈك بولۇپ، ماڭا ياردەملىشىپ يارامنى تاڭدى ۋە ئەجەللىك يارىنىمۇ ساقايتىدىغان سىرلىق دورىلارنى سۈركىدى. ئەگەر پۇرسەت بولسىدى بۇ ئاياللار ئەزائىلىنىمۇ ئۈمىدسىز قويغان بولاتتى. ئۇلار ناھايىتى تىزلا يارامنى تېڭىپ بولدى. شۇنداق قىلىپ قانسىراشتىن بولغان ھالىسىزلىنىش ۋە يارا ئېغىزىنىڭ ئېچىشىپ ئاغرىشىدىن باشقا خەتەرلىك ئىشۇ قالمىدى. شۈبھىسىزكى يەر شارىدا بولسام مۇشۇ ھالىمدا نەچچە كۈن ياتقان بولاتتىم.

ئۇلار تېڭىپ بولۇشىغا مەن دەرھال دېكا تۇرۇپىنىڭ يېنىغا باردىم. بىچارە سولانىڭ مەيدىسى بىنت داكىلار بىلەن توشۇپ كېتىپتۇ. بەختكە يارىشا، ساركوجانىڭ قول سىلىشى ئۈنىشىغا ئانچە چوڭ خەۋپ ئېلىپ كەلمىگەن ئىكەن. پىچاق دەل سولانىڭ مېتالدىن ياسالغان زىننەت بۇيۇمىنىڭ ئۈستىگە سانجىلغاچقا پىچاق ئىگىلىپ كەتكەن، شۇڭا سولانىڭ تېرىسىلا يارىلانغان ئىدى.

مەن كەلگەندە دېكا تۇرۇپىنىڭ نازۇك تىنى يىپەك رەختىنىڭ ئۈستىدە تۈگۈلۈپ ياتاتتى. گەرچە سولا بىلەن ئىككىسىنىڭ ھارۋىسى ناھايىتى يېقىن بولسىمۇ ئۇ مېنىڭ كەلگەنلىكىمگە دىققەت قىلمىدى، سولا بىلەن ئىككىمىزنىڭ سۆزلەشكىنىمىزنىمۇ ئاڭلىمىدى.

— ئۇ ياراندىمۇ؟ — دەپ سورىدىم مەن سولادىن بېشىم بىلەن تۇرۇپىنى ئىشارەت قىلىپ.

— ياق، — دىدى سولا، — ئۇ سىزنى ئۆلدى دەپ ئويلاپ قاپتۇ.

— ئۇنداقتا ئۇنىڭ مومىسىنىڭ ئايىقىنى سۈرتىدىغان ئادەم قالماپتۇ - دە، —

دىدىم مەن كۈلۈپ تۇرۇپ.

— مېنىڭچە سىز ئۈنىڭدىن ئورۇنسىز ئاغرىنىپسىز، جون كارتېر، — دىدى

سولا، — مەن سىلەرنى چۈشىنەلمىدىم. ئەمما جەزىمەلەشتۈرەلمەيمەنكى، بىر پادىشاھنىڭ نەۋرىسى ھەرگىز ئۆزى پەس دەپ قارايدىغان ئادەمدىن بۇنچىلىك قاتتىق رەنجىمەيدۇ، پەقەت ئۆزى سۆيىدىغان ئادىمىلا ئۇنىڭ دىلىنى شۇنچىلىك ئازابلىيالايدۇ. ئۇلار

ئالپجاناب مىللەت، شۇنداقلا باشقا بارسۇملۇقلارغا ئوخشاش ئادىل خەلق. سىز چوقۇم ئۇنىڭ دىلىغا قاتتىق ئازار يەتكۈزۈپسىز، شۇڭا ئۇ سىزنى ھايات كۆرۈشنى خالىمىغان. لېكىن سىز ئۆلۈپ كەتسىڭىز ئۇ چەكسىز ئازابلاندى.

— بارسۇمدا كۆز يېشى قىلىش ئىنتايىن ئاز، — دىدى سولا گېپىنى داۋاملاشتۇرۇپ، — شۇڭا ماڭا نىسبەتەن كۆز يېشى قىلىشنىڭ مەنىسىنى ئېيتىپ بېرىش ئىنتايىن تەس. دېكا تۇرۇپتىن باشقا ئۆمرۈمدە ئىككى ئادەمنىڭ كۆز يېشىنى كۆرگەن. بىرى ئازابلىق، يەنى بىرى نەپەتلىك كۆز يېشى. ئالدىنقىسى مېنىڭ كۆپ يىللار ئىلگىرى ئۆلتۈرۈۋېتىلگەن ئانامنىڭ كۆز يېشى، كېيىنكىسى مېنىڭ يېنىمدىن ئېلىپ كېتىلگەن ساركوجانىڭ.

— سىزنىڭ ئانىڭىز؟ — مەن ھەيران بولغىنىمدىن ۋارقىراپ تاشلىدىم، — ئەمما سولا، قوزام، سىزنىڭ ئانىڭىزنى تونۇشىڭىز مۇمكىن ئەمەس.

— ئەمما مەن راستتىنلا ئۇنى تونۇيمەن، يەنە دادامنىمۇ، — دىدى ئۇ داۋاملىق، — ئەگەر بارسۇمغا يات بولغان بۇ غەلىتە ھېكايىنى ئاڭلىماقچى بولسىڭىز كەچتە مېنىڭ يېنىمغا كېلىڭ، جون كارتېر. مەن ئۆمرۈمدە ھېچكىمگە دەپ بەرمىگەن بۇ ۋەقەنى سىزگە سۆزلەپ بېرەي. بولدى، يولغا چىقىش سىگنالى بېرىلدى. مېڭىشىڭىز كېرەك.

— بۈگۈن كەچتە چوقۇم كېلىمەن، — دىدىم قوشۇلدىغانلىقىمنى بىلدۈرۈپ، — دېكا تۇرۇپسا مېنىڭ ياخشى تۇرۇۋاتقانلىقىمنى ئېيتىپ قويۇشنى ئۇنتۇماڭ. مەن ھەرگىز ئۆزۈمنىڭ ئىرادىسىنى ئۇنىڭغا مەجبۇرلىمايمەن. مېنىڭ ئۇنىڭ كۆز يېشىنى كۆرۈپ قالغانلىقىمنى ھەرگىز دېمەڭ. ئەگەر ئۇ مېنىڭ بىلەن سۆزلىشىشنى خالىسا ماڭا خەۋەر قىلسۇن.

سولا ئىڭشىغىنىچە توپقا قوشۇلۇۋاتقان ھارۋىسىغا چىقىپ كەتتى. مەنمۇ ئۆز ئورنۇمغا قايتتىم ھەم ئەترەتنى تەرتىپكە سېلىۋاتقان تارس تاركاسنىڭ سېپىگە قېتىلدىم. ئەترىتىمىز سېرىق يەر يېپىنچىسىنى توغرىسىغا كېسىپ ئۆتۈپ كىشىنى سۈر باسىدىغان

ھەيۋەتلىك مەنزىرە ھاسىل قىلغان ئىدى. ئالدىمىزدا تەخمىنەن ئىككى يۈزدەك ئادەم بەشتىن توغرىسىغا تىزىلىپ، ئارىلىقى يۈز يارد كېلىدىغان رىتسار ۋە سەردارلاردىن تەركىب تاپقان بىر ئاتلىق قوشۇن يول ئېچىپ كېتىۋاتاتتى. كەينىدىن 250 دانە كۆركەم بېزەلگەن رەڭدار جەڭ ھارۋىلىرى ئەگىشىپ كېتىۋاتاتتى. جەڭ ھارۋىلىرىنىڭ كەينىدىمۇ سان جەھەتتىن ئالدىدا كېتىۋاتقان قوشۇندىن كۆپ پەرقلەنمەيدىغان بىر گۇرۇپپا ئادەملەر ئوخشاش سەپ تۈزۈپ قوغداپ كېلىۋاتماقتا ئىدى. ئىككى تەرەپتە يىگىرمە نەچچە ئادەمدىن تۈزۈلگەن يان قانات قوغداش قاراۋۇللىرى بار ئىدى. سىتېر دەپ ئاتالغان 50 دانە ئېغىر يۈك كۆتۈرىدىغان ھايۋان ۋە بەش - ئالتە يۈز جەڭ ئېتى رىتسارلاردىن تۈزۈلگەن مۇھاپىزەت چەمبىرىنىڭ ئىچىدە ئېرىنچەكلىك بىلەن مېڭىپ باراتتى. ئەر - ئاياللارنىڭ ئۈستىدىكى ئالتۇن - كۈمۈش ، ئۈنچە - مەرۋايىتلار، جەڭ ئاتلىرى ۋە سىيىرلارنىڭ چىرايلىق بېزەكلىرى، چاقناۋاتقان يىپەك رەخت، مويۇق تېرە، پەيلەردىن خىلمۇ - خىل رەڭلەر جىلۋە قىلىپ ئادەمنىڭ كۆزىنى قاماشتۇراتتى. بۇلارنىڭ ھەممىسى ئەترەتكە ئىنتايىن ھەشەمەتلىك تۈس بەرگەن ئىدى.

ھارۋىلارنىڭ چاقى ناھايىتى كەڭ، سۆرەپ ماڭغان مەخلۇقلارنىڭ مۇسكۇللىرى ئىنتايىن توم، قېلىن بولغاچقا دېڭىز تېگىدە كېتىۋاتقاندا سىتېر چىقارغان يېقىمىز يۇشۇرغان ئاۋاز بىلەن جەڭ ئاتلىرىنىڭ چىقىرىشىدىن چىققان ئاۋازدىن سىرت ئەتراپ جىمجىت ئىدى. يېشىل تەنلىكلەر ناھايىتى ئاز سۆزلەيتتى، سۆزلەش توغرا كەلسمۇ خۇددى يىراقتىن ئاڭلىنىۋاتقان چاقماقنىڭ گۈلدۈرلىگەن ئاۋازىدەك توۋەن ئاۋازدا قىسقىلا گەپ قىلاتتى.

بىز ئەزەلدىن باشقىلار مېڭىپ باقمىغان بىر قويۇق يېپىنچا ئۆسۈملۈكتىن ئۆتتۇق. يېپىنچا ئۆسۈملۈك ھارۋىنىڭ كېلەڭسىز چاقى ۋە ئاتلارنىڭ تۇياقلىرى ئاستىدا بېسىلمۇ ئەمما ئۆتۈپ كەتكەندىن كىيىن قايتا كۆتۈرۈلۈپ ئەسلى ھالىتىگە قايتاتتى. شۇڭا يەردە ھېچقاندەك ئىز قالدۇرمايتتى. بىز ئىز قالدۇرماي ئىلگىرىلىگەچكە پۈتكۈل سەپەر جەريانىدىن قارىغاندا بىز ھالاكەتكە يۈزلىنىۋاتقان پىلاننىڭ دېڭىز تېگىدە كېتىۋاتقان

ئەرۋاھقا ئوخشاپ قالغاندەك قىلاتتۇق. مەن بۇنداق چوڭ قوشۇننىڭ توپا - چاڭ كۆتۈرۈمگەنلىكىنى، ھېچقانداق ئىز قالدۇرماغانلىقىنى تۇنجى قېتىم كۆرۈشۈم ئىدى. مارتا قىش پەسلىدە، تېرىلغۇ رايونىدىن باشقا يەردە چاڭ - توزان كۆرگىلى بولمايتتى. بوران چىقىمغاچقا چاڭ - توزانمۇ يوق دېيەرلىك ئىدى.

شۇ كۈنى كەچلىكى بىز ئىككى كۈن مېڭىپ ئاران يىتىپ كەلگەن تاغ باغرىدا بارگاھ تىكتۇق. بۇ تاغ دېڭىزنىڭ جەنۇب قىرغىقىغا يىتىپ كەلگەنلىكىمىزدىن دېرەك بېرىپ تۇراتتى. بىزنىڭ ئات - ئۇلاقلىرىمىز ئىككى كۈن سۇسىز قالغان ئىدى. ئەمەلىيەتتە ساكتىن ئايرىلغان ئىككى ئاي جەريانىدا بۇ مەخلۇقلار بىر تېمىم سۇمۇ ئىستېمال قىلمىغان ئىكەن. تارس تاركاسنىڭ چۈشەندۈرۈشىچە ئۇلارنىڭ سۇغا بولغان ئېھتىياجى ناھايىتى ئاز بولۇپ ئاساسىي جەھەتتىن پۈتكۈل بارسۇمنى قاپلىغان يېپىنچا ئۆسۈملۈكنى ئوزۇق قىلىپ جان ساقلايدىكەن. ئۇ ماڭا بۇ ئۆسۈملۈكلەرنىڭ غولىدىكى سۇنىڭ ئاتلارنىڭ سۇغا بولغان ئېھتىياجىنى قامدىيالايدىغانلىقىنى ئېيتتى.

مەن قېتىق شەكىلدىكى كەچلىك تامىقىنى يەپ بولغاندىن كېيىن تەخىرسىزلىك بىلەن سولانىڭ قىشىغا كەلدىم. ئۇ ئوت يورۇقىدا تارس تاركاسنىڭ كىيىمىنى ئوڭشاۋاتقان ئىكەن. بېشىنى كۆتۈرۈپ مېنى كۆرۈپ چىرايدا ئىللىق تەبەسسۇم جىلۋىلەندى ھەم مېنى قارشى ئالدىغانلىقىنى بىلدۈردى.

— كەلگەنلىكىڭىزدىن ناھايىتى خۇشال بولدۇم، — دىدى ئۇ، — دېكا تۇرۇپس ئۇخلاپ قالدى. مەن يالغۇزلۇق ھېس قىلىپ تۇراتتىم. باشقىلار ماڭا ئانچە كۆڭۈل بۆلۈپ كەتمەيدۇ، جون كارتېر. مەن ئۇلار بىلەن ئانچە ئوخشىمايمەن. مېنىڭ تەقدىرىم ناھايىتى ئېچىنىشلىق، ئامالسىز بۇلارنىڭ ئىچىدە ئۆمرۈمنى ئۆتكۈزۈشكە مەجبۇرمەن. مەن دائىم ئۆزۈمنىڭ ھەقىقىي بىر يېشىل تەنلىك ئايالغا، مۇھەببىتى، ئارزۇ - ئارمانلىرى بولمىغان ئايالغا ئايلىنىپ قىلىشنى بەكمۇ ئارزۇ قىلىمەن. ئەمما بۇ ئىنتايىن تەس، چۈنكى مېھرى - مۇھەببەتنىڭ نېمىلىكى قەلبىمنىڭ چوڭقۇر يېرىگە ئورناپ كەتكەن. شۇڭا مەن تۈگەشتىم.

— مەن سىزگە ئۆزۈمنىڭ ھېكايىسىنى ، ئېنىقنى ئېيتقاندا ئاتا - ئانىمىڭ ۋەقەلىكىنى سۆزلەپ بېرىشكە ماقۇل بولغان ئىدىم. سىزگە ۋە سىزنىڭ خەلقىڭىزگە بولغان چۈشەنچەمگە ئاساسلانغاندا مېنىڭ ھېكايەم سىزنى ھەيران قالدۇرالماسلىقى مۇمكىن. ئەمما يېشىل تەنلىك ماركىلىقلارغا نىسبەتەن، ھەتتا يېشى ئەڭ چوڭ ماركىلىقمۇ ئەزەلدىن بۇنداق ھېكايىنى ئاڭلاپ باقمىغان. بىزنىڭ رىۋايەتلىرىمىزدىمۇ بۇنداق ئىش يوق.

— ئانىمىڭ بەدەن قۇرلىشى كىچىك بولغاچقا ئۇنىڭ ئانا بولۇش ھوقۇقى ئېلىپ تاشلانغان ئىكەن. چۈنكى ئاقساقاللارنىڭ ھەممىسى سەردان ماركىلىقلارنىلا يېتىشتۈرۈشنى ئويلايدىكەن. ئانىم باشقا ماركىلىقلاردەك ھېسسىياتسىز ئەمەس ئىدى. ئۇ ئاقساقاللارنىڭ ئەتراپىدىكى ئاياللاردىن ئايرىلىپ دائىم ئۆزى يالغۇز ساك شەھىرىنىڭ كوچىلىرىدا ئايلىنىپ يۈرۈۋىدىكەن ياكى تاغ باغرىدىكى بۈككىدە ئېچىلغان ياۋا گۈللەر ئىچىدە ئولتۇرۇپ تەگسىز خىياللارغا چۆكىدىكەن. ئىشىنىمەنكى، ھازىرقى ساك قەبىلىسى ئىچىدىكى بارلىق ئاياللار ئىچىدە پەقەت مەنلا ئۇنىڭ نېمە ئويلايدىغانلىقىنى، ئۇنىڭ ئارزۇ - ئارمانلىرىنى چۈشىنىمەن. چۈنكى مەن ئۇنىڭ قىزى.

— دەل شۇ تاغ باغرىدا ئۇ بىر ياش رىتسار بىلەن تونۇشۇپ قاپتۇ. بۇ رىتسارنىڭ ۋەزىپىسى ئوتلاۋاتقان سىتېر ۋە جەڭ ئاتلىرىنىڭ قېچىپ كەتمەسلىكىگە قاراش ئىكەن. دەسلىپدە ئۇلار پەقەت ساك قەبىلىسى بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئىشلارنى سۆزلىشىپتۇ. ئەمما كۆرۈشۈش قېتىم سانىنىڭ كۆپىيىشىگە ئەگىشىپ تەبىئى ھالدا ئۆزلىرى ئۈستىدە، ئۆزلىرىنىڭ قىزىقىشى، ئۈمىد - ئىستەكلىرى ئۈستىدە پىكىرلىشىدىغان بوپتۇ. ئانىم بۇ رىتسارغا ئىشىنىپ يۈرەكلىك ھالدا ئۇنىڭغا ئۆز قەبىلىسىنىڭ شەپقەتسىزلىكىنى، بېشىدىن مۇقەررەر ئۆتكۈزۈلدىغان قورقۇنۇچلۇق، مۇھەببەتسىز تۇرمۇشنى ئويلىغىنىدا ئىنتايىن ئازابلىنىدىغانلىقىنى ئېيتىپتۇ. ئانىم بۇ گەپلەرنى قىلىپ بولۇپ ئۇنىڭ ئاغزىدىن ئۆزىنى ئەيىبلەيدىغان تىل - ئاھانەتنىڭ قار - يامغۇردەك تۆكۈلۈشىنى كۈتۈپتۇ. ئەمما رىتسار ئويلىمىغان يەردىن ئانىمنى چىڭ قۇچاقلاپ قىزغىن سۆيۈپ كېتىپتۇ.

— شۇنداق قىلىپ ئۇلارنىڭ مۇھەببىتى ئىنتايىن مەخپىي ھالدا ئالتە يىل

داۋاملىشىپتۇ. ئانام پادىشاھ تەل خاجاسنىڭ يېنىدىكى ئاياللاردىن ئىكەن. ئونىڭ سۆيگىنى ئادەتتىكى رىتسار بولۇپ ئۆزىنىڭلا دۈبۇلغا - ساۋۇتىنى كىيىدىكەن. ھېچقانداق مەردۇتسىز يوق ئىكەن. ئەگەر ئۇلارنىڭ ساك قەبىلىسىنىڭ ئەنئەنىۋى ئادىتىگە ئاسىيلىق قىلغانلىقى بايقىلىپلا قالسا ھەممەيلەننىڭ ئالدىدا قاتتىق جازاغا تارتىلىدىكەن.

— مەن ئاپىرىدە بولغان تۇخۇم بىر ئەينەك قاچىنىڭ ئىچىگە سېلىنىپ ساك شەھىرىدىكى تاشلىۋېتىلگەن بىر بىنانىڭ ئەڭ ئېگىز قەۋىتىگە قويۇلۇپتۇ. بەش يىللىق ئۈسۈش جەريانىدا ئانام ھەر يىلى مېنى كۆرگىلى كەپتۇ. ئۇ تېخىمۇ كۆپ كېلىشكە جۈرئەت قىلمايتتى. چۈنكى ئۇ ئۆزىنىڭ ھەربىر ھەرىكىتىنىڭ باشقىلار تەرىپىدىن نازارەت قىلىنىشىدىن ئەنسىرەيدىكەن. بۇ جەرياندا ئاتام نۇرغۇن شانلىق جەڭ نەتىجىلىرىنى قولغا كەلتۈرۈپتۇ. بىرنەچچە رىتسارنىڭ ئۇچىسىدىن دۈبۇلغا - ساۋۇتقا ئېرىشىپتۇ. نام - ئەمىلىمۇ كۈندىن كۈنگە كۆتۈرۈلۈپتۇ. شۇنىڭ بىلەن بىرگە ئانامغا بولغان مۇھەببىتى كۈنسېرى ئېشىپ بېرىپتۇ. ئۇنىڭ ئەڭ ئاخىرقى ئۈمىدى داۋاملىق يۇقىرىلاپ تەل خاجاسقا جەڭ ئېلان قىلىپ ئونى ئۆلتۈرۈپ تاشلاش ئىكەن. شۇنداق بولغاندىلا ئۇ ساكلارنىڭ ھۆكۈمرانى بولۇش سۈپىتى بىلەن ئانامغا بولغان مەڭگۈلۈك ئىگىدارچىلىق ھوقۇقىنى قولغا كەلتۈرەلەيدىكەن ھەم غايەت زور ھوقۇقىغا تايىنىپ بالىسىنى مۇھاپىزەت قىلالايدىكەن. ئۇنداق بولمىغاندا ھەقىقىي قىياپىتى ئاشكارىلىنىپ قىلىپ بالىسى دەرھال ئۆلتۈرۈلىدىكەن.

— قىسقىغىنە بەش يىل ۋاقىت ئىچىدە تەل خاجاسنىڭ دۈبۇلغا - ساۋۇتلىرىغا ئېرىشىش ھەقىقەتەن يۈرەكلىك بىلەن چىقىرىلغان قارار. شۇڭا ئۇنىڭ ئىلگىرىلىشى ئادەتتىن تاشقىرى تېز بولۇپ قىسقىلا ۋاقىت ئىچىدە ساك قەبىلىسىدىكى ئاقساقاللار ئىچىدە يۇقىرى ئورۇننى ئىگىلەپتۇ. لېكىن بىر كۈنى ئۇ ئۆزى ئەڭ سۆيگەن ئادىمىنى قوغداش ھوقۇقىدىن مەڭگۈلۈك مەھرۇم قاپتۇ. شۇ كۈنى تەل خاجاس ئۇنى قار - مۇز بىلەن قاپلانغان يىراق جەنۇبى قۇتۇبقا سەپەر قىلىپ ئۇ يەردىكى يەرلىكلەر بىلەن جەڭ قىلىپ ئۇلارنىڭ قولىدىكى ھايۋان تېرىسىنى تارتىپ كېلىشكە بۇيرۇپتۇ. بۇ يېشىل

تەنلىك ماركىسىلارنىڭ ئادىتى، ئۇلار ئەمگەك قىلىشنى ئەسلا خالىمايدۇ، تەييارغا ھەييار بولىدۇ. جەڭ ئارقىلىق ئۆزىگە كېرەكلىك نەرسىلەرگە ئىگە بولىدۇ.

— شۇ كەتكىنچە تۆت يىل ئۆتۈپ كېتىپتۇ. ئۇ قايتىپ كەلگەن چاغدا ھەممە ئىش ئۈچ يىل بۇرۇنلا ئاخىرلاشقان ئىكەن. ئاتام كېتىپ بىر يىل ئۆتكەندىن كىيىن يىراقتىكى تۇخۇم بېسىش ئۆيىگە بالىلارنى ئالغىلى كەتكەن قوشۇن يىتىپ كېلىشتىن سەل بۇرۇن مەن تۇخۇمدىن چىقتىم. شۇندىن كىيىن ئانام مېنى ھىلقى كونا مۇناردىا يوشۇرۇپ تۇردى. كەچلىكى مېنى كۆرگىلى كېلەتتى، مېنى ئەركىلىتەتتى. بۇنداق مېھرىبانلىق قەبىلىدە ئەمەلدىن قالدۇرۇلغىنىغا نۇرغۇن ئەسىر بولغان ئىدى. ئانام يىراققا كەتكەن ئەترەت قايتىپ كەلگەندە بىر ئامال قىلىپ مېنى تەل خاجاسىنىڭ ھۇزۇرىدا تۇرىدىغان بالىلارغا ئارىلاشتۇرۇپتىشى ئۈمىد قىلاتتى. شۇنداق بولغاندىلا بايقىلىپ قىلىشتىن، يېشىل تەنلىكلەرنىڭ ئەنئەنىسىگە خىلاپلىق قىلىشتىن كېلىپ چىققان قورقۇنۇچلۇق ئاقىۋەتتىن ساقلانغىلى بولاتتى.

— ئانام ناھايىتى تېزلا بىزنىڭ تىلىمىزنى ۋە ئۆرۈپ ئادىتىمىزنى ماڭا ئۆگەتتى. بىر كۈنى كەچتە ئانام بېشىدىن كەچۈرگەن ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى ماڭا سۆزلەپ بەردى. ئۇ مېنىڭ قەتئىي مەخپىي تۇتۇشىمنى ئېيتتى. ماڭا باشقا ساك بالىلىرى بىلەن بىللە بولغاندا ئىنتايىن ئېھتىيات قىلىش كېرەكلىكىنى، باشقىلاردا ياخشى تەربىيە كۆرگەنلىكىم توغرىسىدا ھەرگىز گۇمان تۇغدۇرۇپ قويماسلىق لازىملىقىنى، ئۆزۈمنىڭ ئانام بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىمنى ئاشكارىلاپ قويماسلىقىنى، دادامنىڭ كىم ئىكەنلىكىنى تېخىمۇ مەخپىي تۇتۇشىمنى ئېيتتى. ئۇ مېنى يېنىغا تارتىپ قۇلىقىمغا پىچىرلاپ تۇرۇپ دادامنىڭ ئىسمىنى ئېيتىپ بەردى.

— تۇيۇقسىز بىر نۇر قاراڭغۇلۇقنى يورۇتۇپ ئۆتتى. ئالدىمىزدىلا ئۇنىڭغەندەك ساركوجا تۇراتتى. ئۇ ياۋۇزلۇق چىقىپ تۇرىدىغان كۆزلىرىدىن سوغۇق نۇر چاقىتىپ ئانامغا زەھەر خەندىلىك بىلەن تىكىلگەن ئىدى. شۇ پەيتتە قارا يامغۇردەك تىل - ئاھانەت، سەت تىللار ئانامغا مۆلدۈردەك تۆكۈلدى. مىنىڭ ۋىجىك گەۋدەم

قورقۇنچتىن جىددىيلىشىپ تىترەپ كەتتى. ساركوجا ھەممە گەپنى ئاڭلىۋاپتۇ. چۈنكى ئانامنىڭ ھەر كۈنى كەچلىكى ئۇزۇن ۋاقىت يوقاپ كېتىشى ئۇنىڭ گۇمانىنى قوزغىغان ھەم شۇ بالاتەككۈر كېچىدە ئۇ ئانامنى خۇپىيانە ئەگىشىپ تاكى مەن يوشۇرۇنغان مۇنارغىچە كەلگەن ئىكەن.

— ئەمما، ئۇ بىر گەپنى ئاڭلىماپتۇ، ئۇ دەل دادامنىڭ ئىسمى ئىدى. ئۇ ئانامنى قايتا - قايتا زورلاپمۇ ھېچنېمىگە ئېرىشەلمىدى. تىللاش، پوپوزا قىلىش قاتارلىق قەبىھ ۋاسىتىلەرنىڭ ھېچقايسىسى نەتىجىسىز بولۇپ چىقتى. مېنىڭ ئورۇنسىز ئازار يېيىشىمدىن ساقلىنىش ئۈچۈن ئانام ساركوجاغا يالغاندىن بۇ ئىشنى ئۆزىنىڭلا بىلىدىغانلىقىنى، بالىسىغىمۇ ئېيتىپ بېرىشنى خالىمىغانلىقىنى ئېيتتى.

— ساركوجا يېرىلغۇدەك بولۇپ قايتىپ كەتتى ھەم بېرىپلا تەل خاجاسقا ئۆزىنىڭ يېڭى بايقىشىنى مەلۇم قىپتۇ. ساركوجا كەتكەندىن كىيىن ئانام مېنى كەچتە سىرتقا چىققاندا يېپىنغان يىپەك رەختكە يۆگەپ مۇناردىن چۈشۈپ كۈچىغا چىقىپ جېنىنىڭ بېرىچە شەھەر سىرتىغا يۈگۈردى. ئۇ ماڭغان يول جەنۇبقا تۇتىشىدىكەن. گەرچە بىز دادامنىڭ قوغدىشىغا ئېرىشەلمىسەكمۇ ئەمما ئانام ئۆلۈم يىتىپ كېلىشىنىڭ ئالدىدا ئۇنى بىر كۆرۈۋالماقچى بولغان ئىدى.

— بىز شەھەرنىڭ جەنۇبقا يېقىنلاشقاندا يېپىنچا ئۆسۈملۈك بىلەن قاپلانغان يەرنىڭ يەنە بىر چېتىدىن، تاغنى كېسىپ شەھەر دەرۋازىسىغا تۇتىشىدىغان كىچىك يولدىن ئاتلارنىڭ ئاۋازى كەلدى. بۇ شەھەرگە كىرىشتىكى بىردىن بىر ئۆتەر يول ئىكەن. بىز جەڭ ئاتلىرىنىڭ كىشىلىرىنى، سىتېرنىڭ پۇشقۇرۇشلىرىنى ئاڭلىدۇق. بۇلارنىڭ ھەممىسى بىر توپ رىتسارلارنىڭ كەلگەنلىكىدىن دېرەك بېرەتتى. ئانامنىڭ بىرىنچى بولۇپ ئويلىغىنى يىراققا سەپەر قىلغان دادامنىڭ قايتىپ كەلگەنلىكى بولدى. ئانام ئۇلارنى قارىشى ئېلىش ئۈچۈن ئالدىغا ئۇچقاندەك يۈگرىدى.

— ئانام يېقىنراق بېرىپ بىر ئۆڭكۈرنىڭ ئىچىگە يوشۇرۇنۇپ ئەترەتنىڭ كېلىشىنى ساقلىدى. ئۇزاق ئۆتمەي ئەترەت تار ئېغىزغا كېلىپ تارقىلىشقا باشلىدى. بۇ

بول ئېغىزى خېلىلا تار بولۇپ ھەممەيلەننىڭ ئۆتۈپ كېتىشىگە خېلى ۋاقىت كېتىدىكەن . شۇ پەيتتە ئۆتۈش ئېغىزى قىستاڭچىلىققا ئايلىنىپ كەتتى . ئەترەت ئالدىدىكىلەر يېنىمىزدىن ئۆتكەندە ئاي نۇرى يولىنى يورۇتتى . ئانام بۇ يەردە تۇرۇپ كەلگەنلەرنىڭ دادامنىڭ قوشۇنى بولماي ئەكسىچە تۇخۇمدىن چىققان ساك بالىلىرىنى ئېلىپ قايتقان ھارۇبلار ئىكەنلىكىنى كۆردى . شۇ ھامان ئانامنىڭ كۆڭلىدە بىر پىلان تۈزۈلدى .

— بىر يوغان ھارۋا ئىرغاڭشىپ بىزگە يېقىنلاشقان ۋاقىتتا ، ئانام ھارۋىنىڭ كەينىدە سۆرۈلۈپ كېلىۋاتقان كەينى تاختايدىن ھارۋىغا ئېسىلىپ چىقىپ ھارۋىنىڭ يان ياغىچىنىڭ كۆلەڭگىسىدە مېنى مەھكەم باغرىغا باستى .

— ئۇ بۇندىن كىيىن مېنى مەڭگۈ بۇنداق باغرىغا باسالمايتتى ، ھەتتا يۈز كۆرۈشۈش پۇرسىتىمۇ يوق ئىدى . ئۇ ۋاقىتتا مەن بۇلارنى ئانچە چۈشەنمەيتتىم . بىر قېتىملىق قالايماقچىلىق پۇرسىتىدىن پايدىلىنىپ ئانام مېنى ھارۋىدىكى بالىلارنىڭ ئىچىگە ئارىلاشتۇرۇۋەتتى . بۇ بالىلار ئەمدى باشقىلارغا ئۆتكۈزۈپ بېرىۋەتتى . بىز بىر يوغان ئۆيگە ئېلىپ كىرىلدۇق . شەھەردە ساقلانغان ئاياللار بىزگە يېمەكلىك بەردى . ئىككىنچى كۈنى بىز ھەرقايسى ئاقساقاللارنىڭ قولىغا تارقىتىپ بېرىلدۇق .

شۇ كەچتىن كىيىن مەن ئانامنى قايتا كۆرۈپ باقمىدىم . تەل خاجاس ئانامنى سولاپ قويۇپتۇ . ئانامنىڭ ئېغىزىدىن دادامنىڭ كىملىكىنى بىلىش ئۈچۈن ئۇلار ئانامنى دەھشەتلىك قىيىن - قىستاققا ئاپتۇ . ئەمما ئانام دادامغا چەكسىز سادىق بولۇپ قەيسەرلىك بىلەن قەتئىي مەخپىي تۇتۇپ ھەرگىز ئېيتماپتۇ . ئاخىرى ئۇ بىر قېتىملىق قىيىنلاشتا تەل خاجاس ۋە ئونىڭ قولىچۇماقچىلىرىنىڭ زەھەرلىك كۈلۈمسىرىشى ئىچىدە جان ئۈزۈپتۇ .

— كىيىنچە بىلسەم ، ئانام ئۇلارغا بالىنى ئوخشاش ئاقىۋەتكە ئۇچراتماسلىق ئۈچۈن ئۆز قولى بىلەن ئۆلتۈرۈۋەتكەنلىكىنى ، جەسىدىنى ئادەمسىمان مايىمۇنغا تاشلاپ بەرگەنلىكىنى ئېيتىپتۇ . پەقەت ساركوجا بۇ گەپكە ئىشەنمەپتۇ . شۇڭا ئۇ ھازىر مەندىن گۇمانلىنىدۇ .

— ئەمما ، ئۇ مېنى تارتىپ چىقىشقا جۈرئەت قىلالمايدۇ . چۈنكى ئۇ ھازىر

دادامنىڭ كىملىكىنى پەرەز قىلىپ بىلدى.

— دادام قايتىپ كەلگەندە تەل خاجاس ئانامنىڭ قانداق ئۆلتۈرۈلگەنلىكىنى ئولارغا ئېيتقاندا مەنمۇ بار ئىدىم. تەل خاجاس مەقسەتلىك ھالدا ئانامنىڭ ئۆلۈش ئالدىدىكى ئېچىنىشلىق ھالىتىنى دادامغا تەپسىلىي تەسۋىرلەپ بەرگەندە دادام باشقىلارغا ئوخشاش قاقاقلاپ كۆلمىدى. يۈزىدىكى مۇسكۇللار مىدىرلاپ ھېسسىياتنى ئاشكارا پۇمۇ قويىمىدى. شۇندىن باشلاپ ئۇ ئەڭ شەپقەتسىز ، باغرى تاش ئادەمگە ئايلىنىپ كەتتى. ئۇ چوقۇم ئۆزىنىڭ مەقسىتىگە يېتەلەيدۇ، ھامان بىر كۈنى تەل خاجاسنى ئۆلتۈرۈپ جەسدىنى دەسسەپ - چەيلەيدۇ. مەن شۇ كۈننىڭ كېلىشىنى كۈتۈۋاتىمەن. مەن ئۇنىڭ ئىنتىقام ئېلىش پۇرسىتىنى كۈتۈۋاتقانلىقىغا، قەلبىدىكى مۇھەببەتنىڭ قىرىق يىل ئاۋۋال بىرىنچى قېتىم ئانام بىلەن ئۇچراشقان چاغدىكى بىلەن ئوخشاشلىقىغا، ھەرگىز ئاجىزلىشىپ قالغانلىقىغا ئىشىنىمەن. بۇ نۇقتىدىن مەن ھەرگىز گۇمانلانمايمەن، چون كارتېر.

— سولا، سىزنىڭ دادىڭىز ھازىر بىز بىلەن بىللىمۇ؟ — دەپ سورىدىم مەن.
— شۇنداق، — دىدى ئۇ جاۋاب بېرىپ، — ئەمما ئۇ مېنىڭ كىملىكىمنى بىلمەيدۇ ھەم كىمنىڭ بۇ سىرنى تەل خاجاسقا يەتكۈزۈپ قويغانلىقىنىمۇ بىلمەيدۇ. پەقەت مەنلا دادامنىڭ ئىسمىنى بىلىمەن. شۇنداقلا مەن، ساركوجا، تەل خاجاس ئۈچ ئادەملا سىرنى كىمنىڭ ئېيتىپ قويغانلىقىنى، ئۇ قىزغىن سۆيىدىغان ئادەمنى كىمنىڭ ھالاكەتكە ئىتىرىگەنلىكىنى ئېنىق بىلىمىز.

مەن جىمجىت ئۆلتۈرۈۋاتتىم. سولا ئېچىنىشلىق سەرگۈزەشتىسىنى قايتا ئەسلىگىندە ئۇلۇق كىچىك تىناتتى. مەن بو بەختسىز، شورپىشەنە خەلققە چەكسىز ھېسداشلىق قىلاتتىم. ئۇلارنىڭ ئىرقىدا شەپقەتسىزلىك، رەھىمسىزلىك خاھىشى كۈچلۈك ھۆكۈمران ئورۇندا تۇرغاچقا ھاياتى ئۆچمەنلىك دەھشىتى ئىچىدە ئۆتمەكتە ئىدى.

ئۇزاق ئۆتمەي سولا يەنە ئېغىز ئاچتى.

— جون كارتېر، ئەگەر مۇشۇ شەپقەتسىز بارسۇمدا ھەقىقىي ئەزىمەت بار دېسە ئۇ

دەل سىز.

— ماڭا ئايان، سىز ئىشەنچلىك ئادەم. شۇڭا مەن دادامنىڭ ئىسمىنى سىزگە شەرتسىز ئېيتىپ بەرسەم بولىدۇ. بەلكىم بىر كۈنى بۇنىڭ سىزگە ياكى ئونىڭغا ۋە ياكى دېكا توررىسقا ھەتتا ماڭا ئاز - تولا ياردىمى بولۇپ قالار. ئەگەر راستتىنلا شۇ كۈن كېلىپ قالسا پەقەت سىزلا ھەقىقى ئەھۋالنى دېيىشكە ئەڭ مۇۋاپىق. مەن سىزگە ئىشىنىمەن، چۈنكى سىزدە چوقۇم راست گەپ قىلىش ئادىتى يوق. ماڭا ئايان، بەھۇدە ئازابلىنىش ۋە قىيىناشتىن ساقلىنىش ئۈچۈن سىز ۋىرگىنىيىلىكلەرگە ئوخشاش يالغان سۆزلىشىڭىز بولىۋېرىدۇ. مېنىڭ دادامنىڭ ئىسمى - تارس تاركاس.

ئون ئالتىنچى باب

قېچىش پىلانى

ئەمدىكى يولمىز بىر قەدەر تەكشى ئىدى. بىز يىگىرمە كۈن يول يۈرۈپ ئىككى دېڭىزنى كېسىپ، نۇرغۇن تاشلاندىق شەھەرلەرنى بېسىپ ئۆتتۇق. بىز يەر شارىدا قانال دەپ ئاتايدىغان ئىككى دەريا يولىدىن ئۆتتۇق. دەريا يولىغا يېقىنلاشقان ۋاقىتتا بىر رىتسار ئەترەتتىن يىراق يەرگە ئەۋەتىلىپ ئىككى تۆشۈكلۈك دۇرپۇن بىلەن رازۋېدكا قىلىپ قىزىل تەنلىك ئادەم بار يوقلىقى توغرىسىدا تەكشۈرۈش ئېلىپ باردى. ئەگەر ئۇلارنىڭ قارىسى كۆرۈنمىسە بىز توپلىشىپ ئالغا ئىلگىرىلەپ بايقىلىپ قىلىشتىن ئۆزىمىزنى دالدىغا ئالدۇق. ئاندىن توختاپ قاراڭغۇلۇقنىڭ چۈشۈشىنى ساقلاپ تۈن پەردىسى يېيىلغان ھامان ئاستا - ئاستا دەريا قىرغىقىدىكى تام بىلەن قورشالغان تېرىلغۇ بەلبىقىغا يېقىنلاشتۇق. كۆپ ۋاقىتلاردا تەرتىپلىك ھالدا دەريا يولىنىڭ كەڭ جايىدا ئاۋاز چىقارماي يىتىپ ئۈمىلەيتتۇق. بىر قېتىم بىز بەش سائەت، يەنە بىر قېتىم بىر كېچە ۋاقىت سەرپ قىلىپ دەريا يولىدىن ئۆتۈپ بولدۇق. بىز ئېگىز قورشۇ تاملق زېمىندىن ئايرىلىدىغان

چاغدا قوياش نۇرى بىزنى ئوبدانلا يورۇتقان ئىدى.

كېچىسى ئىلگىرلىگەچكە مەن ناھايىتى ئاز نەرسىلەرنى كۆرەلدىم. پەقەت ئاي نۇرى يەرنى يورۇتقاندىلا قورشاۋ تام ئىچىدىكى تېرىلغۇ يەرلەرنى ۋە پاكار قۇرلۇشلارنى كۆرەلدىم. تېرىلغۇ يەرلەر يەر شارىدىكى بىر پارچە يېزائىگىلىك مەيدانغا ئوخشايتتى. مەن يەنە نۇرغۇن رەت - رەت كەتكەن دەل - دەرەخلەرنى كۆردۈم. بۇلارنىڭ ئىچىدىكى بەزىلىرى ئاسمانغا تاقشاتتى. قورشاۋ تامنىڭ ئىچىدە تۈرلۈك ھايۋانلار بېقىلىدىكەن. بۇ ھايۋانلار يات ئادەملەر ۋە ناتونۇش ياۋايى ھايۋانلارنىڭ پۇرىقىنى پۇرىغاندا چىرقىراق ئاۋاز چىقراتتى.

پەقەت بىر قېتىم بىر ئادەمگە يولۇقتۇق. بۇ كۈنى قوشۇن بىر كىرىست شەكىللىك يول ئېغىزىنىڭ تېرىلغۇ رايونىغا تۇتاشىدىغان ئاق رەڭلىك كەڭ يولدا كىتۈنۈپ يول بۇيىدا ئۇخلاپ قالغان بېرىلەننى ئۇچراتتۇق. مەن ئۇنىڭ ئالدىغا بارغان چېغىمدا ئۇ بىر قولى بىلەن يەرنى تىرىپ ئىلگىرىلەۋاتقان ئەترەتكە قاراپ قويۇپلا تۇيۇقسىز قورققىنىدىن چىرقىرىغان پىتى ياندىكى تامدىن چاققانلىق بىلەن سەكرەپ ئۆتۈپ يولنى بويلاپ قېچىپ كەتتى. ساكلىقلارنىڭ ئۇنىڭ بىلەن كارى بولمىدى. چۈنكى ئۇلار بۇ قېتىم ئۇرۇشقىلى چىقمىغان. بۇ ئادەمنى ھەممەيلەن ئېنىق كۆرگەن ئىدى. شۇڭا قوشۇننىڭ يۈرۈش سۈرئىتى تەبىئەتتە تېزلىشىپ كەتتى. بىز تېز سۈرئەتتە قۇملۇقنىڭ چېگرىسىغا كېلىپ تەل خاجاسىنىڭ زېمىنىغا قەدەم باستۇق.

مەن دېپكا تۇرۇپس بىلەن بىر قېتىمۇ سۆزلىشىپ باقمىدىم. ئۇ بىرەر قېتىمۇ ئۇنىڭ يېنىغا بېرىشەم توغرىلىق سۆز ئېيتىپ بەرمىدى. مېنىڭ ھاكاۋۇرلۇقىمۇ مېنى ھەرقانداق تىرىشچانلىق كۆرسىتىشتىن چەكلەپ تۇراتتى. مەن ئوغۇل - قىزلار مۇناسىۋىتىدە ئەرنىڭ تەشەببۇسكار بولۇشىنىڭ ناھايىتى مۇھىم ئىكەنلىكىگە قەتئىي ئىشىنەتتىم. شۇڭا بۇنداق ھالەتنى ئۆزگەرتىشنى كاللامدىن ئۆتكۈزۈدۈم. بىر ئىرادىسىز ھاماقەت ئەر كۆپ ھاللاردا ئاسانلا بىر ئايالنى مەپتۇن قىلالايدۇ. ئەمما مىڭلىغان دۈشمەنگە تاقابىل تۇرالايدىغان شىرىپۈرەك ئەزىمەت ئاياللارنىڭ ئالدىدا تارتىنچاق بالغا

ئوخشاش مۇكۈنئۆلدىدۇ.

مەن بارسومغا كەلگىنىمگە بىر ئاي بولغان كۈنى بىز ساك خانلىقى تۇرۇشلۇق قەدىمىي شەھەرگە يىتىپ كەلدۇق. بۇ بىر توپ يېشىل تەنلىكلەرنىڭ نامى دەل ساك شەھىرىدىكى ئاشۇ ئاللىقاچان ئۇتۇلۇپ كەتكەن خەلق تىن ئوغرىلىشىلغان ئىدى. پۈتكۈل ساك خانلىقىدا ئوتتۇرمىڭ ئادەم بار بولۇپ يىگىرمە بەش قەبىلىگە بۆلۈندىكەن. ھەربىر قەبىلىنىڭ چوڭ - كىچىك ئاقساقاللىرى ھەم سەردارلىرى بار بولۇپ ھەممىسىگە ساك خانلىقىنىڭ خاقانى تەل خاجاس ھۆكۈمرانلىق قىلىدىكەن. بەش قەبىلىنىڭ باش شتابى ساك شەھىرىدە بولغاندىن سىرت قالغانلىرى تەل خاجاسقا تەۋە ھەرقايسى تاشلاندىق شەھەرلەرگە ئورۇنلاشقان ئىكەن.

چۈشتىن كىيىن بىز كەڭ كەتكەن مەركىزىي مەيدانغا كەلدۇق. يىراققا يۈرۈش قىلغان ئەترەتنىڭ قايتىپ كېلىشى ئانچە قىزغىن قارىشى ئېلىشلارغا ئېرىشەلمىدى. پەقەت بىر نەچچە مۇناسىۋەتلىك ئادەملەرگىلا يولۇقۇپ ئۇتۇق. لېكىن، ئۇلار ئەترەتنىڭ ئىككى ئەسىرنى بىللە ئالغاچ كەلگەنلىكىنى كۆرگەندىن كىيىن قىزىقىدىغانلار ھەسسەلەپ كۆپۈيۈشكە باشلىدى. دېكا تۇرۇپس بىلەن مەن ئۇلارنىڭ قىزىق نۇقتىسىغا ئايلىنىپ قالغان ئىدۇق.

بىز يېڭى تۇرالغۇلارغا تەقسىملەندۇق. سەپەر ئاخىرلاشقاندىن كىيىن قالغان ۋاقىتتا بىز يېڭى ئۆيەلەرگە كۆچۈش بىلەن بولدۇق. مېنىڭ تۇرالغۇم جەنۇبتىن مەيدانغا تۇتىشىدىغان مۇھىم يول ئېغىزىغا، يەنى مەيداننىڭ بېشىغا ئورۇنلاشقان ئىدى. پۈتۈن بىنادا مەن ئۆزۈم يالغۇز تۇراتتىم. بۇ يەردىن بىز ئىلگىرى تۇرغان شەھەرگە ئوخشاش ئالاھىدىلىكلەرنى، چىرايلىق بىنالارنى كۆرگىلى بولاتتى. بەزى بىنالارنىڭ كۈلۈمى تېخىمۇ چوڭ بولۇپ ئىنتايىن ھەيۋەتلىك ئىكەن. مېنىڭ تۇرالغۇم شۇ دەۋردىكى يەر شارىدا بار بولغان ئەڭ ھەشەمەتلىك بىناغا ئوخشايتتى.

بىراق، بۇ غەلىتە مەخلۇقلارغا نىسبەتەن بىنالارنىڭ كۈلۈمىدىن باشقا نەرسىنىڭ ھېچقانچە قىممىتى يوق ئىكەن. شۇنداق بولغاچقا تەل خاجاس كۈلۈمى ئەڭ چوڭ ئاممىۋى

بىنادا تۇرىدىكەن. ئۇنىڭ تۇرۇۋاتقىنى شەھەردىكى ئەڭ چوڭ قۇرلۇش بولۇپ تۇرالغۇ قىلىشقا قەتئىي ماس كەلمەيدىكەن. كۆلىمى ئىككىنچى ئورۇندا تۇرىدىغان چوڭ بىنا لوكاس پۇتىمىرنىڭ، قالغانلىرى تەرتىپ بويىچە تۆۋەن دەرىجىلىك ئاقساقاللارنىڭ ئىدى. قۇرلۇشلار مانا مۇشۇنداق رىتسارلارنىڭ دەرىجىسىنىڭ چوڭ - كىچىكلىكى بويىچە بۆلۈنگەن ئىكەن. ھەمراھ رىتسارلار ۋە ئۇلارنىڭ باشلىقلىرى بىللە بىر بىنادا تۇرىدىكەن. ھەر بىر قەبىلە بەلگىلەنگەن يەرگە قارارگاھ قۇرىدىكەن. ئەگەر خالسا ئۆزلىرىنىڭ دائىرىسىدىكى زېمىننىڭ ئىچىدىكى خالغان بىنانى تاللىسىمۇ بولىدىكەن. يەنە بىر ئالاھىدىلىك شۇكى ئاقساقاللارنىڭ ھەممىسى مەيدانغا قاراپ تۇرىدىغان بىنالاردا تۇرىدىكەن.

مەن ئورۇنلىشىپ بولغاندىن كىيىن، مۇنداقچە ئېيتقاندا ماڭا ھەمراھ ئايال - بالىلار ئورۇنلىشىپ بولغاندا تون يېيىلغان ئىدى.

مەن ئالدىراش - تېنەش تۇرالغۇمدىن ئايرىلىپ سولالارنى ئىزلەپ ماڭدىم. مەن دېكا تۇررىپىس بىلەن سۆزلىشىپ ئۇنىڭغا چۈشەندۈرۈپ بېقىش قارارىغا كەلگەن ئىدىم. ئۇنىڭ قېچىپ كېتىشىگە ياردەم قىلالغۇدەك بىرەر چارە تاپقۇچە بىزنىڭ ئوتتۇرىمىزدىكى بۇنداق قاتمىللىق ۋاقىتنىچە توختىتىلمىسا بولمايتتى. تەرەپ - تەرەپكە قاتراپ قوياش ئۇپۇق سىزىقىغا پاتقاندىلا ئاندىن ئىككى قەۋەتلىك بىر بىنانىڭ دېرىزىسىدىن بېشىنى چىقىرىپ يىراققا قاراپ تۇرغان ۋۇلانى بايقىدىم. بۇ بىنا مەن تۇرۇۋاتقان بىنانىڭ ئۇدۇلىدا بولۇپ مەيدانغا تېخىمۇ يېقىن ئىدى.

مەن تەكلىپ قىلىشنى كۈتمەيلا ئۈچ قەدەمنى بىر قېتىمدا دەسسەپ ئىككىنچى قەۋەتكە تۇتىشىدىغان ئەگرى پەلەمپەينى بويلاپ يۇقىرىغا ئېتىلىپ يوغان بىر ئۆيگە كىردىم. ۋۇلا يۈگرەپ كېلىپ مېنى قىزغىن قارىشى ئالدى. ئۇ پۈتۈن ئېغىرلىقى بىلەن ماڭا ئېتىلىپ كەلگەچكە مېنى ئۆرۈۋەتكىلى تاس قالدى. بىچارە ئىت، خۇشاللىقىدىن بىرلا يالماپ مېنى پۈتۈنلا يۈنۋەتكۈسى كەلگەندەك قىلاتتى. ئۇ ئاغزىنى يوغان ئېچىپ ئۈچ تال ھىڭگان چىشىنى كۆرسىتىپ قورقۇنۇچلۇق كۈلۈمسىرەپ تۇراتتى. ئۇنى بىردەم

ئەركىلىتىپ تىنچلاندىمۇ. ئالدىدىكى قاراڭغۇلۇقتىن ئۆتۈپ دېكا تۇررىپىنىڭ سايسىنى ئىزلىدىم ھەم ئونى چاقىردىم. ئۆينىڭ بۇلۇڭىدىن تۆۋەن بىر ئاۋاز ماڭا جاۋاب قايتۇردى. مەن ئالدىراشچىلىقتا يوغان چامدىلا ئونىڭ يېنىغا باردىم. ئويىپەك رەختكە ئورنىپ ياغاچتىن ئۇيۇلغان قەدىمى بىر ئورۇندۇقتا تۈگۈلۈپ ئولتۇراتتى. مېنى كۆرگەندىن كىيىن ئورنىدىن تۇرۇپ كۆزلىرىنى ماڭا تىكىپ تۇرۇپ:

— ساكلىق داۋىتىر ساغات، ئۆزىنىڭ ئەسىرىنى قانداق بىرتەرەپ قىلماقچىكىن، — دىدى.

— دېكا تۇررىپس، مەن سىزگە قانداق ئازار بەرگەنلىكىمنى بىلمەيمەن، ئەمما مېنىڭ ھەرگىز سىزگە زىيان يەتكۈزۈش نىيىتىم يوق، — دىدىم مەن چۈشەندۈرۈپ.

— مەن سىزنى مۇھاپىزەت قىلىشنىلا ئۈمىد قىلىپ كېلىۋاتىمەن. ئەگەر مېنى كۆرۈشنى خالىمىشىڭىز ئىختىيارىڭىز، ئەمما سىزنى قاچۇرۇۋېتىشىمگە ياردەم قىلىڭ. بۇ ئۆتۈنۈش ئەمەس، بۇيرۇق. سىز بىخەتەر دادىڭىزنىڭ يېنىغا قايتىپ كىنەلسىڭىزلا ماڭا قانداقلا مۇئامىلە قىلىشىڭىز بەرپىر. ئەمما ھازىر مەن سىزنىڭ ئىگىڭىز، سىز چوقۇم مېنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشىمغا بوي سۇنۇپ ماڭا ياردەم قىلىشىڭىز لازىم.

ئۇ ماڭا ئەستايىدىللىق بىلەن ئۇزاقچە تىكىلىپ تۇرۇپ كەتتى. مەن ئونىڭ مۇئامىلىسىدە ئاستا - ئاستا ئۆزگىرىش بولۇۋاتقانلىقىنى سەزدىم.

— مەن سىزنىڭ مەقسىدىڭىزنى چۈشەندىم، داۋىتىر ساغات، — دىدى ئۇ جاۋاب بېرىپ، — ئەمما مەن سىزنى چۈشىنەلمىدىم. سىز كىچىك بالا بىلەن ئەزىمەتنىڭ ئارىلاشمىسىدىن تۈزۈلگەن ئىكەنسىز. قوپال ھەم ئالىيجاناب. مەن پەقەت سىزنىڭ قەلبىڭىزنى چۈشىنىشنىلا ئۈمىد قىلىمەن.

— ئايىقىڭىزنىڭ ئاستىغا قاراپ بېقىڭ، دېكا تۇررىپس. شۇ كەچلىكىدىن باشلاپ مېنىڭ يۈرۈكۈم شۇ يەردە قىپ قالدى. ئۇ مەڭگۈ شۇ يەردە سوقىدۇ، تاكى مەن ئۆلگىچە.

ئۇ ماڭا بىر قەدەم تاشلاپ چىرايلىق قوللىرىنى چىقاردى.

— سىز نېمە دەۋاتىسىز جون كارتېر، — دىدى ئۇ ئاستا، — سىز نېمىلەرنى

دەپ كەتتىڭىز؟

— مەن ئىلگىرى قەسەم قىلغان، سىزنىڭ ھازىرقى سالاھىيىتىڭىز بويىچە يېشىل تەنلىكلەرنىڭ ئەسىرى بولۇپ تۇرغان ۋاقىتتا سىزنىڭ ئالدىڭىزدا بۇ گەپلەرنى قىلىپ بۇرۇمەيمەن. سىزنىڭ يىگىرمە كۈندىن بۇيانقى ماڭا بولغان مۇئامىلىڭىز مېنىڭ ئۇ گەپلەرنى قايتا تىلغا ئالماسلىققا قەسەم ئىچكۈزدى. مېنىڭ مەقسىتىم دېكا تۇررىپس، مېنىڭ بارلىقىم، تىنىم ۋە روھىيىتىمنىڭ ھەممىسى سىزگە مەنسۇپ. مەن سىز ئۈچۈن خىزمەت قىلىمەن، سىز ئۈچۈن كۈرەش قىلىمەن، سىز ئۈچۈن ئۈلۈشكە تەييارمەن. مەن پەقەتلا سىزدىن بىر ئىشنى ئۆتۈنمەن، سىز ئۆز ئادەملىرىڭىزنىڭ يېنىغا قايتىپ بېرىشتىن ئاۋۋال، مەيلى ماختاش ياكى ئەيىبلەش بولشىدىن قەتئىينەزەر، مېنىڭ سۆزلىرىمگە ھېچقانداق ئىنكاس قاتۇرماڭ. مەيلى سىز ماڭا نىسبەتەن قانداق ھېسسىياتتا بۇلۇڭ، ھاياجانلىنىشتىن تەسەرگە ئۇچرىمىسۇن ياكى ئۆزگەرمىسۇن. مەن سىز ئۈچۈن نېملا قىلماي، ھەممىسى ئۆزۈمنىڭ شەخسى ئىشى، مۇشۇنداق قىلساملا مەن ئۆزۈمنى چەكسىز خۇشال ھېس قىلىمەن.

— جون كارتېر، مەن سىزنىڭ ئارزۇيىڭىزغا ھۆرمەت قىلىمەن. چۈنكى مەن سىزنىڭ مەقسىتىڭىزنى چۈشىنىمەن. مەن خۇشاللىق بىلەن سىزنىڭ مۇلازىمىتىڭىزنى قوبۇل قىلىمەن، بۇيرۇقىڭىزنى ئاڭلايمەن. ھازىردىن باشلاپ سىزنىڭ سۆزىڭىز مەن ئۈچۈن قانۇن. مەن سىزدىن ئىككى قېتىم ئورۇنسىز ئاغرىندىم. سىزنىڭ ئەپۇ قىلىشىڭىزنى ئۈمىد قىلىمەن.

سولانىڭ كېلىشى بىلەن بىز داۋاملىق سۆزلىشىشكە ئامالسىز قالدۇق. سولانىڭ تۇرقىدىن ناھايىتى ئارامسىزلىنىۋاتقانلىقى چىقىپ تۇراتتى. بۇرۇنقى ئېغىر بېسىق ھالىتىدىن ئەسەرمۇ يوق ئىدى.

— ئۆلگۈر ساركوجا تەل خاجاسنىڭ ھۇزۇرىغا بېرىپتۇ، — دىدى ئۇ، — مەيداندىكىلەردىن ئاڭلىشىمچە ئىككىڭلارنىڭ ھايات قىلىشىدىن ئۈمىد قالمىغاندەك قىلىدۇ.

— ئۇلار نېمە دەيدۇ؟ — سورىدى دېكا تۇررىس.

— ئۇلارنىڭ دېيىشىچە يىلدا پەقەت بىر قېتىم ئۆتكۈزۈلىدىغان مۇسابىقىدە ھەممە ئادەم يىغىلغان بەيگە مەيدانىدا سىلەرنى يېكاروغا تاشلاپ بەرگۈدەك (ئىنتايىن ۋەھشىي ئىت).

— سولا، — دېدىم مەن، — سىز گەرچە ساكلىق بولسىڭىزمۇ بىزگە ئوخشاشلا بۇنداق رەھىمسىزلىكتىن نەپرەتلىنىسىز. سىز بىز بىلەن بىللە قېچىپ كېتىشكە ئەڭ چوڭ تىرىشچانلىق كۆرسىتىشنى خالامسىز؟ مەن ئىشىنىمەن، دېكا تۇررىسنىڭ خەلقى چوقۇم سىزنى قارشى ئالىدۇ. سىزگە ئىللىق مۇئامىلە قىلىدۇ، سىزنى سۆيىدۇ. تەقدىرىڭىز بۇيەردىكىدىن كۆپ ياخشى بولىدۇ.

— توغرا، — دېدى دېكا تۇررىس، — سولا، بىز بىلەن بىللە كېتىڭ. خىرئاندا سىزنىڭ كەلگۈسىڭىز بۇيەردىن كۆپ ياخشى بولىدۇ. مەن سىزگە ۋەدە بېرىمەن، سىز بىز بىلەن بىللە ياشايسىز، كۈتكەن مۇھەببىتىڭىزگە ئېرىشەلەيسىز. سىزنىڭ خەلقىڭىز بۇنداق بولۇشقا ھەرگىز يول قويمىدۇ. سولا، بىللە كىتىڭ. بىز سىزنى ئېلىپ كىتىمىز. ئەگەر ئۇلار سىزنىڭ بىزنىڭ قىچشىمىزغا ياردەم قىلغانلىقىڭىزنى بىلىپ قالىدىغان بولسا ئاقۋىتىنى تەسەۋۋۇر قىلماق تەس. بىزگە ئايان، سىز بىزنىڭ قىچشىمىزنى تۇسمايسىز. بىز سىزنى باشلاپ قۇياش نۇرىغا، شادلىققا، ئىللىقلىققا تولغان دۇنيا ئېلىپ كىتىمىز. ئۇ يەردە سىز مۇھەببەتنىڭ، ھېسداشلىقنىڭ، مەنەتدارلىقنىڭ نېمىلىكىنى چۈشىنىسىز. ماقۇل دەڭ. سولا.

— جەنۇبتىن خىرئانغا تۇتىشىدىغان دەريا يولىنىڭ كەڭلىكى ئەللىك ئىنگىلىز مىلى كېلىدۇ، — دېدى سولا ئۆزىگە سۆزلەۋاتقاندەك، — تېز چاپىدىغان بىر ئات بۇ يەردىن ئۈچ سائەتتە ئۆتۈپ بولىدۇ. ئۇ يەردىن خىرئانغا بېرىش ئۈچۈن يەنە بەش يۈز ئىنگىلىز مىلى ئارلىق بار. يول ئۈستىدە ئادەم ئىنتايىن شالاڭ. ئۇلار بايقاپلا قالسا قوغلاپ كېلىشىدۇ. ۋاقىتنىچە دەرەخلەرنىڭ ئارىسىغا يوشۇرۇنۇلساق بولىدۇ. شۇنداقتمۇ قېچىپ كېتىش مۇمكىنچىلىكى ناھايىتى كىچىك. چۈنكى ئۇلار خىرئاننىڭ دەرۋازىسىغىچە

قوغلاپ كېلىشىدۇ . ھەرگىز رەھىم قىلمايدۇ. سىلەر ئۇلارنى تېخى تولۇق چۈشەنمەيسىلەر .
 — خىرىئانغا بارىدىغان باشقا يول يوقمۇ؟ — دەپ سورىدىم مەن ، — دېكا
 تۇرۇپس، سىز بىز ماڭىدىغان يولنىڭ بىر پارچە خەرىتىسىنى سىزىپ بېرەلمەيسىز؟
 — بولىدۇ، — دېدى تۇرۇپس .

ئاندىن چېچىدىن ناھايىتى چوڭ بىر پارچە ئالماسىنى ئېلىپ مەر - مەر تاشتىن
 ياسالغان پولغا مەن بىرىنچى قېتىم كۆرۈۋاتقان بارسومنىڭ خەرىتىسىنى سىزىپ چىقتى .
 خەرىتە ئوڭ - سولغا، تىك - توغرا سىزىلغان سىزىقچىلار بىلەن تولغان بولۇپ، بەزىلىرى
 ئۆزئارا پاراللېل ، بەزىلىرى بىرلىشىپ يوغان چەمبەرلەرگە تۇتىشاتتى. ئۇنىڭ
 چۈشەندۈرۈشىچە سىزىقچىلار دەريا يولىغا، چەمبەرلەر شەھەرلەرگە ۋەكىللىك قىلىدىكەن .
 خەرىتىدىكى غەرب - جەنۇپ تەرەپتىكى يىراقتا تۇرغان شەھەر دەل خىرىئان ئىكەن .
 بىزنىڭ ئەتراپىمىزدا نۇرغۇن شەھەر بار بولۇپ تۇرۇپس ئۇ يەرگە بېرىشنىڭ ئانچە مۇۋاپىق
 بولمايدىغانلىقىنى ئېيتىپ ئۆتتى . چۈنكى ھەممىلا شەھەر خىرىئاننىڭ دوستلىرى
 ئەمەسكەن .

ئاي نۇرى ئۆي ئىچىنى يورۇتۇپ تۇراتتى . مەن خەرىتىنى ئىنچىكە كۆزەتكەندىن
 كىيىن يىراق شىمال تەرەپتىكى بىر دەريا يولىنى تاپتىم . ئومۇ ئوخشاشلا خىرىئانغا
 تۇتىشاتتى .

— ئەجىبا، بۇ دەريا يولى خىرىئانغا تۇتاشمامدۇ؟ — سورىدىم مەن .
 — شۇنداق، تۇنىشىدۇ، — دېدى تۇرۇپس جاۋاب بېرىپ، — ئەمما ئۇ
 بىزدىن ئىككى يۈز ئىنگىلىز مىلى يىراقلىقتا . ساڭ شەھەرگە كېلىش يولىدا بىز بۇ يەردىن
 ئۆتكەن .

— ئۇلار بىزنىڭ بۇ يولنى تاللىغىنىمىزنى خىيالىغىمۇ كەلتۈرمەيدۇ . مېنىڭچە بىز
 مۇشۇ دەريا يولىدىن ماڭايلى .

سولا مىنىڭ پىكرىمگە قوشۇلدى . بىز بۈگۈن كەچتىلا بۇ يەردىن كېتىشكە
 كېلىشتۇق . ئەمەلىيەتتە مەن پەقەت ئۆزۈمنىڭ ئېتىنى تاپالساملا ئېگەرنى ئارتىپ يولغا

چىقلايتتۇق. سولا بىر ئاتنى، مەن تۇررىپس بىلەن بىر ئاتنى مىنسەك بولاتتى. ئاتلار ئىككى كۈندە پۈتكۈل مۇساپىنى بېسىپ بولالمىغاچقا بىز يەنە يېتەرلىك يېمەكلىك ۋە ئىچىملىك ئېلىۋېلىشىمىز كېرەك ئىدى.

مەن سولاغا دېكا تۇررىپىنى باشلاپ ئادەم ئاز كوچا بىلەن مېڭىپ شەھەرنىڭ جەنۇبىدا مېنى ساقلىشىنى، ئۆزۈمنىڭ ئاتلارنى ئېلىپ دەرھال كەينىدىن يىتىپ بارىدىغانلىقىمنى ئورۇنلاشتۇردۇم. ئۇلار نەرسە كېرەكلەرنى يىغىشتۇرۇپ تەييارلىق قىلىۋاتقان چاغدا مەن بىنادىن چۈشۈپ ئارقا ھويلىغا كەلدىم.

ئاتلار بۇرۇنقىدەك ئۇخلاشتىن ئاۋۋال ئارامسىزلىنىپ ئۇپاتى - بۇياققا ماڭماقتا ئىدى. بىر توپ ئات ۋە سىتېر بىنانىڭ كۆلەڭگىسىدە نۇراتتى. سىتېر تۇرۇپ - تۇرۇپ غەلىتە پۇشقۇرۇپ قۇباتتى. ئاتلارمۇ ماسلىشىپ چىرقىراق ئاۋاز چىقىراتتى. بۇ ھايۋانلار مانا مۇشۇنداق ئارام تاپالماي ئۈمۈرنى ئۆتكۈزەتتى. مەيداندا ئادەم ئازلىغاندا ئۇلار ئاستا جىمىپ قالدى. ئەمما مېنىڭ ھىدىمنى پۇرىغاندا يەنە ئارامسىزلىنىپ، قورقۇنۇچلۇق ئاۋاز تېخىمۇ ئەۋجىگە چىقىشقا باشلىدى. كەچلىكى يالغۇز بۇلارنىڭ يېنىغا كىرىش ناھايىتى خەتەرلىك بولۇپ، بىر تەرەپتىن بارغانسېرى يۇقىرىلاۋاتقان ئاۋاز يېقىن ئەتراپتىكى رېتسارلارنى چۈچۈتۈپ قوبۇشى، يەنە بىر تەرەپتىن بەزى شاش ئاتلار كىچىككەنە سەۋەب ياكى ھېچقانداق سەۋەبسىزلا ماڭا ھۇجۇم قىلىشى مۇمكىن ئىدى.

مەخپىي ۋە تېز ھەرىكەت قىلىش تەلەپ قىلىنىدىغان بۇنداق كېچىدە بۇ ھايۋانلارنىڭ ئاچچىقىنى كەلتۈرۈپ قويۇشنى خالىمىدىم. مەن بىنا تېمىغا چىڭ چاپلىشىپ بىنانىڭ كۆلەڭگىسىدە ئەتراپىمدىكى تامنىڭ تۆشۈكى ياكى دېرىزىدىن سىرتقا سەكرەشكە ھەر ۋاقىت تەييار تۇردۇم. شۇنداق قىلىپ تىمسىقلاپ يۈرۈپ ئارقا ھويلىنىڭ چوڭ كوچىغا تۇتىشىدىغان ئىشىكىگە قاراپ يۆتكەلدىم. ھەر بىر قەدىمىدە ئېھتىيات قىلىپ سىتېرلارنى ئۈرۈكۈتۈپىتىشتىن قاتتىق ھەزەر ئەيلەدىم. مەن باشتا ئۆزۈمنىڭ ئىككى ئېتىنى ئاستا چاقىردىم. شەپقەتلىك تەڭرىم، ساڭا كۆپ تەشەككۈر. سەن مېنىڭ ھەم گاس ھەم گاچا ھايۋانلارنى ماڭا سادىقلىق بىلەن خىزمەت ئىشلىشىگە مايىل قىلىشىمغا

بار يۆلەكتە بولدۇڭ. شۇ چاغدا مەن ھويلىنىڭ يەنە بىر بېشىدا ئىككى كېلەڭسىز مەخلۇقنىڭ تەكشى بولمىغان گۆشلۈك گەۋدىسىنى سۆرەپ مەن تەرەپكە كېلىۋاتقانلىقىنى بايقىدىم.

ئۇلار ماڭا يېقىنلىشىپ بۇرنىنى سوزۇپ مەن دائىم يېنىمدا ئېلىپ يۈرىدىغان نەرسە - كېرەكلەرنى پۇراشقا باشلىدى. مەن ئېھتىيات بىلەن دەرۋازىنى ئېچىپ بۇ ئىككى گىگانىت مەخلۇقنى سىرتقا چىقاردىم. كەينىدىنلا ئۆزۈممۇ سۇغۇرلۇپ چىقىپ دەرۋازىنى تاقىدىم.

مەن ئاتنى ئىگەرمەيلا بىنالارنىڭ كۆلەڭگىسىنى بويلاپ ئادەم ناھايىتى ئاز ئۆتىدىغان بىر كىچىك يولغا چىقىپ تۇرۇپسۇن بىلەن كۆرۈشىدىغان نۇقتىغا قاراپ ئۇچقاندەك يۈرۈپ كەتتىم. يولدا خۇددى ئەراۋاتەك ئون - تۈنسىز ئوغرىلۇقچە مېڭىپ شەھەر سىرتىدىكى تەكشلىكنى كۆرگەندىلا يېنىك تىنىدىم. مەن دېكا تۇرۇپس بىلەن سولانىڭ نازارەت دائىرىسىدىن ئاسانلا ئايرىلىپ كېلىشكەن جايغا تېزلا يېتىپ بارالايدىغانلىقىغا ئىشىنەتتىم. ئىككى گىگانىت ئاتنى يېتىلۋالغانلىقىم ئۈچۈن نۇقتىغا بېرىپ بولۇشۇم ئۈنچىلىك ئاسانغا توختىمىدى. رېتسارلار كۈن ئولتۇرغاندىن كىيىن ئادەتتە شەھەر سىرتىغا چىقمايتتى. ئاتلىق خېلى ئۇزاق ماڭغانى ھېسابقا ئالمىغاندا شەھەر ئەتراپىدا بارغۇدەك يەرمۇ يوق ئىدى.

مەن ئۇچرىشىش نۇقتىسىغا بىخەتەر يېتىپ باردىم. ئەپسۇس، دېكا تۇرۇپس بىلەن سولا بۇ يەردە يوق ئىدى. مەن ئاتنى يېتىلەپ بىر بىنانىڭ دەرۋازىسىغا كەلدىم. «بەلكىم ماڭاي دەپ تۇرغاندا ئۇلار بىلەن بىللە تۇرۇۋاتقان ئاياللار كېلىپ قىلىپ سولانى گەپكە تۇتقان بولسا مېڭىش ۋاقتى كىچىككەن بولسا كېرەك» دەپ پەرەز قىلىپ ئۇلارنىڭ كىچىكشىدىن ئانچە ئەمدىدە قىلمىدىم. شۇنداق بولسىمۇ بىر سائەت، كەينىدىن يەنە يېرىم سائەت ئۆتكەن بولسىمۇ ئۇلارنىڭ قارىسى كۆرۈنمىدى. مەن ئازراق ئارامسىزلىنىشقا باشلىدىم. تۇيۇقسىز جىمجىتلىقنى بىر توپ ئادەمنىڭ ۋاراڭ - چۇرۇڭلىرى بۇزۇپ تاشلىدى. مەن ئۇلارنىڭ ھەرگىزمۇ ئەركىنلىك ئۈچۈن قېچىپ چىقىۋاتقان ئادەملەر

ئەمەسلىكىنى پەرز قىلىپ ئۆلگۈردۈم. ئۇزاق ئۆتمەي ئۇلار يېقىنلىشىپ كەلدى. مەن دەۋازىنىڭ كۆلەڭگىسىدىن سىرتقا قاراپ ئون نەچچە ئاتلىق رىتسارنىڭ چاپتۇرۇپ كېلىۋاتقانلىقىنى كۆردۈم ھەم ئۇلارنىڭ بىرنەچچە ئېغىز سۆزىنى ئاڭلاپلا پۈتۈن بەدىنىم تىترەپ ئىسسىق قان مېڭەمگە تەپتى.

— ئۇلار چوقۇم شەھەر سىرتىدا ئۇچراشماقچى بولغان بولۇشى مۇمكىن. شۇڭا ... ئۇلار ئالدىراپ ئۆتۈپ كەتتى. پەقەت مۇشۇ سۆزلەرنىلا ئاڭلىيالىغان بولساممۇ نېمە ئىش بولغانلىقىنى بىلمەك ئانچە تەس ئەمەس ئىدى. ناھايىتى ئىنقىكى، بىزنىڭ قېچىش پىلانىمىز سىزىلىپ قالغان، شۇڭا بۇ بىر توپ رىتسار مېنى قوغلاپ چىققان. دېمەك ھازىردىن باشلاپ بىزنىڭ قېچىش پۇرسىتىمىز تېخىمۇ ئازلاپ كەتتى دېگەن گەپ.

مېنىڭ ئەمدىكى ئىشىم قاراۋۇللارنىڭ ئالدىدىن ئوغرىلۇقچە ئۆتۈپ دېكا تۇرۇپسىنىڭ يېنىغا بېرىپ ھەقىقى ئەھۋالنى بىلىش. ئەمما پۈتۈن شەھەردە بىزنىڭ قاچقانلىقىمىز توغرىلىق خەۋەر پۇر كەتتى. شۇڭا ئىككى ئاتنى بىللە ئېلىپ بېرىشىم ئۈنچىلىك ئاسانغا چۈشمەيتتى.

تۇيۇقسىز كاللامدىن بىر ئوي كەچتى. قەدىمى ماركىلارنىڭ بىنا قۇرلۇش ئۇسلۇبىغا بولغان چۈشەنچەمگە ئاساسلانغاندا ھەر بىر ھويلىنىڭ ئوتتۇرىسىدا پەسرەك جايلاشتۇرۇلغان يەنە بىر ئىچكى ھويلا بار ئىدى. مەن بىر تەرەپتىن قاراڭغۇ ئۆيدە تىمىسقىلاپ ئالغا ئىلگىرلىسەم يەنە بىر تەرەپتىن ئاتلارنى ماڭا ئەگىشىشكە چاقىراتتىم. ئۇلارغا نىسبەتەن ھەممە ئىشىكتىن قىستىلىپ ئۆتۈش ھەقىقەتەن قىيىنغا توختىدى. ياخشى يېرى قۇرلۇشلارنىڭ كۈلۈمى چوڭ بولغاچقا ئاتلار قىستىشىپ ئۆتسىمۇ قىسىلىپ قالمايتتى. مۇشۇنداق قىلىپ بىز ئىچكى ھويلىغا كەلدۇق. بۇ ھويلىنىڭ تىگىمۇ يىپىنچا ئۆسۈملۈككە ئوخشاش ئۆسۈملۈك ئۈسۈپ كېتىپتۇ. مەن ئاتلارنى تۇرالغۇسىغا ئاپىرىپ قويۇشتىن ئىلگىرى ئۇلار بۇيەردىكى ئۆسۈملۈكلەرنى ئوزۇقلۇق قىلىپ بىمالال ياشىيالايتتى. ئۇلار بۇ يەردە باشقا ھەرقانداق يەردىكىگە ئوخشاش تىنچ ، خاتىرجەم بولالايدۇ. ئۇلارنىڭ بايقىلىپ قىلىش ئېھتىماللىقىمۇ ناھايىتى كىچىك. چۈنكى بۇ بىنالاردا

پات - پات پەيدا بولۇپ قالدىغان ئادەمسىمان مايۇن يېشىل تەنلىكلەرنى قاتتىق ساراسىمگە سىلۋەتكەنلىكتىن ئۇلار شەھەرنىڭ چەت ياقىدىكى بىنالارغا كىرىشنى ئانچە خالاپ كەتمەيتتى.

مەن ئېگەرنى يېشىۋېلىپ بايا بىز كىرگەن ھويلىنىڭ ئارقا ئىشىكىنىڭ كەينىگە يوشۇرۇپ قويدۇم. ئاندىن ئاتلارنىڭ چۆلۈۋىرىنى يېشىۋەتتىم. ئارقىدىنلا ھويلىنى ئۇچقاندەك كېسىپ ئۆتۈپ، ھويلىنىڭ يەنە بىر تەرىپىدىكى بىنانىڭ كەينىگە ئۆتتۈم. بۇ قۇرۇلۇشنىمۇ كېسىپ ئۆتۈپ يەنە بىر چوڭ كوچىغا چىقتىم. مەن قۇرۇلۇشلارنىڭ ئىشىكى ئالدىدا ئۆزۈمنى دالىغا ئېلىپ بىرەر ئادەمنىڭ بۇ ياققا كەلمىگەنلىكىگە جەزم قىلغاندىن كىيىن چوڭ كوچىنى كېسىپ ئۆتۈپ بىرىنچى چوڭ دەرۋازىدىن كىرىپ يەنە بىر ھويلىغا كەلدىم. ئاخىرىدا بىخەتەر ھالدا دېكا تۇرىپىلارنىڭ تۇرالغۇسىنىڭ كەينى ھويلىسىغا يېتىپ كەلدىم.

مەن بۇ يەردە جەڭ ئاتلىرىنى كۆرەلەيتتىم. ئۇلارنىڭ ئىگىلىرى يېنىدىكى بىنادا تۇراتتى. ئەگەر بىناغا كىرسەم چوقۇم رېتسارلار بىلەن ئۇچرۇشۇپ قىلىشىم مۇمكىن ئىدى. بەختكە يارىشا دېكا تۇرىپىنىڭ تۇرالغۇسىغا كىرىشكە يەنە بىر ئامال تېپىلدى. مەن بۇرۇن ئەزەلدىن بۇ نۇقتىدىن بىنالارنى كۆزەتمىگەن. شۇڭا ئالدى بىلەن ئۇلار تۇرىۋاتقان قەۋەتنى مۇقۇملاشتۇرۇۋالغاندىن كىيىن كۈچ ۋە چاققانلىققا تايىنىپ يۇقىرىغا بىرلا سەكرەپ ئىككىنچى قەۋەتنىڭ دېرىزە تەكچىسىنى تۇتۇۋالدىم. مېنىڭچە بۇ ئۇلارنىڭ ئارقا ئۆيى ئىدى. ئۆيگە ئۆمۈلەپ كىرگەندىن كىيىن ئاۋاز چىقارماي ئالدىنقى ئۆينىڭ ئىشىكىگە يېقىنلاشتىم. ئىشىكى ئەمدى ئاچاي دېيىشىمگە بىر ئاۋازنى ئاڭلاپ ئىچىدە ئادەم بارلىقىنى بىلدىم.

مەن يېنىكلىك بىلەن باستۇرۇپ كىرمەي ئىشىك تۈۋىدە تۇرۇپ ئىچىدە گەپ قىلىۋاتقان ئادەمنىڭ تۇرىپى ياكى ئەمەسلىكىنى ، كىرسەم بىخەتەر بولىدىغان - بولمايدىغانلىقىنى بىلىپ باقماقچى بولدۇم. ئىچىدە بىر ئەر كىشىنىڭ تۈۋەن ئاۋازدا سۆزلىشىۋاتقان ئاۋازى ئاڭلىنىپ تۇراتتى. ھېلىمۇ ياخشى مەن مۇشۇنداق ئېھتىيات

تەدبىرىنى قوللانغان ئىكەنمەن. ئاخىرى ئۇلارنىڭ مەقسىتىنى چۈشەندىم. بۇ سۆزلەر شۈبھىسىزكى ماڭا بېرىلگەن سىگنال بولدى. گەپ قىلىۋاتقىنى بىر سەردار بولۇپ تۆت نەپەر رىتسارغا بۇيرۇق قىلىۋاتاتتى.

— ئۇ ئۇلارنىڭ ئۇچرىشىدىغان نۇقتىغا كەلمىگەنلىكىنى كۆرسە چوقۇم قايتىپ كېلىدۇ ، — دەيتتى ئۇ ، — ئۇ بۇ ئۆيگە كىرگەن ھامان سىلەر دەرھال باستۇرۇپ بېرىپ ئۇنىڭ قوراللىق تارتىۋېلىڭلار. ئەگەر ئۇلار كىرۋاتتىن ئېلىپ كەلگەن خەۋەر ئىشەنچلىك بولسا سىلەر نەچچىڭلار ياخشى ماسلىشىڭلار. ئۇنى چىڭ باغلىغاندىن كىيىن خان ھۇزۇرىغا ئېلىپ بېرىپ كىشىن بىلەن مەھكەم باغلاڭلار. بۇنداق بولغاندا تەل خاجاس سوراق قىلغاندا ئۇ يەنە قىچىشقا ئورۇنلمايدۇ . ئۇنىڭ ھەرقانداق ئادەم بىلەن سۆزلىشىشىگە رۇخسەت يوق. ئۇ قايتىپ كېلىشتىن بۇرۇن ھەرقانداق ئادەمنىڭ بۇ ئۆيگە كىرىشىگە رۇخسەت يوق. ئۇ قىز ئەمدى قايتىپ كېلەلمەيدۇ ، چۈنكى ئۇ تەل خاجاسنىڭ قۇچىقىغا كىرىشكە تەييارلانماقتا. ئۇنىڭ بارلىق ئۇرۇق - تۇغقانلىرى ئۇنىڭغا ئىچ ئاغرىتىسۇن. ئەمما تەل خاجاس ئۇنىڭغا ھەرگىز ئىچ ئاغرىتمايدۇ. ئۇلۇغ ساركوجا بۈگۈن كىشىنى ھەيران قالدۇردىغان چوڭ ئىشتىن بىرنى قىلدى. مەن كەتتىم، ئەگەر سىلەر ئۇنى تۇنالمىساڭلار، ئېھتىيات قىلىڭلار، مەن سىلەرنىڭ جەسىدىڭلارنى دەھشەتلىك يىس دەرباسىغا تاشلاشقا بۇيرۇق قىلىمەن.

ئون يەتتىنچى باب

بۆرىدىن قۇتۇلۇپ يولۋاسقا تۇتۇلۇش

سۆزلەۋاتقان ئاقساقال سۆزىنى تۈگۈتۈپ بۇرۇلۇپ ئۆيىدىن چىقىپ كەتمەكچى بولدى. مەن دەل ئۇ ئۆتۈندىغان ئىشكىنىڭ يېنىدا تۇراتتىم. يەنە ساقلاپ تۇرىۋېرىشنىڭ ئورنى قالمىغان ئىدى. مەن قورقۇنۇپ ئىچىدە ئەسلىدىكى يولۇم بىلەن ئۇن - تىنىسىز

ھويلىغا قايتىپ كەلدىم ھەم دەرھال ھەرىكەت قوللىنىش قارارىغا كەلدىم. ھويلىدىن ۋە چوڭ كوچىدىن ئۆتۈپ ناھايىتى تېزلا تەل خاجاسنىڭ ئارقا قورۇسىغا يىتىپ كەلدىم. پەس قەۋەتلەردىكى چىراغ ئوتى كۆرۈنۈپ تۇرغان ئۆيلەر ماڭا قايسى تەرەپتىن مېڭىشىنى ئېيتىپ بېرىۋاتاتتى. مەن دېرىزە ئالدىغا كېلىپ ئىچىگە قاراپلا بۇ يەرگە ئويلىغىنىمدەك ئۇنداق ئاسان كىرگىلى بولمايدىغانلىقىنى پەملىدىم. چۈنكى ھويلا بىلەن تۇتاش ئارقا ئۆيلەرنىڭ ھەممىسى رىتسار ۋە ئاياللار بىلەن توشۇپ كەتكەن ئىكەن. مەن يۇقىرىغا قاراپ ئۈچىنچى قەۋەتتە چىراغ يورۇقى يوقلىقىنى بايقىدىم ھەم شۇ يەردىن بىناغا كىرىشىنى قارار قىلدىم. مەن ئۈچۈن يۇقىرىدىكى دېرىزىگە چىقىش كۆزنى يۇمۇپ ئاچقانچىلىكلا ئىش ئىدى. شۇڭا ناھايىتى تېزلا ئۈچىنچى قەۋەتنىڭ دېرىزىسىدىن ئۆمۈلەپ بىر ئۆيگە كىردىم. بەختكە يارىشا بۇ يەردە ئادەم يوق ئىكەن. تىمسىقلاپ يۈرۈپ كاردورغا چىقتىم ھەم ئالدىمدا چىراغ يورۇپ تۇرغانلىقىنى كۆردۈم.

مەن بىر يۇمىلاق تۈشۈككە يېقىنلاشقان ۋاقىتىمدا بۇنىڭ ناھايىتى چوڭ بىر زالىنىڭ كىرىش ئېغىزى ئىكەنلىكىنى بىلدىم. زال توسالغۇسىز ئېگىزلەپ تاكى بىنانىڭ يۇمىلاق ئۈگىزىگىچە تۇتىشىدىكەن. زالىنىڭ ئىچىدە نۇرغۇن رىتسارلار، ئاقساقاللار ۋە ئاياللار قىستىلىشىپ تۇراتتى. ئۆينىڭ بىر تەرىپىدە غايەت زور كۆتۈرۈلۈپ تۇرغان مۇنبەر بولۇپ ئۈستىدە مەن ئۆمرۈمدە كۆرگەن ئەڭ ۋەھشىي، ئەڭ سەت بىر ئەبلەخ زوڭزىيىپ ئولتۇراتتى. ئۇ ئەبلەخنىڭ ھازىرلا چاچراپ چىقىپ كىتىدىغاندەك كۆزلىرىدىن سوغۇق نۇر چاچرايتتى، ياۋايى يىرتقۇچىنىڭكىدەك ھىڭگان چىشلىرىدىن تارتىپ ھەر بىر تال تىرنىقىغىچە ياۋۇزلۇق، ئۆچمەنلىك تۆكۈلۈپ تۇراتتى. قىسقىسى، يېشىل تەنلىك ماركىلىقلاردا بار بولغان ۋەھشىيلىك، شەپقەتسىزلىك ۋە قەبەھلىك بۇ خۇمپەرنىڭ جىسمىدا تولۇپ - تېشىپ تۇراتتى. كۆپ يىلدىن بىرى ھاۋايى ھەۋەسكە بېرىلگەنلىكىدىن پۈتكۈل جىسمى خۇنۇكلىشىپ يوقۇرقى ئالاھىدىلىكلەر ئونىڭ جىسمىدا تېخىمۇ روشەن ئىپادىلىنىپ تۇراتتى، ئۇنى تېخىمۇ شەرمەندىلەرچە كۆرسۈتەتتى. ئۇنىڭ چىرايىدا ئالىيجانابلىق ۋە ئىززەت - ئابروي دېگەنلەردىن قىلچىلىكىمۇ ئەسەر يوق ئىدى. مۇنبەرنى

قاپلاپ تۇرغان يوغان گەۋدسى كېلەڭسىز سەككىز ئاياققا ئوخشايتتى. ئالتە قولى ئادەمنى قورقۇنچ ھەم ۋەھىمگە سالاتتى.

دېكا تۇررىس بىلەن سولا ئۇنىڭ ئالدىدا ئۆرە تۇراتتى. تەل خاجاسنىڭ بۆرتۈپ چىققان يوغان كۆزلىرى دېكا تۇررىسنىڭ كېلىشكەن فىگورىسىغا ئاچكۆزلۈك بىلەن تىكىلگەن ئىدى. بۇ مەنزىرىنى كۆرۈپ قانلىرىم قايناپ كەتتى. تۇررىسنىڭ بىرنەرسە دەۋاتقانلىقىنىلا كۆرۈلدىم، ئەمما ئاڭلىيالمىدىم. تەل خاجاسنىڭ نېمە دەپ كۆلدۇرلاۋاتقانلىقىنىمۇ پەرق ئەتكىلى بولمىدى. تۇررىس ئۇنىڭ ئالدىدا قەددىنى تىك تۇتۇپ بېشىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ تۇراتتى. گەرچە ئۇلاردىن يىراقتا بولساممۇ ئۇنىڭ مەڭسىتمەسلىك نەزىرى بىلەن تەل خاجاسقا قاراپ تۇرغانلىقىنى ئېنىق كۆرگىلى بولاتتى. ئۇ قىياپىتىنى قىلچىلىك ئۆزگەرتىمگەن بولۇپ يۈزىدە تەل خاجاسنى كەمستىش ۋە مەسخىرە قىلىش ئالامەتلىرى جىلۋە قىلاتتى. ئۇنىڭ بېشىدىن ئايىقىغىچە ھەممە يېرى خىرىئان پادىشاھى پەخىرلىنىشكە ئەرزىيدىغان مەلىكە ئىكەنلىكىنى نامايان قىلىپ تۇراتتى. ئەتراپتىكى كېلەڭسىز مەخلۇقلارنىڭ ئىچىدە ئۇنىڭ گەۋدسى شۇنچە ئاجىز، شۇنچە كىچىك كۆرۈنىمۇ ئەمما تۇررىسنىڭ ھازىرقى لاناپىتى ئالدىدا قالغانلارنىڭ ھەممىسى ھېچنېمىگە ئەرزىمەيتتى. بۇ ئادەملەر ئىچىدە ئۇنىڭ ئوبرازى ھەممىدىن بۈيۈك كۆرۈنەتتى. ئىشىنىمەنكى، يېشىل تەنلىكلەر بۇ نۇقتىنى چوقۇم ھېس قىلىشتى.

بۇ چاغدا تەل خاجاس مەھبۇسلار قېلىپ قالغانلارنىڭ چىقىپ كېتىشىنى ئىشارەت قىلدى. ئۆيىدىكى رىتسار، ئاقساقال ۋە ئاياللار ئاستا - ئاستا ئەتراپتىكى ئۆيلىرىگە كىرىپ كېتىشتى. ساك پادىشاھنىڭ ئالدىدا تۇررىس بىلەن سولا قېلىپ قالدى. پەقەت بىر ئاقساقال كېچىكىپەرەك ئايرىلدى. مەن ئۇنىڭ چوڭ تاش تۈۋرۈكنىڭ كەينىدە ئۆزىنى دالدىغا ئېلىپ شەمشىرنىڭ سېپىنى تۇتۇپ قويۇۋاتقانلىقىنى كۆردۈم. سوغۇق كۆزلىرى چوڭقۇر ئۆچمەنلىك بىلەن تەل خاجاسقا تىكىلگەن ئىدى. ئۇ دەل تارس تاركاس بولۇپ ئۇنىڭ چىرايىدىكى بىر قاراشتىنلا ھېس قىلىۋېلىشقا بولىدىغان ئەسەبىي ئۆچمەنلىكنىڭ ئالامەتلىرى تەسئە ئېچىلىدىغان كىتابقا ئوخشاش ھەممىنى ئاشكارىلاپ تۇراتتى. ئېنىقكى

، ئۇ ھازىر قىرىق يىل ئىلگىرى بۇ ئەبلەخنىڭ ئالدىدا تۇرغان يەنە بىر ئايالىنى ئويلاۋاتاتتى.

تارس تاركاس ئاخىرى زالدىن چىقىپ كەتتى. ئۇ ئۆز قىزىنى ئۆزى ئەڭ ئۆچ كۆرۈدىغان دۈشمىنىڭ قولىغا تاشلاپ قويغانلىقىنى ھەرگىز بىلمەيتتى. دەل شۇ ۋاقىتتا، مۇمكىن بولسا مەن ئۇنىڭ قۇلىقىغا بىر ئېغىز گەپ قىلساملا ئۇنداقتا تەل خاجاسنىڭ ھۆكۈمرانلىقى ئاخىرلاشتى، دېيىشكە بولاتتى.

تەل خاجاس ئورنىدىن تۇردى. مەن ئۇنىڭ نېمە قىلماقچى بولغانلىقىنى پەرەز قىلىپ ئۈلگۈردۈم ھەم تېزلىك بىلەن ئايلانما پەلەمپەينى بويلاپ تۆۋەنگە چۈشتۈم. ھېچكىم ماڭا توسقۇنلۇق قىلمىدى. مەن يوشۇرۇنچە ئاساسلىق ئۆيگە كەلدىم ھەم تارس تاركاس بايا كەتكەن تاش تۈۋرۈكنىڭ كەينىگە يوشۇرۇندۇم. تەل خاجاس سۆزلەۋاتاتتى.

— خىرىئان مەلىكىسى، مەن ساڭا قىلچىلىك زىيان يەتكۈزۈمەي ئادەملىرىڭگە قايتۇرۇپ بەرسەم جىق پۇلغا ۋە مال - دۇنياغا ئېرىشىمەن. ئەمما، سېنىڭ چىرايلىق يۈزلىرىڭنىڭ ئازابىتىن ئۆزگەرگەنلىكىنى كۆرۈشنى ھەممىدىن بەك خالايمەن. ساڭا ئېيتسام، بۇنداق قىيىنلاش ناھايىتى ئۇزاق داۋاملىشىدۇ. ئون كۈنلۈك شاد - خۇراملىق مېنىڭ سىلەرنىڭ ئىرقىڭلارغا بولغان قىزغىن مۇھەببىتىمنى ئىپادىلەشكە يەتمەيدۇ. مەن سېنىڭ ئۆلگەن چاغدىكى قورقۇنۇچلۇق ھالىتىڭنى سىلەر قىزىل تەنلىكلەرنىڭ ئەۋلادىمۇ - ئەۋلاد ئېسىدىن چىقمايدىغان قاباھەتلىك چۈشكە ئايلاندۇرۇۋىتىمەن. سىلەرنىڭ ئاناڭلار قاپقاراڭغۇ كېچىدە يېشىل تەنلىكلەرنىڭ دەھشەتلىك ئۆچ ئېلىش جەريانىنى بالىلىرىغا سۆزلەپ بەرگەن چاغدا، تەل خاجاسنىڭ كۈچ قۇدرىتىنى، ئۆچمەنلىكىنى ۋە دەھشەتلىكلىكىنى ئۇلارغا ئېيتىپ بەرگەن چاغدا بالىلىرىڭلار قورققىنىدىن ئېلىشىپ قالدۇ. ئەمما، سېنى قىيىنلاشتىن ئاۋۋال ، سەن ماڭا بىر سائەت مەنسۇپ. بۇ خەۋەرمۇ خىرىئاننىڭ پادىشاھىغا، سېنىڭ داداڭ تاردوس مورسنىڭ قولىغا يېتىپ بارسا ئۇلار ئازابلانغىنىدىن يەردە يۇمىلاپ كېتىدۇ. سېنى قىيىنلاشتىن ئەتىگە قالدۇرمىەن، بۈگۈن كېچە سەن تەل خاجاسنىڭ، بۇياققا كەل.

ئۇ مۇنبەردىن سەكرەپ چۈشۈپ قوپاللىق بىلەن تۇررىپسىنىڭ بىلىكىنى تۇتتى. ئەمما ئۇ ئەمدىلا تۇررىپسىغا تىگىشىگە مەن ئۇلارنىڭ ئوتتۇرىسىغا سەكرەپ باردىم. ئوڭ قولۇمدا ئۆتكۈر خەنجەر پارقراپ تۇراتتى. ئەسلى ئۇ ئېنىق كۆرۈپ ئۆلگۈرگىچە خەنجەرنى كۆكرىكىگە تىقۇتىشىنى ئويلىغان بولساممۇ، بىراق خەنجەرنى كۆتۈرگەن چېغىمدا تارس تاركاس يادىمغا يەتتى. غەزەپ - نەپرەت تېشىپ تۇرىمۇ مەن بۇ ئىنتىقام ئېلىش پۇرسىتىنى تارس تاركاستىن تارتىۋالسام بولمايتتى. شۇنچە يىللاردىن بېرى تارس تاركاس شۇنىڭ ئۈچۈن ئۈمىد بىلەن ياشاپ كەلدى ئەمەسمۇ. مەن مۇشۇلارنى كاللامدىن چاقماقتەك ئۆتكۈزدۈم ۋە كۈچلۈك ھەم قاۋۇل بىلىكىمنى كۆتۈرۈپ خەنجەرنى ئۇنىڭ ئىگىكىگە سانجىدىم. ئۇ ئاۋاز چىقارماي ئۆلۈكتەك سۇلاشقىنىچە پولىغا گۈپپىدە يىقىلدى.

مۇشۇنداق گۆرستان جىمجىتلىقىدا مەن بىر قولىم بىلەن دېكا تۇررىپسىنى تارتىپ سولانى كەينىمدىن ئەگىشىشكە ئىشرەت قىلدىم. بىز ئاۋاز چىقارماي زالدىن يۈگرەپ چىقىپ ئۈستىدىكى قەۋەتكە كەلدۇق. بىزنىڭ ھەركىتىمىزگە ھېچكىم دىققەت قىلمىدى. كەينى دېرىزىدە مەن ئۈستۈمدىكى قۇرال تاسمىسى ۋە بەلۋاغىنى بىر - بىرىگە چېتىپ ئالدى بىلەن سولانى، ئاندىن تۇررىپسىنى پەسكە چۈشۈردۈم. ئاخىرىدا ئۆزۈم يېنىك سەكرەپلا يەر يۈزىگە چۈشۈم ھەم تېزلىكتە ئۇلارنى ياندىكى بىنانىڭ دالدىسىغا ئېلىپ كىردىم. مۇشۇنداق قىلىپ مەن باياتىن بېسىپ ئۆتكەن يول بىلەن كەينىمىزگە قايتىپ يىراقتىكى شەھەر چېگرىسىغا يېتىپ كەلدۇق.

ئەڭ ئاخىرىدا بىز ئاتلار ساقلاپ تۇرىۋاتقان ھويلىغا كىرىپ ئېگەرنى جابدۇپ بىنادىن ئۇچقانداك چىقىپ سىرتتىكى كىچىك يولغا يېتىپ كەلدۇق. سولا بىر ئاتنى مىنگەن بولۇپ، مەن مىنگەن ئاتنىڭ كەينىدە دېكا تۇررىپسى ئولتۇراتتى. بىز ساك شەھىرىدىن ئايرىلىپ تاغ باغرىدىن ئېشىپ جەنۇبقا قاراپ يۈرۈپ كەتتۇق.

بىز بىر ئېغىزمۇ سۆزلەشكەندەك بولمىدۇق. ساك شەھىرىنى كەينىمىزدە، يىراقتا تاشلاپ كېتىۋەردۇق. لېكىن تۇررىپسىنىڭ بىلىمىدىن تۇتۇپ ئوماق بېشىنى مۇرەمگە قويغان چاغدا مەن ئۇنىڭ ئاستا ئۆكسۈپ يىغلاۋاتقانلىقىنى ئاڭلىدىم.

— سەردارم، ئەگەر بىزنىڭ قېچىش پىلانىمىز مۇۋەپپەقىيەت قازانسا خىرىئان خانلىقى سىزگە غايەت زور قەرزدار بولۇپ قالىدۇ ھەم بۇ قەرزدارلىق مەجبۇرىيىتىنى مەڭگۈ ئادا قىلىپ بولالمايدۇ.

— مۇبادا مەغلۇپ بولۇپ، — دىدى ئۇ داۋاملاشتۇرۇپ، — خىرىئان پادىشاھلىقى بۇنى بىلمىگەن تەقدىردىمۇ بۇ قەرزدارلىق بۇرچى قىلچىلىك كېمەيمەيدۇ. سىز بىزنىڭ مىللىتىمىزنىڭ ئىچىدىكى بىر ياشنى ئۆلۈمدىنمۇ ئېچىنىشلىق تەقدىرنىڭ قولىدىن قۇتۇلدۇرۇپ چىقتىڭىز.

مەن ھېچقانداق گەپ قىلمىدىم، قولۇمنى سوزۇپ ئۇ مېنى ئاتتىن يېقىلىپ كەتمەسلىك ئۈچۈن بىلىمدىن تۇتۇپ تۇرغان كىچىك قوللىرىنىڭ ئۈستىگە چىڭ باستىم. بىز جىمجىت ئاي نۇرى ئاستىدا جىددىي ئىلگىرلەۋاتاتتۇق. ھەر بىرىمىزنىڭ كاللىسىدا تۈمەن مىڭ خىيال ھۆكۈم سۈرەتتى. مەن ئۆزۈمنى ئازادە ھېس قىلىشقا باشلىدىم. چۈنكى دېڭىز ئۈزۈپىنىڭ ئوتتەك تىنى دۈمبەمگە چىڭ تىگىپ تۇرغاچقا ھەم ھېچقانداق خەتەرگە يولۇقمىغاچقا كۆڭلۈم شادلىنىشقا باشلىدى. خۇددى بىز خىرىئان شەھىرىنىڭ دەرۋازىسى ئالدىغا كېلىپ قالغاندەكلا.

بىز شۇ مىڭشىمىزدا پۈتۈن بىر كېچە ۋە ئىككىنچى كۈنى پۈتۈن بىر كۈن توختىماي سەپەر قىلىپ ئارىلىقتا بىرنەچچە قېتىم قىسقىلا دەملىش قىلدۇق. ئىككىنچى كۈنى كەچ بولغاندا ئاتلىرىمىز ھېرىپ ھالىدىن كەتتى. شۇڭا يەردە يىتىپ 5 - 6 سائەت ئۇخلىدۇق. سەھەردىن بۇرۇن بىز يەنە يولغا چىقىپ پۈتۈن بىر كۈن يول يۈردۈق. كەچ كىرەي دېگەندە بىز تۆت ئەتراپقا ئىنچىكە قاراپمۇ بارسومدىكى چوڭ دەريا يولىنى بىلدۈردىغان دەل - دەرەخ قاتارلىقلارنى كۆرەلمىدۇق. شۇنداقلا باشقا ھېچقانداق بەلگىنىمۇ بايقىغىلى بولمايتتى. شۇڭا بىز يولدىن ئادىشىپ قالغانلىقىمىزنى ھېس قىلدۇق.

ناھايىتى ئېنىقكى ، بىز ئايلىنىپ مېڭىۋەرگەن. كۈندۈزى قوياشقا، كەچلىكى ئاي ۋە يۇلتۇزلارغا قاراپ يول يۈرگەچكە خانالاشقان ئىدۇق. شۇڭا قانالىنى تاپالمىغانلىقتىن پۈتكۈل سەپەردىكىلەرنىڭ ئاچلىق، ئۇسسۇزلۇق ۋە چارچاشتىن يېقىلىپ قىلىش

مۇمكىنچىلىكى بار ئىدى. بىزنىڭ ئوڭ تەرىپىمىزدە پاكار تاغ تىزمىلىرىنىڭ تۇرغانلىقىنى غۇۋا كۆرگىلى بولاتتى. شۇڭا ئالدى بىلەن بۇ تاققا چىقىشنى قارار قىلدۇق. بەلكىم تاغ چوققىسىدا تۇرۇپ بىز ئىزدەۋاتقان دەريا يولىنى كۆرگىلى بولۇپ قالار.

بىز تاققا يېتىپ بارغۇچە گۇگۇم پەردىسى يېپىلدى. ھېرىپ - چارچاشتىن ئايلىنىپ كېتىشكە ئازلا قالدۇق. شۇڭا يېتىپلا ئويىغا كەتتۇق.

ئەتىگەندە مەن بىر نەرسىنىڭ تۇرتىشى بىلەن ئۇيغۇنۇپ كەتتىم. ئۇ پۈتۈن كۈچى بىلەن مەن تەرەپكە قىستىلاتتى. كۆزۈمنى يوغان ئېچىپ قاراپلا قاتتىق ھەيران قالدۇم. بۇ مېنىڭ كونا دوستۇم، سادىق ھەمراھىم ۋۇلا بولۇپ ماڭا چىڭ چاپلىشىپ تۇراتتى. بىچارە ئىت يولىنى پەرق ئەتكىلى بولمايدىغان چۆل - جەزىرىدە بىزگە ئەگىشىپ كەلگەن ھەم سەپەر جەريانىدىكى جاپا - مۇشەققەتنى بىز بىلەن بىللە بېشىدىن كەچۈرۈشكە رازى بولغان ئىدى. مەن ئۇنىڭ بويىدىن قۇچاقلاپ يۈزۈمنى يۈزىگە ياقتىم. كۆزۈمدىن ياش مارجاندەك تۆكۈلۈشكە باشلىدى. بۇ ھەرىكىتىم ئىناۋىتىمنى تۆكىدۇ، دەپ ئويلايمۇ ئولتۇرمىدىم. بۇ چاغدا دېكا تۇررىپس بىلەن سولا ئويىغاندى.

تاققا چىقىش ئۈچۈن بىز دەرھال يولغا چىقىشنى بېكىتتۇق. گەرچە تۈنۈگۈندىن باشلاپ بىز ئاتلارنى قاتتىق چاپتۇرمىغان بولساقمۇ ئەمدىلا بىر ئىنگىلىز مىلى مېڭىپلا ئېتىمنىڭ قەدىمىنىڭ ئاستىلاپ مۇدۈرلۈۋاتقانلىقىنى، بىئارام بولۇۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدىم. تۇيۇقسىز ئۇ كونتروللۇقنى يوقۇتۇپ بىر ياققا قىيسىيىپ يەرگە گۈپپىدە يىقىلدى. تۇررىپس ئىككىمىز ھېچنېمىدىن خەۋەرسىزلا يىراققا قاڭقىتلىپ يۇمشاق يېپىنچا ئۆسۈملۈكنىڭ ئۈستىگە چۈشتۇق. بىچارە ئات، ئۈستىدىن ئىككىمىزنى چۈشۈرۈۋېتىپتۇ يەنىلا ئورنىدىن تۇرالمىۋاتاتتى. سولا كەچكىچە ساقلاپ ئۇ ئەسلىگە كەلگەندىن كىيىن مېڭىش تەكلىپىنى بەردى. مەن ئۇنى ئۆلتۈرۈپ تاشلىماقچى بولدۇم. چۈنكى بۇنداق تاشلاپ قويماق ئۇ ئاچلىق - ئۇسسۇزلىقتىن ئېچىنىشلىق ئۆلۈپ كېتەتتى. بۇنداق تەبىئىي رەھىمسىزلىك قىلغان بولاتتۇق.

مەن ئاخىرى ئۇنىڭ ئۈستىدىكى ئېگەرنى يىشۈنلەپ يېنىغا تاشلاپ قويدۇم. بىز

بەنە بىر ئاتنى يېتىلەپ ئۇنىڭ يېنىدىن ئايرىلدۇق ھەم پۈتۈن كۈچىمىز بىلەن يولغا چىقتۇق. تۇررىس قوشۇلمىسىمۇ بىز ئونى ئاتقا مىندۈرۈپ قويۇپ سولا ئىككىمىز پىيادە ماڭدۇق. شۇنداق قىلىپ بىز يەتمەكچى بولغان تاغقىمۇ يېقىنلىشىپ قالدۇق.

تاغ چوققىسىغا بېرىشقا بىر ئىنگىلىز مىلى قالغاندا تۇررىس تۇيۇقسىز توۋلىۋەتتى. ئۇ بىرنەچچە ئىنگىلىز مىلى يىراقتا ئاتلىق ئەسكەرلەرنىڭ تاغ باغرىنى بويلاپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرگەنلىكىنى ئېيتتى. سولا ئىككىمىز ئۇ كۆرسەتكەن تەرەپكە قاراپ بىر نەچچە يۈز ئاتلىق ئەسكەرنىڭ ئۇدۇل غەربى جەنۇپ تەرەپكە كېتىۋاتقانلىقىنى كۆردۇق. ئەگەر بۇنداق ماڭسا بىز ئۇلار بىلەن ئۇچرىشىپ قالمايتتۇق. شۇبھىسىز، بۇلار بىزنى قوغلاشقا ئىۋەتىلگەن ساكلىق رېتسارلار ئىدى. بىردەمدىن كېيىن ئۇلارنىڭ بىزنىڭ قارىشى يۈلۈنىشىمىز بويىچە يۈرۈپ كەتكەنلىكىنى كۆردۇق. بىز يېنىك تىنۋەتكەندىن كېيىن مەن دېكا تۇررىسنى تىزدىن يەرگە چۈشۈرۈپ ئاتنى يىتۈپلىشقا بۇيرۇق قىلدىم.

بىز ئۇلارنىڭ بىر تاغنىڭ كەينىدە يوقاپ كەتكەنلىكىنى كۆردۇق. مېنىڭچە بۇ تاغنى تەڭرى شۇنداق ئورۇنلاشتۇرۇپ قويغان ئىدى. ئەگەر ئۇلار كۆرۈش دائىرىسى ئىچىدە سەللا توختاپ دىققەت قىلغان بولسا بىزنى ئاسانلا بايقىۋالغان بولاتتى. چاتاق يېرى ئەڭ ئاخىرىدىكى بىر رېتسار تاغ چوققىسىدا توختاپ قالدى. ئادەمنى چۈچىتىدىغىنى ئۇ ئەبلەخ دۇربۇنى چىقىرىپ ئەتراپنى كۈزۈتۈۋاتاتتى. ئۇنىڭ بىر سەردار ئىكەنلىكىدە گەپ يوق. چۈنكى، يېشىل تەنلىكلەرنىڭ ھەربىي يۈرۈشىدە سەردار ئەترەتنىڭ ئەڭ كەينىدە توختاپ ئۆتەتتى. ئۇنىڭ دۇربۇنى بىز تەرەپكە بۇرۇلغاندا بىزنىڭ يۈرۈكىمىز توختاپ قالغاندەك بولۇپ كەتتۇق. مەن بەدىنىمدىكى ھەر بىر تەر تۆشۈكىدىن سوغۇق تەر چىقىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدىم.

دۇربۇن بىزگە توغرىلىنىپ ئايلىنىشتىن توختاپ قالدى. شۇ ۋاقىتتا نېرۋىلىرىمىز جىددىيچىلىكتىن كاردىن چىقايلا دەپ قالدى. ئۇ ئەبلەخ دۇربۇن بىلەن بىزنى كۈزۈتۈۋاتقان شۇ دەقىقىدە ئارىمىزدا ھېچكىمنىڭمۇ نەپەس ئېلىشقا جۈرئەت قىلغانلىقىغا ئىشەنمەيمەن. كەينىدىنلا بىز ئۇنىڭ دۇربۇنى چۈشۈرگەنلىكىنى ۋە ئالدىدا يىراقلاپ

كەتكەن رىتسارلارغا يۇقىرى ئاۋاز بىلەن بۇيرۇق قىلغانلىقىنى كۆردۈق. ئۇ رىتسارلارنىڭ كېلىشىنى كۈتمەيلا بىز تەرەپكە ئات سالىدى.

پەقەت بىرلا كىچىككەنە پۇرسەت بار بولۇپ ئۇنى قولدىن بېرىپ قويۇشقا قەتئىي بولمايتتى. مەن غەلبەتە مارس مىلتىقىنى چىقىرىپ قارىغا ئېلىپلا تەپكىنى قايرىدىم. ئوق نىشانغا تەگكەندە پارتلاش ئاۋازى ئەتراپىنى بىر ئالدى. ئوق تەگكەن سەردار ئاتتىن يەرگە دۇمۇلاپ چۈشتى.

مەن ئورنۇمدىن سەكرەپ تۇرۇپ ئاتنىڭ تۇرىشىغا بۇيرۇق قىلدىم. سولغا تۇرۇپسىنى ئېلىپ ئاتقا مىنىشنى، باشقا رىتسارلار يىتىپ كېلىشتىن ئاۋۋال تاغدىن ئۆتۈپ بولۇشنى بۇيرۇق قىلدىم. ئەگرى - بۈگرى ھەم چوڭقۇر تاغ قاپتاللىرىدا ئۇلارنىڭ يوشۇرۇنۇلغانغۇدەك جاي بارلىقىغا ئىشەنچىم كامىل ئىدى. دېمىسىمۇ ئۇ يەردە ئاچلىقتىن ئۆلۈپ كېتىش ساكلىقلارنىڭ قولىغا قايتا چۈشۈپ قىلىشتىن كۆپ ئەۋزەل. مەن تاپانچامنى، مۇنداقچە ئېيتقاندا مەلىكىنى قوغدايدىغان ھەم ۋاقتى كەلگەندە يەنە بىر قېتىم قولىغا چۈشۈپ قورقۇنۇچلۇق تەقدىرنىڭ ئازابلىشىدىن ئازاد قىلالايدىغان قورالمنى قولۇمغا ئالدىم. سولا بۇيرۇقۇم بويىچە ئاتقا مىنىپ بولدى. مەن تۇرۇپسىنى قۇچاقلاپ كۆتۈرۈپ سولانىڭ كەينىگە ئولتۇرغۇزدۇم.

— خەير - خوش مەلىكەم، بەلكىم بىز خىرىئاندا قايتا ئۇچرىشامىز. مەن ئىلگىرى بۇنىڭدىنمۇ دەھشەتلىك قىيىنچىلىقلاردىن قۇتۇلۇپ قالغانمەن، — دېدىم مەن بىر ياقتىن ئۇنىڭغا تەسەللىي بېرىپ بىر ياقتىن كۈلۈمسىرەپ.

— نىمە؟ — دەپ ۋارقىراپ تاشلىدى تۇرۇپسى، — سىز بىز بىلەن بىللە ماڭمامسىز؟

— ياق تۇرۇپسى، ھامان بېرىيەلەن بۇ ئەبلەخلەرنى توسۇپ تۇرۇشى كېرەك. شۇنداقلا يالغۇز قىچىش ئۈچ ئادەم بىللە ماڭغاندىن كۆپ ئاسان.

ئۇ ئاتتىن سەكرەپ چۈشتى ھەم ئوماق بىلەكلىرى بىلەن بويىنۇمغا گىرە سالىدى. ئاندىن بۇرۇلۇپ سولغا كەسكىن قىلىپ:

— سولا تېز مىڭنىڭ، دېكا تۇررىس ئۆزى سۆيىدىغان ئادەم بىلەن بىللە ئۆلۈشنى چىن قەلبىدىن خالايدۇ، — دىدى.

ئۇنىڭ بۇ يۈرەك سۆزلىرى قەلبىمنىڭ چوڭقۇر قېتىغا سىڭىپ كىردى. بۇ گەپلەرنى مەن يەنە بىر قېتىم ئاڭلىيالىغىنىمدا مىڭ رەت ئۆلسەممۇ ھېچقانداق ئارمىنىم قالمىغان بولاتتى. ئەمما بۇنداق چاغدا مەن ئۇنىڭ تەلپىنى رەت قىلىشقا مەجبۇر بولۇۋاتاتتىم. بىرىنچى قېتىم لېۋىمنى ئۇنىڭ يۈزىگە چىڭ باستىم. ئاندىن مەن ئۇنى يەردىن كۆتۈرۈپ يەنە بىر قېتىم سولانىڭ كەينىگە ئولتۇرغۇزدۇم ھەم قاتتىق تەلەپپۈز بىلەن سولانىڭ تۇررىسىنى چىڭ تۇتۇپ ئولتۇرۇشنى بۇيرۇدۇم. مەن ئاتنىڭ بىقىنىغا كۈچەپ بىر مۇشت سالىدىم. ئات ئۇلارنى ئېلىپ ئۇچقاندەك يۈرۈپ كەتتى. تۇررىس بولسا بىر ئامال قىلىپ سولانىڭ قولىدىن چىقىپ كېتىشكە ئورۇناتتى.

بېشىمنى كۆتۈرۈپ رىتسارلارنىڭ تاغ چوققىسىغا چىقىپ سەردارنى ئىزلەۋاتقانلىقىنى كۆردۈم. بىردەمدىلا ئۇلار سەردارنىڭ جەسىدىنى كۆردى، مېنىمۇ بايقاپ قالدى. مەن ئۇلارنىڭ مېنى تولۇق پەرق ئېتىشىنى ساقلاپ تۇرمايلا يەردە يىتىپ تۇرۇپ ئېتىشقا باشلىدىم. مېنىڭ قورالىمدا ۋە مۇرەمدىكى ئوق تاسمىسىدا لىپمۇ - لىق يۈز پايدىن ئوق بار ئىدى. شۇڭا تاكى ئۇلارنىڭ ئۆلگىنى ئۆلۈپ، ھايات قالغىنى قېچىپ كەتكىچە توختىماي ئوق ئۈزدۈم.

ئانچە ئۇزاق ۋاقىت ئۆتمەيلا يەنە مىڭدىن ئارتۇق رىتسارنىڭ مەن تەرەپكە قاراپ جېنىنىڭ بىرىچە چاپتۇرۇپ كېلىۋاتقانلىقىنى كۆردۈم. مەن دەرھال قورالىمنى بەتلەپ تاكى ئوق تۈگىگىچە ئاتتىم. بۇ چاغدا ئۇلار مېنىڭ ئالدىمغا كېلىپ قالغانىتى. مەن تۇررىسلار كەتكەن تەرەپكە بىر قاراپ قويدۇم. ئۇلار ئاللىقاچان تاغ چوققىلىرى ئىچىدە غايىب بولغان ئىدى. مەن تاپانچىنى تاشلىۋېتىپ ئوردىدىن تۇرۇپ تۇررىسلار كەتكەن يۈلۈنۈشنىڭ قارشى تەرىپىگە قاراپ پۈتۈن كۈچۈم بىلەن يۈگۈردۈم.

ئالدىمغا يۈگرەۋىتىپ يەنە بىر تەرەپتىن يۇقىرىغا سەكرىدىم، بۇنداق قىلغاندا ئۇلاردىن خېلى يىراقلاشقىلى بولاتتى. بۇ ماھارىتىم ئۇلارنى قاتتىق ھەيران قالدۇرغان ھەم

تۇررىسلاردىن تېخىمۇ يىراقلاشتۇرغان بولسىمۇ، ئەمما بۇ ئەبلەخلەر مېنى تۇتۇشنى ئۈنۈپ قالمىغان ئىدى.

ئۇلار غالجىرلارچە ماڭا تاشلىناتتى. مەن تۇيۇقسىز بىر پارچە كۇۋارتىس تاشقا پۈتلىشىپ يەرگە يىقىلدىم. بېشىمنى كۆتۈرسەم ئۇلار ماڭا يېتىۋاپتۇ. مەن دەرھال شەمشىرىمنى چىقىرىپ يەنە نەچچىنى جايلىۋەتكەن بولساممۇ ئەمما تېزلا تۈگەشتىم. مۇشت - پەشۋالار ئۈستۈمگە يامغۇردەك يىغىشقا باشلىدى. ئاخىرى ھوشۇمدىن كەتتىم.

ئون سەككىزىنچى باب ۋارخۇن تۇرمىسى

مەن ئۇزاققىچە ھوشسىز ياتقان بولۇشۇم مۇمكىن. ئەسلىمگە كەلگەندە ھايات قالغانلىقىمدىن قانچىلىك ھەيران قالغانلىقىم تېخىچە ئېسىمدە. مەن كىچىك بىر ئۆيىنىڭ بىر بۇلۇڭىدا ياتاتتىم. ئۈستۈمدە يىپەك رەخت ۋە يۇڭلۇق تېرە يېپىقلىق تۇراتتى. ئۆيدە نۇرغۇن رېتسارلار بولۇپ بىر ياش ئايال ئىگىلىپ ماڭا قاراپ تۇراتتى.

— ئاقساقال، ئۇ ھايات ئىكەن.

— ناھايىتى ياخشى، دىدى بىرى ۋە ئورنىدىن تۇرۇپ مېنىڭ كارۋىتىمغا يېقىنلاشتى.

— ئۇ بىزنىڭ مۇسابىقىمىزگە زور خۇشاللىق ئېلىپ كىلدۇ.

نەزىرىم ئۇنىڭغا ئاغدۇرۇلغاندا ئۇنىڭ ساكلىق ئەمەسلىكىنى بايقىدىم. ئۇچىسىدىكى نەرسىلەر ۋە ساۋۇت - دۈبۇلغىلىرى ساكلارنىڭكى بىلەن ئوخشىمايتتى. ئۇنىڭ گەۋدىسى يوغان، يۈز - كۆزى ۋە كۆكرىكى يارا ئىزى بىلەن تولۇپ كەتكەن، بىر ھىڭگاي چىشى ئۈزۈلگەن، بىر قۇلقى يوق ئىدى. كۆكرىكىنىڭ ئىككى تەرىپىدىكى تاسمىدا ئادەمنىڭ باش سۆڭىكى ئېسىقلىق، باش سۆڭىكىنىڭ ئاستى تەرىپىدە قورۇپ

فاقشال بولۇپ كەتكەن قول بىلەكلىرى ساڭگىلاپ تۇراتتى.

مەن چوڭ مۇسابىقە توغرىلىق ساكلاردىن كۆپ ئاڭلىغانىدىم. ئۇنىڭ گەپلىرىدىن ئۆزۈمنىڭ بۆرە ئۇۋىسىدىن قۇتۇلۇپ يولۋاس ئاغزىغا چۈشكەنلىكىمنى ھېس قىلدىم. ئۇلار بىردەم سۆزلەشكەندىن كىيىن ئايال ئۇنىڭغا مېنىڭ تولۇق ئەسلىگە كەلگەنلىكىمنى، يولغا چىقساق بولىدىغانلىقىنى ئېيتتى. ئاقساقال ئانقا مىنىپ چوڭ ئەترەتكە يېتىشىشىمىز توغرىلىق بۇيرۇق چۈشۈردى.

مەن بىر ئاتنىڭ ئۈستىگە مەھكەم باغلاندىم. ئەزەلدىن بۇنداق ياۋايى ، كونترول قىلىش تەس ئاتنى ئۇچرىتىپ باقمىغان ئىكەنمەن. ئىككى تەرىپىمدە بىردىن رىتسار بولۇپ مەن ئولتۇرغان ئاتنىڭ قېچىپ كېتىشىدىن ئېھتىيات قىلىپ كېتىۋاتاتتى. بىز چوڭ ئەترەتكە يېتىۋېلىش ئۈچۈن ئۇچقانداك يۈرۈپ كەتتۇق. مېنىڭ يارام ئانچە ئېغىر ئەمەسكەن. ھىلقى ئايالنىڭ ماڭا ئىشلەتكەن دورا ۋە ئوكۇلى دەرھال داۋالاش تەسىرىنى كۆرسەتكەن بولۇپ يارام مەلھەم سۈرۈلمەيلا پۇختا تېگىلغانىتى.

كۈن ئولتۇرغۇچە ئەمدىلا بارگاھ تىكشىكە تەمشەلگەن ئەترەتكە يېتىشىپ باردۇق. مەن ھايال بولمايلا ۋارخۇن خانىنىڭ ئالدىغا ئېلىپ بېرىلدىم. مېنى يالاپ ئېلىپ بارغان ئاقساقالغا ئوخشاش ئۇنىڭمۇ بەدىنىدە يول - يول يارا ئىزلىرى بولۇپ كۆكرىكى ئالدىغا باش سۆڭىكى ۋە قۇرۇپ كەتكەن ئادەم سۆڭەكلىرى ئېسىلغان ئىدى. بۇلارنىڭ ھەممىسى ۋارخۇن خانىنىڭ ئوبرازى بولۇپ، ساكلىقلاردىنمۇ ۋەھشىي ۋە رەھىمسىز خاراكتېرىنى يەنىمۇ ئېچىپ تاشلىغان ئىدى.

بۇ پادىشاھنىڭ نامى بار كوماس بولۇپ يېشى ئانچە چوڭ ئەمەس ئىكەن. ئۇ مېنى تۇتۇۋالغان رىتسارنىڭ ئىسمى داك كوۋا بولۇپ، خانىنىڭ ياردەمچىسى ئىكەن. داك كوۋا بىلەن خان ئوتتۇرىسىدا كۈچلۈك ئۆچمەنلىك مەۋجۇت ئىكەن. ئۇ بار كوماس بىلەن كۆرۈشكەندە زىيادە تەكەببۇرلۇق قىلىپ ئۆزىنى كۆرسىتىپ قويماقچى بولدى. ئۇنىڭ ھەتتا ئۆز خانىنى كۆزگە ئېلىپمۇ قويمىغانلىقىدىن ئۇلا ئوتتۇرىسىدىكى ئۆچمەنلىكنىڭ چېكىگە يەتكەنلىكىنى، كىچىككىنە سۈركىلىش بولسىلا ئىككىسى ئوتتۇرىسىدىكى

كەسكىن جەڭنىڭ ھازىرلا پارتلايدىغانلىقىنى بايقاش تەسكە توختىمايتتى. بىز خاننىڭ ئالدىغا كەلگەندە داك كوۋا ھېچقانداق سالام قىلمىدى. ئۇ مېنى قوپاللىق بىلەن خاننىڭ ئالدىغا ئىتتەردى ۋە پوپوزا قىلغان ھالدا:

— مەن ساكلارنىڭ بەلگىسىنى تاقىغان بىر غەلىتە مەخلۇقىنى تۇتۇپ كەلدىم. بۇ قېتىمقى مۇسابىقىدە مەن خۇشال ھالدا ئۇنىڭ بىر ياۋا ئات بىلەن ئېلىشىشنى بۇيرۇيمەن، — دىدى.

بار كوماس ئۇنىڭ كۆز قارىشىغا قوشۇلدىغانلىقىنى بىلدۈردى.

— مەن ئۇنىڭ ئۇلۇشىنى ئۈمىد قىلمەن، بار كوماس. سېنىڭ يۇمشاق قوللۇق قىلىشىڭ ئۇنى قۇتۇلدۇرۇپ قالمايدۇ. ھە، يەنە بىر ئىش، ۋارخۇن ھەقىقى بىر خاننىڭ ھۆكۈمرانلىقىغا موھتاج، تولۇق قوراللانغان تۇرۇقلۇقمۇ مېنىڭدىنمۇ قېرى، قۇرۇق قول بىرى تەرىپىدىن يېڭىلىپ قالدىغان ئۆلۈمتۈك خاقانغا موھتاج ئەمەس. بار كوماس غەزەپ بىلەن ئالدىدىكى رەقىبىگە چەكچەيدى. شۇ تاپتا ئۇنىڭ سەۋرى قاچىسى ئاللىقاچان چېقىلغان ئىدى. ئۇ گەپ - سۆز قىلماستىن قۇرۇق قول ھالدا رەقىبىگە قەھرى بىلەن ئېتىلدى.

بۇ مىنىڭ تۇنجى قېتىم ئىككى يېشىل تەنلىك ماركىلىقنىڭ ھايات - ماماتلىق كۆرۈشىنى كۆرۈشۈم ئىدى. دەھشەتلىك ئېلىشىش ئادەمنى ۋەھىمىگە سالاتتى. ئۇلار قوللىرى بىلەن قارىشى تەرەپنىڭ كۆزىنى، قۇلقىنى تۇتۇۋېلىپ «يالت - يۇلت» قىلىپ پارقىراپ تۇرغان ھىنگاي چىشلىرىنى بىر - بىرىگە سانجىيتتى. بار كوماس ياش ھەم چاققانلىقى بىلەن ئۈستۈنلىكىنى ئىگىلەپ تۇراتتى. شۇڭا بۇ قېتىمقى ئېلىشىش خاننىڭ ئەجەللىك بىر مۇشت بىلەن ئاياغلاشتۇرۇشنى ساقلاپ قالغاندەك قىلاتتى. تۇيۇقسىز كۈتمىگەن يەردىن بار كوماسنىڭ پۇتى تېپىلىپ كەتتى. داك كوۋاغا نىسبەتەن مۇشۇنىڭ ئۆزىلا يېتەرلىك پۇرسەت ئىدى. داك كوۋا رەقىبىگە تاشلىنىپ ئۆتكۈر چىشلىرىنى بار كوماسنىڭ قارىشىغا سانجىپ كىرگۈزدى. ئاندىن يۇقىرىغا بىرلا كۈچۈنۈپ ياش خاننىڭ قورسىقىنى يېرىپ تاشلىدى. ئاخىرىدا غالبىيەتچى بىلەن مەغلۇبىيەتچىنىڭ ھەر ئىككىسى

بەرگە يېقىلدى.

بار كوماس ئۆلدى. داك كوۋانىڭ ھەمراھ ئاياللىرى ناھايىتى كۆپ كۈچ سەرپ قىلىپ ئاندىن ئونىڭمۇ ئوخشاش تەقدىرگە مۇپتىلا بولۇشتىن ساقلاپ قالدى. ئۈچ كۈندىن كىيىن ئۇ ھېچكىمنىڭ ياردىمىسىز بار كوماسنىڭ جەسىدىنىڭ يېنىغا كەلدى. ئادەت بويىچە بار كوماسنىڭ جەستىگە ھېچكىم تەگمىگەن ئىدى. ئۇ سابىق ھۆكۈمراننىڭ بويىغا دەسسەپ تۇرۇپ خانلىق مەنسىپىنى قولغا ئالدى. ئۆلگەن خاننىڭ بېشى ۋە قولىنى كېسىۋېلىپ بويىغا ئاستى. جەسەتنىڭ قالغان قىسمى ئادەمنىڭ ئىچىنى ئېلىشتۇرىدىغان تېتىقسىز كۈلكە ساداسى ئىچىدە كۆيدۈرۈپ تاشلاندى.

ئەسلىدە بۇلار تۇخۇم بېسىش ئۆيىنىڭ پاجىئەسى ئۈچۈن ئىنتىقام ئېلىش نىيىتىدە ساكلىقلارنىڭ بىر كىچىك قەبىلىسىگە ھۇجۇم قىلىش ئۈچۈن يولغا چىققان بولۇپ، داك كوۋانىڭ يارىسى ئېغىر بولغاچقا يۈرۈش كۆپ كېچىكتى. ئۇلار بۇ قېتىمقى قىساس ئېلىش ئىشىنى مۇسابىقىدىن كەينىگە قويۇشنى قارار قىلدى. شۇنداق قىلىپ پۈتۈن ئەترەت ۋارخۇننىڭ باش شتابىغا قايتىپ كەتتى.

بۇنداق ۋەھشىلىكتە ئۇچىغا چىققان، قان ئىچەر ئەبلەخلەرگە نىسبەتەن مېنىڭ بىرىنچى قېتىم كۆرگەن خان بىلەن داك كوۋانىڭ ئېلىشىشى، بۇلار بىلەن بىللە بولغان كېيىنكى نەچچە كۈن ئىچىدە كۆرگەن تېخىمۇ ئېچىنشىلىق ۋەقەلەرنىڭ مۇقەددىمىسى ئىكەن. ئۇلارنىڭ كۈلۈمى ساكلاردىن كىچىك بولغىنى بىلەن ساكلاردىنمۇ ئۆتەر ياۋۇز ، ۋەھشى ئىدى. ۋارخۇننىڭ ھەرقايسى جەمئىيەتلىرىدە ھەر كۈنى بۇنداق ھايات - ماماتلىق ئېلىشىش بولۇپ تۇرىدىكەن. بىر قېتىم بىر كۈن ئىچىدە سەككىز قېتىملىق قانلىق ئېلىشىشنى كۆردۈم.

ئۈچ كۈنلۈك سەپەردىن كىيىن بىز ۋارخۇن شەھىرىگە يېنىپ كەلدۇق. مەن دەرھال زىندانغا تاشلاندىم ھەم تام ۋە پولغا كىشەن بىلەن پۇختا باغلىۋېتىلدىم. يېمەكلىك قەرەللىك يەتكۈزۈپ بېرىلەتتى. بۇ يەرگە سولۇنۇپ تۇرۇپ زادى قانچە كۈن، قانچە ھەپتە ھەتتا قانچە ئاي ئۆتكەنلىكىنى بىلمەيدىم. چۈنكى زىندان قاراغۇ بولۇپ

ھېچنېمىنى پەرق ئەتكىلى بولمايتتى. بۇ مېنىڭ ئۆمرۈمدىكى ئەڭ تەشۋىشلىك مىنۇتلار بولۇپ قالدى. بۇ يەردىكى زۇلمەت قاراڭغۇلۇقتا قولىنى چىقارسا كۆرگىلى بولمايتتى، مۇشۇنداق تۇرۇپ ئېلىشىپ قالمىغانلىقىمغا ھەيران قالدۇم. ھەممىلا يەر يۇمشاق تەنلىك ئۆمىلىگۈچى قۇرتلار بىلەن تولۇپ كەتكەن بولۇپ يەردە ياتسام ئۇلار سوغۇق تەنلىرىنى سۆرەپ ئۈستۈمدە قىمىرلاپ يۈرۈشەتتى. بەزىدە قاراڭغۇلۇقتا چوغەدەك قىپقىزىل يېنىپ تۇرغان كۆزلەرنىڭ ماڭا تىكىلىپ تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ قالاتتىم. بۇنداق چاغدا پۈتۈن بەدىنىم شۈركۈنۈپ كېتەتتى. مەن سىرتتىكى ھېچقانداق ئاۋازنى ئاڭلىيالمىتىم. ماڭا تاماق ئېلىپ كەلگەن كىشىدىن سوئال سورىسام جاۋابسىز قالاتتىم. ئاخىرى مېنى بۇنداق ئازابقا دۇچار قىلىپ زىندانغا تاشلىغان يىرتقۇچ ھايۋانلارغا بولغان چەكسىز ئۆچمەنلىك، بىزار بولۇش قان - قىنىمغا ئۆتۈپ ئەقىلىمدىن ئازغىلى ئاز قالدۇم. بۇلارنىڭ ھەممىسى پۈتكۈل ۋارخۇن مەملىكىتىنىڭ ناماياندىسى ئىدى.

ماڭا تاماق توشۇغۇچىنىڭ ناھايىتى ئاجىز ياندىغان بىر مەشەننى كۆتۈرۈپ كېلىپ قولىم يېتىدىغان يەرگە يېمەكلىكنى قويۇپ قويىدىغانلىقىغا دىققەت قىلدىم. ئۇ گەۋدىسىنى ئېگىپ يېمەكلىكنى يەرگە قويغاندا ئونىڭ بېشى مېنىڭ كۆكرىكىمچىلىك ئېگىزلىككە چۈشەتتى. مەن ئونىڭ قولىمدىكى كىشەنلەرنى بۇشۇنۇپ تاماق يېيىشىم ئۈچۈن زىنداننىڭ بىر بۇرجىكىگە ئىتەرگەن پەيتىدە ھەم يېنىمغا كېلىشىنى ساقلاپ تۇرۇپ يېمەكلىكنى يەرگە قويۇش ئۈچۈن ئېگىشكەندە، مەن كىشەننى بېشىمدىن ئارتىلدۇرۇپ ئونىڭ ئارقا مېڭىسىگە بارلىق كۈچۈم بىلەن ئۇرۇدۇم. ئۇ ئۇن - تىنسىز يەرگە يىقىلىپ ئۆلدى. مەن ئېلىشىپ قالغان ئادەمدەك قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتىم. ئونىڭ ئۈستىدە يىتۈنلىپ قولىمنى سوزۇپ نەپىسى ئۈزۈلگەن بويىنى سىيلىدىم. قولىمغا بىر تال زەنجىر ئورۇندى. زەنجىرنىڭ يەنە بىر بېشىغا بىر باغلام ئاچقۇچ ئېسىقلىق تۇراتتى. ئېنىقكى بۇ مەن سۇلانغان زىندان ۋە كىشەنلەرنىڭ ئاچقۇچى ئىدى. بارماقلىرىم مېتال ئاچقۇچلارغا تېگىشى بىلەن بىردىنلا ئەس - ھوشۇمنى تاپتىم. مەن ئەمدى يەنە ئەخمەق ئەمەس، بەلكى قولىدا ئەركىنلىككە ئېرىشتۈرىدىغان دەرۋازىنىڭ ئاچقۇچىغا ئىگە ئەركەك، ھوش -

كالىسى جايدا، ئەقلى بار ئەر.

مەن سىلاشتۇرۇپ زەنجىرنى چىقىرىشقا تىرىشۋاتقاندا تۇبۇقسىز قاراڭغۇلۇقتا پارقىراپ تۇرغان كۆزلەرنى كۆرۈپ قالدۇم. بۇ كۆزلەر چىمچىقلاپمۇ قويماي ماڭا تىكىلىپ تۇراتتى. ئاندىن ئاستا مەن تەرەپكە يېقىنلاپ كېلىشكە باشلىدى. كۆڭلۈم ئېغىپ بۇلۇڭغا بېرىپ تۈگۈلۈۋالدىم ھەم قولۇمنى چىقىرىپ ئۇلارنى توسماقچى بولدۇم. كۆزلەر ئاستا پۈتۈمنىڭ ئاستىدىكى جەسەتكە يۈتكۈلۈپ يەنە كەينىگە يېنىشقا باشلىدى. شۇنىڭ بىلەن بىللە چىشنى قىيىشتۇرىدىغان ئاۋاز چىقاردى. ئاخىرى ئۇلار قاراڭغۇلۇقنىڭ ئىچكىرىسىدە غايىب بولدى.

ئون توققۇزىنچى باب

مۇسابىقە مەيدانىدىكى ئېلىشىش

مەن يەنە بىر قېتىم جەسەتنىڭ ئۈستىدىن ئاچقۇچنى ئېلىشقا ئورۇندۇم. ئەپسۇس، قولۇمنى ئۇزاتقان يەردە جەسەت يوق ئىدى. بىردىنلا ھەممىنى چۈشەندىم. بايقى كۆزى يېنىپ تۇرغان مەخلۇق مېنىڭ ئولجىمنى ئېلىپ يېقىن ئەتراپتىكى ئۇۋىسىغا ئەكىرگەتكەن ئىدى. ئەسلى ئۇلار نەچچە كۈن، نەچچە ھەپتە، نەچچە ئايدىن بۇيان مېنىڭ ئۆلۈمۈمنى كۈتۈۋاتقان، جەسىدىمنى سۆرەپ ئاپىرىپ يېيىشنى ساقلاۋاتقانلار ئىكەن.

كېيىنكى ئىككى كۈندە ھېچكىم يېمەكلىك ئېلىپ كەلمىدى. ئۈچىنچى كۈنى يېڭىدىن بىر قاراۋۇل كەلدى. شۇنداق قىلىپ مېنىڭ تۇرمۇشۇم بۇرۇنقىدەك ئەھۋالغا قايتىپ كەتتى. ئەمما مەن قايتا ئەقلىمنى يوقۇتۇپ قويۇش دەرىجىسىگە چۈشۈپ قالمىدىم. بۇ ئىش بولۇپ ئۇزۇن ئۆتمەي يەنە بىر مەھبۇس ئېلىپ كىرىلدى. غۇۋا ئوت يورۇقىدا مەن ئۇنىڭ بىر قىزىل تەنلىك ماركىلىق ئىكەنلىكىنى كۆردۈم. ئۇنى يالاپ كەلگەن ئادەم چىقىپ كەتكەندىن كىيىن مەن يەنە ساقلاپ تۇرالمىي ئۇنىڭغا

يېقىنلاشتىم . سىرتتىكىلەرنىڭ ئاياق تاۋۇشى يىراقلاپ كەتكەندىن كىيىن مەن ماركىلىقلارنىڭ چاقىرىش ئادىتى بويىچە ئۇنى چاقىردىم:

— كائول

— گەپ قىلىۋاتقان كىم؟ — دىدى ئۇ.

— جون كارتېر، خىرىئانلىقلارنىڭ بىر دوستى.

— مەن خىرىئانلىق، — دىدى ئۇ، — ئەمما ئىسمىڭنى ئەسلىيەلمىدىم.

مەن پۈتۈن ۋەقەنىڭ جەرياننى ئۇنىڭغا سۆزلەپ بەردىم. ئەمما، دېكا تۇررىسقا بولغان مۇھەببىتىم توغرىلىق ھېچنېمە دېمىدىم. خىرىئان مەلىكىسىنىڭ خەۋىرى ئۇنى باشقىچە ھايانغا سىلۋەتتى. ئۇ سولا بىلەن تۇررىسنىڭ بىز ئاخىرقى قېتىم ئايرىلغان نۇقتىدىن بىخەتەر يەرگە يېتىپ بارالايدىغانلىقىنى جەزملەشتۈردى. ئۇنىڭ دېيىشىچە ، ئۇ شۇ يەرنىڭ يەر تۈزۈلۈشىگە پىششىق ئىكەن. ۋارخۇنلۇق رىتسارلار بىزنى بايقاپ قالغان چاغدىكى تاغ جىلغىسى تۇررىسلارنىڭ جەنۇپقا بارىدىغان بىردىن بىر يولى ئىكەن.

— دېكا تۇررىس بىلەن سولا كىرىپ كەتكەن تاغ بىر چوڭ دەريا يولىدىن بەش ئىنگىلىز مىلى يىراقلىقتا، ئۇلار ھازىر چوقۇم بىخەتەر يەرگە بېرىپ بولدى، — دىدى ئۇ كاپالەت بېرىپ.

مېنىڭ بىلەن بىر كامبىرىغا سولانغان مەھبۇسنىڭ ئىسمى كانتوس كان ئىكەن. ئۇ خىرىئاندىكى بىر دېڭىز ئارمىيە كاپىتانى بولۇپ ساكىلىقلارنىڭ ھۇجۇمغا ئۇچرىغان يىراققا يۈرۈش قىلىش ئەترىتىنىڭ بىر ئەزاسى ئىكەن. تۇررىس دەل مۇشۇ قېتىمقى سەپەردە بەختكە قارشى قولغا چۈشۈپ قاپتۇ، ئۇ ماڭا شۇ چاغدىكى كېمىلەر ئۇچرىغان تالايەتنى قىسقا سۆزلەپ بەردى:

ئۆتمە تۆشۈك بولۇپ كەتكەن كېمىلەر ھايات قالغانلارنىڭ باشقۇرۇشى بىلەن ئاستا خىرىئانغا قاراپ ئۇچۇپتۇ. ئەمما ئۇلار ئۇچۇپ قىزىل تەنلىكلەرنىڭ بىرىنچى نومۇرلۇق ئەشەددىي دۈشمىنى تۇرۇشلۇق زودانگا شەھىرىگە يېقىنلاشقاندا چوڭ بىر توپ كېمە ئەترىتىنىڭ يەنە بىر قېتىم ھۇجۇمغا ئۇچراپتۇ. كانتوس كاننىڭ كېمىسىدىن باشقا

كېمىلەر ۋەيران بولۇپ، ۋەيران بولمىغانلىرى ئەسەرگە چۈشۈپتۇ. ئۇنىڭ كېمىسى ئىككى دانە زودانگا كېمىسىنىڭ بىرنەچچە كۈن قوغلاپ ھۇجۇم قىلىشىغا ئۇچرىغان بولسىمۇ ئەمما بىر كېچىسى ئۇلارنى تاشلىۋېتىپتۇ.

تۇررىس ئەسەر بولۇپ 30 كۈندىن كېيىن، يەنى بىز ساڭ شەھىرىگە يېتىپ بارغان چاغلاردا ئۇنىڭ كېمىسى ئون نەپەر ھايات قالغۇچىنى ئېلىپ خىرىئانغا قايتىپ كەپتۇ. ئەسلى بۇ كېمىدە يەتتە يۈز نەپەر ئادەم بار ئىكەنتۇق. خىرىئان پادىشاھى شۇ ھايمان قايتىدىن يەتتە چوڭ كېمە ئەترىتىنى دېكا تۇررىسنى ئىزلەشكە ئەۋەتتۇ. ھەربىر كېمە چوڭ ئەترىتى يۈز دانە خىللانغان ئۇچار كېمىدىن تەركىب تاپقان ئىكەن. بۇ كېمىلەر يەنە ئۆز ئىچىدىن ئىككى مىڭ دانە كىچىك تىپتىكى ئۇچار كېمىنى ئىشقا سېلىپ كېچە - كۈندۈز سۆيۈملۈك مەلىكىنى ئىزدەپتۇ. ئەمما بارلىق تىرىشچانلىق نەتىجىسىز بولۇپ چىقىپتۇ. قىساسكار كېمە ئەترىتى يېشىل تەنلىك ماركىلارنىڭ كىچىك ئىككى قەبىلىسىنى بارسومدىن مەڭگۈلۈك يوق قىلىۋېتىپتۇ. ئەمما دېكا تۇررىسنىڭ ھېچقانداق خەۋىرى بولماپتۇ. ئۇلار باشتىن - ئاخىر شىمال تەرەپتىكى قەبىلىلەردىن ئىزدەپتۇ. پەقەت يېقىنقى بىرنەچچە كۈن ئىچىدىلا ئاندىن جەنۇبقا بۇرۇلۇپتۇ. كانتوس كان يەككە كىشىلىك ئۇچار كېمىنى ھەيدەپ يالغۇز ئىزلەشكە چىققان ئىكەن. بەختكە قارشى ۋارخۇن قەبىلىسىگە تۇتۇلۇپ قاپتۇ. ئۇنىڭ باتۇر ۋە قەيسەرلىكى مېنىڭ ئۇنىڭغا بولغان ھۆرمىتىمنى قوزغىدى. ئۇ كېمىسىنى شەھەر سىرتىدا توختىتىپ قويۇپ ئۆزى يالغۇز شەھەردىكى بىنالارنى ئاڭتۇرۇپتۇ. ئىككى كېچە - كۈندۈز توختىماي تۇرالغۇ ۋە زىندانلارنىڭ ھەممىسىنى ئاڭتۇرۇپ مەلىكىنى ئىزدەپتۇ. ئاخىرى تۇررىسنىڭ بۇيەردە يوقلىقىغا جەزم قىلىپ ئايرىلىش ئالدىدا تۇرغاندا بىر توپ ۋارخۇنلۇقلارنىڭ چاڭگىلىغا چۈشۈپ قاپتۇ.

زىنداندا تۇرىۋاتقان ۋاقىتىمىزدا كانتوس كان بىلەن چىقىشىپ كەتتۇق ھەم چوڭقۇر دوستلۇق ئورناتتۇق. ئەمما نەچچە كۈن ئۆتۈپلا ھەر ئىككىمىز مۇسابىقە مەيدانىغا سۆرەپ چىقىلدۇق. بىر كۈنى تاڭ سەھەر بىز يۇمىلاق ياسالغان ئېلىشىش مەيدانىغا ئېلىپ

بېرىلدى. ئېلىشىش مەيدانى يەر يۈزىدىن پەس ئورۇنغا ياسالغان بولۇپ قانچىلىك چوڭلۇقىنى بىرنەمە دەپمەك تەس ئىدى. چۈنكى ئونىڭ بىر قىسمى تاش پارچىلىرى بىلەن تولۇپ كەتكەن ئىكەن. مۇشۇنداق تۇرۇپمۇ ئونىڭغا يەنە يىگىرمە مىڭ ۋارخۇنلىق رىتسار كەڭ - كۈشادە سىغىدىكەن. مەيدان ناھايىتى كەڭ بولغىنى بىلەن ئانچە تەكشى ئەمەس ئىدى. مەيداننىڭ ئەتراپى تاشلاندىق شەھەرلەردىن ئېلىپ كىلىنگە تاشلار بىلەن قورشالغان بولۇپ يىرتقۇچ ھايۋانلار ۋە مەھبۇسلارنىڭ سەكرەپ چىقىپ تاماشىبىنلار ئارىسىغا كىرىپ كېتىشىنىڭ ئالدىنى ئالدىدىكەن. ئىككى تەرەپكە نۇرغۇن قەپەس ياسالغان بولۇپ، ئەسىرلەر قورقۇنۇچلۇق ئۆلۈم يىتىپ كېلىش ئالدىدا مۇشۇ يەرگە سولىنىدىكەن. كانتوس كان بىلەن ئىككىمىز بىر قەپەسگە سولاندىق. باشقا قەپەسلەردە ياۋا ئىت، ياۋايى ئات، غالىجر سىتېر، باشقا قەبىلىلەردىن ئەسىر ئېلىنغان يېشىل تەنلىك رىتسالار، ئاياللار ھەم مەن بۇرۇن بارسۇمدا كۆرۈپمۇ باقمىغان بەتتەشەرە قورقۇنۇچلۇق مەخلۇقلار سولانغان ئىدى. ئۇلاردىن چىقۇۋاتقان ھەرخىل سەت ئاۋازلار قۇلاقنى ياراتتى. بۇلارنىڭ ئىچىدىكى ھەرقانداق بىر قورقۇنۇچلۇق مەخلۇقنى كۆرگەن خېلى قاپ يۈرەك باتۇرلارنىڭمۇ پۇت - قولى تىترەپ بەدىنىدىن سوغۇق تەر قوبۇلاتتى.

كانتوس كان چۈشەندۈرۈپ مۇسابىقە جەريانىدا، ھەر كۈنى مۇسابىقە توختىتىلغاندا پەقەت بىرلا ئەسىرنىڭ ھايات قالدىغانلىقىنى، قالغانلىرىنىڭ ھەممىسىنىڭ جەڭدە ئۆلىدىغانلىقىنى ئېيتتى. پۈتۈن بىر كۈندە غەلبە قىلغۇچى قايتىدىن داۋاملىق باشقىلار بىلەن ئېلىشىدىكەن. شۇ تەرىقىدە تاكى ئەڭ ئاخىرى بىرلا يېڭىپ چىققۇچە داۋاملىشىدىكەن. ئەڭ ئاخىرىدا قالغىنى مەيلى ئادەم ياكى ھايۋان بولۇشىدىن قەتئىي نەزەر ئازاد قىلىنىدىكەن. ئىككىنچى كۈنى بۇ جەريان يەنە قايتىلىنىپ يېڭى ئەسىرلەر ئېلىپ كىلىنىدىكەن ھەم ئۇلاردىنمۇ ئەڭ ئاخىرقى ھايات قالغۇچى ھۆرلۈككە ئېرىشىدىكەن. مۇسابىقە شۇ تەرىقىدە ئون كۈن داۋام قىلىدىكەن.

بىز قەپەسگە سولۇنۇپ ئۇزاق ئۆتمەي مەيدان قىزىپ كەتتى. بىر سائەتكە يەتمەيلا پۈتۈن ئورۇن توشۇپ بولدى. داك كوۋا بىر توپ سەردارنى باشلاپ مەيدان مەركىزىدىكى

كۆرۈش سۈپىسىدا پەيدا بولدى.

دەك كۆۋنىڭ بۇيرۇقى بىلەن ئىككى قەپەس ئېچىلىپ ئون ئىككى نەپەر يېشىل تەنلىك ماركسلىق ئايال مەيداننىڭ ئوتتۇرىسىغا ئېلىپ كېلىندى ھەم ئۇلارنىڭ ھەر بىرىگە بىردىن خەنجەر تارقىتىلىپ بېرىلدى. ئارقىدىن مەيداننىڭ يەنە بىر بېشىدا ئون ئىككى دانە ياۋا ئات پەيدا بولدى. بۇ ئاتلار ئاچكۆزلۈك بىلەن قولدا تۈزۈك قورالمۇ يوق ئاياللارغا ئېتىلىپ كەلگەندە ئېچىنىشلىق مەنزىرىنى كۆرۈمەسلىك ئۈچۈن مەن بېشىمنى بىر ياققا بۇرۇۋالدىم. ماركسلىق ئاياللارنىڭ چىرقىرىشى ۋە يىغا ئاۋازى بۇ قېتىمقى ئىلىشىشنىڭ ئىنتايىن دەھشەتلىك بولۇۋاتقانلىقىنى ئىسپاتلاپ تۇراتتى. مەن نەزىرىمنى مەيدانغا ئاغدۇرغىنىمدا كانتوس كان ئېلىشىشنىڭ ئاياقلاشقانلىقىنى ئېيتتى. مەيداندا ئۈچ ياۋا ئات قۇربانلىقلىرىنىڭ يېنىدا قاۋاپ تۇراتتى. ماركسلىق ئاياللار ئەڭ چوڭ تىرىشچانلىقىنى كۆرسەتكەن ئىدى. ئەمدى بىر توپ غالىجر سىتېر مەيدانغا قويۇۋېتىلدى. سىتېرلار ئىتلارغا ئوقئەك ئېتىلىپ ئۇلارنى بىردەمدىلا دەسسەپ چەيلىۋەتتى. ئېچىنىشلىق بىر كۈن مانا مۇشۇنداق ئاخىرلاشتى.

بۇ بىر كۈندە مەن باشتا ئەزلەر بىلەن ئېرىشتىم. ئاندىن ياۋايى ھايۋانلار بىلەن تۇتۇشتۇم. مەن ئۇزۇن شەمشىرىمگە، چاققانلىقىمغا ۋە رەقىبىمدىن زور دەرىجىدە ئېشىپ چۈشۈدىغان كۈچ - قۇدرىتىمگە تايىنىپ بۇ كۈننى قىيىنالمايلا ئۆتكۈزدۈم. كەينى - كەينىدىن مەيداندا تاماشا كۆرۈپ ئولتۇرغان قان ئىچەر خۇمپەرلەرنىڭ نەپسىنى قاندۇردۇم. ئېلىشىش ئاخىرلىشاي دەپ قالغاندا مەيداندىكىلەر توختىماي ۋارقىراپ مېنى مەيداندىن ئېلىپ چىقىپ ۋارخۇن قەبىلىسىنىڭ بىر ئەزاسى قىلىۋېلىشنى بىلدۈرۈشتى.

ئەڭ ئاخىرى ئۈچ ئادەم، شىمالدىكى مەلۇم قەبىلىدىن كەلگەن بىر گىگانىت يېشىل تەنلىك رىتسار، كانتوس كان ۋە مەنلا قالدۇق. ئۇلار ئىككىسى ئالدى بىلەن ئېلىشتى. ئاندىن مەن ئۇلار ئىچىدىكى غەلبە قىلغۇچى بىلەن تۇتۇشقا تەييار تۇردۇم.

كانتوس كان بىر كۈندە نەچچە قېتىم ئېلىشىپ ھەر قېتىم مېنىڭدەك غەلبە قىلىۋاتقان بولسىمۇ ئەمما بەزىدە يېڭىش ئۈنچىلىك ئاسان ئەمەس ئىدى. ئۇ يېشىل

تەنلىك بىلەن ئېلىنىۋاتقان چاغدا ئۇنىڭ يېڭىمۇ بېلىش ئېھتىماللىقى ناھايىتى كىچىكتەك قىلاتتى. بىر كۈندىن بۇيان بارلىق رەقىبلىرىنى سۈپۈرۈپ تاشلىغان بۇ خۇمپەرنىڭ بوي ئېگىزلىكى ئون ئالتە فوت بولۇپ كانتوس كاننىڭ ئېگىزلىكى ئالتە فوتقىمۇ يەتمەيتتى. ئۇلار ئۆزئارا ئېلىنىۋاتقاندا مەن بىرىنچى قېتىم ماركىلىقلارنىڭ بىر خىل قىلىچ ئىشلىتىش ماھارىتىنى كۆرۈۋالدى. كانتوس كاننىڭ غەلبە قىلىشى ۋە ھاياتىنى ساقلاپ قىلىشى دەل مۇشۇ قىلىچ ماھارىتىدىن بولدى. يېشىل تەنلىك كانتوس كانغا باستۇرۇپ كېلىپ يىگىرمە فوت ئارلىق قالغاندا كانتوس كان قىلىچ تۇتقان قولىنى كۈچەپ كەينىگە سوزۇپ بىرلا ئېتىپ قىلىچنى رىتسارنىڭ يۈزىگە سانجىدى. قىلىچ ئوقيا ئوقىدەك بوشلۇقنى كېسىپ ئۆتۈپ يېشىل تەنلىكنىڭ مېڭىسىنى تېشىپ ئۆلتۈردى. يېشىل تەنلىك يەرگە يىقىلىپ جان تەسلىم قىلدى.

ئەمدى نۆۋەت ئىككىمىزگە كەلگەن ئىدى. بىز يېقىنلىشىپ ئېلىشىشنى باشلىغان چاغدا مەن ئۇنىڭغا تۆۋەن ئاۋازدا جەڭنى تاكى قاراڭغۇ چۈشكىچە داۋاملاشتۇرۇش توغرىسىدا مەسلىھەت بەردىم. بۇنداق بولغاندا قاراڭغۇدا بەلكىم بىزگە قىچىشقا پۇرسەت چىقىپ قىلىشى مۇمكىن ئىدى. ۋارخۇنلۇقلار بىزنىڭ قارشى تەرەپنى ئۆلتۈرۈش نىيىتىمىز يوقلىقىنى بىلىپ قالدى بولغاي غەزەپلىنىپ ۋارقىراپ كېتىشەتتى. جەڭ باشلىنىپ خېلى ۋاقىتقىچە بىز قارشى تەرەپكە بىرەر قېتىمىمۇ ئەجەللىك زەربە بەرمىگەچكە ۋورخۇنلۇقلارنىڭ ئوغىسىنى قاينىتۋەتكەن ئىدى. مەن قاراڭغۇلۇقنىڭ يېتىپ كېلىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلىپ كانتوس كانغا قىلىچنى مېنىڭ بىلىكىم بىلەن گەۋدەمنىڭ ئارىلىقىغا سانجىشنى ئېيتتىم. ئۇ دېيىشكىنىمىز بويىچە قىلىچنى ماڭا شىلتىغاندا مەن بىلىكىم بىلەن قىلىچنى چىڭ قىسىۋېلىپ كەينىمگە نەچچە قەدەم سەنتۈرۈلۈپ يەرگە يىقىلدىم. يىراقتىن قارىغاندا قىلىچ مېنىڭ كۆكرىكىمگە كىرگەندەك كۆرۈنەتتى. كانتوس كان مەقسىتىمنى چۈشەندى بولغاي تېزلىك بىلەن ئالدىغا چىقىپ بىر پۇتى بىلەن بويۇمنى دەسسەپ تۇرۇپ بەدىنىمدىن قىلىچنى سۇغۇرۇۋېلىپ بويۇمغا ئەجەللىك قىلىچ ئۇردى. قاراشتا بۇ مېنىڭ بويۇمنى ئۈزۈۋەتكەندەك كۆرۈنگىنى بىلەن

ئەمەلىيەتتە قىلىچ قۇمغا كىرىپ كەتكەن بولۇپ ماڭا قىلچىلىك زىيان يەتكۈزمەيتتى. قاراڭغۇلۇقتا ھېچكىم نېمە ئىش يۈز بەرگەنلىكىنى كۆرەلمەيتتى، پەقەت ئۇنىڭ مېنى جايلىۋەتكەنلىكىگە ئىشەنەتتى. مەن پەس ئاۋازدا ئۇنىڭغا بۇ يەردىن ئايرىلىپ تېگىشلىك ئەركىنلىكنى تەلەپ قىلىشنى، ئاندىن شەھەرنىڭ شەرقىدىكى تاغدا مېنى ساقلىشىنى ئېيتتىم. ئۇ كەتتى.

يۇمىلاق مەيداندىكى كىشىلەر كەتكەندىن كىيىن مەن ئاستا ئۆمۈلەپ ئۈستىگە چىقتىم. يەر ئاستىغا ياسالغان بۇ مەيدان شەھەر مەركىزىدىن يىراق بولۇپ ئادەم ئولتۇراقلاشمىغان رايونغا توغرا كېلىدىكەن. مەن ھېچقانداق ئاۋازچىلىققا ئۇچرىمايلا تاغقا يېتىپ كەلدىم.

يىگىرمىنچى باب

ئوكسىگېن ياساش زاۋۇتى

مەن بۇ يەردە كانتوس كانى تويۇغرا ئىككى كۈن ساقلىدىم، ئەمما ئۇ كەلمىدى. شۇڭا ئامالسىز غەربى شىمال بۆلۈنۈشكە قاراپ يولغا چىقتىم. ئۇ ئىلگىرى ماڭا شىمال بۆلۈنۈشنى بويلاپ ماڭغاندا ئەڭ يېقىن يەردىكى دەريا يولغا بارغىلى بولىدىغانلىقىنى ئېيتقان ئىدى. مەن يول بويى ئۆسۈملۈكتىن ئېلىنىدىغان سۇيۇقلۇقنى ئوزۇق قىلىپ سەپەر قىلدىم. ئۆسۈملۈكلەر بۇ خىل بىباھا ئوزۇقنى ماڭا سىخلىق بىلەن ئاتا قىلاتتى. شۇنداق سەرسان بولۇپ يۈرۈپ ئىككى ھەپتىنى ئۆتكۈزدۈم. يۇلتۇزلارنىڭ يول كۆرسىتىشى بىلەن تەمىلەپ كېتىۋاتتىم.

كۈندۈزى مەن كۆتۈرۈلۈپ چىقىپ تۇرغان تاشنىڭ كەينىگە ياكى تاغ چوققىسىنىڭ كەينىگە يوشۇرۇنۇۋالدىم. بىر نەچچە قېتىم ياۋايى ھايۋانلارنىڭ ھۇجۇمغا ئۇچرىدىم. كېچىسى بولسا بۇنداق يىرتقۇچ ۋەھشىي مەخلۇقلار ئەتراپىدا ھەدىسىلا

تىمىسقىلاپ يۈرەتتى. شۇڭا مەن دائىم قولۇمدىن شەمشەرنى چۈشۈرمەي ئۇلارنىڭ ھۇجۇمغا ھەرۋاقت تەييار تۇردۇم. ئادەتتىكى ئەھۋالدا مەن يېقىندىلا ئۆگىنىۋالغان ھېسسىي ئالاقە ئىقتىدارىم ئۇلارنىڭ كەلگەنلىكىنى ماڭا ئالدىن ئۇقتۇرۇپ ئۆلگۈرەتتى. شۇنداق بولسىمۇ بىر قېتىم مەن ئاڭقىرىپ بولۇشىچىلا بەرگە دۇملىتۋىتىلدىم. تۈكلۈك بىر يۈز ماڭا چىڭ چاپلىشىپ ئۆتكۈر چىشلىرىنى بۇغۇزۇمغا پاتۇرماقچى بولۇۋاتاتتى. ئۇنىڭ ماڭا قانداق يېقىنلىشىۋالغانلىقىنى بىلمىدىم. مەن ئۇنىڭ يوغان، ئېغىر ھەم كۆپ پۇتلۇق مەخلۇق ئىكەنلىكىنى ھېس قىلدىم. ئۇ چىشىنى بۇغۇزۇمغا سانجىشتىن ئاۋۋال مەن ئىككى قولۇم بىلەن بوينىنى تۇتۇۋېلىپ، پۈتۈن كۈچۈم بىلەن ئۇنىڭ يىرتقۇچ ئاغزىنى ئۆزۈمدىن يىراقلاشتۇرۇشقا تىرىشتىم. قوللىرىم ئۇنىڭ بوينىنى ئامبۇردەك قىسقان ئىدى. بىز ئۇن - تىنسىز تىرىكشەتتۇق. ئۇ ئەبلەخ پۈتۈن كۈچى بىلەن يۇلغۇنۇپ چىشىنى ماڭا سانجىشقا ئۇرۇناتتى، مەن ئۆزۈمنى ئەپقېچىش بىلەن بىللە بارلىق كۈچۈمنى بارماقلىرىمغا يىغىپ ئۇنى تۇنجۇقتۇرۇپ ئۆلتۈرۈشكە تىرىشاتتىم. ئاستا - ئاستا بىلەن كىلىرىم ھالسىزلىنىشقا باشلىدى. رەقىبىم يېنىپ تۇرغان كۆزلىرىنى ۋە پارقىراق چىشىنى ئاستا - ئاستا يېقىنلاشتۇرماقتا ئىدى. ئۇنىڭ يۈزى مېنىڭ بىلەن ئۇچراشقاندا ھەممە نەرسىنىڭ ئاخىرلاشقانلىقىنى ھېس قىلىشقا باشلىدىم. تۇپۇقسىز ياندىكى قاراڭغۇلۇقتىن بىر نەرسە ئېتىلىپ كېلىپ ئۈستۈمدىكى مەخلۇققا ئېتىلدى. مەن پەقەت ئۇ ئىككىسىنىڭ يەردە دۇملاۋاتقانلىقىنى ۋە بىر - بىرىنى چىشلىشىۋاتقانلىقىنىلا كۆرەلدىم. ئۇزاق ئۆتمەي ئېلىشىش ئاخىرلاشتى. مېنىڭ نىجاتكارىم بېشىنى پەس قىلىپ مېنى ئۆزىنىڭ بىر ۋاقلىق ئوزۇقى قىلىۋېتىشكە قىل قالغان جەسەتنىڭ يېنىدا تۇراتتى.

ئاي تۇپۇقسىز ئۇپۇقتىن كۆتۈرۈلۈپ يەر يۈزىنى يورۇتتى. مەن مېنى قۇتۇلدۇرغۇچىنىڭ ۋۇلا ئىكەنلىكىنى ئېنىق كۆرەلدىم. بۇ ھەقىقەتەن بىر مۆجىزە بولۇپ، ئۇنىڭ قەبەرلەردىن كېلىپ مېنى قانداق تاپقانلىقىنى بىلمەيمەن. ئۇنىڭ كېلىشى مېنى چەكسىز خوش قىلىۋەتتى ھەم شۇنداقلا قاتتىق ئارامسىزلىنىۋەردى. چۈنكى ئۇ نېمە ئۈچۈن تۇررىسىلاردىن ئايرىلىپ كېتىدۇ؟ مەن جەزىمەلەشتۈرەلمەيمەنكى، پەقەت ئۇلار ئۆلگەندىلا

ئاندىن ۋۇلا قايتىپ كېتەتتى. ماڭا ئايان، ۋۇلا مەن چۈشۈرگەن بۇيرۇققا ھەرگىز خىلاپلىق قىلمايدۇ. ئىككىنچى ئايمۇ كۆرۈنگەندە مەن ئۇنىڭ ئورۇقلاپ ھالىدىن كەتكەنلىكىنى كۆردۈم. ئۇنى بىردەم ئەركىلەتكەندىن كىيىن ئۇ ئورۇلۇپلا جەسەتنى يېپىشكە باشلىدى. قارىماققا ئاچلىقتىن ئۆلەي دەپ قالغاندەك قىلاتتى. گەرچە مېنىڭمۇ قۇرسۇقۇم ئېچىپ چېكىگە يەتكەن بولسىمۇ ئەمما مەن خام گۆشنى يىيەلمەيتتىم. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئوت يېقىشمۇ ئامال يوقتى. ۋۇلا تويغاندىن كىيىن مەن يەنە ئېغىر قەدەملىرىمنى سۆرەپ تېپىش تەس بولغان دەريا يولىنى ئىزلەپ ماڭدىم.

15 - كۈنى سەھەر، مەن ئىزلەۋاتقان دەريا يولىدىن بېشارەت بېرىدىغان يوغان دەرەخلەرنى كۆردۈم. چۈشكە يېقىن ھالسىز گەۋدەمنى سۆرەپ چوڭ بىر بىنانىڭ دەرۋازىسى ئالدىغا كەلدىم. بۇ بىنانىڭ ئىگەنلىگەن يېرى تەخمىنەن تۆت ئىنگىلىز مىلى، ئېگىزلىكى ئالاھىلە ئىككى يۈز فوت ئەتراپىدا كېلىدىغانلىقىنى مۆلچەرلىدىم. ئەتراپى بىر قۇر كۆزۈتۈپ مەن تۇرۇۋاتقان يەردىكى كىچىككەن ئىشىكىدىن باشقا ھېچقانداق كىرىش ئېغىزى ھەم ھاياتلىقتىن دېرەك بېرىدىغان بىرەر نىشاننىڭ بارلىقىنى بايقىمىدىم.

دەرۋازىنىڭ ئىشىك قوڭغۇرىقىمۇ يوق بولۇپ ئىچىدىكىلەرگە قانداق ئۇقتۇرۇشنى بىلەلمەيلا قالدىم. مەن ياندىكى دىئامېتىرى قېرىنداش قەلەمچىلىك كېلىدىغان تام تۆشۈكىنى كۆرۈپ ئۇ ئىچى بىلەن ئالاقىلىشىدىغان ئورۇن بولسا كېرەك دەپ ئويلىدىم. مەن ئاغزىمنى يېقىن ئەكىلىپ سۆزلەي دەپ تۇرغاندا ئىچىدىن تۇيۇقسىز بىر ئاۋاز چىقىپ مېنىڭ كىملىكىمنى، قەيەردىن كەلگەنلىكىمنى، بۇ يەرگە كېلىش مەقسىتىمنى سورىدى. مەن ئۆزۈمنىڭ ۋارخۇن قەبىلىسىنىڭ چاڭگىلىدىن قېچىپ چىققانلىقىمنى، ئۇزۇن يول يۈرۈپ قۇرسۇقۇمنىڭ ئېچىپ كەتكەنلىكىنى ئېيتتىم.

— سەن يىشىللارنىڭ بەلگىسىنى تاقاپ بىر ئىت يىتلىۋاپسەن، ئەمما قىياپىتىڭ قىزىل تەنلىكلەرگە ئوخشايدىكەن. شۇنىسى تېرەك قىزىل ياكى يىشىلمۇ ئەمەسكەن، راستىنى ئېيت، سەن زادى نېمە ئادەم؟

— مەن بارسومدىكى قىزىل تەنلىكلەرنىڭ دوستى، قۇرسۇقۇم بەك ئېچىپ

كەتتى. شەپقەت قىلىپ ئىشكىنى ئېچىپ بەرسىڭىز، — دىدىم مەن ئۆتۈنۈپ.

شۇئانلا ئىشك كەينىگە چېكىنىشكە باشلاپ تەخمىنەن ئەللىك فوت ئىچكىرلەپ ماڭغاندىن كىيىن توختىدى. ئاندىن سولغا يېنىك سۈرۈلۈپ تار بىر بېتون يول كۆرۈندى. يولنىڭ ئاخىرقى ئۇچىدا بايقىغا ئويۇخىشاش يەنە بىر ئىشك بار ئىكەن. ئەمما ئەتراپتا بىر مۇئادەمنى كۆرگىلى بولمايتتى. مەن ئىشكتىن كىرگەندە ئۇ يەنە يېنىك سىرىلىپ ئاندىن ئۆز ئورنىغا بېرىپ تاقىلىپ قالدى. ئىشك يانغا سۈرۈلگەندە مەن ئونىڭ قىلىنلىقىغا دىققەت قىلدىم. ئونىڭ قىلىنلىقى ئالاھىلەل يىگىرمە فوت ئەتراپىدا كېلىدىكەن. ئىشك جايغا كىرىپ كەتكەن چاغدا ناھايىتى يوغان بىر پولات تۇرۇبا يۇقىرىدىن سىيرىلىپ چۈشۈپ ئاستى ئۇچى پولىدىكى ئۇيۇققا مەھكەملىنىدىكەن. مەن يەنە ئىككى ئىشكتىن ئۆتكەندىن كىيىن ئاخىرى ناھايىتى كەڭ زالغا كېلىپ قالدىم. يوغان بىر تاش ئۈستەلنىڭ ئۈستىگە يېمەكلىك ۋە ئىچىملىك سۇ قويۇپ قويۇلۇپتۇ. ئەتراپتىن بىر ئاۋاز كېلىپ مېنىڭ غىزالىنىشىمغا بۇيرىدى. كەينىدىنلا ئىتقىمۇ يېمەكلىك بېرىش توغرىسىدا بۇيرۇق بېرىلدى. مەن بىر تەرەپتىن يېگەچ بىر تەرەپتىن يوشۇرۇن ئادەمنىڭ كەسكىنلىك بىلەن سورىغان بىر تالاي سوئاللىرىغا جاۋاب بەردىم.

— دىگەنلىرىڭ ئادەمنى چۆچۈتىدۇ، — دىدى ھىلىقى ئاۋاز سوراق ئاخىرلاشقاندا، — ئېيتقانلىرىڭنىڭ راستلىقىنى كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇ. ئەمما سەن بارسولمۇق ئەمەس. مەن سېنىڭ مېڭە تۈزۈلۈشۈڭ، ئىچكى ئەزالىرىڭنىڭ ئورۇنلۇشۇش ئەھۋالى ۋە يۈرىكىڭنىڭ شەكلى ھەم چوڭ كىچىكلىكىدىن بىلدىم.

— سىز مېنىڭ بەدىنىمنى رىنت قىلىپ كۆرەلەمسىز؟ — دىدىم مەن يۇقىرى ئاۋازدا.

— شۇنداق، سېنىڭ ئوي - پىكىرىدىن باشقا ھەممىنى رىنت قىلىپ كۆرەلەيمەن. ئەگەر سەن بارسولمۇق بولساڭ مەن سېنىڭ تەپەككۈرۈڭنىمۇ بىلەلگەن بولاتتىم.

ئۆيىنىڭ بىر تەرىپىدىكى ئىشك ئېچىلىپ قاراشتىن قۇرۇپ قاقشال بولۇپ كەتكەندەك بىر مۇمىيا ئادەم ماڭا قاراپ مېڭىپ كەلدى. ئۇ ئۇچىسىغا پەقەت بىرتاللا

ئالتۇن زەنجىر ئېسىۋالغان بولۇپ زەنجىرگە يوغان بىر پارچە ئالماس ئورنىتىلغان تەخسىگە ئوخشاپ كېتىدىغان بېزەك ئېسىلغان ئىدى. تەخسىنىڭ دەل مەركىزىگە دىئامېتىرى تەخمىنەن بىر سوڭ چوڭلۇقتىكى غەلىتە تاش ئورنىتىلغان بولۇپ توققۇز خىل نۇر چىقىرىپ تۇراتتى. بۇنىڭ ئىچىدىكى يەتتە خىلى ماڭا ھەم يەر شارى ئادەملىرىگە تونۇش ، قالغان ئىككى خىل نۇرنى بىز ئەزەلدىن كۆرۈپ باقمىغان نۇر ئىدى. شۇڭا خۇددى بىر قارىغۇ ئادەمگە قىزىل رەڭنىڭ نېمىلىكىنى تەسۋىرلىگىلى بولمىغاندەك ئۇنى تەسۋىرلەشمۇ مۇمكىن بولمايتتى.

ياشانغان ئادەم ئولتۇرۇپ مېنىڭ بىلەن بىرنەچچە سائەت سۆزلەشتى. سۆھبەتلىشىش جەريانىدا مېنى ھەممىدىن ھەيران قالدۇرغىنى ئۇنىڭ بارلىق ئوي - خىيالى ماڭا ئايان بولۇپ تۇردى. ئەمما ئۇ مېنىڭ ئېغىزىمدىن چىققان سۆزۈمدىن بۆلەك باشقا تەپەككۈرۈمنى بىلمەيتتى. مەن بۇ ئەھۋالنى ئۇنىڭغا ئېيتىدىم. شۇڭا بۇ كىيىن يۈز بەرگەن ئىشلارنى ئالدىن بىلۈشۈمگە ناھايىتى ئەسقاتتى. ئەگەر ئۇ مېنىڭ بۇنداق ئادەتتىن تاشقىرى ئىقتىدارىمنى بىلگەن بولسا مەن كىيىن يۈز بېرىدىغان تېخىمۇ مۇھىم ئىشلارنى بىلمىگەن بولار ئىكەنمەن. مارسلىقلارنىڭ بىر ئادەتتىن تاشقىرى ئالاھىدىلىكى شۇكى، ئۇلار باشقىلارنىڭ تەپەككۈرىنى مۇتلەق كونترول قىلالايدۇ ھەم ئۇلارنىڭ تەپەككۈرىگە توغرا قوماندىلىق قىلالايدۇ.

مەن تۇرۇۋاتقان بىنانىڭ ئىچىدە بىر دانە ئوكسىگېن ياساش ماشىنىسى بار ئىكەن. دەل مۇشۇ ئادەملەر ئوكسىگېن ياساپ، ئاتموسفېرا قەۋىتى شەكىللەندۈرۈپ مارتىنىكى ھاياتلىقنىڭ داۋاملىشىشىنى كاپالەتلەندۈرۈۋاتقان ئىكەن. مەن پۈتكۈل ئوكسىگېن ياساش جەريانىنىڭ سىرلىرىنىڭ دەل ھىلقى ئادەمنىڭ بويىغا ئېسىۋالغان بىزنىكىدىكى تاش چىقارغان توققۇز خىل نۇر دەستىسى بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئىكەنلىكىگە دىققەت قىلدىم. بۇ نۇر دەستىلىرى بېزەك بۇيۇمنى بىنانىڭ ئۆگزىسىدىكى نازۇك ئەسۋابقا ئورۇنلاشتۇرۇلۇپ قويۇش نۇرىدىن ئايرىپ چىقىرىلدىكەن. بىنانىڭ تۆتتىن ئۈچ قىسمى مۇشۇ نۇر دەستىسىنى ساقلاشقا ئىشلىتىلدىكەن. ئاندىن بۇ نۇر دەستىسى ئېلېكترلىك بىر تەرەپ

قىلىنغاندىن كىيىن، ئېنىق قىلىپ ئېيتقاندا بەلگىلىك نىسبەتتىكى سۈزۈك ئېلىپكتر تەۋرىنىشى بىلەن ئۆزئارا ئارىلاشتۇرۇلغاندىن كىيىن بارسومدىكى ئاساسلىق بەش ئوكسىگېن مەركىزىگە توشۇلۇپ، ئۇيەردىن قوپۇپ بېرىلگەندىن كىيىن قوياش نۇرى بىلەن ئۇچۇرۇشۇپ ئاتموسفېراغا ئايلىنىدىكەن.

بۇ غايەت زور بىنانىڭ ئىچىدە ھەرۋاقت يېتەرلىك نۇر ساقلانغان بولۇپ بۇ زاپاس نۇر دەستىسى بىلەن مارس ئاتموسفېراسىنى ئون يىل تۇتۇپ تۇرۇشقا بولىدىكەن. ئۇنىڭ دېيىشىچە ئۇلارنىڭ بىردىنبىر ئەنسىرەيدىغىنى يەتكۈزۈپ بېرىش پومپىسىنىڭ ئويلاپمۇ باقمىغان بۇزغۇنچىلىققا ئۇچرىشى ئىكەن. ئۇ مېنى بىر ئىچكى بۆلۈمگە باشلاپ كىردى. مەن بۇ يەردە يىگىرمە دانە رادىي پومپىسىنى كۆردۈم. ھەربىر پومپا مارتىكى ھاياتلىقنى ئاتموسفېرا بىلەن تەمىنلەشكە يېتىدىكەن. ئۇ ماڭا ئۆزىنىڭ بۇ يەرگە قاراۋاتقانلىقىغا سەككىز يۈز يىل بولغانلىقىنى ئېيتتى. بۇ پومپىلار ھەر كۈنى نۆۋەتلىشىپ ئايلىنىپ ھەر بىرى تەخمىنەن يەرشاردىكى ۋاقت بويىچە يىگىرمە تۆت يېرىم سائەت خىزمەت قىلىدىكەن. بىر ياردەمچى ئۇنىڭ بىلەن نۆۋەتلىشىپ ماشىنىلارغا قارايدىكەن. يېرىم مارس يىلىدا ئىككى ئادەمنىڭ ئىچىدىكى بىرى سىرتقى دۇنيا بىلەن ئالاقىسى ئۈزۈلگەن بۇ غايەت زور سېختا تەنھا ھالدا يەر شارى ۋاقتى بويىچە 844 كۈننى ئۆتكۈزۈدىكەن.

ھەربىر قىزىل تەنلىك بوۋاق ۋاقتىدىن باشلاپلا ئاتموسفېرا ھاسىل قىلىشنى ئۆگىنىدىكەن. ئەمما بەلگىلەنگەن ۋاقت يېتىپ كەلمىگۈچە ھېچكىم بىناغا قانداق كىرىشنىڭ سىرىنى بىلمەيدىكەن. بۇ بىنا ناھايىتى مەزمۇت بولۇپ تېمىنىڭ قېلىنلىقى بىر يۈز يىگىرمە فوت كېلىدىكەن. ئۆگزىسى بەش فوت قېلىنلىقتىكى ئەينەك بىلەن يېپىلغان بولۇپ كېمىلەرنىڭ ھۇجۇمىدىن موداپىيەلەنەلەيدىكەن. ئۇلارنىڭ يەنە بىر ئەنسىرەيدىغىنى يىشىلارنىڭ ياكى غالجىرلاشقان قىزىلارنىڭ ھۇجۇمىغا ئۇچراش بولۇپ بارسومدىكى بارلىق جانلىقنىڭ مەۋجۇت بولۇپ تۇرۇش - تۇرماسلىقى بۇ زاۋۇتنىڭ ئايلىنىشىغا باغلىق ئىكەن.

مەن ئۇنىڭ تەپەككۈرىنى كۆزىتىۋاتقاندا بىر غەيرى ئىشنى بايقىدىم. ئەسلى

تامدىكى ئىشىكلەر ئۇنىڭ ھېسسىي ئالاقە بۇيرۇقى بىلەن ئېچىلىدىكەن. ئىشىك قۇلۇپى ناھايىتى نازۇك ياسالغان بولۇپ، بىر قاتار تەپەككۈر دۇلقىنىڭ گۇرۇپپىلىنىشىدىن ھاسىل بولغان شىفىر ئارقىلىق ئېچىلىدىكەن. بۇ بايقاشنى ئىسپاتلاش ئۈچۈن مەن ئۇنىڭ قانداق گۇرۇپپىلايدىغانلىقىنى بىلمەكچى بولدۇم. شۇڭا قەستەن بىلمەس بولۇۋېلىپ ئۇنىڭ ئىشىكىنى ماڭا قانداق ئېچىپ بەرگەنلىكىنى سورىدىم. شۇ ھامان ئۇنىڭ كاللىسىدا توققۇز خىل مارس نوتا بەلگىسى پەيدا بولدى. ئۇ ماڭا بۇلارنىڭ سىر ئىكەنلىكىنى، ئېيتىپ بېرىشكە بولمايدىغانلىقىنى ئېيتقاندا نوتىلارمۇ ناھايىتى تېزلا غايىب بولدى.

شۇندىن كىيىن ئۇ خۇددى بۇ سىرنى ماڭا پاش قىلىپ قويغاندەك ماڭا بولغان مۇئامىلىسىدە ئۆزگىرىش بولدى. گەرچە ماڭا ناھايىتى ئەدەپلىك مۇئامىلە قىلىۋاتقان بولسىمۇ ئەمما چىراي ئىپادىسى ۋە تەپەككۈرىدىن ئۇنىڭ خاۋاتىرلىنىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلىشقا بولاتتى.

كەچ كىرىش ئالدىدا ئۇ ماڭا يېقىن ئەتراپتىكى يېزا ئىگىلىك مەيدانىغا خەت يېزىپ بېرىدىغانلىقى توغرىسىدا ۋەدە بەردى. بۇ خەتنى كۆتۈرۈپ يېقىن ئەتراپتىكى كىشىلەرنى ئىزلىسەم ئۇلار ماڭا زودانگا شەھىرىگە بارىدىغان يولنى كۆرسىتىپ بېرىدىكەن. ئۇ بۇ شەھەرنىڭ ئوكسىگېن زاۋۇتىغا ئەڭ يېقىن ئىكەنلىكىنى دېدى .

— ئەمما سەن ھەرگىز ئۇلارغا خىرىئانغا بارىدىغانلىقىڭنى ئېيتما، چۈنكى ئۇلار ھازىر خىرىئان بىلەن ئۇرۇشۇۋاتىدۇ. مەن ھەم مېنىڭ ياردەمچىم ھېچقانداق دۆلەتكە تەۋە ئەمەس، بىز بارلىق بارسوملۇقلارغا ئورتاق تەۋە. مەن ئېلىۋالغان بۇ سالاھىيەت بەلگىسى بىزنى قەيەرگىلا بارساق، قايسىلا دۆلەتكە قەدەم باسقاساق قىلچىلىك دەخلى - تەرزگە ئۇچراتمايدۇ . ھەتتا يىشىلارنىڭ يېنىدىمۇ شۇنداق. گەرچە بىز يېشىل تەنلىكلەر بىلەن مۇناسىۋەت قىلىشنى خالىمىساقمۇ، — دىدى ئۇ.

— ئەمدى خەيرلىك كەچ دوستۇم، — دىدى ئۇ داۋاملىق، — خاتىرجەم ئۇخلىشىڭىزغا تىلەكداشمەن.

گەرچە ئۇنىڭ چىرايىدا تەبەسسۇم جىلۋە قىلغىنى بىلەن تەپەككۈرىدىن مېنى

ئەزەلدىن بۇ يەرگە كىرگۈزگىسى يوقلىقى كۆرۈنۈپ تۇراتتى. كەينىدىنلا يەنە مەن ئۇنىڭ مۇنداق بىر ئىشنى ئويلاۋاتقانلىقىنى بىلىۋالدىم: قاراڭغۇلۇقتا ئۇ مىنىڭ يېنىمدا تۇرۇپ ئۇزۇن بىر شەمشەرنى ماڭا سانجىدى ھەم كالىسىدا «كەچۈرگىن، بۇ بارسومنىڭ بۇندىن كېيىنكى مەنپەئەتى ئۈچۈن» دېگەن سۆزلەر پەيدا بولدى. ئۇ ئىشكىنى يېپىپ چىقىپ كەتكەندە ئۇنىڭ تەپەككۈرىمۇ ئۆزى بىلەن تەڭ غايىب بولدى. بۇ ماڭا ئىنتايىن غەيرى تۇيۇلدى. چۈنكى مەن تەپەككۈرنىڭ يەتكۈزۈلۈشى توغرىلىق بىلىدىغىنىم ناھايىتى ئاز ئىدى.

قانداق قىلىش كېرەك؟ قانداق قىلغاندا قېچىپ كەتكىلى بولىدۇ؟ مەن ئۇنىڭ نېمە قىلماقچى بولغانلىقىنى بىلگەن ئىكەنمەن ئۇنى ئالدىن قول سېلىپ ئۆلتۈرۈۋەتسەم بولىدۇ. بىراق ئۇ ئۆلسە مەن قېچىپ ھېچ يەرگە بارالمايمەن. شۇنداقلا بۇ چوڭ زاۋۇتنىڭ توختىشىغا ئەگىشىپ مەنمۇ بۇ پىلاننىڭ باشقا بارلىق جانلىقلار بىلەن بىللە ھالاك بولىمەن، ئەگەر دېگەن تۇرۇپس ھايات بولسا ئۇمۇ ئوخشاش ئاقىۋەتكە دۇچار بولىدۇ. باشقىلارنىڭ نېمە بولىشى مەن بىلەن مۇناسىۋەتسىز بولسىمۇ تۇرۇپسىنى ئويلىغىنىمدا، مېنى خاتا چۈشۈنۈپ قالغان بۇ ئادەمنى ئۆلتۈرۈۋېتىش نىيىتىمدىن دەرھال ياندىم.

مەن ئېھتىيات بىلەن ئۆيىنىڭ ئىشىكىنى ئېچىپ ۋۇلانى ئەگەشتۈردۈم. كاللامدا قاراملىق بىلەن بىر پىلان تۈزۈلدى. مەن بېرىپ يوغان ئىشىكلەرنى ئىزلەپ تېپىپ باشقۇرغۇچىنىڭ كالىسىدا كۆرۈنگەن توققۇز خىل تەپەككۈر دولقۇنى ئارقىلىق غايەت زور قۇلۇپلارنى ئاچماقچى بولدۇم. بىر - بىرىگە تۇتاش كاردورلاردىن ئۆتۈپ تەرەپ - تەرەپتىكى ئەگرى - بۈگرى ئۆتۈشمە يولنى بويلاپ مېڭىپ ئاخىرىدا دەسلەپ كىرىپ تاماق يېگەن زالغا كېلىپ قالدىم. باشقۇرغۇچىنى كۆرمىدىم، ئۇنىڭ قەيەردە تۇرىدىغانلىقىنى بىلمەيتتىم.

مەن ئەمدىلا يۈرەكلىك بىلەن زالغا كىرىپ دېگەن چاغدا كەينىمدىن يېنىك ماڭغان ئاياق تاۋۇشى ئاڭلىنىپ قالدى. شۇڭا دەرھال كەينىمگە چېكىنىپ كاردورنىڭ قاراڭغۇ يېرىدە ئۆزۈمنى دالدىغا ئالدىم. ۋۇلانى كەينىمگە يوشۇرۇپ پەس بولۇپ ئۆلتۈردۈم.

بۇ چاغدا باشقۇرغۇچى ماڭا سۈركۈلۈپ دېگۈدەك ئۆتۈپ كەتتى. ئونىڭ مەن كىرمەكچى بولغان ئۆيگە كىرىپ كېتىۋاتقاندا قولىغا ئۇزۇن ھەم ئۆتكۈر شەمشەر كۆتۈرۈۋالغانلىقىنى كۆرۈپ قالدىم. ئۇ شەمشەرنى بىر پارچە تاشقا سۈركەپ يۆلەۋاتاتتى. مەن ئونىڭ كاللىسىدا ئالدى بىلەن يېرىم سائەت ۋاقىت چىقىرىپ رادىي پومپىلىرىنى تەكشۈرۈپ كەلگەندىن كىيىن مەن تۇرىۋاتقان ئۆيگە كېلىپ مېنى جايلىۋەتمەكچى بولۇۋاتقانلىقىنى كۆردۈم. ئۇ زالدىن ئۆتۈپ توشۇغۇچى پومپا سېخىغا تۇتىشىدىغان يولدا غايىب بولدى. مەن ئېھتىيات بىلەن تىمىسلاپ يۈرۈپ يوشۇرۇنچە چوڭ دەرۋازا ئالدىغا كەلدىم. بۇ مېنى سىرتقى دۇنيا بىلەن ئايرىپ تۇرىدىغان ئۈچ دەرۋازىنىڭ ئەڭ ئىچكىرىسىدىكى بىرىنچىسى ئىدى.

غايەت زور قۇلۇپقا يۈزلىنىپ تۇرۇپ پۈتۈن دىققىتىمنى يىغىپ بىردىنلا قۇلۇپقا ھىلقى توققۇز تەپەككۈر دولقۇنىنى تارتاتتىم ھەم تاقەتسىزلىك ئىچىدە كۈتۈشكە باشلىدىم. چوڭ دەرۋازا ئاخىرى تەۋرىدى ۋە بىر چەتكە سۈرۈلدى. شۇنداق قىلىپ باشقا ئىشكىلەرمۇ مېنىڭ بۇيرىقىمدا بىر - بىرلەپ ئېچىلدى. ۋۇلا ئىككىمىز ئەركىنلىك ئۆز ئىختىيارىمىزدىكى قاراڭغۇلۇققا بېشىمىزچىلا كىرىپ كەتتۇق. شۇنىسى ھازىرقى ئەھۋالىمىز بۇ بىناغا كىرىش ئالدىدىكى ھالىمىزدىن ئانچە پەرقلەنمەيتتى. بىز يەنىلا ئاچ قالغان ئىدۇق.

بىز بىنادىن ئۇن - تىنىسىز ئايرىلىپ بىرىنچى تۆت كۇچا ئاغزىغا قاراپ ماڭدۇق. مەن ئاساسلىق غول يولغا تىزراق يېتىپ بېرىشنى ئويلايتتىم. تاڭ سەھەردە مەن مەركىزى يولغا چىقتىم ھەم ئالدىمدا كۆرۈنگەن بىرىنچى قورشاۋ تامغا يېقىنلىشىپ ئۇ يەردە ئادەم بار - يوقلىقىغا دىققەت قىلدىم. ئەتراپ بىتوندىن سېلىنغان پاكاز بىنالار بىلەن تولۇپ كەتكەن بولۇپ دەرۋازىسى پۇختا ھەم مۇستەھكەم ئىكەن. بىزنىڭ دەرۋازىنى ئېچىش ئۈچۈن قىلغان تىرىشچانلىقىمىزدىن ھېچقانداق نەتىجە بولمىدى. مېنى قاتتىق ئۇيقۇ قىيىنايتتى . ئاخىرى ۋۇلانى يېنىمدا يىتىشقا بۇيرۇپ ئۆزۈم بېشىمنى قويۇپلا ئۇيغۇغا كەتتىم. قانچىلىك ئۆتتىكىن بىر چاغدا ۋۇلانىڭ چىرقىراق ئاۋازىدىن ئۇيغۇنۇپ كەتتىم.

كۆزۈمنى ئېچىپ ئۈچ قىزىل تەنلىك ماركىلىقنىڭ ئانچە يىراق بولمىغان يەردە تاللىق مىلتىقلىرىنى ماڭا تەڭلەپ تۇرغانلىقىنى كۆردۈم.

— مەندە قورال يوق، مەن سىلەرنىڭ دۈشمىنىڭلار ئەمەس، — دېدىم مەن چۈشەندۈرۈپ، — مەن ئىلگىرى يىشىلارنىڭ ئەسىرى بولغان، ھازىر زودانگاغا بارماقچىمەن. ئىتىم ۋە مەن يېمەكلىك، دەملىشكە موھتاج. شۇنداقلا توغرا يۈلۈنۈشنى بىلىشنى خالايمىز.

ئۇلار مىلتىقلىرىنى چۈشۈرۈپ خۇشال ھالدا يىتىپ كېلىشتى ھەم ئەنئەنىۋى ئۇسۇلى بويىچە سول قولىنى مۈرەمگە قويۇپ مەندىن ئەھۋال سورىدى. ئارقىدىن مەن ۋە مىنىڭ سەرگەردانلىق تۇرمۇشۇمغا ئائىت بىر قاتار سوئاللارنى سورىغاندىن كېيىن مېنى يېقىن ئەتراپتىكى بىر ئۆيگە باشلاپ كىردى. ئۆي بۇ ئۈچەيلەننىڭ ئىچىدىكى بىرسىگە تەۋە ئىكەن. ئەتىگەن مەن بۇ ئۆينىڭ ئىشىكىنى چەككەنلىكىم يادىمغا يەتتى. ئۆينىڭ ئىچىگە ئۇششاق - چۈششەك نەرسىلەر ۋە دېھقانچىلىق سايمانلىرى قويۇلغانىتى. ئۆي ئورمانلىقنىڭ دەل مەركىزىدە بولۇپ باشقا قىزىل تەنلىكلەرنىڭ ئۆيىگە ئوخشاش بۇ قۇرلۇشۇم يوغان بىر مېتال تۈۋرۈكنىڭ ئۈستىگە قۇرۇلغان ئىكەن. تۈۋرۈك يەر ئاستىغا كۆمۈلگەن سىلىندىر ئىچىدە يۇقىرى - تۆۋەن ھەرىكەتلىنەلەيدىكەن. كېچىسى بىر قورۇلما ئارقىلىق زال ئىچىدىكى كىچىك رادىي ماتور بىلەن كونترول قىلىنىپ يەر يۈزىدىن قىرىق - ئەللىك فوت ئېگىزلىككە كۆتۈرۈپ قويۇلىدىكەن. قىزىلار تۇرالغۇسىنىڭ ئەتراپىغا قورشۇ چىتلاق ياساشنى ياقتۇرۇپ كەتمەيدىكەن. شۇڭا كېچىسى بىخەتەرلىك ئۈچۈن ئۆينى يۇقىرىغا كۆتۈرۈپ قويىدىكەن. سىرتقا چىقماقچى بولسا ئۇلار يەنە مەخپىي ئۇسۇل بىلەن ئۆينىڭ سىرتىدىن ئۆينى بوشلىققا كۆتۈرىدىكەن ياكى چۈشۈرىدىكەن.

بۇ ئۈچ ئاكا - ئۇكا ئايال ۋە بالىلىرى بىلەن مۇشۇ دېھقانچىلىق مەيدانىدىكى ئوخشاش ئۈچ ئۆيدە تۇرىدىكەن. ئۇلار ھۆكۈمەت خادىملىرى بولغاچقا ھىچقايسىسى ئەمگەك قىلمايدىكەن. بۇ يەردىكى بارلىق جىسمانىي ئەمگەكنىڭ ھەممىنى جىنايەتچىلەر،

ئەسرلەر، قەرزنى كەينىگە سۈرگەنلەر ۋە نامراتلىقتىن قىزىلار ھۆكۈمىتىگە تاپشۇرۇشقا تېگىشلىك بویتاقلىق بېجىنى تاپشۇرالمىغان ئۆمۈرلۈك بویتاقلار قىلىدىكەن.

ئۇلار ناھايىتى قىزغىن مېھماندوست بولۇپ بىللە نەچچە كۈننى ئۆتكۈزۈپ، ياخشى كۈتۈلگەچكە تەن قوۋۋىتىمۇ تېز ئەسلىگە كەلدى. ئۇلار مېنىڭ كەچۈرمىشىمنى بىلگەندىن كىيىن(مەن بارلىق دېكا تۇرۇپس ۋە ئوكسىگېن زاۋۇتىغا مۇناسىۋەتلىك ئىشلارنى دېمىدىم) قىزىلارغا ئوخشاش پۈتۈن بەدىنىمنى قىزىل رەڭگە بوياپ ئاندىن زودانغا بېرىپ ئامال قىلىپ ئۇلارنىڭ قۇرۇقلۇق ياكى دېڭىز ئارمىيىسىدىن بىر ۋەزىپە تېپىش كېرەكلىكى توغرىسىدا تەكلىپ بەردى.

— سىز چوقۇم ئۆزىڭىزنىڭ ئىشەنچلىك ئادەم ئىكەنلىكىڭىزنى ئىسپاتلىشىڭىز ھەم ئوردىدىكى يۇقىرى تەبىقىدىكى ئاقسۆڭەكلەردىن دوست تۇتۇشىڭىز كېرەك. بولمىسا ئۇلارنىڭ ھېكايىڭىزغا ئىشىنىشى ئىنتايىن تەس. بۇنى ئورۇنلاش ئۈچۈن قىلىدىغان ئەڭ مۇھىم ئىش ھەربىيلىككە قاتنىشىش.

— بىز قىزىلارنىڭ بارسومدىكى جەڭ قىلىشقا ماھىر مىللەت ئىكەنلىكىنى بىلىشىڭىز لازىم، — دىدى ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى بىرى چۈشەندۈرۈپ، — پەقەت ئەسكەرلەر ئەڭ ياخشى مۇئامىلىگە ئېرىشەلەيدۇ.

مەن يولغا چىقىشقا تەييارلاندىم. ئۇلار ماڭا ئۆزلىرى بېقىپ كۆندۈرگەن بىر ھايۋاننى بەردى. قىزىلارنىڭ ھەممىسى مۇشۇنداق ھايۋاننى ئات ئورنىدا ئىشلىتىدىكەن. بۇ ھايۋاننىڭ چوڭ - كىچىكلىكى ئاتچىلىك بولۇپ، رايىش ئىدى. رەڭگى ۋە شەكلى يوغان ھەم ۋەھشىي ياۋا ئاتنىڭ دەل ئەكسىچە ئىكەن. ئاكا - ئۇكىلار ماڭا يەنە قىزىل رەڭلىك ماي بەردى. مەن ئۇنى پۈتۈن بەدىنىمگە سۈركەپ چىقتىم. ئۇلاردىن بىرى مېنىڭ ئۇزۇن ئۆسۈپ كەتكەن چېچىمنىڭ كەينىنى تەكشى قىلىپ ئىككى تەرىپىنى ئۇزۇن قويۇپ قىزىلارنىڭكىگە ئوخشاش قىلىپ ياساپ قويدى. بۇنداق بولغاندا مەن قۇرامغا يەتكەن قىزىل تەنلىككە ئوخشاش بارسومنىڭ ھەممە يېرىدە كېزىپ يۈرەلەيتتىم. ئۈستۈمدىكى بەلگىلەر زودانگىلقلارنىڭكىدەك شەكىلگە ئالماشتۇرۇلۇپ ئۈستىگە مېنى

قۇتۇلدۇرۇلغان نىجاتكارىمنىڭ نامى - پۈتۈ دەپ يېزىپ قويۇلدى. ئۇلار يەنە يېنىمدىكى بىر كىچىك خالتىغا زودانگانىقلارنىڭ پۇلىنى توشقۇزۇپ قاچىلاپ بەردى. ئۇلارنىڭ تەڭگىسى ئىللىپىس شەكىلدە ئىكەن. بۇ تەڭگىلەرنىڭ مارتىنى ئوبروتلىنىش شەكلى يەر شارىدىكى بىلەن چوڭ پەرق قىلمايدىكەن. مۇبادا ئېھتىياجلىق بولغاندا شەخسلەرمۇ قەغەز پۇل تارقىتالايدىكەن. لېكىن قەغەز پۇلىنى ھەر يىلى بىر قېتىم ھەق تۆلەپ قايتۇرۇۋالىدىكەن. ئەگەر شەخسلەر قايتۇرۇۋېلىش مۇمكىنچىلىكى بولمىسا ھۆكۈمەت ئونىڭغا ۋاكالىتەن قەرزنى تولۇق تۆلەيدىكەن. ئاندىن قەرزدار چوقۇم ھۆكۈمەت تارمىقىدىكى دېھقانچىلىق مەيدانى ياكى كانچىلىق رايونىدا ئەمگەك قىلىپ قەرزنى ئادا قىلىدىكەن. بۇ خىل ئۇسۇلدىن قەرزدارمۇ، كۆپچىلىكمۇ رازى بولىدىكەن. مارتىتا بۇنداق غايەت زور، سىرت بىلەن ئالاقىسى ئۈزۈلگەن دېھقانچىلىق مەيدانلىرىغا يېتەرلىك ئەمگەك كۈچلىرىنى تاپماق ناھايىتى تەس ئىكەن. بۇ تېرىلغۇ يەرلەر تار ھەم ئۇزۇن بەلۋاغقا ئوخشاش رەت - رىتى بويىچە ئىككى قۇتۇپ ئارىلىقىغا تارقالغان ئىكەن. ئىچىدە تۈرلۈك ياۋايى ھايۋانلار بىلەن ياۋا ئادەملەر ياشايدىكەن.

مەن ئۇلارنىڭ شەپقىتىگە جاۋاب قايتۇرۇشقا ئامالسىز قالغىنىدا ئۇلار ماڭا تەسەللى بېرىپ ئەگەر بارسۇمدا ھاياتلا بولساڭ كىيىن يەنە پۇرسەت چىقىدۇ دېيىشتى . ئاندىن كىيىن مەن بىلەن خوشلىشىپ تاكى كەڭرى كەتكەن ئاق رەڭلىك يولدا غايىب بولغىچە مەندىن كۆزنى ئۆزۈمدى.

يىگىرمە بىرىنچى باب

زودانگانىڭ رازۇپىدا ئايروپىلانى

زودانگانغا بارىدىغان يولدا مەن نۇرغۇن غەلىتە ۋە قىزىقارلىق ئىشلارنى ئۇچراتتىم. مەن توختاپ ئۆتكەن بىر نەچچە دېھقان تۇرالغۇلىرىدا بارسۇملۇقلارنىڭ تۇرمۇشى ۋە

ئۆرۈپ - ئادىتى بىلەن مۇناسىۋەتلىك تېخىمۇ كۆپ ئىشلارنى چۈشۈنۈۋالدىم.

مارستىكى دېھقانچىلىق مەيدانلىرىنىڭ سۇ تەمىنلەش مەسىلىسى مۇنداق ھەل بولغان ئىكەن: مۇز چوققىسى ئېرىگەندىن كىيىن سۇنى ئىككى قۇتۇپتىكى غايەت زور يەر ئاستى سۇ ئامبىرىغا يىغىپ ئاندىن ئۇزۇن كەتكەن تۇرۇبلار بىلەن ھەرقايسى ئاھالىلەر ئولتۇراقلاشقان رايونلارغا تارتىپ چىقىرىدىكەن. سۇ يولىنىڭ ئىككى تەرىپىنى بويلاپ دېھقانچىلىق ئېتىزلىرى ئالدىغا قاراپ سوزۇلۇپ ئوخشاش چوڭلۇقتىكى تېرىلغۇ يەرلەرگە بۆلۈنىدىكەن. ھەر بىر پارچە ئېتىزلىقنى بىر ياكى بىرنەچچە ھۆكۈمەت خادىمى باشقۇرىدىكەن. قۇرغاقچىلىق، زىيادە ھۆل - يىغىن، بوران - چاپقۇن ۋە زىيانلىق ھاشاراتلەر ھەم زىرائەتلەرگە بۇزغۇنچىلىق قىلىدىغان قۇشلار بولمىغاچقا مارستىكى زىرائەتلەرنىڭ ھەممىسى ئويمان - ئوخشاش ئۆسدىكەن.

بۇ قېتىمقى سەپەردە يەرشارىدىن ئايرىلغاندىن بۇيان تۇنجى قېتىم گۆشنىڭ تەمىنى، يەنى يېزا ئىگىلىك مەيدانىدا بېقىلغان ھايۋاندىن ئېلىنغان ئەتلىك قوۋۇرغىنى تېتىدىم. تەمى كۆكۈ كالغا ئوخشاپ كېتىدىغان مېۋە ۋە سەيلەردىن بەھر ئالدىم. شۇنىسى بۇلارنىڭ ھىچقايسىسى يەرشارىدىكى يېمەكلىكلەرگە ئوخشىمايدىكەن. ھەر بىر ئۆسۈملۈك ۋە ھايۋان ئۇزۇن مۇددەت ئىلمىي ئۇسۇلدا ئىنتايىن كۆڭۈل قوبۇلۇپ ئۆستۈرۈلگەچكە ھەم بېقىنغاچقا شۇنداق مۇكەممەل بولۇپ يەرشارىدىكىگە قارىغاندا رەڭگى تۇتۇق، تەمسىز بولىدىكەن. مەن يەنە بىر قېتىم توختىغاندا ئاقسۆڭەك قاتلىمىدىكى ياخشى تەربىيە كۆرگەن ئادەملەر بىلەن ئۇچراشتىم. ئۇلار بىلەن سۆھبەتلىشىش جەريانىدا خىرىئان توغرىلىق توختىلىپ ئۆتۈلدى. بىر ياشانغان كىشى نەچچە يىل بۇرۇن دىپلوماتىيە ئىشلىرى بىلەن ئۇ يەرگە بارغانلىقىنى ھەم ئىككى دۆلەت ئوتتۇرىسىدىكى مەڭگۈلۈك ئۇرۇشنى كەلتۈرۈپ چىقارغان ئامىلىنى ئەپسۇسلانغان ھالدا ئېيتىپ ئۆتتى.

— خىرىئاندا — دىدى ئۇ، — بارسومدىكى ئەڭ ساھىبجامال ئاياللار بار. شۇنداقلا ئۇلارنىڭ ئىچىدە مۇرس كاجاكنىڭ قىزى دېكا تۇررىس ھەممىدىن گۈزەل، پەرىزاتنىڭ ئۆزى. زودانگا مۇشۇ مەلىكە ئۈچۈن خىرىئانغا جەڭ ئېلان قىلغان.

— ھەي، — دىدى ئۇ يەنە، — كىشىلەر ئۇنىڭ قەدىمى تەگكەن تۇپراققىمۇ چوقۇنىشىدۇ. ئەمما مەلىكە بىر قېتىملىق يىراق سەپەرگە كەتكىنىچە قايتىپ كەلمەپتۇ. ھازىر پۈتكۈل خىرىئان چەكسىز ئازابقا چۆكتى. بىزنىڭ سەردارىمىز جەڭ ئىقتىدارىنى يوقاتقان خىرىئان كېمىلىرى خىرىئانغا قايتۇۋاتقاندا ھۇجۇم قىلمىدى، ئۇ ناھايىتى چوڭ خاتالىق ئۆتكۈزۈدى. قارىغاندا يەنىمۇ ئەقىللىق بىرى ئالماشسا بولىدىغان ئوخشايدۇ.

— ھازىر بىزنىڭ ھەربىي قىسىم خىرىئاننى ئوڭۇشلۇق قورشاشقا ئالغان بولسىمۇ زودانگالىقلار بونىڭدىن رازى ئەمەس. چۈنكى بۇ ئادەتتىكى بىر مەيدان جەڭ ئەمەس، بۇ جەڭ ھوقۇق ۋە ئادالەتنى ئۆلچەم قىلمايدۇ. بىزنىڭ قىسىم خىرىئان كېمىلىرى مەلىكىنى ئىزدەشكە چىقىپ كەتكەن پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ شەھەرنى مۇھاسىرىگە ئېلىۋالدى. ئاڭلاشلارغا قارىغاندا خىرىئان شەھىرى بارسومدىن ئەڭ يىراقتىكى ئاي بارسومنى نەچچە قېتىم ئايلانغاندا ئاندىن ئىشغال قىلىنىدىكەن.

— ئۇنداقتا سىزنىڭچە مەلىكە دېكا تۇرۇپس قانداق تەقدىرگە مۇپتىلا بۇلار؟ — دىدىم مەن چاندۇرماي.

— ئۇ ئۆلدى، — دىدى ئۇ، — بۇ ئىشنى بىزنىڭ قىسىمنىڭ ئادەملىرى يېقىندا جەنۇپ تەرەپتىن تۇتۇۋالغان يېشىللارنىڭ بىر ئادىمىدىن ئۇقۇپتۇ. دېكا تۇرۇپس يەنە بىر دۇنيادىن كەلگەن غەلىتە مەخلۇق بىلەن ساكلارنىڭ قولىدىن قاچقاندا ۋارخۇنلۇقلارنىڭ قولىغا چۈشۈپ قاپتۇ. كىشىلەر ئۇلارنىڭ ئېتىنىڭ دېڭىز ئاستىدا مېڭىپ يۈرگەنلىكىنى، ئەتراپ قانلىق جەڭ ئالامەتلىرى بىلەن تولۇپ كەتكەنلىكىنى كۆرۈپتۇ. گەرچە بۇ خەۋەر ئادەمنى ئارامسىزلاندۇرسىمۇ دېكا تۇرۇپسنىڭ ئۆلگەنلىكىگە ئىسپات بولالمايتتى. شۇڭا مەن خىرىئانغا تېزراق بېرىپ تاردوس مورسقا ئۇنىڭ نەۋرە قىزىنىڭ قولىغا چۈشۈپ قىلىش ئەھۋالىنى بالدۇرراق يەتكۈزۈش قارارىغا كەلدىم.

پۇنو ئاكا - ئۇكىلاردىن ئايرىلىپ ئون كۈن بولغاندا مەن زودانغا يىتىپ باردىم. مارتىنىكى قىزىل تەنلىك ئاھالىلەر بىلەن ئۇچراشقاندىن بۇيان ۋۇلا باشقىلارنىڭ ماڭا سوغۇق نەزىرى بىلەن قارىشىغا سەۋەبچى بولدى. چۈنكى بۇنداق غەلىتە مەخلۇقنى

قىزىلار ئەزەلدىن كۆندۈرۈپ ئىشلىتىپ باقمىغان ھايۋان ئىكەن. يەر شارىدا ۋەھشىي بىر شىرنى ئەگەشتۈرۈپ ئاۋات كوچىغا كىرىش بىلەن كېلىپ چىققان ئاقشۈت قانداق بولسا، مېنىڭ ۋۇلانى ئەگەشتۈرۈپ زودانگاغا كىرىشىمدىن كېلىپ چىققان ئاقشۈتمۇ ئۇنىڭدىن قىلىشمايتتى. شۇڭا ئۇنى كەتكۈزۈشتىشى قارار قىلدىم.

سادىق ھەمراھىمدىن ئايرىلىشنى ئويلاپ بەك ئەپسۇسلاندىم ھەم قاتتىق ئازابلاندىم. مەن بۇ ئىشنى تاكى شەھەر دەرۋازىسىغا يىتىپ بارغۇچە كېچىكتۈرۈم. ئەمدى ئايرىلماساق بولمايتتى. مۇبادا مېنىڭ بىخەتەرلىكىم ھەم خۇشاللىقىمىدىنمۇ مۇھىم نەرسە خەتەر ئىچىدە قالمىغان بولسا ھېچكىم مېنى ماڭا باشتىن - ئاخىر مېھرىبانلىق ، سادىقلىق كۆرسىتىپ كېلىۋاتقان ھايۋاننى بارسومغا تاشلاپ قويۇشقا قايىل قىلالىمىغان بولاتتى. ئەمما مەن ھاياتىمنى مەلىكە تۇررىس ئۈچۈن ئاتاشقا رازى بولغانلىقىم ئۈچۈن، ماڭا سىرلىق تۇيۇلۇۋاتقان بۇ شەھەردىكى يوشۇرۇن خەتەر ئالدىدا مەلىكىنى داۋاملىق ئىزلەشكە تەييارلاندىم. مەن ھەتتا ۋۇلانىڭ سەۋەبىدىن بۇ قېتىمقى تەۋەككۈلچىلىكىمنىڭ مەغلۇپ بولۇشىغا يول قويمايتتىم شۇنداقلا ئۇنىڭ ۋاقتلىق خۇشاللىقىدىن ئېغىز ئېچىش تېخىمۇ مۇمكىن ئەمەس ئىدى. ئىشىنىمەنكى، ۋۇلا ناھايىتى تېزلا مېنى ئۇنىۋې كېتىدۇ.

مەن ئۇنىڭغا ئايرىلىشىمىز كېرەكلىكىنى ئېيتىپ، ئۇنىڭ ماقۇل بولۇشىنى ئۆتۈندۈم ھەم بۇ قېتىمقى تەۋەككۈلچىلىكىم ئاخىرلاشقاندىن كىيىن ئامان قايتىپ كېلەلسەم ئۇنى بىر ئامال قىلىپ تاپىدىغانلىقىمنى ئېيتتىم. ئۇ قاراشتىن مېنى چۈشەنگەندەك قىلاتتى. مەن بۇرۇلۇپ قولۇم بىلەن ساك تەرەپنى كۆرسەتكەن ۋاقتىمدا ئۇ ئازابلانغان ھالدا يۈزىنى بۇراپ مېڭىپ كەتتى. مەنمۇ قىياماسلىق بىلەن ئۇنىڭغا قاراپ تۇرۇپ قالدىم. ئاخىرى بىر قارارغا كېلىپ زودانگاغا بۇرۇلۇپ سالماق قەدەملەر بىلەن خەتەرگە تولغان شەھەرگە يۈرۈپ كەتتىم.

مەن ئاكا - ئۇكىلار يېزىپ بەرگەن خەتنى كۆتۈرۈپ ئېگىز تاملار بىلەن قورشالغان چوڭ شەھەرگە توسالغۇسىزلا كىرىپ كەلدىم. بۇ ۋاقىت تاڭ سەھەر بولۇپ كوچىلاردا ئادەم كۆرۈنمەيتتى. تۇرالغۇ ئۆيىلەر مېتال تۈۋرۈكلەرنىڭ ئۈستىدە ئېگىز كۆتۈرۈلۈپ تۇراتتى.

كۆتۈرۈلۈپ تۇرغان ئۆيلەر قاغا ئۇۋىسىغا ، تۈۋرۈكلەر مېتال دەرەخكە ئوخشاپ قالغانىتى . پەقەت ماگىزىنلا يەردىن كۆتۈرۈلمىگەن ، ئىشىكلىرىمۇ سولانمىغان ئىدى . چۈنكى بارسومدا كىشىلەر ئوغرىلۇقنىڭ نېمىلىكىنى بىلمەيدىكەن . پۈتۈن بارسوملۇقلارنى ئەڭ قورقۇتىدىغان ئىش قەستلەپ ئۆلتۈرۈش بولۇپ ، مۇشۇ سەۋەب تۈپەيلى كېچىسى ياكى خەتەرلىك ۋاقىتلاردا ئۇلارنىڭ تۇرالغۇسى يەردىن ئېگىز كۆتۈرۈلۈپ قويۇلىدىكەن .

پۈتۈن ئاكا - ئۇكىلار قانداق قىلسام تۇرالغۇ تاپقىلى ھەم ھۆكۈمەت ئورگان ئىشخانىسىغا يېقىنلاشقىلى بولىدىغانلىقىنى ماڭا ئېنىق ، تەپسىلىي ئېيتىپ بەرگەن ئىدى . ئۇلار بۇ ئورگانلارنىڭ تەپسىلاتىنى تەييارلاپ بەرگەن بولۇپ مەن بارىدىغان ئورۇن مەركىزىي مەيدانغا بىۋاسىتە تۇتىشىتتى . بۇ ماركىزىي بارلىق شەھەرلەرنىڭ ئورتاق ئالاھىدىلىكى ئىكەن .

زودانگانىڭ مەركىزى مەيدانى بىر كۋادرات ئىنگىلىز مىلى يەرنى ئىگەنلىگەن بولۇپ خان ، ئاقساقاللار ۋە زودانگا كىنەز ئاقسۆڭەكلەرنىڭ خانلىرى ئۆزئارا قوشنا سېلىنغان ھەم ئاساسلىق قۇرۇلۇش ، قەھۋەخانا ۋە ماگىزىنلار بىلەن تۇتىشىپ تۇرىدىكەن .

مەن مەيداننى كېسىپ ئۆتۈپ ھەيرانلىق ئىچىدە كاتتا ئىمارەتلەر ھەم كەڭ كەتكەن چىملىقتىكى ئۆسۈملۈكلەرنى كۆرۈپ ئىچىمدە ئاپىرىن ئېيتىۋاتقان ۋاقىتتا بىر ماركىزىيلىقنىڭ مەن تەرەپكە كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ قالدىم . ئۇ ماڭا ئازراقمۇ دىققەت قىلمىدى . ئەمما ئۇ مېنىڭ يېنىمدىن ئۆتكەندە ئۇنى تونۇپ قالدىم . مەن ئورۇلۇپ ئۇنىڭ مۇرىسىگە يېنىك بىرنى ئۇرۇپ چاقىردىم :

— كائول ، كانتوس كان

ئۇ چاقماق تېزلىكىدە بۇرۇلۇپ قولۇم چۈشۈپ بولغىچە ئۇزۇن شەمشىرنى كۆكرىكىمگە تەڭلەپ ئۈلگۈردى .

— سەن كىم ؟ — دىدى ئۇ ئاستا . مەن شەمشەردىن ئۆزۈمنى قاچۇرۇپ كەينىمگە بۇرۇلۇپ ئەللىك فوتتەك يىراققا سەكرىگەن چاغدا ئۇ شەمشىرنى چۈشۈرۈپ دېدى :

— بۇنىڭدىنمۇ ياخشى جاۋاب بولمىسا كېرەك، بارسومدا پەقەت بىرلا ئادەم كاۋچوك توپتەك سەكرىيەلەيدۇ. يىراقتىكى ئاي ئانام ئىسپات بولسۇن، جون كارتېر. سەن قانداق بولۇپ بۇ يەرگە كېلىپ قالدىڭ؟ تېرەڭنىڭ رەڭگىنىمۇ قىزىلغا بۇيۇپايسەن.

— سەن مېنى راستتىنلا قورقتىنەۋەتتىڭ، دوستۇم، — دېدىم مەن. ئاندىن ۋارخۇندا ئونىڭ بىلەن ئايرىلغاندىن كېيىنكى سەرگۈزەشتەمنى سۆزلەپ بەردىم. سۆزۈمنى ئاڭلىغاندىن كېيىن دېدى :

— ئەگەر زودانگاللىقلار مېنىڭ ئىسمىمنى ۋە مەن تۇرىۋاتقان شەھەرنى بىلىپ قالدىغان بولسا مېنى مەن چەكسىز چوقۇندىغان، ئاللىقاچان ئۆلۈپ كەتكەن ئەجدادلىرىم غايىب بولغان كىروس دېڭىزىنىڭ قىرغىقىدا ئۆلتۈرۈپ تاشلىغان بولاتتى. مەن خىرىئان خانى تاردوس مورسنىڭ بۇيرۇقى بويىچە بۇ يەردە قولغا چۈشۈپ قالغان مەلىكە دېكا تۇررىپىنى ئىزلەپ كەلدىم. زودانگا شاھزادىسى سابو سەيىن ئۇنى شەھەر ئىچىگە يوشۇرۇپ قويۇپتۇ. ئۇنى ئۆلگۈدەك ياخشى كۆرۈپ قاپتۇدەك. ئۇنىڭ دادىسى، زودانگانىڭ خانى سەيىن كوسسى ئۇنىڭ ئۆزى خالاپ ئوغلىغا ياتلىق بولۇشنى ئىككى دۆلەت تىنچلىقنىڭ شەرتى قىلماقچى بولۇۋېتىپتۇ. ئەمما تاردوس مورس بۇنى ھەرگىز قوبۇل قىلمايدۇ. ئۇ جاۋاب بېرىپ، ئۇ ۋە ئۇنىڭ خەلقى مەلىكىنىڭ ئۆلۈمىنى كۆرۈشكە رازىكى ھەرگىز مەلىكىنىڭ ئۆزى سۆيۈمەيدىغان ئادەمگە ياتلىق بولۇشىغا قوشۇمايدىغانلىقىنى ئېيتىپتۇ. شۇنداقلا ئۆزىنىڭمۇ مۇھاسىرە ئىچىدىكى شەھەر بىلەن بىللە كۈيۈپ كەتسە مەيلىكى سەيىن كوسسى ئائىلىسى بىلەن ھەرگىز قۇدىلاشمايدىغانلىقىنى بىلدۈرۈپتۇ. بۇنداق جاۋاب بېرىش ئېنىقكى سەيىن كوسسى ۋە زودانگاللىقلارغا قىلىنغان ئەڭ خەتەرلىك تەۋەككۈلچىلىك. ئەمما خەلق شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇنى تېخىمۇ قىزغىن سۆيىدۇ، بۈگۈنكى خىرىئان ھەرقانداق ۋاقىتتىكىدىنمۇ قۇدرەتلىك.

— مېنىڭ بۇ يەرگە كەلگىنىمگە ئۈچ كۈن بولدى، — دېدى كانتوس كان داۋاملىق، — ھازىرغىچە دېكا تۇررىپىنىڭ قەيەرگە قامالغانلىقىنى بىلمەيدىم. بۈگۈن مەن زودانگا دېڭىز ئارمىيىسىنىڭ رازۋېدكا ئۇچقۇچىسى بولۇۋالدىم. مەن بۇ خىل ئۇسۇل

بىلەن شاھزادە سابو سەيىننىڭ (دېڭىز ئارمىيىسىنىڭ بۇ قىسمىغا سابو سەيىن قوماندانلىق قىلىدىكەن) ئىشەنچسىز قولغا كەلتۈرۈپ دېكا تۇررىپىنىڭ قەيەردىلىكىنى بىلىشنى ئۈمىد قىلۋاتىمەن. سېنىڭمۇ كەلگەنلىكىڭدىن ناھايىتى خۇشال بولدۇم، جون كارتېر، مەن سېنىڭ مەلىكىگە بولغان سەممىيىتىڭنى بىلىمەن، ئىككىمىز بىرلىكتە تىرىشايلى، چوقۇم مۇۋەپپەقىيەت قازىنالايمىز.

بۇ چاغدا مەيداندا ئالدىراش خىزمەتكە ماڭغان كىشىلەر كۆپەيگىلى تۇردى. ماگىزىنلار تىجارەت باشلىدى، قەھۋەخانىلارمۇ ئەتىگەنلىك مېھمانلار بىلەن لىق تولدى. كانتوس كان مېنى باشلاپ ماشىنا بىلەن كونترول قىلىنىدىغان چىرايلىق بىر مېھمانخانىغا ئەكىردى. بۇ يەردە خام يېمەكلىكنىڭ كىرىپ كېتىشىدىن تارتىپ ھور چىقىپ تۇرغان مەزىلىك يېمەكلىكنىڭ مېھمانلار ئالدىغا كېلىشىگىچە بولغان پۈتكۈل جەرياندا ماشىنا مەشغۇلات قىلىدىكەن. كىچىككەنە بىر ئېلېكتر كۇنۇپكىسىنى بېسىپ قويسىلا بولىدىكەن.

مەن تامىقىمنى يەپ بولغاندىن كىيىن كانتوس كان مېنى باشلاپ بوشلۇقتىن رازۇپىدا قىلىش قىسمىنىڭ قوماندانلىق شتابىغا باشلاپ كىرىپ باشلىقىغا مېنى تونۇشتۇردى ھەم مېنىمۇ بۇ قىسىمغا قاتناشتۇرۇشنى ئۈنۈندى. قائىدە بويىچە ئىمتىھان ئېلىنىدىكەن. كانتوس كان ئىمتىھاندىن غەم قىلماسلىقىنى، ئۆزىنىڭ ئامالى بارلىقىنى ئېيتتى. نەتىجىدە ئۇ ئىمتىھانغا تىزىملىتىش قەغىزىنى كۆتۈرۈپ ئىمتىھان ئالغۇچىنىڭ يېنىغا باردى ھەم جون كارتېر دېگەن ئىسىم بىلەن تىزىمغا ئالدۇردى.

— بۇ ئويۇن كىيىن ھامان باشقىلار تەرىپىدىن سىزىلىپ قالدۇ، — دىدى ئۇ كۈلۈپ، — ئۇلار پەقەت مېنىڭ ئېغىرلىقىمنى، بەدەن قۇرلىشىمنى ۋە بەدىنىمدىكى باشقا ئەھۋاللارنى تەكشۈرىدۇ، ئەمما ئۇ نەچچە ئايدىن كېيىنكى ئىش، ئۇ چاغدا بىزنىڭ ۋەزىپىمىزنىڭ نەتىجىسى قانداق بولىشىدىن قەتئىينەزەر ئالغاچان ئاخىرلاشقان بولىدۇ.

كېيىنكى بىرنەچچە كۈندە كانتوس كان ماڭا مۇرەككەپ ئۇچۇش ماھارىتىنى ۋە ئۇچۇش قوراللىرىنى قانداق رېمونت قىلىشنى ئۆگەتتى. يەككە كىشىلىك ئايروپىلاننىڭ

ئۇزۇنلۇقى تەخمىنەن ئاتمىش فوت ئۇزۇنلۇقتا، يىگىرمە فوت كەڭلىكتە بولۇپ قېيى ئىككى سۇڭ قېلىنلىقتا، ئىككى بېشى ئۇچلۇق ئىدى. ئايروپىلاننىڭ ئەڭ ئېگىز يېرىدە ئۇچقۇچى ئولتۇرىدىغان ئورۇندۇق ئورنىتىلغان ئىكەن. ئورۇندۇقنىڭ ئاستىدا ئايروپىلاننى ھەرىكەتلەندۈرىدىغان ئەپلىك، ئاۋازسىز رادىي ماتورى ئورنىتىلغان ئىكەن. ھەرىكەتلەندۈرگۈچ كۈچ ئايروپىلان گەۋدىسىنىڭ نېپىز مېتال دىۋارى ئىچىدە يەتكۈزۈلدىكەن. ئۇ بارسومدىكى سەككىزىنچى نۇر ياكى ئۇنىڭ رولى بويىچە ئېيتقاندا ھەرىكەتلەندۈرگۈچ نۇر دەپ ئاتاشقا بولىدىكەن. توققۇزىنچى نۇر دەستىسىگە ئوخشاش بۇ نۇرنىمۇ يەر شارىدىكى ئىنسانلار تېخى بىلمەيتتى. ئەمما ماركسلىقلار قۇياشنىڭ سەككىزىنچى نۇرى قۇياش يورۇقلۇقىنى ھەرقايسى پىلانلارغا يەتكۈزىدىغانلىقىنى ھەم ھەرقايسى پىلانلارنىڭ سەككىزىنچى نۇرى ئېرىشكەن يورۇقلۇقىنى ئەكسىگە قايتۇرىدىغانلىقىنى ياكى بوشلۇققا قايتا قويۇپ بېرىدىغانلىقىنى ئوبدان بىلىدىكەن. قۇياشنىڭ سەككىزىنچى نۇرى بارسومنىڭ سىرتقى قاتلىمى تەرىپىدىن سۈمۈرۈلدىكەن. لېكىن بارسومنىڭ سەككىزىنچى نۇرى (بۇ سەككىزىنچى نۇر يورۇقلۇقىنى ماركستىن بوشلۇققا يەتكۈزىدۇ) بۇ پىلاننىڭ ئۈزۈلمەي ئېتىلىپ چىقىپ ھاسىل قىلغان كۈچ - قۇدرەت ئېغىرلىق كۈچىنى يېڭىشكە يېتىدىكەن. ئەگەر ئۇنى كونترول قىلغاندا يەر يۈزىدىن خېلى ئېغىر نەرسىنىمۇ كۆتۈرگىلى بولىدىكەن. دەل مۇشۇنداق نۇر دەستىسى ئۇلارنى مۇكەممەل ئۇچۇش ئىقتىدارى بىلەن تەمىن ئەتكەن بولۇپ يەر شارىدىكىلەر بىلىدىغان ئەڭ ئېغىر نەرسىدىنمۇ ئېغىر ھەربىي ئۇچار كېمىلەر بارسوم ئاسمىنىڭ شالاڭ ئاتموسفىراسىدا خۇددى يەر شارىنىڭ قويۇق ئاتموسفىراسىدا ئۇچۇپ يۈرگەن ئويۇنچۇق شاردەك بىمالال ئۇچۇپ يۈرۈلمەيدىكەن.

ئەڭ دەسلەپ بۇ نۇر دەستىسى ئۈستىدە ئىزدىنىۋاتقان مەزگىللەردە ماركسلىقلار بۇ قۇدرەتلىك كۈچنى ھېسابلاش ۋە كونترول قىلىشنى ئىگەنلەشتىن بۇرۇن نۇرغۇن قىزىقارلىق ئىشلار بولۇپ ئۆتۈپتۇ. تەخمىنەن توققۇز يۈز يىل ئىلگىرى سەككىزىنچى نۇرنى ئېنېرگىيە مەنبەسى قىلغان تۇنجى ھەربىي كېمە بارلىققا كەلگەندە نۇر دەستىسى زىيادە

ئىشلىتىلگەنلىكتىن ئۇ بەش يۈز نەپەر ئەسكەرنى ئېلىپ خىرباندىن ئالەم بوشلۇقىغا چىقىپ كەتكىنىچە قايتىپ كەلمەپتۇ ھەم مارتىن ئون مىڭ ئىنگىلىز مىلى يىراقلىقتىكى مارتىنى مەڭگۈ ئايلىنىپ تۇرىدىغان كىچىك ھەمراھقا ئايلىنىپ قاپتۇ.

زودانغاغا بېرىپ تۆتىنچى كۈنى مەن تۇنجى قېتىم ئۇچتۇم. نەتىجىدە ئۇلارنىڭ ئەتىۋارلىشىغا مۇبەسسەر بولدۇم ھەم سەيىن كوسسىنىڭ ھۇزۇرىدىن تۇرالغۇغا بېرىشتىم: مەن شەھەر بوشلۇقىغا كۆتۈرۈلگەندىن كىيىن كانتوس كاندەك نەچچە قېتىم ئايلىنىپ ئاندىن ماتورنى ئەڭ يۇقىرى سۈرەتكە تەڭشەپ زودانغانىڭ بىر چوڭ سۇ يولىغا كىردىم ھەم جەنوپقا قاراپ پۈتۈن سۈرئەت بىلەن ئۇچتۇم. شۇنداق قىلىپ بىر سائەتتەك ۋاقىتتا تەخمىنەن ئىككى يۈز مىل ئۇچتۇم. بۇ چاغدا مەن پەستىكى يىراق بىر جايدا ئۈچ يېشىل تەنلىك رىتسارنىڭ تام بىلەن قورشالغان ئېتىزلىققا قاراپ يۈگۈرۈۋاتقان بىر پاكاراغا قاراپ چاپتۇرۇپ كىتۈۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ قالدىم. مەن ئايروپىلانى بۇرپلا ئۇلارغا قاراپ ئۇچۇپ كەلدىم. يېشىل تەنلىكلەرنىڭ كەينىدىن يىتىپ بېرىپلا ئۇلارنىڭ قوغلاۋاتقىنى مەن تۇرىۋاتقان بوشلۇقتىن رازۇپىدا قىلىش قىسمىنىڭ فورمىسىنى كىيگەن قىزىل تەنلىك ئىكەنلىكىنى ئېنىق كۆردۈم. ئانچە يىراق بولمىغان يەردە ئۇنىڭ ئايروپىلانى توختاقلىق ئىدى. ئايروپىلانىنىڭ يېنىدىكى سايمانلاردىن ئۇنىڭ يېشىلار تەرىپىدىن بايقالغاندا ئايروپىلان رېمونت قىلىۋاتقانلىقىنى بىلىش تەس ئەمەس ئىدى.

يېشىل تەنلىكلەر ئۇنىڭغا يېتىشىۋالاي دەپ قالغان بولۇپ قولىدىكى قوپال مېتال باشلىق نەيزىسىنى ئالدىدىكى ئادەمگە قارىتىپ ئاتماقچى بولۇۋاتاتتى. مەن ئايروپىلان بىلەن تېز سۈرئەتتە ئۇچۇپ بېرىپ يېشىل تەنلىكلەرگە يېتىشىۋالدىم ۋە سۈرئىتىمنى ئاستىلاتماستىن ئايروپىلان بېشى بىلەن بىر رىتسارنىڭ مۇرىسىنىڭ ئوتتۇرىسىغا سوقتۇم. قاتتىق سوقۇلۇشتىن ئۇ ئەبلەخنىڭ بېشى تېنىدىن جۇدا بولۇپ گەۋدىسى يەرگە گۈپ قىلىپ يىقىلدى. قالغان ئىككى ئات چۆچىگىنىدىن بېشىنى بۇرپلا بەدەر تىكىۋىتىشتى. مەن سۈرئەتنى ئاستىلىتىپ بىرنەچچىنى ئايلىنىپ قورققىنىدىن ئالاقزادە بولۇپ كەتكەن زودانغانلىقنىڭ ئالدىغا كەلدىم. ئۇ مېنىڭ دەل ۋاقتىدا كېلىپ قۇتۇلدۇرۇۋالغىنىمغا رەھمەت

ئېيتتى ھەم كۆرسەتكەن خىزمىتىم ئۈچۈن مۇكاپاتلىنىدىغانلىقىمغا كاپالەت بەردى. مەن قۇتۇلدۇرۇلغان ئادەم دەل زودانگا خاننىڭ بىر نەۋرە ئىنىسى ئىكەن. بىز ئارتۇق سۆزلەشمىدۇق. چۈنكى قالغان ئىككى يېشىل تەنلىك رىتسار ئۈرۈپ كەتكەن ئاتلىرىنى قايتىدىن كونترول قىلىپلا قوغلاپ كېلىدىغانلىقى ئايان ئىدى. بىز دەرھال بۇزۇلۇپ قالغان ئايروپىلاننىڭ يېنىغا كېلىپ بىرلىكتە پۈتۈن زېھنىمىز بىلەن رېمونت قىلىشقا باشلىدۇق. ئايروپىلاننى رېمونت قىلىپ بولاي دېگەندە ھىلقى ئىككى رىتسارنىڭ قارشى تەرەپتىن ئۇچقاندەك چېپىپ كېلىۋاتقانلىقىنى كۆردۇق. ئۇلار بىزگە يېقىنلاپ يۈز يارد ئارلىق قالغاندا يەنە ئاتلىرىنى كونترول قىلىشقا ئامالسىز قالدى. ئاتلار ئۆلۈشمۇ ئۆزلىرىنى قورقۇتۇۋەتكەن ئايروپىلاننىڭ يېنىغا بىر قەدەممۇ يېقىنلاشنى خالىمىسا كېرەك. رىتسالار ئاخىرى ئاتتىن چۈشۈپ ئاتلىرىنىڭ پۇتىنى چۈشەپ قويۇپ شەمشىرىنى چىقىرىپ بىزگە قاراپ كەلدى. مەن بېرىپ ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى ئېگىزەك بىرىگە تاقابىل تۇرماقچى بولدۇم ھەم زودانگاللىقىنى يەنە بىرىگە ھۇجۇم قىلىشنى ئۇقتۇردۇم. مەن ھېچقانچە كۈچ سەرپ قىلمايلا رەقىبىمنى جايلىۋەتتىم. يېشىل تەنلىكلەرگە قانداق زەربە بېرىش ماھارىتىگە مەن ئاللىقاچان پىشىپ كەتكەندىم. قايتىپ بېرىپ يېڭى تونۇشۇمنىڭ خەتەر ئىچىدە قالغانلىقىنى كۆردۇم. ئۇ يارىلىنىپ يەرگە يىقىلغان بولۇپ دۈشمەن يوغان تاپىنى بىلەن ئۇنىڭ بېشىنى دەسسەپ قىلىچىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ ھاياتىنى ئاخىرلاشتۇرماقچى بولۇپ تۇرۇۋاتقان ئىدى. مۇشۇنداق جىددىي پەيتتە مەن بىر سەكرەپلا ئۆتتۈرمىزدىكى ئەللىك فوت ئارلىقىنى بىراقلا بېسىپ بېرىپ ئاللىقاچان قىنىدىن سۇغۇرۇۋالغان شەمشىرىمنى رىتسارنىڭ گەۋدسىگە زەربە بىلەن سانجىدىم. ئۇنىڭ قىلىچى يەرگە چۈشۈپ ئۆزى يېڭى تونۇشۇمنىڭ ئۈستىگە يىقىلدى.

مەن بىرەر قۇر تەكشۈرۈپ ئۇنىڭ يارىسىنىڭ ئېغىر ئەمەسلىكىنى بىلدىم. ئۇ سەل ئارام ئېلىۋالغاندىن كىيىن ئۆزى ئايروپىلاننى ھەيدەپ قايتالايدىغانلىقىنى ئېيتتى. ئۇ پەقەت ئۆز ئايروپىلاننىلا ھەيدەپ قايتالايتتى. چۈنكى يېنىك تىپتىكى ئايروپىلان بىرمۇ ئادەمنى ئارتۇق كۆتۈرەلمەيتتى. بىز ئايروپىلاننىڭ قالغان قىسمىنى ناھايىتى چاققانلىق

بىلەن رېمونت قىلىپ بولغاندىن كىيىن تېز سۈرئەتتە زودانغا قايتتۇق. ھېچقانداق ئاۋازچىلىققا ئۇچرىمىدۇق.

بىز شەھەرگە يېقىنلاشقاندىن كىيىن شەھەر ئالدىدىكى چىملىققا نۇرغۇن ئامما ۋە ھەربىي قىسىمدىن تەركىب تاپقان زور قوشۇننىڭ يىغىلغانلىقىنى كۆردۇق. دېڭىز ئارمىيىسىنىڭ ئايروپىلانلىرى ، شەخسلەرنىڭ ۋە ئاممىۋى ساياھەت ئايروپىلانلىرى ئۇزۇن كۈلرەڭ بەلۋاغ ھاسىل قىلغان بولۇپ رەڭگى - تۈرلۈك بايراقلار ئاسماننى توساپ تۇراتتى.

ھەمراھىم ماڭا سۈرئەتنى ئاستىلىتىشنى ئېيتتى. ئۇ ئايروپىلاننى ھەيدەپ ماڭا يانداش ئۇچتى ھەم يېقىن ئەتراپقا بېرىپ بۇ مۇراسىمنى كۆرۈپ بېقىش تەكلىپىنى بەردى. ئۇنىڭ دېيىشىچە بۇ پائالىيەت ئوفىتسىر - ئەسكەرلەرنىڭ شەخسى باتۇرلۇقى ۋە باشقا جەھەتتىكى كۆرۈنەرلىك تۆھپىسى ئۈچۈن بىلدۈرۈلگەن تەقدىرلەش مۇراسىمى ئىكەن. ئارقىدىن ئۇ بۇ ئايروپىلاننىڭ زودانغا تەۋە ئىكەنلىكىنى بىلدۈرىدىغان كىچىك بايراقنى چىقاردى، شۇنىڭ بىلەن بىز بىرلىكتە تۆۋەن بوشلۇقتا ئۇچۇۋاتقان ئايروپىلان توپىدىن ئۆتۈپ زودانغا خانى ۋە ئۇنىڭ شىتاپ باشلىقلىرىنىڭ ئۈستىگە كېلىپ توختىدۇق. ھەممە ئادەم قىزىل تەنلىكلەر كۆندۈرگەن بايتال ئاتلارنى مىنىۋالغان بولۇپ، كىيىم - كېچەك ۋە ئۈستى - بېشىدا رەڭلىك قۇش پەيلىرى بار ئىكەن. مەن شۇ ھامان بۇ يەرگە يىغىلغان كىشىلەرنىڭ يەر شارىدىكى قىزىل ئىندىئانلارنىڭ بىر توپ ئۇسۇل ئەترىتىگە ئوخشايدىغانلىقىنى ھېس قىلدىم.

بىر شىتاپ باشلىقى سەيىن كوسسقا ئىشرەت قىلىپ مېنىڭ ھەمراھىمنىڭ باش ئۈستىدە ئىكەنلىكىنى بىلدۈردى. ھۆكۈمران تارتقۇچى تارتىپ ئۇنى چۈشۈردى. ئىككىسى نامايىش ئەترىتى خاننىڭ ئۇدۇلىدىكى ئورۇنغا كېلىشىنى ساقلىغىچ ئالدىراش سۆزلىشىپ كەتتى. خان ۋە ئۇنىڭ شىتاپ باشلىقلىرى ماڭا لەپىدە قاراپ قوبۇشتى. مەن ئۇلارنىڭ نېمە دېيىشىكىنىنى ئاڭلىيالمىدىم. كەينىدىنلا ئۇلار سۆھبىتىنى توختاتتى. چۈنكى بۇ چاغدا قوشۇندىكى ھەممە ئادەم ھارۋىغا ئولتۇرۇپ خان ئۇدۇلىدىكى ئورۇنغا

كېلىپ بولغان ئىدى.

شىتاپ باشلىقىدىن بىرى قوشۇنغا يېقىنلاپ بىر ئەسكەرنىڭ نامىنى چاقىردى ھەم ئۇنىڭ ئالدىغا چىقىشىغا بۇيرۇق قىلدى. ئاندىن بۇ ئوفىتسېرنىڭ خان ئىلتىپاتىغا مۇيەسسەر بولغان باتۇرانە ئىش - ئىزلىرىنى تەپسىلىي بايان قىلدى. خان ئالدىغا چىقىپ بىر دانە مېتال ئوردېنىنى شەرەپكە ئېرىشكەن ئەسكەرگە تاقاپ قويدى. كەينىدىن ئون نەپەر ئوفىتسېرنىڭ نامى چاقىرىلىپ ئوخشاش ئۇسۇل بىلەن ئوردېن بېرىلدى.

— جون كارتېر، بوشلۇقتىن رازۇبىدكا قىلىش قىسمىنىڭ ئەزاسى.

مەن ئۆمرۈمدە بۇنچىلىك چۆچىمىگەن ئىدىم. ئەمما ھەربىي بۇيرۇققا قەتئىي بويسۇنۇش ئىرادەم بىلەن مەن ئايروپىلاننى يەرگە يېنىك قوندۇرۇپ باشقىلارغا ئوخشاش ئالدىغا چىقتىم ھەم ھىلقى ئوفىتسېرنىڭ ئالدىغا كەلگەندە قەدىمىنى توختاتتىم. ئۇنىڭ مېنى چاقىرغا ئاۋازىنى مەيداندىكى يىغىلغانلارنىڭ ھەممىسى ئاڭلىيالايتتى.

— جون كارتېر، — دىدى ئۇ، — سېنىڭ خانىمىز سەيىن كوسسىنىڭ نەۋرە ئىنىسىنى قوغداش ھەم ئۆزۈڭ يالغۇز ئىككى يېشىل تەنلىكىنى يوقاتقانلىقىڭدەك ئادەتتىن تاشقىرى باتۇرلىقىڭنى تەقدىرلەش ئۈچۈن خانىمىز ئۆزىنىڭ مىننەتدارلىقىغا سىمۋول قىلىنغان نەرسىنى ساڭا خۇشاللىق بىلەن تەقدىم قىلىدۇ.

ئارقىدىن سەيىن كوسسى مېنىڭ ئالدىمغا كېلىپ ئوردېنىنى تاقاپ قويدى ۋە:

— نەۋرە ئىنىم ماڭا سېنىڭ قانداق قىلىپ ۋەزىپىنى ئىنتايىن ياخشى ئورۇندىغانلىقىڭنى تەپسىلىي سۆزلەپ بەردى، بۇ ھەقىقەتەن بىر مۆجىزە. سەن خاننىڭ بىر نەۋرە ئىنىسىنى مۇشۇنداق ياخشى مۇھاپىزەت قىلالىغان بولساڭ ئۇنداقتا خاننىڭ ئۆزىنى تېخىمۇ ياخشى مۇھاپىزەت قىلالايسەن، — دىدى ۋە ئۇلاپلا، — شۇڭا سەن مېنىڭ مۇھاپىزەت ئەترىتىمنىڭ قاراۋۇللىقىغا تەيىنلەندىڭ. بۈگۈندىن باشلاپ خان ئوردىسىدا خىزمەت قىلىسەن، — دىدى.

مەن ئۇنىڭغا رەھمەت ئېيتتىم ھەم ئۇنىڭ بۇيرۇقى بويىچە شىتاپ باشلىقلىرىنىڭ ئارىسىغا بېرىپ قىتىلدىم. مۇراسىم ئاخىرلاشقاندىن كېيىن مەن ئايروپىلاننى بوشلۇقتىن

رازۋېدىكا قىلىش قىسىم گازارمىسىنىڭ ئۈستىدىكى ئورنىغا ئاپىرىپ توختىتىپ قويدۇم. خان سارىيىدىن بىر ئەسكەر مېنىڭ خان سارىيىنىڭ خۇجۇلۇق بۆلىمىگە بېرىپ ئۆزۈمنى مەلۇم قىلىش توغرىسىدىكى بۇيرۇقنى يەتكۈزدى.

يېڭىرە ئىككىنچى باب

دېكا تۇرۇپسى بىلەن قايتا ئۇچرىشىش

ئوردا غوجىدارى بۇيرۇق بويىچە مېنى خانغا ئەڭ يېقىن تۇرىدىغان جايغا ئورۇنلاشتۇردى. خان جەڭ ۋاقتىدا ئىنتايىن زور قەستلەپ ئۆلتۈرۈلۈش خەۋىپى ئىچىدە تۇرىدىكەن. چۈنكى ئۇرۇشتا ھەممە ئادەم باراۋەر بولۇش پىرىنسىپى مارتىتىكى بارلىق زىددىيەتلىك ئەخلاق ئۆلچىمىگە ئايلانغان ئىدى. ئۇ ماڭا ھەمراھ بولۇپ سەيىن كوسىس تۇرغان ئىچكىرىدىكى خانغا قاراپ ماڭدى. خان ئوغلى سابۇ سەيىن ۋە بىرنەچچە يېقىن ۋەزىرلىرى بىلەن سۆھبەتلىشىۋاتقان بولۇپ مېنىڭ كىرگىنىمگە دىققەت قىلمىدى.

ماڭا يول باشلىغۇچى ياندىكى بىر گىلەمنى قايرىپ ئاسما گىلەم بىلەن ئۆيىنىڭ تېمى ئارىلىقىدىكى ئايلىنىپ تۇرىدىغان بىر يولنى كۆرسەتتى. ئۇ ماڭا سەيىن كوسىس مۇشۇ ئۆيدە بار بولسىلا مۇشۇ يولنى ساقلايدىغانلىقىمنى ئېيتتى. خان ئايرىلغان ۋاقىتتا مەن خانغا ئەگىشىپ ماڭىدىكەنمەن. مېنىڭ بىردىن بىر ۋەزىپەم خاننىڭ بىخەتەرلىكىنى قوغداش بولۇپ، خاننىڭ يېنىغا قالايمىقان ئادەمنىڭ كىرىپ كىتىشىنى تۇسۇشۇم ھەم شۇنىڭ بىلەن بىللە ئىمكان قەدەر باشقىلار تەرىپىدىن سېزىلمەسلىكىم شەرت ئىكەن. ئۇ

تۆت سائەتتىن كىيىن بىرى مەن بىلەن ئالمىشىدىغانلىقىنى ئېيتىپ بولۇپ كېتىپ قالدى.

ئاسما گىلەمنىڭ ئالاھىدە توقۇلۇش ئۇسسۇلىدىن ئۇنىڭغا ياندىن قارىغاندا قېلىن، چىداملىق نەرسىدەك كۆرۈنەتتى. ئەمما گىلەمنىڭ كەينىدىن يەنى مەن يوشۇرۇنۇپ تۇرۇۋاتقان جايدىن ئۆيدىكى بولۇۋاتقان ھەممە ئىشنى ئويۇچۇق كۆرگىلى بولىدىكەن. مەن ئەمدىلا مەسئۇلىيىتىمنى ئادا قىلىشنى باشلىشىمغا ئۆينىڭ قارشى تەرىپىدىكى بىر گىلەم قايرىلىپ تۆت نەپەر مۇھاپىزەت ئەترىتىنىڭ قاراۋۇللىرى بىر ئايالنى قوغدىغان ھالدا كىرىپ كەلدى. ئۇلار سەيىن كوسسقا يېقىنلاشقاندىن كىيىن ئىككى تەرەپكە چېكىندى. خاننىڭ ئالدىدا، مېنىڭدىن ئون فوت يىراقلىقتىكى ئارلىقتا چىرايدىن تەبەسسۇم جىلۋە قىلىپ دېكا تۇرۇپس تۇراتتى.

زودانگا شاھزادىسى سابو سەيىن ئۇنىڭ ئالدىغا بېرىپ قارشى ئالدى ھەم ئىككىسى قول تۇتۇشقان ھالدا خاننىڭ ئالدىغا كەلدى. سەيىن كوسس چۈچىگەندەك بېشىنى كۆتۈرۈپ قاراپ قويدى ۋە ئورنىدىن تۇرۇپ ئۇنىڭغا ھۆرمەت بىلدۈردى.

— قانداق ئىش خىرىئان مەلىكىسىنى قېشىمغا باشلاپ كەلدىكەن؟ مەلىكە ئىككى كۈن ئاۋۋال مېنىڭ تەكلىپىمگە قارشى چىقىپ ساكلارنىڭ خانى تەل خاجاس بىلەن توي قىلسام قىلمەنكى سېنىڭ ئوغلۇڭغا تەگمەيمەن دېگەن ئەمەسمىدىڭىز؟ — دىدى.

دېكا تۇرۇپس قاتتىق كۈلۈپ كەتتى، ئېغىزىنىڭ ئىككى تەرىپىدە شوخ زىناق پەيدا بولدى.

— بارسومدا، قارارنى خالىغانچە ئۆزگەرتىش ئەزەلدىن ئاياللارنىڭ ئالاھىدىلىكى ھەم ئەڭ چوڭ ھوقۇقى بولۇپ كەلگەن. ئاياللار دائىم ھېسسىياتقا مۇناسىۋەتلىك ئىشتا ھەقىقىي ماھىيىتىنى يوشۇرىدۇ. سەن خۇددى ئوغلۇڭنى ئەپۇ قىلغاندەك مېنىمۇ ئەپۇ قىلالايسەن. ئىككى كۈن ئىلگىرى مەن ئوغلۇڭنىڭ ماڭا بولغان مۇھەببىتىدىن گۇمانلىنىپ كەلگەن ئىدىم. ئەمدى مەن ئۇنىڭغا ئىشەندىم. سېنىڭ

ئىككى كۈن ئىلگىرىكى سۆزلىرىمنى ئۇنتۇپ كېتىشىمنى سورايمەن. خىرىئان مەلىكىسى شۇنداق كاپالەت بېرىدىكى، ۋاقىت توشقان ھامان ئۇ زودانگا شاھزادىسى سابو سەيىن بىلەن توي مۇراسىمى ئۆتكۈزۈدۇ.

— مەن سىزنىڭ بۇنداق قارار چىقارغانلىقىڭىزدىن ئىنتايىن خۇشال، — دىدى سەيىن كوسسى، — خىرىئانغا داۋاملىق ھۇجۇم قىلىش ھەرگىز مېنىڭ ئارزۇيۇم ئەمەس، سىزنىڭ ۋەدىڭىز ئارخىپقا ئېلىنىدۇ. مەن خەلققە ئومۇمىي ئۇقتۇرۇش ئېلان قىلىمەن.

— سەيىن كوسسى، — دىدى دېكا تۇررىس ئۇنىڭ سۆزىنى ئۈزۈپ، — ئەڭ ياخشىسى ئۇرۇش ئاخىرلاشقاندىن كىيىن ئومۇمىي ئۇقتۇرۇش قىلىن. ئەگەر ئۇرۇش مەزگىلىدە بولسا خىرىئان مەلىكىسى ئۆز دۆلىتىنىڭ دۈشمىنىگە ئايلىنىپ قالىدۇ. بۇ سېنىڭ ۋە مېنىڭ خەلقىمگە نىسبەتەن ئەجەبلىنەرلىك ئەمەسمۇ؟

— ئۇرۇشنى ھازىرلا ئاخىرلاشتۇرغىلى بولماسمۇ؟ — دىدى سابو سەيىن.

— پەقەت سەيىن كوسسىنىڭ بىر ئېغىز گېپىلا تىنچلىق ئېلىپ كېلىدۇ، — دېدى ئەتراپتىكىلەردىن بىرى.

— بۇ سۆزنى ئېيتقان دادا، مېنىڭ بەختلىك مىنۇتلىرىنىڭ يىتىپ كەلگەنلىكىدىن دېرەك بېرىدىغان بۇ گەپنى قىلىپ قارىشى ئېلىنمايدىغان بۇنداق ماجىرانى ئاخىرلاشتۇرغىن.

— مەن ئويلىنىپ باقاي، — دىدى سەيىن كوسسى، — خىرىئانلىقلار تىنچلىقنى قانداق تاللايدىكەن. مەن ھىچ بولمىغاندا ئۇلارغا بىر قېتىم پۇرسەت بېرىمەن. دېكا تۇررىس بىر نەچچە ئېغىز گەپ قىلغاندىن كىيىن بۇرۇلۇپ ئۆيىدىن ئايرىلدى. مۇھاپىزەتچىلەر ئاۋۋالقىدەكلا ئۇنىڭ كەينىدىن ئەگىشىپ چىقىپ كەتتى.

مېنىڭ ئاددىي ئەمما بەختلىك شېرىن چۈشۈم مانا مۇشۇنداق رېئاللىق ئالدىدا بەربات بولدى. مەن بەرگەن قۇربانلىقلىرىم ئۈچۈن ئۆكۈنمەيمەن، ئەمما نەچچە ئاي ئىلگىرىلا مېنى سۆيىدىغانلىقىنى ئېيتقان قىز مانا مۇشۇنداقلا مېنى ئۇنتۇپ خۇشاللىق بىلەن ئۆز خەلقىنىڭ ئەشەددىي دۈشمىنى، زودانگا خاقانى سەيىن كوسسىنىڭ ئوغلىغا

ياتلىق بولماقچى بولۇۋاتاتتى.

بۇ گەپلەرنى ئۆز قۇلغۇم بىلەن ئاڭلىغان بولساممۇ يەنىلا ئىشەنگۈم كەلمەيتتى. مەن تۇررىس تۇرۇۋاتقان يەرنى تېپىپ بۇ ئىشنى چۈشەندۈرۈشىنى تەلەپ قىلىش قارارىغا كەلدىم. شۇندىلا بۇ ئىشقا ئىشەنەتتىم. شۇڭا ئۆز ئورنۇمدىن ئايرىلىپ ئاسما گىلەمنىڭ كەينىدىكى يولدىن ئوغرىلۇقچە ئۆتۈپ تۇررىس چىقىپ كەتكەن ئىشكە قاراپ ماڭدىم. مەن ئىشكىنى ئېچىپ تەرەپ - تەرەپكە ئاچىلىنىپ تۇنىشىپ كەتكەن ئەگرى - بۇگرى بىر كارىدورغا چىقىپ قالدۇم. مەن تېزلىكتە بۇلارنىڭ ئىچىدىكى بىر كارىدورغا، ئاندىن يەنە بىرسىگە كىردىم. ئۇزاق ئۆتمەي يولدىن پۈتۈنلەي ئاداقتىم. مەن تامغا يۆلۈنۈپ دىمىمنى ئېلىۋاتقاندا يېقىنلا يەردە بىرىنىڭ گەپ قىلىۋاتقان ئاۋازىنى ئاڭلاپ قالدۇم. بۇ ئاۋاز مەن يۈلەنگەن تامنىڭ يەنە بىر تەرىپىدىن كېلىۋاتاتتى. زەڭ سېلىپ ئاڭلاپلا تۇررىسنىڭ ئاۋازى ئىكەنلىكىنى بىلدىم. ئۇنىڭ نېمە داۋاتقانلىقىنى بىلەلمىسەممۇ ئەمما ئۇنىڭ ئاۋازى ئىكەنلىكى ھەرگىز خاتا ئەمەس ئىدى. نەچچە قەدەم مېڭىپلا ئالدىمدىكى كارىدورنىڭ بېشىدا يەنە بىر ئىشك بارلىقىنى كۆردۈم. مەن ھېچنېمىدىن قورقمايلا ئالدىغا مېڭىپ ئىشكىنى ئىتتىرىپ كىردىم. بۇ كىچىككەن بىر ئۆي بولۇپ بۇ يەرنى بايقى تۆت نەپەر قاراۋۇل ساقلانغان ئىدى. ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى بىرى دەرھال ئالدىمغا كېلىپ نېمە ئىش بارلىقىنى سورىدى.

— مېنى سەيىن كوسسىس ئەۋەتتى، — دىدىم جاۋاب بېرىپ، — مەن خىرىئاننىڭ مەلىكىسى دېگەن تۇررىس بىلەن ئايرىم سۆزلىشىپ باقماقچى.

— ئەمەس پارولنى ئېيت، — دىدى بۇ ئەبلەخ يەنە.

مەن ئۇنىڭ مەقسىتىنى چۈشەنمىدىم. ئۆزۈمنىڭ بىر مۇھاپىزەتچى ئەسكەر ئىكەنلىكىمنى ئېيتىپ ئۇنىڭ جاۋابىنى كۈتمەيلا چوڭ قەدەم تاشلاپ ئۇدۇلىدىكى ئىشككە قاراپ ماڭدىم. ئىچكىرىدىن دېگەن تۇررىسنىڭ ئاۋازى ئاڭلىنىپ تۇراتتى. ئەمما ئىچىگە كىرىشىم ئۇنچىلىك ئاسانغا توختىمىدى. قاراۋۇل ئالدىمغا كېلىپ توسىدى ۋە :

— سەيىن كوسسىس ئەۋەتكەن ئادەمنىڭ پارولى بار ياكى يول يۈرۈشكە رۇخسەت

قىلغانلىق ئىجازەتنامىسى بار. ئەگەر ئۆتمەكچى بولساڭ چوقۇم بىر پارولنى ئېيت، — دىدى.

— مەن كىرمەكچى بولغان ھەرقانداق يەرگە كىرەلمەيدىغان بىردىن - بىر پارول ئاغىنە، مېنىڭ يېنىمدا ئېسىقلىق تۇرۇپتۇ، — دىدىم مەن قولۇم بىلەن شەمشىرىمنىڭ سېپىغا ئۇرۇپ، — سەن مېنى ياخشىلىقچە كىرگۈزمەسەن ياكى؟
ئۇ جاۋاب ئورنىغا قىلىچىنى سۇغۇرۇپ باشقا قاراۋۇللارنىمۇ چاقىردى. قالغانلىرىمۇ شەمشەرلىرىنى يالىڭاچلاپ تەڭلا يولۇمنى توسىدى.

— سەن سەيىن كوسس ئەۋەتكەن ئادەم ئەمەس، — دەپ ۋارقىردى باشتىكىسى، — سەن ئىچىگە كىرەلمەيلا قالماستىن يەنە بۇ ئىشنى چۈشەندۈرۈشۈڭ ئۈچۈن سېنى سەيىن كوسسىنىڭ يېنىغا ئاپىرىمىز. ئەڭ ياخشىسى قورالنى يىغىشتۇر، سەن بىز تۆت ئادەمگە تەڭ كېلەلمەيسەن، — دىدى ئۇ سوغۇق كۈلۈپ.

مېنىڭ ئەمدىكى جاۋابىم شۇ بولدىكى، بىرلا قىلىچ ئۇرۇپ بۇ ئەبلەخنى جەھەننەمگە يولغا سىلۋەتتىم. ھازىر ئالدىمدا ئۈچ رەقب قالىدى. بۇ ئۈچىسىگە شەمشىرىم بىلەن تاقابىل تۇرالايدىغانلىقىمغا كۆزۈم يېتەتتى. ئۇلار دەرھال باستۇرۇپ قىلىپ ماڭا ھۇجۇم قىلدى. مەن ئاستا - ئاستا تامنىڭ بىر بۇلۇڭىغا چىكىندىم. بۇنداق قىلغاندا ئۇلارنىڭ ئىچىدىن بىر قېتىمدا پەقەت بىرلا ھۇجۇم قىلالايتتى. بىز مۇشۇنداق يىگىرمە نەچچە مىنۇت تىرىكەشتۇق. قىلىچنىڭ ئۇرۇلغان ئاۋازىدىن ئۆي لىزىگە كەلدى. دېكا تۇررىس سىرتتىكى ئاۋازلارنى ئاڭلاپ ئىشىك ئالدىغا يېتىپ كەلدى. ئۇ شۇ يەردە سولا بىلەن بىللە بۇ قېتىمقى ئېلىشىشنى باشتىن - ئاخىر كۆردى. چىرايى سولغۇن بولۇپ تەۋرەيمۇ قويمىتتى. بەدىنىم قىزىل رەڭدە بويالغان بولغاچقا ئۇلار ئىككىسىلا مېنى تۇنىيالىمىدى.

ئاخىرى مەن مۇۋەپپەقىيەتلىك ھالدا ئىككىنچى قاراۋۇلنى جايلىۋەتتىم. ئەمدى ئىككىسى قالغان بولۇپ مەن تاكتىكىمنى ئۆزگەرتىپ، بۇرۇن مېنى كۆپ قېتىم غەلبىگە ئېرىشتۈرگەن ئۇسۇل بويىچە تېز سۈرئەتتە ھۇجۇم قىلىپ ئۇلارغا پۇرسەت بەرمىدىم.

ئۈچىنچىسى ئىككىنچىسىدىن كىيىن ئون سېكۇنتقا بارمايلا يەر چىشلىدى. ئاخىرقى بىرىمۇ قان ئىچىگە يېقىلىپ ئۆلدى. ئۇلارنىڭ ماھارىتى خېلىلا ئۈستۈن بولۇپ مۇنەۋۋەر ئەزىمەتلەردىن ئىكەن. شۇڭا ئۇلارنىڭ ئۆلۈمىدىن سەل ئەپسۇسلاندىم. ئەمما، ئۇلار مېنىڭ ئۆتەر يولۇمنى يولسىزلىق بىلەن توسۇپ تۇرۇۋالدى - دە. شۇڭا ئامالسىزلىقتىن ئۇلارنى ئۆلتۈرۈپ تاشلاشقا مەجبۇر بولدۇم. ئەگەر مۇشۇنداق قىلغاندىلا دېكا تۇررىپىنىڭ يېنىغا بارغىلى بولسا مەن پۈتكۈل بارسوملۇقلارنى قىرىپ تاشلىغان بولاتتىم.

مەن قان يوقى شەمشىرىمنى قېنىغا سالغاندىن كىيىن مارس مەلىكىسىگە قاراپ ماڭدىم. ئۇ ئۆز ئورنىدا جىمجىت قاراپ تۇراتتى. ماڭا قارىشىدىن مېنى قىلچىلىكىمۇ تۇنمىغانلىقى چىقىپ تۇراتتى.

— سەن كىم؟ زودانگالىقمۇ؟ — دېدى ئۇ تۆۋەن ئاۋازدا، — يەنە بىر دۈشمەن مېنى ئۆلتۈرۈش ئۈچۈن كەلدىمۇ؟

— مەن دوستىڭىز، — دېدىم مەن، — ئىلگىرى سىز ئىنتايىن قەدىرلىگەن دوستىڭىز.

— خىرىئان مەلىكىسىنىڭ مۇنداق مېتال كىيىم كىيگەن بىرىمۇ دوستى يوق، — دېدى ئۇ، — ئەمما بۇ ئاۋازنى مەن ئىلگىرى ئاڭلىغاندەك قىلىمەن. بۇ ئەمەس، بۇ... بۇ مۇمكىن ئەمەس، چۈنكى ئۇ ئاللىقاچان ئۆلگەن.

— ئەمما، مەلىكەم، مەن دەل شۇ جون كارتېرنىڭ ئۆزى بولىمەن، — دېدىم مەن، — سىز مېنى تۇنىيالىمدىڭىزمۇ؟ ئۇ پەقەت رەڭ بىلەن بويالغان، ئۇچىسىغا مېتال كىيىم كىيگەن ئادەم.

مەن ئۇنىڭغا يېقىنلاشقاندا ئۇ قولىنى چىقىرىپ كەينىگە چېكىندى. مەن ئۇنى قۇچاقلانغان ۋاقىتىدا تولغۇنۇپ ئازابلانغىنىدىن قورۇلۇپ كەتتى.

— كېچىكتۇق، بەك كېچىكتۇق، — دېدى ئۇ زەھىپ ئاۋازدا، — مېنىڭ خوجايىنىم، مەن سىزنى ئۆلدى دەپ ئويلاپتىمەن. ئازراق بالدۇر كەلگەن بولسىڭىز... ئەمما ھازىر بەك كېچىكتۇق.

— نىمە دەۋاتىسىز دېكا تۇررىس؟ — دىدىم مەن ۋارقىراپ ، — ئەگەر مېنىڭ ھايات ئىكەنلىكىمنى بىلگەن بولسىڭىز زودانگا شاھزادىسىگە ئۆيلىنىشكە قوشۇلمىغان بولاتتىڭىزمۇ؟

— جون كارتېر، ئويلاپ بېقىڭ، مەن تۇنۇگۈن سىزنى چىن قەلبىمدىن سۆيۈپ بۈگۈن يەنە باشقا بىر ئەرنى سۈيەمدىم؟ مېنىڭ قەلبىم، مۇھەببىتىم سىز بىلەن بىللە كۈلگە ئايلىنىپ بىرلىكتە ۋارخۇن تۇپرىقىغا كۆمۈلۈپ كەتتى. شۇڭا بۈگۈن خەلقىمنى زودانگالىقلارنىڭ قورشاۋىدىن قۇتۇلدۇرۇش ئۈچۈن جىسمىمنى باشقا بىرىگە بېرىش قارارىغا كەلدىم.

— ئەمما مەن ھايات مەلىكەم. مەن سىزگە ئېرىشىش ئۈچۈن كەلدىم. بارلىق زودانگالىقلارمۇ مېنى توسۇپ قالالمايدۇ. مەن سىزنى كۆپ ئىزدىدىم، سىز ئۈچۈنلا ھازىرغىچە باتۇرلۇق بىلەن ياشاپ كېلىۋاتىمەن.

— كېچىكتۇق، جون كارتېر. مەن ئاللىقاچان ۋەدە بەردىم. بارسومدا بۇ ئىشنى ئۆزگەرتكىلى بولمايدۇ. كىيىنچە ئۆتكۈزۈلىدىغان توي مۇراسىمى پەقەت بىر شەكىل. مەن ھازىر توي قىلغان بىلەن ئوخشاش، جون. سىز مېنى يەنە مەلىكە دەپ ئاتىيالمىسىز، شۇنداقلا سىز ئەمدى خۇجايىنىمۇ ئەمەس.

— مەن سىلەر بارسوملۇقلارنىڭ ئادىتىنى ئانچە چۈشۈنۈپ كەتمەيمەن، دېكا تۇررىس. ئەمما ئۆزۈمنىڭ سىزنى سۆيىدىغانلىقىنى بىلىمەن. ۋارخۇنلۇقلار بىزگە باستۇرۇپ كەلگەندە سىز ماڭا دېگەن ئەڭ ئاخىرقى سۆزلىرىڭىز چىن يۈرىكىڭىزدىن ئېيتىلغان بولسا ھېچكىم سىزنى باشقىلارنىڭ مەھبۇبىسى بولۇشقا زورلاش ھوقۇقى يوق. شۇ ۋاقىتتا دېگەنلىرىڭىز چىن كۆڭلىڭىزدىن ئېيتىلغان، ئۇلار راست سۆزلەر، سىز تېخى قارارىڭىزنى ئۆزگەرتكىنىڭىز يوق. ماڭا ئۇلارنىڭ ھەممىسى راست دەك.

— شۇ ۋاقىتتا دېگەنلىرىم ھەقىقى گەپلەر، جون، — دىدى ئۇ تېۋەن ئاۋازدا، — ئەمما مەن ھازىر ئۇ گەپلەرنى قايتىدىن دېيەلمەيمەن. چۈنكى مەن ئاللىقاچان باشقىلارغا رازىلىق بېرىپ بولدۇم. ئەگەر سىز بىزنىڭ ئۆرۈپ - ئادىتىمىزنى بۇرۇنراق

بىلگەن بولسىڭىز، باشقىلارنىڭ ئالدىدا ماڭا ئېرىشىشنى تەلەپ قىلىشىڭىز، مەن خىرىئاننىڭ ۋەيران بولۇشىنى بىلسەممۇ ساكلىق خوجايىنىم ئۈچۈن دۆلىتىمنى قايرىپ قويۇپ رازىلىق بەرگەن بولاتتىم.

كەينىدىن ئۇ يەنە يۇقىرى ئاۋازدا:

— سىز شۇ كېچىسى مېنى قانچىلىك ئازابلىغانلىقىڭىزنى ئەسلىيەلەمسىز؟ سىز مېنى ئۆزىڭىزنىڭ مەھبۇبىسى بولۇشقا تەلەپ قىلدىڭىز، ئەمما ماڭا توي قىلىش تەلپىنى قويىمىدىڭىز. يەنە ئۆزىڭىزنى كۆرسىتىپ سىز ئۈچۈن كۈرەش قىلدىم دېدىڭىز. سىز بىلمەيسىز، مەن زىيانكەشلىككە ئۇچرىماسلىقىم كېرەك، مەن ئەمدى چۈشەندىم. لېكىن، ھېچكىم مېنىڭ سىزگە ئېيتىشقا ئامالسىز ئىشنى بىلدۈرەلمەيدۇ. بارسومدا قىزىللارنىڭ ئىچىدە ئىككى خىل ئايال مەۋجۇت. بىر خىلى ئۈچۈن ئەرلەر جان تىكىپ كۈرەش قىلىدۇ، بۇ ئۇلارغا توي قىلىش تەلپى قويۇش ئۈچۈن. يەنە بىر تىپىدىكىلەر ئۈچۈن ئەرلەر كۈرەش قىلىشمۇ توي قىلىش تەكلىپى قويمايدۇ. ئەرلەر بىر ئايالنى قولغا كەلتۈرگەن ۋاقتىدا ئۇنى مەلىكە دەپ چاقىرىشى مۇمكىن ياكى بىر قانچە خىل ئۇسۇل بىلەن ئاياللارنىڭ ئۆزىنى نېمە دەپ ئاتىشىنى تاللىشىغا يول قويۇشى مۇمكىن. سىز ئىلگىرى مەن ئۈچۈن جەڭ قىلدىڭىز، ئەمما ماڭا توي قىلىش تەكلىپىنى قويىمىدىڭىز. شۇڭا سىز مېنى مەلىكە دەپ ئاتىغان ۋاقتتا، — ئۇنىڭ ئاۋازى تىترەپ كەتتى، — مەن قاتتىق ئازابلاندىم. چۈنكى سىز ماڭا توي قىلىش تەكلىپى قويىمىدىڭىز، مېنىڭ ھېسسىياتىمنى ئالدىدىڭىز.

— مەن سىزنىڭ ئەپۇ قىلىشىڭىزنى ساقلىيالمىمەن، دېكا تۇررىس، — دېدىم مەن ئاستا، — بىلىشىڭىز كېرەك، مېنىڭ خاتالىقىم دەل سىلەر بارسوملۇقلارنىڭ ئۆرۈپ - ئادىتىنى چۈشەنمىگەنلىكىدىن بولغان. تەلپىمىنىڭ چەكتىن ئېشىپ كېتىپ قارىشى ئېلىنمىغان ھەم شۇ ئارقىلىق قىلالمىغان ئىشنى ھازىر قىلدىم. دېكا تۇررىس، مەن سىزدىن مەن بىلەن توي قىلىشىڭىزنى ئۆتۈنمەن. شۇنداقلا مېنىڭ تومۇرۇمدا ئېقىۋاتقان بارلىق ۋىرگىنىيەلىكنىڭ قېنى بىلەن قەسەم قىلىمەنكى، سىز مېنىڭ ئايالىم بولىسىز.

— ياق، جون كارتېر. بۇنىڭ ئەھمىيىتى يوق، — دىدى ئۇ ئۈمىدسىزلەنگەن ھالدا، — سابو سەيىن ھاياتلا بولىدىكەن مەن ھەرگىز سىزنىڭ ئايالىڭىز بولالمايمەن.

— ئەگەر سىز سابو سەيىننىڭ ئۆلۈشىنى خالىسىڭىز مەلىكەم، ئۇ چوقۇم ئۆلىدۇ.

— ئۇنداق دېگەنلىكىمۇ ئەمەس، — دىدى ئۇ ئالدىرماي ئايرىپ تۇرۇپ، — مەن ھەرگىز ئۆز ئېرىمنى ئۆلتۈرگەن ئادەمگە ياتلىق بولمايمەن. شۇنداقلا ئېرىم رەقىبىگە ھۇجۇم قىلىپ رەقىبى ئۆزىنى قوغداش جەريانىدا ئېرىمنى ئۆلتۈرۈۋەتكەن بولسىمۇ ياتلىق بولمايمەن. بۇ دېگەن قائىدە. بارسومدا كىشىلەر ئۆرۈپ - ئادەتنىڭ كونترول قىلىشىدا بولىدۇ. بونىڭغا ئامال يوق، دوستۇم.

— سىز مېنىڭ بىلەن بىللە ئازابلىنىسىز. ھىچ بولمىغاندا ئىككىمىزدە مۇشۇنداق ئورتاقلىق مەۋجۇت. شۇنداقلا بۇ ساك شەھىرىدە ئۆتكۈزگەن قىسقا كۈنلەرنىڭ خاتىرىسى. ھازىر سىز چوقۇم كىتىشىڭىز كېرەك ھەم بۇندىن كىيىن مېنى كۆرگىلى كەلمەڭ. خەير، مېنىڭ ئىلگىرىكى سەردارىم.

مەن ئىنتايىن ئازابلانغان ھالدا ئۆيىدىن قايتىپ چىقتىم. ئەمما ئۈمىدىمنى پۈتۈنلەي يوقاتتىم. شۇنداقلا توي مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلۈشتىن ئىلگىرى دېكا توررىبىنى يوقىتىپ قويغىنىمغا ھەرگىز تەن بەرمەيمەن.

كارىدورنى بويلاپ كىتۈتتىم مەن يەنە يولدىن ئېزىپ قالدىم. ماڭا ئايانكى، ئەمدىكى بىردىن بىر ئۈمىد زودانگادىن كېتىش. چۈنكى تۆت نەپەر قاراۋۇلنى ئۆلتۈرۈش ئىشى چوقۇم قاتتىق سۈرۈشتە قىلىنىدۇ، شۇنداقلا بىرەرسى يول باشلىمىسا مەن ئەسلىدىكى خان ئوردىسىدىكى ئورنۇمغا قايتىپمۇ بارالمايمەن. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئەگەر بىرەرسى مېنىڭ خان ئوردىسىدا تىمىسقىلاپ يۈرگەنلىكىمنى كۆرسە چوقۇم گۇمانلىنىشى ئېنىق. مەن دەرھال بىنانىڭ ئاستىغا تۇتىشىدىغان ئايالناما يولغا كىرىپ پەسكە قاراپ نەچچە قەۋەت چۈشۈپ ئىچىدە بىرنەچچە مۇھاپىزەتچى بار ئۆيىنىڭ ئىشىكى ئالدىغا كەلدىم. ئۆيىنىڭ تېمىغا تارتىلغان گىلەم مېنى ئۇلارنىڭ بايقاپ قىلىشىدىن ساقلاپ تۇراتتى.

مۇھاپىزەتچىلەر ئادەتتىكى ئىشلارنى پاراڭلىشىپ تۇرغان بولۇپ بىر ئوفىتسېر كېلىپ ئۇلارنىڭ بېرىپ مەلىكە دېكا تۇررىپىنىڭ مۇھاپىزەتچىلىرى بىلەن ئالمىشىشىغا بۇيرۇق قىلدى. شۇ چاغدىلا ئاندىن مېنىڭ دىققىتىم مەركەزلەشتى. مەن ئۇچرىغان ئاۋارىچىلىق تېزلا يېتىپ كەلگەن ئىدى. تۆت نەپەر مۇھاپىزەتچى ئۆيىدىن ئايرىلىپ ئۇزاق بولمايلا بىرى ئالدىراش - تېنەش كىرىپ تۆت نەپەر قارۋۇلنىڭ ئىشىك ئالدىدا ئۆلتۈرۈلگەنلىكىنى خەۋەر قىلدى.

پۈتكۈل ئوردا ئىچى پاتىپاراقچىلىققا تولدى. مۇھاپىزەتچىلەر، ئوفىتسېرلار ، ۋەزىرلەر، مالايىلار ۋە قۇللار ئوردا ئىچىدە ئۇياقتىن - بۇياققا يۈگۈرۈپ قاتىلنى ئىزدەشكە باشلىدى. بۇ ۋاقىتتا ماڭا كىچىك بىر پۇرسەت بولدى، مەن بۇنى قوبۇل قىلىپمەن. بىر ئەسكەر مەن يوشۇرۇنۇپ تۇرغان يەردىن يۈگۈرۈپ ئۆتكەندە مەن ئۇنىڭ كەينىدىن بىللە يۈگۈردۈم ھەم خان ئوردىسىدىكى سىرلىق كارىدوردىن ئۆتۈپ چوڭ بىر زالغا كەلگەندە دېرىزىدىن قۇياش نۇرى چۈشۈپ تۇرغانلىقىنى بايقىدىم. مەن بۇ يەردە قىلىپ ياندىكى دېرىزىنىڭ ئالدىغا كېلىپ سەكرەپ قېچىپ كېتىشنى كۆڭلۈمگە پۈكتۈم. دېرىزىنىڭ يەردىن ئېگىزلىكى ئالاھىزەل ئوتتۇز فوت بولۇپ ئەتراپتا يىگىرمە فوت ئېگىزلىكتە ، بىر فوت قېلىنلىقتىكى يالتىراق ئەينەكتىن ياسالغان قورشاق تام بار ئىكەن. باشقا ماركىلىقلارغا نىسبەتەن بۇ تامدىن سەكرەپ ئۆتۈش مۇمكىن ئەمەس بولسىمۇ مەن ئۈچۈن ئاددىيلا بىر ئىش ھېسابلىناتتى . مېنىڭ ئەڭ ئەنسىرەۋاتقىنىم كەچ كىرىشتىن ئىلگىرى بايقىلىپ قىلىش بولۇپ كۈپكۈندۈزدە، كوچىلار ئادەم بىلەن تولغان چاغدا قېچىپ كېتەلمەيتتىم. شۇنىڭ بىلەن مەن يوشۇرۇنغىدەك جاي ئىزلەپ ئاخىرى پولىدىن ئون فوت ئېگىزلىكتىكى تورۇسقا ئېسىقلىق تۇرغان زىننەت قاپسىنىڭ ئىچىگە كىرۈشنى مۇۋاپىق كۆردۈم. شۇڭا يېنىك بىر سەكرەپلا قاچا شەكىللىك كەڭ گۈل تەشتىكىنىڭ ئىچىگە چۈشتۈم. مەن ئەمدىلا گەۋدەمنى يوشۇرۇپ تۇرۇشۇمغا بىر نەچچە ئادەمنىڭ زالغا كىرگەنلىكىنى ئاڭلاپ قالدۇم. ئۇلار مەن يوشۇرۇنۇپ تۇرغان قاپسىنىڭ تېگىدە توختىدى. شۇڭا ئۇلارنىڭ ھەر بىر ئېغىز سۆزىنى ئېنىق ئاڭلىغىلى بولاتتى.

— بۇ خىرىئانلىقلارنىڭ قىلغان ئىشى، — دىدى ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى بىر ئەر.
 — شۇنداق خان ئالىيلىرى، ئەمما ئۇلار قانداق قىلىپ ئوردىغا كىرەلەنگەندۇ؟
 ئىشىنىمەنكى، مۇھاپىزەتچى ئەسكەرلەر ۋەزىپىسىنى ئادا قىلىۋاتقاندا بىرى دۈشمەننى
 ئىچىگە كىرگۈزۋەتكەن. ئۆلگەن تۆت قاراۋۇلنىڭ ھەممىسى ئىنتايىن قاتتىق تەرىپىيە
 كۆرگەن، نۇرغۇن جەڭ سىناقلىرىنى بېشىدىن ئۆتكۈزگەن ئادەملەر. ماھارىتى خېلى
 يۇقىرى بولغان بىر نەچچە ئادەم بىرلىكتە ھۇجۇم قىلمىسلا ئۇلارنى يېڭىش ئۈنچە ئاسان
 ئەمەس. ئەمما چۈشەنمىگىنىم، ئالتىدىن سەككىزگىچە بولغان ئەسكەردىن
 تەشكىللەنگەن بىر گۇرۇپپا ئادەمنىڭ ئوردىغا خۇپىيانە كىرگەنلىكىنى نېمە ئۈچۈن
 باشقىلار بايقىمىغان؟

— ئوردىنىڭ پىسخولوگىيە خادىمى كېلىۋاتىدۇ، بۇ ئىشنىڭ سەۋەبىنى ھازىرلا
 بىلەلەيمىز.

بۇ چاغدا يەنە بىر ئەر بۇلارنىڭ يېنىغا يىتىپ كەلدى ھەم خانغا ھۆرمەت
 بىلدۈرىدىغان سۆزلەرنى قىلغاندىن كىيىن دېدى :

— ھەممىدىن ئۇلۇغ خان ئالىيلىرى، مەن سىزنىڭ قازاغا ئۇچرىغان سادىق
 مۇھاپىزەتچى ئەسكەرلىرىڭىزنىڭ خاتىرىسىدىن مۇنداق غەلىتە ئىشنى بايقىدىم: ئۇلار بىر
 ھەربىي قىسىم تەرىپىدىن ئەمەس، بەلكى يالغۇز بىر دۈشمەن تەرىپىدىن ئۆلتۈرۈلۈپتۇ.
 ئۇ ئۆز سۆزىنىڭ باشقىلارنىڭ كاللىسىدا قانداق داغدۇغا قوزغاپتىغانلىقىنى
 ساقلاۋاتقانداك سەل توختىدى. سەيىن كوسىس سۆزىدىن گۇمانلانغاندەك:

— نوتان، سەن ھېچقانداق ئاساسى يوق بۇ گەپنى قەيەردىن تېپىپ كەلدىڭ؟
 — دەپ ۋارقىردى.

— بۇ راست خان ئالىيلىرى، — دىدى پىسخولوگ، — ئەمىلىيەتتە ھەربىر
 قاراۋۇلنىڭ چوڭ مېڭىسىدە مۇشۇنداق خاتىرىلەر ساقلىنىپ قاپتۇ. ئۇلارنىڭ رەقىبى
 ناھايىتى يوغان ئەر كىشى بولۇپ مۇھاپىزەتچى ئەسكەر كىيىمىنى كىيىۋالغان ئىكەن.
 ئۇنىڭ ئېلىشىش ماھارىتى ئالاھىدە ئۈستۈن بولۇپ، ئادەتتىن تاشقىرى ماھارەت ۋە

چىدامچانلىقىنى نامايان قىلىپ ئۇلارنى مەغلۇپ قىلىپتۇ. گەرچە ئۇ زودانگانىڭ ھەربىي كىيىمىنى كىيىۋالغان بولسىمۇ ئەمما بۇ دۆلەتتە ياكى باشقا ھېچقانداق دۆلەتتە بۇنداق ئادەم ئەزەلدىن مەۋجۇت بولۇپ باقمىغان.

— مەن خىرىئان مەلىكىسىنىڭ چوڭ مېڭىسىنى ئاڭلىدىم ھېچنېمىگە ئېرىشەلمىدىم. چۈنكى ئۇنىڭ خاتىرىسىنى كونترول قىلىش ئىقتىدارى ناھايىتى ياخشى ئىكەن. ئۇ ئېلىشىشىنى كۆرگەن چاغدا بىرلا مۇھاپىزەتچىنىڭ ھايات قالغانلىقىنى، ئېلىشىۋاتقان ئادەمنى ئۇ ئەزەلدىن كۆرۈپ باقمىغانلىقىنى ئېيتتى.

— ئىلگىرى مېنى قۇتۇلدۇرۇۋالغان ئادەم قەيەردە؟ — بۇلارنىڭ ئىچىدىكى بىر ئەبلەخ ۋارقىراپ كەتتى.

مەن ئۇنىڭ ئاۋازىدىن يېشىل تەنلىكلەرنىڭ قولىدىن قۇتۇلدۇرۇۋالغان سەيىن كوسىسىنىڭ نەۋرە ئىنىسى ئىكەنلىكىنى تونۇدۇم.

— مەن ئاتا - بوۋامنىڭ نامى بىلەن قەسەم قىلىمەنكى، — دېدى ئۇ داۋاملىق، — نوتاننىڭ دەۋاتقانلىرى شۇ ئادەمنىڭ دەل ئۆزى. بولۇپمۇ ئۇنىڭ ئۆزى يالغۇز شۇنچە كۆپ رەقبنى مەغلۇپ قىلىش ئالاھىدىلىكى بۇنى ئىسپاتلاپ تۇرىدۇ.

— بۇ ئادەم قەيەردە؟ — دەپ ۋارقىردى سەيىن كوسىس غەزەپ بىلەن، — دەرھال ئونى باشلاپ ئالدىغا ئېلىپ كېلىڭلار. نەۋرە ئىنىم، سەن ئۇنىڭ كىملىكىنى بىلمەسەن؟ مەن زودانگاندا ھەتتا بۈگۈنگىچە نىمىشكە ئىسمىنى ئاڭلاپمۇ باقمىغان مۇشۇنداق بىر ھەربىينىڭ بارلىقىنى ئەمدى ئويلاپ يەتكەندىمەن. جون كارتېر... جون كارتېر، بارسومدا كىم بۇنداق ئىسمىنى ئاڭلاپ بېقىپتۇ؟

ناھايىتى تېزلا مېنىڭ يوقلىغۇم توغرىلىق خەۋەر كەلدى. ئۇلار خان ئوردىسىدىن تارتىپ مەن تۇرغان رازۋېدكا قىسمىدىنمۇ ھېچقانداق خەۋەر ئالالماپتۇ. ئۇلار كانتوس كاندىن مەن توغرىلىق سورىغاندا ئۇ مېنىڭ قەيەردىن كەلگەنلىكىمنى بىلمەيدىغانلىقىنى، مەن توغرىلىق ھېچقانداق ئۇچۇرغا ئىگە ئەمەسلىكىنى، پەقەت ۋارخۇن قەبىلىسىدە بىللە سولاقتا تۇرغانلىقىمىزنىلا ئېيتىپتۇ.

— كانتوس كان دېگەن بۇ ئەبلەخكىمۇ قاتتىق دىققەت قىلىڭلار، — دىدى سەيىن كوسسى بۇيرۇق قىلىپ، — ئۇمۇ يات ئادەم، بەلكىم ھەر ئىككىسىلا خىرىئاندىن كەلگەن بولۇشى مۇمكىن. بىرى بار يەردە چوقۇم يەنە بىرى پەيدا بولىدۇ. بوشلۇقتىن چارلاشنى تۆت ھەسسە كۈچەيتىڭلار، ھاۋا بوشلۇقىدىن ياكى قۇرۇقلۇق يولىدىن ئايرىلغان ھەرقانداق ئادەمنى قاتتىن كۆزىتىڭلار. ھېچكىم سىرتقا قېچىپ كەتمسۇن. يەنە بىر قاراۋۇل كېلىپ مېنىڭ تېخى خان ئوردىسىدىن ئايرىلمىغانلىقىمنى بەتكۈزدى.

— بۈگۈن ئوردىغا كىرىپ - چىققان ھەممە ئادەمنىڭ تەقى - تۇرقى تەپسىلىي تەكشۈرۈلگەن، — دىدى بۇ ئادەم يەكۈن چىقىرىپ، — ئۇ كىرگەندە قالدۇرۇلغان خاتىرىگە ئاساسلانغاندا باشقا كىشىلەرنىڭ تەقى - تۇرقى يېڭىدىن كەلگەن بۇ مۇھاپىزەتچىگە ئوخشىمايدىكەن.

— ئۇنداقتا بىز ناھايىتى تېزلا ئۇنى تۇتالايمىز، — دىدى سەيىن كوسسى رازىمەنلىك بىلەن، — شۇنىڭ بىلەن بىللە بىز خىرىئان مەلىكىسىنىڭ يېنىغا كىرىپ بۇ ئىشنى سۆزلىشىپ باقايلى. نوتان، بەلكىم ئۇ ساڭا دېيىشنى خالىمىغان بەزى ئىشلار بولۇشى مۇمكىن. بۇياققا كەل.

ئۇلار زالدىن چىقىپ كەتتى. سىرت ئالقىچان قارايدىغان بولۇپ مەن يوشۇرۇنغان جايىمدىن ئەپچىللىك بىلەن چىقىپ تېزلىك بىلەن بالكونغا ئۆزۈمنى ئاتتىم. پەستە ئادەم ناھايىتى شالاڭ ئىكەن. مەن ئادەم يوق بىر پەيتىنى تاللاپ ئەينەك قورشاۋ تامنىڭ ئۈستىگە سەكرىدىم ھەم ئۇ يەردىن يەنە بىر سەكرەپ ئۆتۈپ خان ئوردىسىدىن چوڭ يولغا چىقتىم.

يىگىرمە ئۈچىنچى باب

بوشلۇقتا ئادىشىپ قېلىش

مەن يوشۇرۇنچە ئالغا ئىلگىرىلەپ تۇرالغۇمنىڭ يېنىغا يېتىپ كەلدىم. بۇ يەردىن كانتوس كانى تېپىش مۇمكىن ئىدى. مەن ئېھتىياتچانلىق بىلەن بىناغا يېقىنلاشتىم. چۈنكى بۇ يەردە چوقۇم قاراۋۇل بار ئىدى. ئويلىغىنىمدەك بىر نەچچە مېتال كىيىملىك ئادەم ئالدى ۋە ئارقا دەرۋازا ئالدىدا ئايلىنىپ يۈرۈپتۇ. ئۇلارغا سەزدۈرمەي بىنانىڭ ئۆگزىسىگە چىقىشتىكى بىردىن بىر ئامال قوشنا بىنانى كېسىپ ئۆتۈش بولۇپ، كۆپ كۈچ سەرپ قىلغاندىن كىيىن بىر نەچچە ئىشىك بىلەن ئايرىلىپ تۇرغان بىر ماگىزىننىڭ ئۆگزىسىگە چىقتىم. بۇ يەردىن يەنە بىر سەكرەپ خىرىئانلىقنى تېپىش مۇمكىنچىلىكى بولغان ئۆينىڭ ئۆگزىسىگە چىقتىم ۋە تېزلا ئۇ تۇرۇۋاتقان ئۆينىڭ دېرىزىسىگە يېقىنلىشىپ ئۆيگە ئۆمۈلەپ كىردىم. ئۇ يالغۇز بولۇپ مېنىڭ كەلگەنلىكىمدىن چۈچۈمۈم كەتمىدى. ئۇ مېنىڭ بالدۇر كېلىشىم كېرەكلىكىنى ئېيتتى. ئۇنىڭ قىياپىتىدىن بۈگۈن خان ئوردىسىدا بولغان ئىشتىن بىخەۋەر ئىكەنلىكى چىقىپ تۇراتتى. مەن بولغان ئىشنى ئۇنىڭغا ئېيتقىنىمدا ئۇ ھاياجانلانغانلىقىدىن نېمە قىلىشنى بىلمەي قالدى. دېكا تۇرۇپسىنىڭ سابو سەيىنگە ياتلىق بولماقچى بولغانلىقىنى ئاڭلاپ قاتتىق مەيۈسلەندى.

— بۇنداق بولۇشى مۇمكىن ئەمەس، — دىدى ئۇ ۋارقىراپ، — ھەرگىز مۇمكىن ئەمەس، پۈتكۈل خىرىئاندا كىملا بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، جان چىقىدىغان ئىش بولسىمۇ مەلىكىنى زودانگا خان جەمەتكە سېتىۋېتىشكە رازىلىق بەرمەيدۇ. مۇشۇنداق شەرمەندىلەرچە سودىغا ماقۇل بولغان بولسا ئۇ ئېلىشىپ قالاي دەپتۇ. خىرىئان خەلقىنىڭ ئوردا ئەزالىرىنى قانچىلىك سۆيىدىغانلىقىمىزنى سىز بىلمەيسىز. بۇ توي ئۈچۈن خىرىئاننىڭ لەرزىگە كېلىپ تەۋرەپ كىتىدىغانلىقىنى تەسەۋۋۇر قىلىش قىيىن.

— جون كارتېر، بىز ئەمدى نېمە قىلساق بولىدۇ؟ — دىدى ئۇ سۆزىنى داۋاملاشتۇرۇپ، — سەن چوقۇم ئامال تاپالايسىەن. ئامال تاپالمىساڭ خىرىئان چەكسىز خورلۇق ئىچىدە قالدۇ.

— ئەگەر مەن شەمشىرىم بىلەن سابو سەيىنى ئۆلتۈرۈپ تاشلىيالىسام، — دىدىم مەن جاۋاب ئورنىغا، — ئۇچاغدا خىرىئان بىلەن مۇناسىۋەتلىك ھەممە قىيىن

مەسىلىنى ھەل قىلغان بولمەن. ئەمما شەخسى سەۋەب تۈپەيلى باشقىلارنىڭ مېنىڭ ئورنۇمدا بۇ ئىشنى ئورۇنلاپ دېكا تۇرۇپسىنى ئازابىتىن قۇتۇلدۇرۇشنى مۇۋاپىق كۆردۈم. كانتوس كان كۆزلىرىنى يوغان ئېچىپ ماڭا تىكىلدى ۋە قاتتىق ھەيرانلىق ئىچىدە: — سەن ئۇنى سۆيىسەن، شۇنداقمۇ؟ ئۇ بۇنى بىلەمدۇ؟ — دەۋەتتى. — ئۇ بىلىدۇ، كانتوس كان، پەقەت سابۇ سەيىنگە رازىلىق بەرگەنلىكى ئۈچۈنلا مېنى رەت قىلدى.

بۇ ئەزىمەت سەكرەپ كەتتى. مېنىڭ مۇرەمنى تۇتۇپ تۇرۇپ قىلچىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ مەردانە قىياپەتتە:

— ماڭا تاللاش پۇرسىتى بولسا بارسومنىڭ بىرىنچى مەلىكىسىگە سېنىڭدىنمۇ مۇۋاپىق ئادەمنى تاپالمىغان بولاتتىم. مەن قولۇمنى سېنىڭ مۇرەڭگە قويۇپ تۇرۇپ قەسەم بېرىمەنكى، خىرىئان ئۈچۈن، دېكا تۇرۇپسى ئىككىڭلارنىڭ مۇھەببىتى ئۈچۈن سەبۇ سەيىن مېنىڭ قىلچىمدا ئۆلدى. مەن بۈگۈن كېچىلا ئۇنىڭ خان ئوردىسىدىكى تۇرالغۇسىغا ئامال قىلىپ كىرىمەن.

— سەن قانداق كىرمەكچى؟ — دىدىم مەن، — خىللانغان قوشۇن ئۇ يەرنى ساقلاۋاتىدۇ. تۆت ھەسسە كۈچەيتىلگەن چارلاش ئەترىتى ھاۋادىن چارلاش ئېلىپ بېرىۋاتىدۇ.

ئۇ بېشىنى تۆۋەن سېلىپ بىردەم ئويلىدى. ئارقىدىن ئۆزىگە ئىشەنگەن قىياپەتتە بېشىنى كۆتۈردى.

— مەن پەقەت ئۇلارنى ئايلىنىپ ئۆتۈپ كېتەلسەملا بولاتتى. قالغىنىغا ئامال م بار، — دىدى ئۇ ۋە قوشۇپ قويدى، — مەن بۇ يەردىكى ئەڭ ئېگىز مۇنارنىڭ چوققىسىدىن خان ئوردىسىغا كىرگىلى بولىدىغان بىر مەخپىي يولنى بىلىمەن. بىر كۈنى چارلاش ۋەزىپىسىنى ئورۇنلاۋىتىپ خان ئوردىسىنىڭ ئۈستىدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقاندا ئۇ يەرگە ئەپچىللىك بىلەن يېقىنلىشىپ ئۆتتۈم. ۋەزىپە ئىجرا قىلىۋاتقاندا قاندا بويىچە يولۇققان غەيرى ئەھۋالنى ئېنىق ئايدىڭلاشتۇرىشىمىز كېرەك. مۇنار چوققىسىدىن خان

ئوردىسىنىڭ ئورنىنى كۆزىتىش ماڭا نىسبەتەن ئادەتتىكى بىر ئىش. شۇڭا مەن يېقىنلىشىپ كۆزىتىش نۇقتىسىدا بىر ئادەمنىڭ تۇرۇۋاتقانلىقىنى ھەم ئۇنىڭ دەل سابۇ سەيىن ئىكەنلىكىنى بايقاپ قالدىم. بۇ يەردىن خان ئوردىسىغا بارغىلى بولىدىغان سىرلىق ئاسما يول بار ئىكەن. ئۇ بۇ سىرنىڭ باشقىلار تەرىپىدىن بايقىلىپ قالغانلىقىدىن سەل ئاچچىقلاندى. ماڭا بۇ ئىشنى باشقىلارغا ئېيتىماسلىققا بۇيرۇق قىلدى. ئۇ بۇ يولنىڭ مۇنار چوققىسىدىن بىۋاسىتە ئۆزىنىڭ تۇرالغۇسىغا تۇتىشىدىغانلىقىنى، بۇنى پەقەت ئۆزىلا بىلىدىغانلىقىنى سۆزلەپ بەردى. ئەگەر گازارمىنىڭ ئۆگزىسىگە چىقالساق ئايروپىلاننى ھەيدەپ بەش مىنۇتتىن ئىچىگە سابۇ سەيىن تۇرۇۋاتقان ئۆيگە يىتىپ بارغىلى بولىدۇ. شۇنى سەن ئېيتقاندا بۇنداق كۆپ قارۋۇللار كۆزىتىۋاتقان بىندىن قانداق چىقىپ كېتەلەيمىز.

— ئايروپىلان ئىسكىلاتىدىكى قارۋۇلنىڭ ئەھۋالى قانداق؟ — سورىدىم مەن.

— ئادەتتە كېچىدە پەقەت بىرلا ئادەم پوستانا تۇرىدۇ.

— بىنانىڭ ئۆگزىسىگە چىقايلى، كانتوس، مەن ئۇ يەردە سېنى ساقلايمەن.

پىلاننى چۈشەندۈرۈشكە ۋاقىت قالمىغان ئىدى. شۇڭا ئەسلىدىكى يول بىلەن كۆچىغا چىقىپ گازارما تەرەپكە قاراپ ماڭدىم. مەن بوشلۇقتىن رازۇپىدكا قىلىش ئەسكەرلىرى بىلەن تولۇپ كەتكەن ئۆيگە كىرىشكە جۈرئەت قىلالمايتتىم. چۈنكى ئۇلارمۇ باشقا ھەممە ئادەمگە ئوخشاشلا مېنى تۇتۇشقا ھەرۋاقىت تەييار ئىدى. بۇ غايەت زور بىر بىنا ئۆي بولۇپ، بىنانىڭ ئۇچى مىڭ فوتتەك ئېگىزلىك ئاسمان قەھرىگە كىرىپ كەتكەنتى. زودانگادا ساناقلىقلا بىنا بۇ گازارمىدىن ئېگىزىرەك بولۇپ بەزىلىرى بۇنىڭدىن نەچچە يۈز فوت ئېگىز ئىدى. ئۇرۇش قىلىش قىسمىنىڭ ئۇچار كېمىلىرى توختايدىغان پورت يەر يۈزىدىن بىرمىڭ بەش يۈز فوت ئېگىزلىكتە بولۇپ سودا ۋە ترانسپورت كېمىلىرى توختايدىغان پورت مۇ شۇنچىلىك كېلەتتى.

مەن بىناغا چاپلىشىپ ئۆمۈلەپ ناھايىتى ئۇزۇن مۇساپىنى بېسىپ يۇقىرىغا ئۆرلىدىم. گەرچە ئىنتايىن خەتەرلىك بولسىمۇ بۇنىڭدىن باشقا ئامال يوق ئىدى. بارسومدىكى ئىمارەتلەر ئادەتتىن تاشقىرى بېزەلگەن بولۇپ دەل شۇنداق كۆتۈرۈلۈپ

تۇرغان بېزەك نەقىشلىرى مېنىڭ يۇقىرىغا توسالغۇسىز يامىشىشىمدىكى ئۈنۈملۈك شوتتا بولۇپ بەردى. يۇقىرىغا چىقىۋېتىپ مەن ھەقىقى بىر ئاۋارىيەگە يولۇقتۇم. بىنا كارنىزى تامدىن يىگىرمە فوت ئۇزۇنلۇقتا چىقىپ تۇرغان بولۇپ بىنانى تولۇق بىر ئايلىنىپمۇ ئۇنىڭدىن ھالقىپ ئۆتىدىغان مۇۋاپىق يەرنى تاپالمىدىم. بىنانىڭ ئىچىدە چىراغلار يورنىتىلغان بولۇپ ئىچىدە لىق ئەسكەر بار ئىكەن. شۇڭا بىنانىڭ ئىچىدىن يۇقىرىغا ئۆرلەش مۇمكىن ئەمەس ئىدى. مۇشۇنداق جىددىي ئەھۋال ئاستىدا مۇۋەپپەقىيەت قازىنىش مۇمكىنچىلىكى ئانچە چوڭ بولمىغان بىرلا پۇرسەت بار بولۇپ سىناپ بېقىش قارارىغا كەلدىم. بۇنىڭ ھەممىسى دېكا تۇرۇپس ئۈچۈن، چۈنكى ھەرقانداق ھايات ئەر ئۇنىڭ ئۈچۈن مىڭ قەترە ئۆلۈشكە رازى بولىدۇ.

مەن ئىككى پۈتۈم بىلەن بىنا تېمىنى دەسسەپ ، بىر قولۇم بىلەن نەقىشنى تۇتۇۋېلىپ يەنە بىر قولۇم بىلەن ئۈستۈمدىكى تاسمىنى يەشتىم. تاسمىنىڭ ئۇچىدا بىر ئىلمىكى بار بولۇپ بۇنى ئادەتتە ئايروپىلاننىڭ ئىككى يېنى ۋە ئاستىغا ئىلىپ قويۇپ رېمونت قىلىشقا ياكى ئۇچار كېمىدىن يەرگە چۈشكەندە ئىشلىتىلەتتى. مەن ئېھتىيات بىلەن تاسمىنى بىنانىڭ ئۆگزىسىگە تاشلىدىم. بىرنەچچە قېتىم تاشلىغاندىن كىيىن تاسمىنىڭ ئۇچى ئاخىرى ئۆگزە كارنىزىغا ئېلىندى. مەن تاسمىنى يېنىڭ تارتىپ ئونى مۇقىملاشتۇردۇم. ئەمما ئېلىنغان يەرنىڭ مېنى كۆتىرەلەيدىغان ياكى كۆتۈرەلمەيدىغانلىقىنى بىلمەيتتىم. ئەگەر ئۇ كارنىزنىڭ گىرۋىكىگە ئېلىنىپ قالغان بولسا مەن ئېسىلىپ پولاڭلىغان ۋاقىتتا ئىلمەك تېپىلىپ چىقىپ كېتىپ قالسا مىڭ فوت ئېگىزلىكتىن يەرگە ئۇچۇپ چۈشەتتىم.

سەل دىلغۇل بولغاندىن كىيىن ئاخىرى ھايات - ماماتلىق ئوتتۇرلىقىدىكى بۇنداق چوڭ تەۋەككۈلچىلىككە بېشىچىلاپ كىرىپ كەتتىم. مەن تۇتۇپ تۇرغان نەقىشلەرنى قويۇۋىتىشىمگىلا تاسمىنىڭ يەنە بىر ئۇچىدا بوشلۇقتا ئەركىن ئېسىلىپ تۇرۇپ قالدۇم. پەستە، ناھايىتى يىراقتا چىراغ نۇرلىرى چاقناپ تۇرغان كوچىلار، قاتتىق يەر ۋە قورقۇنۇچلۇق ئۆلۈم خەۋپى كۆرۈمگە كۆرۈنۈپ تۇراتتى. كارنىز ئۈستىدىكى ئىلغۇچ

تەۋرەپ، سېپىرلىشتىن قۇلاقنى قىيىشتۇرىدىغان ئاۋاز چىقىشىغا پۈتۈن بەدىنىدىن سوغۇق تەر چىقىپ كەتتى. ئەمدى تۈگەشتىم، دەپ ئويلىدىم ئىچىمدە.

تۇيۇقسىز ئىلغۇچ مۇقىملاشتى.

مەن تېزلىكتە يۇقىرىغا يامشىپ چىقىپ كارنىزنىڭ گىرۋىكىنى تۇتۇۋالدىم ۋە بىرلا كۈچەپ يۇقىرىغا چىقتىم. يۇقىرىغا چىقىشىغىلا ئالدىمدا بىر قاراۋۇلنىڭ كۆزۈمگە قورال تەڭلەپ تۇرغانلىقىنى كۆردۈم.

— سەن كىم؟ نەدىن كەلدىڭ؟ — دەپ ۋارقىردى ئۇ.

— مەن بوشلۇقتىن رازۇپىدا قىلىش ئەترىتىنىڭ خادىمى، دوستۇم. پەسكە چۈشۈپ كەتكىلى قىل قالدۇم، — دىدىم جاۋاب بېرىپ.

— ئەمما قانداق قىلىپ ئۆزىڭگە چىقتىڭ؟ نەچچە سائەتتىن بىرى ھېچكىم بۇ يەردىن چۈشمىگەن، شۇنداقلا بىرەر ئادەممۇ بىنانىڭ ئىچىدىن چىقمىغان. تېز ئېيت، سەن نېمە ئادەم؟ بولمىسا مەن مۇھاپىزەتچىلەرنى چاقىرىمەن.

— بۇياققا قارىساڭ مېنىڭ قانداق چىققانلىقىمنى كۆرەلەيسەن.

مەن جاۋاب بەرگەچ ئۆزىڭنىڭ گىرۋىكىنى كۆرسەتتىم. ئۇ يەردە، يىگىرمە فوت تۆۋەندە تاسمىنىڭ يەنە بىر ئۇچىدا مېنىڭ قورال - ياراقلىرىم ئېسىلىپ تۇراتتى. بۇ ئەبلەخكە قىزىق تۇيۇلدى بولغاي مېنىڭ يېنىمغا كەلدى. ئۇ گەۋدىسىنى سوزۇپ تۆۋەنگە قاراشقا تەمشەلگەندە مەن بىر قولۇمدائونىڭ كىكىرتىگىنى ئامبۇردەك قىسىپ، يەنە بىر قولۇمدا قورال تۇتقان بىلىكىنى تۇتقىنىمچە ئۆزىڭگە يىقىتتىم. ئۇنىڭ قولىدىكى قورال چۈشۈپ كەتتى، بارماقلىرىم ئۇنىڭ گېلىنى چىق سىقىپ ۋارقىرىغىلى قويمايتتى. ئاندىن مەن ئۇنىڭ ئاغزىنى ئېتىپ باغلىغاندىن كىيىن نەچچە مىنۇت ئىلگىرى ئۆزۈم ئېسىلىپ تۇرغاندەك تاسمىغا باغلاپ كارنىزغا ئېسىپ قويدۇم. تاڭ يورۇشتىن بۇرۇن ھېچكىم ئۇنى بايقىمايتتى.

مەن قورال - ياراقلىرىمنى ئېلىپ ئايروپىلان ئىسكىلاتىغا كىردىم ھەم كانتوس كان ئىككىمىزنىڭ ئايروپىلاننى تاپتىم. ئاندىن كانتوسنىڭ ئايروپىلاننى ئۆز ئايروپىلانمىنىڭ

كەينىگە مۇقۇملاشتۇردۇم. كەينىدىنلا پۇرسەتنى چىڭ تۇتۇپ ماتورنى ھەرىكەتلەندۈرۈپ ئۆگزىدە سىيرىلىپ مېڭىپ ھاۋا بوشلۇقىغا چىقتىم. ئۇچۇش ئېگىزلىكىم چارلىغۇچىلارنىڭ دائىرىسىدىن كۆپ تۆۋەندە بولۇپ بىر مىنۇتقا يەتمىگەن ۋاقىت ئىچىدە مەن تۇرۇنغان ئۆينىڭ ئۈستىگە قوندۇم. كانتوس كان مېنى كۆرۈپ قاتتىق ھەيران قالدى.

مەن ئونىڭغا جەرياننى سۆزلەپ بېرىشكە ئۈلگۈرمەيلا كېيىنكى ھەرىكىتىمىز توغرىسىدا سۆزلىشىپ كەتتۇق. ئاخىرىدا مېنىڭ ئامال قىلىپ خىربانغا بېرىشىم، كانتوسنىڭ خان ئوردىسىغا كىرىپ سابۇ سەينىنى جايلىۋېتىشى بېكىتىلدى. ئەگەر ئۇ مۇۋەپپەقىيەت قازىنالمىسا كەينىدىن خىربانغا بارماقچى بولىدى. ئۇ مەن ئولتۇرغان ئايروپىلاننىڭ كومپاس ۋە يول كۆرسەتكۈچ ئۈسكىنىلىرىنى تەكشۈپ بەرگەندىن كىيىن بىز خوشلاشتۇق ھەم خىربانغا بېرىشتىكى ئۆتەر يول خان ئوردىسى تەرەپكە قاراپ تېزلىكتە ئۇچۇپ كەتتۇق.

بىز مۇنارغا يېقىنلاشقاندا بىر چارلىغۇچى ئايروپىلان بايقاپ قالدى. ئۇ تېز سۈرئەتتە پەسكە تۆۋەنلەپ ئۇچقۇچى كۆزنى چاقىدىغان يورۇتقۇچى پىررۇكتېر بىلەن مېنىڭ ئايروپىلاننىمىزنى تولۇق يورۇتۇپ يۇقىرى ئاۋازدا دەرھال توختاشقا بۇيرۇق قىلدى. مەن ئونىڭ بىلەن كارىم بولماي مېڭىۋەردىم. ئۇ ماڭا قارىتىپ ئوت ئاچتى. كانتوس كان بېشىنى بۇراپلا قاراڭغۇلۇق ئىچىدە غايىب بولدى. مەن بولسام داۋاملىق ئۈستىگە ئۆرلەپ يۇقىرى سۈرئەتتە يۇلتۇزلۇق مارس ئاسمىنى كېسىپ ئۇچىۋەردىم. كەينىدىن ئون ئىككى دانە رازۇبىدىكى ئايروپىلان ئەگىشىپ قوغلاپ كەلدى. ئارقىدىنلا ئۇلارنىڭ سېپىگە يەنە يۈزدەك ئەسكەر چۈشكەن ۋە بىر يۈرۈش تېز سۈرئەتتە ئېتىلىدىغان زەمبىرەك ئورنىتىلغان چارلىغۇچى ئايروپىلاندىن بىرى قېتىلدى. مەن كىچىك ئايروپىلاننى ھەيدەپ توختىماي چۆرگىلەپ، بەزىدە كۆتۈرۈلۈپ بەزىدە تۆۋەنلەپ ئۇلارنىڭ يورۇتقۇچى پىررۇكتېرىدىن ئۆزۈمنى قاچۇردۇم. شۇنداق بولسىمۇ بۇ تاكتىكىنىڭ خەتىرى چوڭ بولۇپ يىراقلاپ كېتىشىمگە توسالغۇ بولاتتى. ئەگەر دۈشمەن داۋاملىق ئادىمىنى كۆپەيتسە ئىش تېخىمۇ چاتاق بولاتتى. شۇڭا بارلىق تەقدىرىمنى ئايروپىلاننىڭ سۈرئىتىگە باغلاپ

تەۋەككۈل قىلىش قارارىغا كەلدىم.

مەن بوشلۇقتا يۇقىرى سۈرئەتتە ئۇچۋاتقىنىدا ئەتراپىمدىكى ئوقنىڭ ھاۋا بىلەن سۈركىلىپ چىقارغان ئاۋازىدىن پەقەت مۆجىزە يۈز بەرگەندىلا ئاندىن ئۆزۈمنىڭ ھايات قالالايدىغانلىقىمنى ھېس قىلدىم. كاتتوس كان ماڭا ئايروپىلان ھەيدەشنىڭ بىر تۈرلۈك مەخپىي ماھارىتىنى ئۆگۈتۈپ قويغان ئىدى. بۇ خىل ئۇسۇل پەقەت خىرىئان ھەربىي قىسىمىغا مەلۇم بولۇپ ئايروپىلاننىڭ سۈرئىتىنى زور دەرىجىدە يۇقىرى كۆتۈرگىلى بولىدىكەن. شۇڭا، مەن قىسقا ۋاقىت ئىچىدە دۈشمەننىڭ ئوت كۈچىدىن ئۆزۈمنى قاچۇرساملا ئۇلارنى يىراققا تاشلاپ كىتەلەيدىغىنىغا ئىشەنچىم بار ئىدى. شۇڭا بۇ خىل ئۇسۇلنى ئىشقا سېلىپ خىرىئانغا قاراپ ئوقتەك ئۇچتۇم. كەينىمدىن قوغلاپ كېلىۋاتقانلار بارغانسېرى يىراققا قىلىۋاتاتتى. مەن ئەمدىلا قۇتۇلغانلىقىمنى ئويلاپ تۇرغىنىدا چارلىغۇچى ئايروپىلاندىن ناھايىتى توغرا قارىغا ئېلىپ ئېتىلغان بىر پاي زەمبىرەك ئوقى ئايروپىلاننىڭ بېشىدىلا پارتلىدى. بۇ پارتلاشتىن ئايروپىلان نەچچە قېتىم موللاق ئېتىپ تېز سۈرئەت بىلەن تۆۋەنلەشكە باشلىدى.

مەن قانچىلىك ۋاقىت تۆۋەنلىگەندە ئايروپىلاننى كونترول قىلغىنىغا بىرنەرسە دېيەلمەيمەن. ئەمما قايتا يۇقىرىغا كۆتۈرۈلگەن چاغدا يەر يۈزىگە ئىنتايىن يېقىن ئىكەنلىكىمنى بايقىدىم. چۈنكى ئەتراپتىكى ياۋايى ھايۋانلارنىڭ سەت، چىرىقراق ئاۋازى ئېنىق ئاڭلىنىپ تۇراتتى. مەن يۇقىرىغا ئۆرلەۋىتىپ كەينىمدىن قوغلاپ كەلگەن ئايروپىلانلارنىڭ ناھايىتى يىراق بىر يەرگە قونۇپ مېنى ئىزلاۋاتقانلىقىنى پەرق قىلدىم. ئۇلارنى كۆرگىلى بولمىغىدەك بولغاندىلا ئاندىن ئايروپىلانغا ئورنىتىلغان كومپاسنىڭ چىرىقىنى ئاچتىم. بۇ چاغدا كومپاس ۋە سۈرئەت كۆرسەتكۈچىنىڭ ئوق پارچىسى تىگىپ پۈتۈنلەي تۈگەشكەنلىكىنى بايقاپ قاتتىق چۆچۈپ كەتتىم. بۇ توغرا يۈلۈنۈشتە ئۇچۇشتىكى ئاچقۇچلۇق ئەسۋابلار بولۇپ، بۇلارنىڭ ياردىمىگە تايانمىغاندا ئاسانلا ئۇچۇش يولىدىن چەتنەپ كېتىش خەۋپى بار ئىدى. شۇنداق بولسىمۇ مەن يۇلتۇزلارنىڭ يول كۆرسىتىشى بىلەن خىرىئانغا قاراپ ئۇچتۇم. ئەمما بۇ شەھەرنىڭ مۇتلەق ئورنى ۋە

ئۇچۇش سۈرئىتىنى مۆلچەرلەشكە ئامالسىز قالغاچقا ئۇنى تېپىش مۇمكىنچىلىكى ناھايىتى كىچىك ئىدى.

خىرىئان زودانگانىڭ غەربى جەنۇپ تەرىپىدە بولۇپ ، زودانگانا مىڭ ئىنگىلىز مىلى كېلەتتى. ئەگەر كاشلا كۆرەلمىسە ھەم كومپاس ساق بولغان بولسا مەن تۆت - بەش سائەت ئىچىدە ئۇ يەرگە يىتىپ بارالايتتىم. نەتىجىدە ئۇدا ئالتە سائەت تېز سۈرئەتتە ئۇچۇپمۇ چۈشتىن ئىلگىرى ئۆزۈمنىڭ كەڭ كەتكەن بىر قۇرۇق دېڭىزنىڭ ھاۋا بوشلىقىدا كىتىۋاتقانلىقىمنى بايقىدىم. دەل شۇ چاغدا چوڭ بىر شەھەر كۆرۈمگە چىلىقتى. ئەمما ئۇ خىرىئانغا ئوخشىمايتتى. چۈنكى پۈتكۈل بارسومدىكى بارلىق پايتەختلەر ئىچىدە پەقەت خىرىئانلا ئايلانمىسى يەتمىش بەش ئىنگىلىز مىلى كېلىدىغان سېپىل بىلەن ئورالغان غايەت زور ئىككى قوشماق شەھەردىن تۈزۈلگەن پايتەخت بولۇپ بىر قاراشتىنلا پەرقلەندۈرگىلى بولىدىكەن.

ئۆزۈمنىڭ خاتا ھالدا غەربىي شىمال تەرەپكە قاراپ ئۇچقانلىقىمغا جەزم قىلدىم. مەن دەرھال يۈلۈنىشىمنى ئۆزگەرتىپ قارىشى يۈلۈنىش شەرقى جەنۇپ تەرەپكە قاراپ ئۇچتۇم. چۈشتىن بۇرۇن باشقا بىرنەچچە شەھەردىن ئۇچۇپ ئۆتتۈم. ئەمما بىرسىمۇ كانتوس كان تەسۋىرلەپ بەرگەن خىرىئان شەھىرىگە ئوخشىمايتتى. خىرىئاننىڭ ئىككى شەھەردىن تۈزۈلگەنلىكىدەك ئالاھىدىلىكىدىن باشقا يەنە بىر كۆرۈنەرلىك ئۆزگىچىلىكى شۇكى، ئونىڭدا يەنە ئوخشاش بولمىغان رەڭدە بويالغان غايەت زور بىر جۈپ قوشماق مۇنار بار ئىكەن. بىرى قىزىل رەڭلىك مۇنار بولۇپ شەھەر مەركىزىدىن بىر ئىنگىلىز مىل ئېگىزلىككە كۆتۈرۈلۈپ ئاسمانغا تاقىشىپ تۇرىدىكەن. يەنە بىرى سېرىق رەڭلىك بولۇپ ئېگىزلىكى ئوخشاش ئىكەن. بۇ ئىككى قوشماق مۇنار خىرىئان مەملىكىتىدىكى ئاچا - سىڭىل ئىككى شەھەرنىڭ بەلگىسىگە ئايلانغان ئىكەن .

يىگىرمە تۆتىنچى باب

تارىس تاركاس دوستىنى تاپتى

چۈشكە يېقىن مەن پەسلەپ ماركسنىڭ قەدىمىي دەۋرىگە مەنسۇپ بولغان، جىمجىنلىق ھۆكۈم سۈرگەن چوڭ بىر شەھەرنىڭ ئۈستىدىن ئۇچۇپ ئۆتتۈم. مەن شەھەردىن ئۆتۈپ ئالدىمىدىكى تەكشىلىككە يېقىنلاشقان ۋاقىتىدا كۆز ئالدىمدا ئۆزئارا جەڭ قىلىۋاتقان نەچچە مىڭ يېشىل تەنلىككە يولۇقتۇم. مەن ئۇلارنى ئەمدىلا كۆرۈشمىگە بىر توپ زەمبىرەك ئوقى ماڭا قاراپ ئېتىلىپ كەلدى. زەمبىرەكلەر ئىنتايىن توغرا قارىغا ئېلىنىپ ئېتىلغاچقا ئايروپىلانم پارە - پارە بولۇپ يەرگە چۈشۈپ كەتتى. مەن جەڭ مەيدانىنىڭ دەل ئوتتۇرىسىغا، جان ھەلەكچىلىكىدە ماڭا دىققەت قىلىشقا ئۈلگۈرمىگەن رېتسارلارنىڭ ئارىسىغا چۈشتۈم. ئۇلار شەمشەرلىرىنى كۆتۈرۈشۈپ شىددەت بىلەن ئېلىشىۋاتاتتى. يىراقتىكى بىرى مۆكتۈرمە مىلتىق ئىشلىتىپ كۆزگە چىلىققىنى بىر پاي ئوق بىلەنلا يەر چىشلىتەتتى.

ئايروپىلانم ئۇلارنىڭ ئوتتۇرىسىغا چۈشكەچكە ھايات قالغان تەقدىردىمۇ جەڭدىن قۇتۇلالمايدىغانلىقىمنى ھېس قىلدىم. شۇڭا دەرھال شەمشىرىمنى چىقىرىپ ئۆزۈمنى قوغداشقا تەييارلاندىم. مەن ئۆزى يالغۇز ئۈچىسى بىلەن ئېلىشىۋاتقان بىر گىگانىت يېشىل تەنلىكنىڭ يېنىدا تۇرۇپ ئالدىمىدىكى چىرايىلارنى كۆزىتىۋېتىپ ساكلىق تارس تاركاسنى تونۇپ قالدۇم. مېنىڭ ئورنۇم دەل ئۇنىڭ كەينىدە بولغاچقا مېنى كۆرمىدى. دەل شۇ چاغدا ئۇنىڭغا يېقىنلىشىپ كەلگەن ئۈچ يېشىل تەنلىك شەمشەرلىرىنى چىقىرىشتى. پەممىچە بۇ ئۈچ رېتسار ۋارخۇن قەبىلىسىدىن ئىدى. تارس تاركاس شۇئانلا ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى بىرىنى جايلاپ تاشلىدى ھەم ئارقىغا چېكىنىپ يەنە بىر شەمشەر ئۇراي دەپ تۇرغاندا كەينىدىكى بىر جەسەتكە پۇتلىشىپ يىقىلدى. ۋارخۇنلۇقلار پۇرسەتنى غەنىمەت بىلىپ تارس تاركاسقا تېز سۈرئەتتە يوپۇرۇلۇپ كەلدى. دەل مۇشۇنداق جىددىي پەيتتە مەن ئۇنىڭ ئالدىغا سەكرەپ ئۆتۈپ ئۇ ئىككى ئەبلەخكە تاقابىل تۇرمىغان بولسام، تارس تاركاس كۆزنى يۇمۇپ ئاچقۇچە تەڭرىنىڭ دەرگاھىغا كەتكەن بۇلار ئىدى. ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى بىرىنى جايلىۋەتكەندىن كېيىن گىگانىت ساكلىق ئورنىدىن چاچراپ تۇرۇپ

قالغان يەنە بىرىنىمۇ چاققانلىق بىلەن جايلىۋەتتى.

ئۇ ماڭا لەپپىدە بىر قاراپ قويدى. ئارقىدىنلا كەسكىن چىرايىدا تەبەسسۇم جىلۋە قىلدى. ئۇ مۇرەمنى سىيلاپ تۇرۇپ:

— جون كارتېر، سېنى تۇنىيالىمغىلى قىل قاپتىمەن. لېكىن، بارسومدا سېنىڭدىن باشقا ئىككىنچى بىر ئادەم مېنى قۇتقۇزۇۋالدىغان ئىشنى قىلالمايدۇ. مېنىڭچە مەن دوستلۇقنىڭ قىممىتىنى تونۇپ يەتتىم، دوستۇم، — دىدى.

ئۇ ئارتۇق سۆزلىمىدى، سۆزلەشكە پۇرسەتمۇ يوق ئىدى. چۈنكى ۋارخۇنلۇقلار تۆت تەرەپتىن بىزگە قاراپ باستۇرۇپ كېلىۋاتاتتى. چۈشتىن كىيىن قىزىق ئاپتاپتا ئىككىمىز مۇرىنى مۇرىگە تىرەپ تاكى بەتەبەشەرە ۋارخۇنلۇقلارنىڭ ئۆلگىنى ئۆلۈپ ، ھايات قالغانلىرى ئاتلىرىغا مىنىشىپ قاراڭغۇلۇقتا غايىب بولغانغا قەدەر بىللە كۈرەش قىلدۇق. بۇ قېتىمقى قانلىق ئۇرۇشقا ئون مىڭ ئادەم قاتناشقان بولۇپ مەيداندا ئۈچ مىڭ جەسەت ياتاتتى. ئىككىلا تەرەپ بىر - بىرىگە يول بەرمەي دەھشەتلىك قىرغىنچىلىق ئېلىپ بارغان بولۇپ ئەسرىنىمۇ بوش قويۋەتمىگەن ئىدى.

جەڭ ئاخىرلىشىپ شەھەرگە قايتقاندىن كىيىن بىز بىۋاسىتە تارس تاركاسنىڭ تۇرالغۇسىغا باردۇق. تارس تاركاس مېنىڭدىن باشقا جەڭگە قاتناشقانلارنىڭ ھەممىسىگە يىغىن ئاچتى. مەن ئولتۇرۇپ يېشىل تەنلىك رېتسار تارس تاركاسنى ساقلاۋاتقان چاغدا بىر نەرسىنىڭ قوشنا ئۆيدە ھەرىكەت قىلىۋاتقانلىقىنى ئاڭلاپ قالدىم. يۇقىرىغا قارىغان چېغىمدا يوغان بىر قورقۇنۇچلۇق مەخلۇقنىڭ ماڭا باستۇرۇپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆردۈم. ئۇ دۈمبەمگە ئېسىلىپ تاكى مەن يەردىكى يىپەك رەخت ئۈستىگە يىقىلغۇچە قويۋەتمىدى. كىيىن قارىسام بۇ ماڭا سادىقلىق بىلەن ھەمراھ بولۇپ كېلىۋاتقان ۋۇلا ئىكەن. ئۇ ئۆزى ساڭ شەھىرىگە قايتىدىغان يولنى تېپىپ قايتىپ كەلگەن ئىدى. كىيىن تارس تاركاسنىڭ ئېيتىپ بېرىشىچە ئۇ قايتىپ كەلگەندىن كىيىن ئىلگىرى مەن تۇرغان ئۆيگە كىرىپ ئازابلانغان ھالدا مېنىڭ قايتىپ كېلىشىمنى كۈتۈپ يولۇمغا قاراپ يېتىپتۇ.

— جون كارتېر، تەل خاجاس سېنىڭ كەلگەنلىكىڭنى بىلىپتۇ، — دىدى

تارس تاركاس خان ئوردىسىدىن قايتىپ كېلىپ، — بىز قايتىپ كېلىۋاتقاندا ساركوجا سېنى تونۇپ قاپتۇ. تەل خاجاس ماڭا بۈگۈن كەچتە سېنى ئونىڭ ئالدىغا ئېلىپ بېرىشىمنى بۇيرۇق قىلدى.

— مېنىڭ ئون ئېتىم بار، سەن خالىغاننى تاللاپ مىنگىن. مەن سېنى خىرىئانغا بارىدىغان ئەڭ يېقىن يولغا چىقىرىپ قويماي. بەلكىم تارس تاركاس شەپقەتسىز ئادەمدۇر. ئەمما ئۇ دوستۇم بولالايدۇ. بۇياققا كەل، بىز ماڭايلى.

— ئۇنداقتا، مېنى يولغا سىلىۋېتىپ قايتىپ كەلگىنىڭدە قانداق ئاقسۆز يۈز بېرىدۇ؟ تارس تاركاس، — سورىدىم مەن.

— بەلكىم تىل - ئاھانەتكە ئۇچرىشىم مۇمكىن. ھەتتا ئونىڭدىنمۇ چاتاق بولۇشى مۇمكىن، — دېدى ئۇ جاۋاب بېرىپ، — ۋە ياكى مەن ئۇزۇندىن بۇيان ساقلانغان پۇرسەت يىتىپ كېلىپ تەل خاجاس بىلەن بىر مەيدان ئېلىشامەن.

— بىز قىپقالايلى، تارس تاركاس. بۈگۈن كەچتە تەل خاجاسنى زىيارەت قىلغىلى بارايلى. سەن ئۇزۇننى قۇربان قىلساڭ بولمايدۇ. بەلكىم سەن بۈگۈن كەچ شۇ پۇرسەتكە ئېرىشىشىڭ مۇمكىن.

تارس تاركاس مېنىڭ تەكلىپىمگە قاتتىق قارشى تۇردى ھەم تەل خاجاسنىڭ ھەر قېتىم مەندىن ئەدەپ يېگەن ئىشىنى ئويلىغىنىدا غەزەپتىن قۇيقا چاچلىرىنىڭ تىك تۇرۇپ كىتىدىغانلىقىنى، ئونىڭ مېنى تۇتۇۋالدىغان بولسا ئەڭ ۋەھشىي جازاغا تارتىدىغانلىقىنى ئېيتىپ ئۆتتى.

تاماق ۋاقتىدا مەن يەنە بىز تۇخۇم بېسىش ئۆيىدىن ساك شەھىرىگە يىتىپ كەلگەن ئاخشىمى سولانىڭ ماڭا سۆزلەپ بەرگەن ئانىسى توغرىسىدىكى ۋەقەنى تارس تاركاسقا تەپسىلىي سۆزلەپ بەردىم. ئۇ ھېچقانداق گەپ قىلمىدى. ئەمما ئېچىنىشلىق تراگېدىيىنى، قورقۇنۇچلۇق ھەم ئۆچمەنلىككە تولغان ھاياتىدا ئۇ بىردىنبىر سۆيىدىغان ئادىمنىڭ تۈرلۈك ئازابلارغا دۇچار بولغىنىنى ئەسلىگىنىدە ھاياجانلىنىش ۋە ئازابىتىن ئۇنىڭ يۈزىدىكى يوغان مۇسكۇللىرى تىترەپ كەتتى.

مەن تەل خاجاسنىڭ ھۇزۇرىغا بېرىشتىن ئاۋۋال ئۇنىڭغا ئالدى بىلەن ساركوجانىڭ قىشىغا بېرىپ سۆزلىشىپ بېقىشنى تەكلىپ قىلدىم، ئۇ قارىشى تۇرمىدى. تارس تاركاسنىڭ ئۆتۈنۈشىگە ئاساسەن مەنمۇ ئەگىشىپ ساركوجانىڭ تۇرالغۇسىغا كەلدىم. ساركوجانىڭ ئۆچمەنلىك چىقىپ تۇرىدىغان كۆزلىرىدىكى سوغۇق نۇر مېنىڭ ساك شەھرىگە تاسادىپىي قايتىپ كېلىپ قالغانلىقىم ئۈچۈن بۇندىن كىيىن ئۇچرايدىغان بەختسىزلىكتىن دېرەك بېرىپ تۇرغاندەك قىلاتتى.

— ساركوجا، — دىدى تارس تاركاس، — قىرىق يىل ئىلگىرى گوزاۋا ئىسىملىك بىر ئايال سېنىڭ كاساپىتىڭدىن جازاغا تارتىلىپ ئېچىنىشلىق ئۆلۈپ كەتتى. ئاڭلىسام ئۇ ئايالنى سۆيىدىغان رىتسار ئاخىرى سېنىڭ شۇ قېتىمقى ۋەقەدە ئويىنغان رولۇڭنى بىلىپتۇ. ساركوجا، بەلكىم ئۇ رىتسار سېنى ئۆلتۈرمەس، بۇ بىزنىڭ ئادىتىمىزگە خىلاپ. ئەمما ئونىڭ ئارغامچىنىڭ بىر ئۇچىنى بوينىڭغا سېلىپ يەنە بىر ئۇچىنى بىر ياۋا ئانقا باغلاپ سېنىڭ ھايات قىلىش قالايماسلىقىڭنى سىناپ باقماقچى بولسا بىز بۇنى توسۇپ قالايمىز. ئاڭلاشلارغا قارىغاندا ئۇ ئەتە شۇنداق قىلماقچىكەن. مەن ساڭا ئادىل بولسۇن دەپ سېنى ئاگاھلاندۇرۋاتىمەن. ساركوجا، بىس دەرياسى بۇ يەردىن ئانچە يىراققا ئەمەس. جون كارتېر، بىز ماڭايلى.

ئىككىنچى كۈنى ساركوجا كەتتى، شۇندىن كىيىن ئۇنى ھېچكىم كۆرمىدى.

بىز خان ئوردىسىغا كەلگەندىن كىيىن تەل خاجاسنىڭ ھۇزۇرىغا كىرىش دەرھال تەستىقلاندى. ئەمەلىيەتتە ئۇ مۇنبەردە تىك تۇرۇپ مېنىڭ كېلىشىمنى تۆت كۆزى بىلەن كۈتۈپ تۇرىۋاتقان ئىكەن. مەن كىرىشىمگە ئۇنىڭ غەزەپلىك نەزىرى ماڭا نەشتەردەك تىكىلدى.

— ئۇنى تۇۋرۇككە باغلاڭلار، — چىقىراق ئاۋازى بىلەن ھۆركىردى تەل خاجاس، — قېنى كۆرۈپ باقايلى، كىم تەل خاجاسقا قاپ يۈرەكلىك بىلەن چىقىلالايدىكەن. داغماننى قىزىتىڭلار، مەن ئۆز قولۇم بىلەن ئونىڭ بېشىدىكى ئىككى كۆزىنى ئۇيۇالمەن. ئۇنىڭ ئىپلاس كۆزى بىلەن ئادەملىرىمىزگە قارىيالماس

قىلىۋېتىمەن.

— ساكلىق سەركەردىلەر، — دېدىم يۇقىرى ئاۋازدا ئولتۇرغان يىغىن ئەھلىدىن ياردەم تەلەپ قىلىپ، — مەن سىلەرنىڭ ئاراڭلاردىكى مۇھىم بىر ئەزىيىتىڭلار. بۈگۈن مەن ساڭ شەھىرىدىكى ئەڭ قالتىس رىتسار بىلەن بىللە مۇرىنى - مۇرىگە تىرەپ جەڭ قىلدىم. سىلەر ھېچ بولمىغاندا مېنىڭ چۈشەندۈرۈشۈمنى ئاڭلاپ بېقىشىڭلار كېرەك. بۈگۈن مەن مۇشۇنداق ھوقۇقنى تەلەپ قىلىشقا مۇناسىپ. سىلەر ئادالەتنى ياقلايدىغان خەلق.

— ئاغزىڭنى يۇم، گەپ قىلىشىڭغا رۇخسەت يوق. ئۇنى باغلاڭلار، — دېدى تەل خاجاس گۈركىرەپ.

— بىزگە ئادالەت كېرەك، تەل خاجاس، — دېدى لوركاس پۈتمىل ۋارقىراپ، — سەن قانداق ئادەم، ئەجەبا ساكلىقلارنىڭ ئۇزۇندىن بۇيانقى ئۆرۈپ - ئادىتىنى كۆزگە ئېلىمامسەن.

— توغرا، بىزگە ئادالەت كېرەك، — ئون نەچچە سەركەردە لوركاس پۈتمىلغا تەڭلا ئەگەشتى. شۇڭا مەن تەل خاجاسنىڭ غەزەپ - نەپرەتنى چېكىگە يەتكەن پەيتتە سۆزۈمنى داۋاملاشتۇردۇم.

— سىلەر قەيسەر مىللەت، قىنىڭلاردا باتۇرلۇق ئۇرغۇپ تۇرىدۇ. ئەمما بۈگۈنكى جەڭدە سىلەر ئەزىزلىيدىغان خان نەگە كەتتى؟ كەسكىن جەڭ بولۇۋاتقاندا ئۇ بىزنى تاشلاپ قويۇپ تىكىۋەتتى. ئۇ بۇ يەردە، ئۆزىنىڭ تۇرالغۇسىدا قولىدا تۆمۈرنىڭ سۇنۇقمۇ يوق ئاياللار، بالىلارنى ئۆلتۈردى، زىيانكەشلىك قىلدى. ئاراڭلاردا قايسىڭلار يېقىندا ئونىڭ بىرەر ئەركەك بىلەن ئېلىشقانلىقىنى كۆردۈڭلار؟ مەن، ئونىڭدىن كۆپ پاكار ھەم ئاجىز تۇرۇقلۇقمۇ ئونى بىر مۇشت بىلەنلا يەرگە يىقىتىپ تاشلىيالىدىم. ساكلىقلار مۇشۇنداق ئادەمنى ئۆزلىرىگە خان قىلىپ سايلامدۇ؟

— يېنىمدا ئۇلۇغ بىر ساكلىق رىتسار، قۇدرەتلىك ۋە ئالىيجاناب خىسلەتكە ئىگە ئەزىمەت تۇرۇپتۇ. سەردارلار، تارس تاركاس ساكىنىڭ خاقانى بولسا نىمىشكە

بولمايدىكەن؟

بۇ تەكلىپىم ئەتراپتىكىلەرنىڭ پەس ئاۋاز بىلەن تولۇق تەستىقلىشىغا مۇبەسسەر بولدى.

— بۇ ئىشنى مۇشۇ يىغىن ئارقىلىق بەلگىلەيلى. تەل خاجاس ئالدىمىزدا ئۆزىنىڭ ھۆكۈمرانلىق قىلىش ئىقتىدارىنى نامايان قىلىشى كېرەك. ئەگەر ئۇ بىر ئەزىمەت بولسا تارس تاركاسنى جەڭگە چاقىرىشى كېرەك. چۈنكى ئۇ تارس تاركاسقا ئۇچ. ئەمما تەل خاجاسنىڭ ئۈنچىلىك جىگىرى يوق. سىلەرنىڭ خانىغلار توخۇ يۈرەك، ئۇچىغا چىققان ئالدامچى. مەن قورۇق قولۇم بىلەنمۇ ئۇنى جايلىۋىتەلەيمەن. تەل خاجاس بۇنى ئوبدان بىلىدۇ.

مەن سۆزۈمنى توختاتتىم. ھەممە بىلەن ئۇن - تىنسىز تەل خاجاسقا تىكىلدى. تەل خاجاس گەپمۇ قىلمىدى، مېدىرلاپمۇ قويمىدى. ئەمما ئۇنىڭ كېلەڭسىز يۈزى يېشىل رەڭدىن كۆك قارا رەڭگە ئۆزگەردى. ئېغىزىنىڭ گىرۋىكىدىكى كۆپۈكچىلەرمۇ قېتىپ قالدى.

— تەل خاجاس، — دېدى لوركاس پۈتمىل بىردىنلا ئاۋازىنى كەسكىن قىلىپ، — مەن بۇ ئۆمرۈمدە ئەزەلدىن ساڭا خانىنىڭ مۇنچىلىك ھاقارەتكە ئۇچرىغىنىنى كۆرمىگەن. بۇنداق زەربىگە پەقەت بىرلا جاۋاب بار. بىز بۇ جاۋابنى كۈتۈۋاتىمىز. ئەمما تەل خاجاس جايىدا قېتىپ قالغاندەك تۇراتتى.

— سەرگەردىلەر، — دېدى لوركاس پۈتمىل سۆزىنى داۋاملاشتۇرۇپ، — خان تەل خاجاس ئۆزىنىڭ تارس تاركاسقا رەھبەرلىك قىلىش سالاھىيىتىنىڭ بارلىقىنى ئىسپاتلىسۇنمۇ؟

مۇنبەرنىڭ ئەتراپىدا ئولتۇرغان يىگىرمە ئاقساقال ۋە سەرگەردە يىگىرمە تال شەمشىرىنى قىنىدىن سۇغۇرۇۋېلىپ يالت - يۇلت قىلىپ ئېگىز كۆتۈرۈشتى. تەل خاجاسقا باشقا تاللاش قالمىغان ئىدى. بۇ ئەڭ ئاخىرقى ھەل قىلغۇچ جەڭ، شۇڭا تەل خاجاس شەمشىرىنى چىقىرىپ ئالدىغا قەدەم تاشلاپ تارس تاركاس بىلەن

بولدىغان جەڭگە تەييارلاندى.

بۇ قېتىمقى جەڭ ناھايىتى قىسقىلا داۋاملاشتى. تارس تاركاس ئالقاچان جىنى چىقىپ كەتكەن موردنىڭ بويىغا دەسسەپ تۇرۇپ ساك خانلىقىنىڭ خاقانىغا ئايلاندى. ئۇنىڭ قىلغان بىرىنچى ئىشى مېنى تولۇق ئىمتىيازلىق سەردار قىلىپ تەيىنلەش بولۇپ ئۇلار تەرىپىدىن ئەسىر بولغان ئەڭ دەسلەپكى سەككىز ھەپتە ئىچىدە مەن جەڭدە قولغا كەلتۈرگەن ھەربىي ئۇنۋانغا رەسمىي ئېرىشتىم.

رىتسارلارنىڭ تارس تاركاس ۋە ماڭا بولغان ئەڭ ياخشى مۇئامىلىسىنى كۆرگەندىن كىيىن مەن پۇرسەتنى تۇتۇپ ئۇلارنىڭ ماڭا ياردەم بېرىپ زودانگانى مەغلۇپ قىلىش تەكلىپىمنى ئوتتۇرىغا قويدۇم. ئۆزۈمنىڭ تەۋەككۈلچىلىك سەرگۈزەشتەمنى تارس تاركاسقا ئېيتتىم ھەم بىر نەچچە جۈملە سۆز بىلەن ئۆزۈمنىڭ ئوينىنى ئۇنىڭغا يەتكۈزدۈم.

— جون كارتېرنىڭ بىر تەكلىپى بار ئىكەن، — دېدى ئۇ كېڭەش ئەزالىرىغا، — مەن بۇ تەكلىپكە قوشۇلدۇم. مەن سىلەرگە ئىخچام قىلىپ سۆزلەپ بېرىي. ئىلگىرى بىزنىڭ ئەسىرىمىز بولغان خىرىئان مەلىكىسى دېكا تۇرۇپ زودانگانا خانى تەرىپىدىن تۇتۇپ كىتىلپتۇ. مەلىكە ئۆز دۆلىتىنى زودانگانىلارنىڭ ۋەيران قىلىشىدىن قۇتۇلدۇرۇپ قىلىش ئۈچۈن زودانگانا خانىنىڭ ئوغلىغا ياتلىق بولماقچى بۇلۇنپتۇ.

— جون كارتېر بىزنىڭ بېرىپ مەلىكىنى قۇتۇلدۇرۇپ بېرىشىمىزنى ھەم ئۇنى خىرىئانغا يەتكۈزۈپ قويۇشىمىزنى ئۈمىد قىلىدىكەن. زودانگاندا بىز چوقۇم نۇرغۇن ئولجىغا ئېرىشىمىز. مەن ئويلاپ باقتىم، ئەگەر بىز خىرىئان بىلەن ئىتتىپاق تۈزسەك يېتەرلىك يېمەكلىك تەمىناتقا ئېرىشەلەيدىكەنمىز. بۇ بىزنىڭ كېيىنكى ئەۋلادلارنى تەربىيەلەپ يېتىشتۈرۈشىمىز ئۈچۈن نۇرغۇن قۇلايلىق ئېلىپ كېلىدۇ. بۇ بىزنى بارسومدىكى ھەرقانداق يېشىل تەنلىكلەر ئىچىدە شەك شۈبھىسىز ئەڭ قۇدرەتلىك مىللەتكە ئايلاندۇرىدۇ. سىلەرچە قانداق؟

بۇ بىر ئۇرۇش قىلىش پۇرسىتى، شۇنداقلا بايلىققا ئېرىشىش پۇرسىتى بولۇپ ساكلىقلارنىڭ مەنپەئەتى ئۈچۈن ئۇلار قىزغىنلىق بىلەن ئاۋاز قوشتى. يېرىم سائەتكە

بەتمىگەن ۋاقىت ئىچىدە يىگىرمە نەپەر مەلۇماتچى ئاتقا مىنىپ دېڭىزدىن ئۆتۈپ ھەرقايسى جايلارغا تارقالغان ساك خانلىقىنىڭ قەبىلىلىرىگە بۇ قېتىمقى يىراق سەپەرگە ئاتلىنىشقا خەۋەر يەتكۈزۈش ئۈچۈن يۈرۈپ كەتتى.

ئۈچ كۈندىن كېيىن بىز زودانگاغا ھەربىي يۈرۈش قىلدۇق. تارس تاركاس ساكقا تەۋە بولمىغان كىچىكرەك ئۈچ قەبىلىنىڭ ئادىمىنى زودانگادىن ئېلىنىدىغان ئولجىغا ئېرىشتۈردىغانلىقىغا قايىل قىلىپ جەمئىي يۈز مىڭ كىشىلىك قوشۇن سەپەرۋەر قىلدى. قىسمىنىڭ ئەڭ ئالدىدا، گىگانى ساكلىقىنىڭ يېنىدا مەن ۋە مەن ياخشى كۆرۈدىغان ۋۇلا يېنىك قەدەملىرى بىلەن ئەگىشىپ كېلىۋاتاتتى.

ئارلىقنى توغرا مۆلچەرلەش ھەم دۈشمەنگە ئالدىن بىلدۈرۈپ قويماستىن ئۈچۈن بىز ئاساسەن كېچىسى ئىلگىرلىدۇق. كۈندۈزى تاشلاندىق شەھەرلەردە بارگاھ قۇرۇپ ئارام ئالدۇق. كۈندۈزى ھەتتا ياۋايى ھايۋانلارمۇ بىزنى بايقىمىدى. ھەربىي يۈرۈش جەريانىدا تارس تاركاس ئۆزىنىڭ ئادەتتىن تاشقىرى قابىلىيىتى ۋە سىياسىيىنىغا مۇناسىپ ئىقتىدارىنى نامايان قىلىپ ساكقا تەۋە بولمىغان ھەرقايسى قەبىلەردىن يەنە ئەللىك مىڭ ئەسكەرنى قوشۇۋالدى. شۇنداق قىلىپ يولغا چىقىپ ئون كۈندىن كېيىن بىزنىڭ بىر يۈز ئەللىك مىڭ كىشىلىك زور قوشۇنىمىز يېرىم كېچىدە ئېگىز تاملار بىلەن قورشالغان زودانگا شەھىرىنىڭ يېنىدا قەدىمىنى توختاتتى.

بۇ ياۋايى يېشىل تەنلىكلەر قەبىلىسىنىڭ جەڭگىۋارلىقى ۋە جەڭ ئۈنۈمدارلىقى ئوخشاش ساندىكى قىزىل تەنلىكلەرنىڭ ئون ھەسسىسىگە باراۋەر كېلەتتى. تارس تاركاسنىڭ ئېيتىشىچە بارسوم تارىخىدا ئەزەلدىن بۇنداق زور يېشىل تەنلىكلەر قوشۇنى بىرلىشىپ جەڭگە قاتنىشىپ باقمىغان ئىكەن. ئۇلارنىڭ ئۆزئارا يۈكسەك ماسلىشىش ئىقتىدارىغىمۇ ئادەمنىڭ ئىشەنگۈسى كەلمەيتتى. ماڭا ھەممىدىن سىرلىق تۇيۇلغىنى تارس تاركاس ئۇلارنى بۇ شەھەرگە تىپتىنچ ئېلىپ كېلەلدى ، ئوتتۇرىلىقتا ئۆزئارا جەڭ بولمىدى. بىز زودانگاغا يېقىنلاشقان ۋاقىتتا ئۇلار ئوتتۇرىدىكى ئۆز ئارا تالاش - تارتىشلارنىڭ قىزىل تەنلىكلەر، بولۇپمۇ قىزىل تەنلىك زودانگالىقلارغا بولغان ئۆچمەسلىك

ئالدىدا ھېچنېمىگە ئەرزىمەيدىغانلىقىنى ھېس قىلىپ ئۆزلۈكىدىن پەسكويغا چۈشتى. چۈنكى زودانگاللىقلار ئۇزۇندىن بۇيان يېشىل تەنلىك ماركىلىقلارغا قارىتا ئېلىپ بېرىلغان ئىرقىي يوقۇتۇش خاراكتېرىدىكى شىددەتلىك ھۇجۇمنى توختىتىپ قويىمىغان بولۇپ، يېشىل تەنلىكلەرنىڭ تۇخۇم بېسىش ئۆيىنى ۋەيران قىلىشنى ئاساسلىق ھۇجۇم نىشانى قىلىپ كەلگەن ئىكەن.

بىز ھازىر زودانگاغا يىتىپ كەلدۇق. شەھەرگە كىرىدىغان يولنى ئېچىش ۋەزىپىسى مېنىڭ زىممىمگە يۈكلەندى. مەن تارس تاركاسقا ئىككى دېۋىزىيە ھەربىي قىسمىنى شەھەر ئاھالىسى كۆرۈلمىگۈدەك يىراقلىققا ئورۇنلاشتۇرۇش تەكلىپىنى بەردىم. ھەر بىر دېۋىزىيە بىردىن چوڭ شەھەر دەرۋازىسىغا يۈزلىنىپ تۇراتتى. مەن يىگىرمە نەپەر پىيادە رىتسارنى باشلاپ سېپىل تۈۋىدىكى ھەرۋاقت ئېچىلىپ تۇرىدىغان كىچىك دەرۋازىغا يېقىنلاشتىم. شەھەر دەرۋازىسىنىڭ يېنىدا مۇقىم قويۇلغان مۇھاپىزەتچى ئەسكەر يوق بولۇپ پەقەت قاراۋۇللا بار ئىدى. ئۇلار شەھەر سېپىلى ئىچىدە شەھەر يوللىرىنى ئايلىنىپ چارلاش ئېلىپ باراتتى. خۇددى بىزنىڭ چوڭ شەھەرلەردە ساقچىلار شەھەرنى چارلاپ يۈرگىنىدەك.

زودانگا شەھەر سېپىلىنىڭ ئېگىزلىكى يەتمىش بەش فوت، كەڭلىكى ئەللىك فوت بولۇپ غايەت زور پىرىسلانغان ئالماس پارچىلىرىدىن قوپۇرۇلغان ئىدى. ماڭا ئەگىشىپ كەلگەن رىتسارلارنىڭ شەھەرگە كىرىشى مۇمكىن ئەمەستەك قىلاتتى. بۇلار باشقا قەبىلىدىن كەلگەن بولۇپ مېنى تونۇمايتتى. مەن ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى ئۇچىسىنىڭ يۈزىنى تامغا قاراتقۇزۇپ قوللىرىنى مەھكەم تۇتۇشقا بۇيرۇدۇم. ئاندىن يەنە ئىككى رىتسارنى ئۇلارنىڭ مۇرىسىگە چىقاردىم. ئاخىرىدا يەنە بىر رىتسارنى ئۈستىدىكى ئىككى رىتسارنىڭ ئۈستىگە چىقىشقا بۇيرۇدۇم. ئەمدى ئەڭ ئۈستىدىكى رىتسارنىڭ بېشىدىن يەر يۈزىگىچە بولغان ئارلىق قىرىق نەچچە فوتقا يەتتى. مۇشۇنداق قىلىپ مەن ئون نەپەر رىتسارنى تەشكىللەپ يەر يۈزىدىن ئەڭ ئۈستىدىكى رىتسارنىڭ مۇرىسىگە چىققىلى بولىدىغان ئۈچ پەلەمپەيلىك شۇتا ھاسىل قىلدىم. ئاندىن ئۇلارنىڭ كەينىدىن بىر بىرلەپ

ئۆمۈلەپ ئەڭ ئۈستىدىكى رىتسارنىڭ كەڭ مۇرىسىگە چىقتىم. ئاندىن بۇ يەردىن كۈچەپ بىرلا سەكرەپ سېپىل تامنىڭ گىرۋىكىنى تۇتۇۋالدىم ھەم يېنىك كۈچەپلا تامنىڭ ئۈستىگە چىقتىم. مەن ئېلىپ چىققان ئالتە ئال تاسمىنى ئۆزئارا چېتىپ بىر بېشىنى ئەڭ ئېگىزدىكى رىتسارغا تۇتقۇزدۇم، يەنە بىر بېشىنى شەھەر سېپىلىدىن ئارتىلدۇرۇپ شەھەر ئىچىدىكى يولغا تاشلىدىم. ئەتراپتا بىر مۇ ئادەم كۆرۈنمەيتتى. مەن ناھايىتى ئېھتىيات بىلەن سېيرىلىپ شەھەر ئىچىگە چۈشتۈم.

مەن كانتوس كاندىن شەھەر دەرۋازىسىنى قانداق ئېچىشنى ئۈگىنىۋالغان بولۇپ ئىشك ئېچىلىپ ئۇزاق ئۆتمەي مېنىڭ بىلەن بىللە كەلگەن يىگىرمە نەپەر رىتسار ھۇجۇم قىلىپ ئېلىش تەس بولغان شەھەر سېپىلىدىن ئۆتۈپ زودانغا شەھەرگە كىردى.

مەن خۇشاللىق ئىچىدە شۇنى بايقىدىمكى، مەن غايەت زور خانلىق مەيدانىنىڭ سىرتقى چېتىگە يېتىپ كەلگەن ئىكەنمەن. يىراقتىن خان ئوردىسىنىڭ پىلدىرلاپ چاقناپ تۇرغان چىراغلىرىنى كۆرگىلى بولاتتى. شۇڭا ئاساسىي قوشۇن ئەسكەرلەر گازارمىسىغا ھۇجۇم باشلىغاندا بىر بۆلۈك رىتسارنى باشلاپ خان ئوردىسىغا ھۇجۇم قىلىشنى قارا قىلدىم.

بۇ پىلاننى تارس تاركاسقا يەتكۈزۈش ئۈچۈن بىر ئادەمنى ماڭدۇرۇپ ئۇنىڭ يەنە ئەللىك نەپەر ساكلىق رىتسار ئەۋەتىشنى ئېيتتىم. مەن يەنە ئون نەپەر رىتسارغا چوڭ دەرۋازىنى ئىشغال قىلىپ ئۇنى ئېچىشقا بۇرىدىم. ئۆزۈم قالغان رىتسارلارنى باشلاپ يەنە بىر چوڭ دەرۋازىنى كونترول قىلدىم. بىز يول بۇيى ئۇچرىغان دۈشمەننى تۇيدۇرماي جايلاپ ئەللىك نەپەر رىتسارنى باشلاپ خان ئوردىسىغا يېتىپ بارغۇچە بىر پايىمۇ ئوق چىقارماسلىقىمىز ھەم كەڭ كۆلەمدە ھۇجۇمغا ئۆتمەسلىكىمىز كېرەك ئىدى.

پىلانمىز ئوڭۇشلۇق بولدى. بىز يولۇققان ئىككى قاراۋۇلنى كروس ئۆلۈك دېڭىزىنىڭ بويىدىكى ئاتا - بوۋىلىرىنىڭ يېنىغا يولغا سېلىۋەتتۇق. چوڭ دەرۋازىنىڭ يېنىدىكى قاراۋۇللارمۇ ھېچنەمە تۇيمايلا ئالدىنقى قاراۋۇللارنىڭ كەينىدىن كېتىپ قالدى.

يىگىرمە بەشىنچى باب

زودانگادىكى بالايى - قازا

مەن يوغان شەھەر دەرۋازىسىنىڭ يېنىدا تۇراتتىم. دەرۋازا ئېچىلغاندىن كېيىن ئەللىك نەپەر ساكلىق رېتسار تارس تاركاسنىڭ باشچىلىقىدا ئاتلىرىغا مىنىشىپ ئىنتىلىپ كىرىپ كەلدى. مەن ئۇلارنى باشلاپ خان ئوردىسى قورشاش تېمىنىڭ يېنىغا كەلدىم ۋە ھېچكىمنىڭ ياردىمىسىزلا بىرلا سەكرەپ ئىچىگە كىردىم. ئەمما ئىچىگە كىرگەندىن كېيىن دەرۋازىنىڭ يېنىدا ئازراق ئاۋارىيەگە يولۇقتۇم. دەرۋازا چاتقۇچ بىلەن ئېتىۋېتىلگەن بولۇپ ئېچىش خېلى قىيىنغا توختىدى، شۇنداقتمۇ بىر ئامال قىلىپ دەرۋازىنىڭ يوغان چاتقۇچىنى ئاچتىم. ئۇزاق ئۆتمەي مېنىڭ ياۋۇز ھەمراھلىرىم زودانگا خانىنىڭ گۈللىكىدىن ئۇچقاندەك ئۆتۈپ كەتتى. خان سارىيىغا يېقىنلاشقان ۋاقىتىمدا مەن بىرىنچى قەۋەتنىڭ چوڭ دېرىزىسىدىن سەيىن كوسىسىنىڭ چىراغ بىلەن يورۇپ تۇرغان قوبۇلخانىسىنى كۆردۈم.

زال ئاقسۆڭەكلەر ۋە ئاقسۆڭەك ئاياللار بىلەن تولغان بولۇپ چوڭ بىر مۇراسىم ئۆلتۈرۈلۈۋاتقاندەك قىلاتتى. ئوردا سىرتىدا بىرمۇ قاراۋۇل كۆرۈنمەيتتى. قارىغاندا ئۇلار

شەھەر سېپىلى ۋە ئوردا تېمىنى ھۇجۇم قىلىپ ئالغىلى بولمايدىغان مۇستەھكەم قورغان دەپ ئويلاپ بەخرامان ئۆز ئىشى بىلەن بولۇپ كەتكەندەك قىلاتتى. مەن ئالدىغا ئازراق مېڭىپ ئەتراپنى ئەستايىدىللىق بىلەن كۆزەتتىم. قوبۇلخاننىڭ بىر بېشىدىكى بىرلىيانت ئولتۇرغۇزۇپ نەپىس ياسالغان كاتتا ئالتۇن تەخت ئۈستىدە سەيىن كوسس بىلەن ئونىڭ خانىشى ئولتۇراتتى. ئونىڭ ئەتراپىدا دۆلەتنىڭ يۇقىرى دەرىجىلىك ئەمەلدارلىرى ۋە ئېسىلداشلەر تۇراتتى. ئۇلارنىڭ ئالدىدا ئىككى تەرىپىدە بىر رەتتىن ئەسكەر تۇرغۇزۇلغان مەخمەك يول سوزۇلۇپ ياتاتتى. يەنە بىر تەرەپتە، زالىنىڭ يىراق ئۇچىدا بىر رەت ئادەم تەختكە قاراپ كېلىۋېتىپتۇ. ئۇلارغا باشلامچى بولۇپ ماڭغان كىشى تەخت ئالدىدىكى يولغا كېلىپ قالغان ئىدى. ئونىڭ كەينىدىن كېلىۋاتقىنى يوغان بىر تەخسە كۆنۈرگەن خان مۇھاپىزەتچىلەر ئەترىتىنىڭ تۆت نەپەر ئوفىتسىرى بولۇپ تەخسەنىڭ ئىچىدىكى قىپقىزىل يىپەك تەڭلىك ئۈستىگە ئىككى ئۇچىدا بىردىن ھالقا ۋە قۇلۇپ ئېسىلغان ئالتۇندىن ياسالغان بىلەيزۇك قويۇلغان ئىكەن. بۇ ئوفىتسىرلارنىڭ كەينىدىن سوڭدېشىلا يەنە تۆت نەپەر ئوفىتسىر كېلىۋاتقان بولۇپ قولىدا ئوخشاش تەخسە كۆتۈرگەن، تەخسە ئىچىگە زودانگا خان جەمەتنىڭ شاھزادىسى بىلەن مەلىكىسىگە ئاتالغان نەپىس زىننەت بۇيۇملىرى قويۇلغان ئىدى.

بۇ ئىككى گۇرۇپپا ئادەم تەخت ئالدىدا ئايرىلغاندىن كىيىن توختاپ يولنىڭ ئىككى تەرىپىدە ئۆزئارا روبىرو تۇردى. كەينىدىنلا يەنە خان سارىيى ۋە ھەربىي قىسىمنىڭ تېخىمۇ كۆپ مەردۇملىكلىرى ۋە ئوفىتسىرلىرى يىتىپ كەلدى. ئەڭ ئاخىرىدا كەلگەن ئىككى ئادەمنىڭ باش قىسمى ئوتقاشتەك قىزىل يىپەك رەخت بىلەن ئورالغان بولۇپ ھېچكىم قىياپىتىنى تەسەۋۋۇر قىلالمايتتى. بۇ ئىككىسى تەختنىڭ ئالدىدا يۈزىنى سەيىن كوسسقا قىلىپ ئۆرە تۇردى.

زالغا كىرىدىغانلارنىڭ ھەممىسى كېلىپ تېگىشلىك جايلاردىن ئورۇن ئالغاندىن كىيىن سەيىن كوسس بۇ بىر جۈپ ئادەمنى ئۆز ئالدىغا چاقىرتتى. مەن ئونىڭ سۆزىنى ئېنىق ئاڭلىيالمىدىم. ئىككى نەپەر ئوفىتسىر دەرھال ئالدىغا چىقىپ ئۇلارنىڭ بىرىنىڭ

بېشىدىكى يىپەك رەختىنى ئېلىۋەتتى. كانتوس كاننىڭ ۋەزىپىسىنى ئورۇندىيالمىغانلىقىنى شۇ ھامانلا چۈشەندىم. چۈنكى مېنىڭ كۆز ئالدىمدا تۇرغىنى دەل زودانگا شاھزادىسى سابو سەيىن ئىدى.

بۇ چاغدا سەيىن كوسس تەخسىدىن بىر يۈرۈش زىننەت بۇيۇمى ئىچىدىن بىر دانە بىلەيزۈكى ئېلىپ ئوغلىنىڭ بويىغا ئېسىپ چاتقۇچىنى مەھكەم چېتىپ قويدى ھەم ئونىڭغا بىر نەچچە ئېغىز گەپ قىلدى. ئاندىن ئۇ يەنە بىر ئادەمگە يۈزلەندى. ئوفتىسېر بۇ ئادەمنىڭ بېشىدىكى يۇيۇقنىمۇ ئېلىپ تاشلىدى. ئەمدى مېنىڭ كۆز ئالدىمدا تۇرغىنى دېكا تۇررىس — خىرىئان مەلىكىسى ئىدى.

بۇقىنىمى مۇراسىمنىڭ مەنىسىنى دەرھال چۈشۈنۈپ يەتتىم. دېكا تۇررىس ھازىرلا زودانگا شاھزادىسى بىلەن مەڭگۈ بىر گەۋدە بولۇپ كېتىش ئالدىدا تۇرۇۋاتتى. بۇ ئۇنتۇلغۇسىز، كىشىنى ھايانغا سالدىغان مۇراسىم بولسىمۇ ماڭا نىسبەتەن ئېيتقاندا، مەن كۆرۈۋاتقان ئەڭ ئېچىنىشلىق ماتەم مۇراسىمغا ئوخشايتتى. سەيىن كوسس بۈلەيزۈكنىڭ قۇلۇپىنى ئېچىپ ئۇنى دېكا تۇررىسنىڭ گۈزەل قامىتىگە ئارتماقچى بولۇۋاتقاندا مەن شەمشىرنى بېشىمدىن ئېگىز كۆتۈرۈپ پۇختا سېپى بىلەن دېرىزە ئەينەكلىرىنى چېقىپ زالغا ئېتىلىپ كىردىم ھەم توپتوغرا سەيىن كوسسنىڭ يېنىدىكى پەلەمپەيگە سەكرەپ بېرىپ نېمە قىلىشنى بىلەلمەي قالغان خاننىڭ قولىدىكى دېكا تۇررىس بىلەن يەنە بىر ئادەمنى ئۆزئارا مەڭگۈلۈك باغلايدىغان بىلەيزۈككە غەزەپ بىلەن چاپتىم.

ئىشلار بىر دەمدىلا قالايماقانلىشىپ كەتتى. سانسىز شەمشەر تەرەپ تەرەپتىن ماڭا قاراپ يوپۇرۇلۇپ كەلدى. سابو سەيىن تويۇق زىننەت بۇيۇملىرى ئىچىدىن بىر دانە ئالماس بىلەن نەقىشلەنگەن خەنجەرنى چىقىرىپ ئالدىمغا سەكرەپ كەلدى. مەن ئۇنى بىر تال چىۋىنىنى ئۆلتۈرگەندەك ئاسانلا ئۆلتۈرۈپ تاشلىيالايتتىم. ئەمما بارسۇملۇقلارنىڭ ئادىتى مېنى بۇنداق قىلىشتىن توسۇپ قويدى. ئۇ خەنجەرنى ماڭا قارىتىپ زەرپ بىلەن شىلتىغاندا مەن ئۇنىڭ قول بېغىشىنى ئامبۇردەك قىسۋىلىپ شەمشىرىم بىلەن زالىنىڭ يەنە

بىر تەرىپىنى كۆرسىتىپ:

— قاراڭلار، زودانگا تۈگەشتى، — دەپ ۋارقىرىدىم.

ھەممەيلەننىڭ نەزىرى مەن كۆرسەتكەن تەرەپكە ئاغدى. تارس تاركاس شۇ ھامان قول ئاستىدىكى ئەللىك نەپەر رېتسارنى باشلاپ يوغان جەڭ ئاتلىرىغا مىنىپ زال ئىشىكىدىن بۆسۈپ كىرىپ كەلدى. كىشىلەر توپى چۈچىگىنىدىن چىقىرىشىپ كەتتى. ئەمما ھېچكىم قورققاندىكى قىلمايتتى. زودانگالىق ئەسكەر ۋە ئاقسۆڭەكلەر شەمشەرلىرىنى يالىڭاچلاپ باستۇرۇپ كىرگەن ساكلىقلارغا قاراپ يوپۇرۇلۇپ كەتتى.

مەن سابۇ سەينىنى مۇنبەردىن ئىنتىرىپ چۈشۈرۈۋېتىپ دېكا تۇررىسىنى يېنىمغا تارتىۋالدىم. تەختنىڭ كەينىدە بىر كىچىك ئىشىك بولۇپ سەينى كوسسى شەمشىرىنى چىقىرىپ ئىشىك ئىچىدىن ماڭا قاراپ تۇراتتى. بىز دەرھاللا ئۆزئارا تۇتۇشىپ كەتتۇق. رەقىبىم نانقىپىلىردىن ئەمەسكەن. بىز كەڭ مۇنبەر ئۈستىدە ئېلىشۋاتقاندا، سابۇ سەينىنىڭ دادىسىغا ياردەمگە كېلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ قالدۇم. ئۇ قولىنى كۆتۈرۈپ مېنى ئۆلتۈرمەكچى بولغاندا دېكا تۇررىسى ئۇنىڭ ئالدىغا سەكرەپ بېرىپ ئۇنى توسىۋالدى. دەل شۇ پەيتتە مېنىڭ شەمشىرىم سابۇ سەينىنى زودانگانىڭ خانلىق ئورنىغا ئولتۇرغۇزدى. ئۇنىڭ دادىسى ئەجەللىك زەربە يەپ يەردە دوملاۋاتقاندا يېڭى خان دېكا تۇررىسىدىن ئاچراپ چىقىپ بىز روبرو تۇتۇشۇپ قالدۇق. شۇ ھامان تۆت نەپەر ئوفىتسىر ئونىڭغا ھەمدەمگە يىتىپ كەلدى. مەن تەختنى دالدا قىلىپ دېكا تۇررىسى ئۈچۈن جان تىكىپ ئېلىشتىم ھەم ئۆزۈمنى قوغداشقا مەجبۇر بولدۇم، چۈنكى سابۇ سەينىنى ئۆز قولىم بىلەن ئۆلتۈرسەم بولمايتتى. مەن سۆيىدىغان ئايالنى قولغا كەلتۈرۈشتىكى ئەڭ ئاخىرقى پۇرسەت سابۇ سەينىدە ئىدى. شەمشىرىم چاقماقتەك ھەرىكەت قىلىپ رەقىبىمنىڭ قىلىچىنى كەينىگە قايتۇراتتى. ئوفىتسىرلاردىن ئىككىسى قۇرالىسىزلانغان، بىرى يەر چىشلىگەن بولسىمۇ يەنە نەچچىسى يۇگۇرۇپ كېلىپ يېڭى خانغا ھەمدەم بولۇپ كونا خان ئۈچۈن قىساس ئېلىشقا تىرىشىۋاتاتتى.

ئۇلار باستۇرۇپ كەلگەندە بىرى:

— ئاۋۇ ئايالىنى ئۆلتۈرۈۋېتەيلى، ئۇنى ئۆلتۈرۈۋېتەيلى، بۇ ئۇنىڭ سۇيىقەستى،
— دەپ ۋارقىردى.

مەن دېكا تۇررىپىنى كەينىمگە ئۆتۈشكە چاقىردىم ھەم ئامال قىلىپ تەخت كەينىدىكى كىچىك ئىشكىگە يۆتكەلدىم. ئوفتسىپلار مەقسىتىمنى بىلىپ قالدى بولغاي ئۇلاردىن ئۈچىسى كەينىمگە ئۆتتى. دېكا تۇررىپىنى قوغداش ئۈچۈن مەن پاسسىپ ئەھۋالغا چۈشۈپ قالدىم.

ساكىلىقلار زالىنىڭ ئوتتۇرىسىدا ئالدىراش بولۇپ تارس تاركاس ئەتراپىدىكى پاكارلار بىلەن جان تىكىپ ئېلىشىۋاتاتتى. شۇڭا مەن پەقەت مۆجىزە يۈز بەرگەندىلا تۇررىپى ئىككىمىزنىڭ ھايات قالدۇغۇنلىقىنى ھېس قىلدىم. تارس تاركاسنىڭ يوغان قىلىچى بىر چۈشكەندە يەرگە بىر جەسەت يىقىلاتتى. ئۇ مۇشۇنداق قانلىق يول ئېچىپ بىردەمدىن كىيىن مېنىڭ يېنىمدا پەيدا بولۇپ ئوڭ - سولدىن تەڭلا قىر - چاپقا چۈشتى. زودانگالقلارنىڭ باتۇرلۇقى ئادەمنى قايىل قىلىدىكەن. بىرمۇ ئادەم قېچىپ كېتىشنى خىيال قىلمىدى. ئاخىرىدا زالدا پەقەت ساكىلىقلار بىلەن دېكا تۇررىپى ئىككىمىز ھايات قالدۇق. جەڭ ئاخىرلاشتى.

سابۇ سەيىن دادىسىنىڭ يېنىغا يېقىلىپ ئۆلدى. تارس تاركاسنىڭ ئەجەللىك زەربىسى ئۇنىڭ خىرىئان مەلىكىسىگە ھامىيلىق قىلىش ھوقۇقىدىن مەڭگۈلۈك مەھرۇم قىلغان ئىدى. باشقا زودانگاللىق ئاقسۆڭەك ۋە ھەربىي قىسىمدىكى سەرخىل ئەسكەرلەرنىڭ جەستى قان دەريا ياساپ ئېقىۋاتقان پولىدا دۆۋىلىنىپ ياتاتتى.

كەسكىن جەڭ ئاخىرلاشقاندىن كىيىن مېنىڭ بىرىنچى بولۇپ ئويلىغىنىم كانتوس كان بولۇپ دېكا تۇررىپىنى تارس تاركاسنىڭ يېنىدا قالدۇرۇپ ئۆزۈم ئون ئىككى رىتسارنى باشلاپ تېزلىكتە خان ئوردىسىنىڭ يەر ئاستىدىكى زىندانغا يىتىپ باردىم. قاراۋۇللارنىڭ ھەممىسى زالدىكى جەڭگە قاتنىشىش ئۈچۈن كەتكەچكە سىرلىق كارىدور ئىچىدە ھېچقانداق قارشىلىققا ئۇچرىمىدۇق. ھەر بىر كارىدور ۋە ئۆي كۆرۈنگەندە مەن كانتوس كاننىڭ ئىسمىنى ئۇنلۇك چاقىردىم. ئاخىرى ئاجىز بىر ئاۋاز جاۋاب قايتۇردى. ئاۋازنىڭ

يول كۆرسىتىشى بىلەن ئۇزاق ئۆتمەي كىچىك بىر قاراڭغۇ ئۆيگە يالغۇز سۇلانغان كانتوس كانى تاپتۇق. ئۇ مېنى كۆرۈپ جەڭنىڭ نەتىجىسىنى بىلدى ھەم خۇشاللىقىدىن ئېلىشىپ قالغىلى ناس قالدى. جەڭ مايدانىدىكى ئاۋازلار بۇ يەرگە ئانچە - مۇنچە ئاڭلىنىپ تۇرغان ئىكەن. ئۇ ماڭا ھىلقى كۈنى مۇنارغا بارماي تۇرۇپلا چارلىغۇچى ئايروپىلاننىڭ ئۆزىنى تۇتۇۋالغانلىقىنى ئېيتتى. شۇنىڭ بىلەن سابۇ سەيىننىڭ قارىسىنى كۆرۈشكىمۇ ئۆلگۈرمەي زىندانغا تاشلىنىپتۇ.

بىز تەكشۈرۈپ زىنداننىڭ ئىشىك ۋە كىشىلىرىنى ئاسان ئاچقىلى بولمايدىغانلىقىنى بايقىدۇق. كانتوس كانىنىڭ يول كۆرسىتىشى بىلەن مەن زالغا قايتىپ بېرىپ زىندان ئىشىكىنى ۋە كىشىنى ئاچىدىغان ئاچقۇچنى تاپماقچى بولدۇم. بەختكە بارىشا ناھايىتى ئاسانلا ئونىڭغا قارايدىغان قاراۋۇلنىڭ جەسىدىنى تېپىپ ئاچقۇچنى ئالدىم. ئۇزاق ئۆتمەي كانتوس كان ئىككىمىز قۇچاقلاشقىنچە قوبۇلخانا زالىدا پەيدا بولدۇق.

قاتتىق زەمبىرەك ئوقى كىشىلەرنىڭ ۋاراڭ - چۈرۈڭلىرىنى بېسىپ شەھەر كوچىلىرىدا يامردى. ئومۇميۈزلۈك ھۇجۇم باشلىنىپ كەتكەن ئىدى. تارس تاركاس سىرتقا چىقىپ جەڭگە قوماندىلىق قىلمىسا بولمايتتى. كانتوس كان ئونىڭغا يول باشلاش ئۈچۈن چىقىپ كەتتى. باشقا رېتسارلار خان ئوردىسىنىڭ بۇلۇڭ - پۇچقاقلرىغا يوشۇرۇنۇۋالغان دۈشمەنلەرنى ۋە جەڭ غەنىمەتلىرىنى ئىزلەپ چىقىپ كەتتى. زالدا پەقەت دېكا تۇررىس ئىككىمىزلا قالدۇق.

ئۇ بىر ئالتۇن كۇرس ئۈستىدە ئولتۇراتتى. مەن ئونىڭغا بۇرۇلغاندا ماڭا قاراپ سوغۇقلا كۈلۈپ قويدى.

— مۇشۇنداقمۇ ئەر بولىدىكەن، — دىدى ئۇ ۋارقىراپ، — مېنىڭ بىلىشىمچە بارسومدا ھېچقاچان سىزدەك ئادەم چىقىپ باقمىغان. ئەجەبا يەر شارىدىكى ئادەملەرنىڭ ھەممىسى سىزگە ئوخشاشمۇ؟ سىرتقى دۇنيادىن كەلگەن ئاجايىپ بىر ئادەم، قوغلاش، تەھدىتكە ئۇچراش ۋە تۈرلۈك زىيانكەشلىكلەرگە، ھەر ۋاقىت يوقۇتۇلۇش

خەۋپىگە دۇچ كېلىۋاتقان بىر ئادەم، قىسقىغىنا بىر نەچچە ئاي ۋاقىت ئىچىدە بارسومنىڭ تارىخىدا ھازىرغىچە ھېچكىم قىلالمىغان ئىشنى قىلدى. دېڭىز تېڭىدىكى ياۋايى خەلقلەرنى بىر يەرگە يىغىپ ئىتتىپاقلاشتۇرۇپ، قىزىل تەنلىك خىرىئانلىقلارنىڭ دوستىغا ئايلاندۇرالىدى.

— بۇنىڭ جاۋابى ناھايىتى ئاددىي، دېكا تۇررىس، — مەن كۈلۈمسىرەپ تۇرۇپ جاۋاب بەردىم، — بۇ ئىشلارنى قىلغان مەن ئەمەس، بەلكى ھەقىقىي سۆيگۈ — دېكا تۇررىسقا بولغان يالقۇنچاق تۇرغان مۇھەببەت. ئۇنىڭ كۈچ - قۇدرىتى بۇ قېتىم كۆرگەندىنمۇ بۈيۈك مۆجىزىلەرنى يارىتالايدۇ. ئۇنىڭ يۈزىدە چىرايلىق قىزىللىق پەيدا بولدى.

— سىز ھازىر ھىلقى گەپنى قىلىشىڭىز بولىدۇ، جون كارتېر. مەنمۇ ئۇ گەپنى ئاڭلاشقا تەشنا. چۈنكى مەن ئەمدى ھېچقانداق چەكلىمىگە ئۇچرىمايمەن.

— مەن ھازىرلا بۇ گەپنى قىلىمەن، بۇ قېتىم ھەرگىز كېچىكمەيمەن، — دېدىم مەن، — بۇ ئۆمرۈمدە نۇرغۇن كەم ئۇچرايدىغان غەلىتە ئىشلارنى قىلدىم. مېنىڭدىن ئەقىللىق كىشىلەر قىلالمايدىغان ئىشلارنى قىلىشقا مۇۋەپپەقىيەت بولالدىم. لېكىن مېنىڭ تەسەۋۋۇرۇمدىكى ئەڭ توغرا دەپ قارىغان ئىشلار ئىچىدە، دېكا تۇررىس ئىسىملىك بىر قىزغا ئېرىشىشنى چۈشۈمدىمۇ ئويلاپ باقمىغان ئىدىم. چۈنكى پۈتۈن كائىناتتا خىرىئان مەلىكىسى دەپ ئاتىلىدىغان مۇنداق ئايالنىڭ بارلىقىنى ئەزەلدىن چۈشۈمدىمۇ كۆرمىگەنمەن. سىز بىر مەلىكە بولغانلىقىڭىز ئۈچۈن مېنى بۇنچىلىك ئىشلارنى قىلىشقا ئۈندىگىنىڭىز يوق. بەلكى سىزنىڭ ئۆزىڭىز، سىزنىڭ بۈيۈكلىكىڭىز ۋە يۈكسەكلىكىڭىز. مۇشۇنداق بولغاچقا، مېنىڭ مەلىكە ماڭا ياتلىق بولىدىغان چاغدا ئەقلىي - ھوشۇمنىڭ جايىدا بولىدىغان - بولمايدىغانلىقىدىن ئەنسىرەيمەن.

— تەلەپ قويۇشتىن ئاۋۋال قوبۇل قىلىدىغان ئادەمنىڭ خىجىل بولىدىغانلىقىنى ئېنىق بىلىش لازىم، — دېدى ئۇ ۋە ئورنىدىن تۇردى.

تۇررىس يېنىمغا كېلىپ قولىنى مۇرەمگە قويدى. مەن دەرھال ئۇنى قۇچاقلاپ

قىزغىن سۆيۈپ كەتتىم.

شۇنداق قىلىپ دەھشەتلىك قىرغىنچىلىق، ئۇرۇش ئوتغا تولغان شەھەر مەركىزىدە، ئەتراپىمىزدا ئۆلۈم ۋە يوقۇتۇلۇش ھەر ۋاقىت يۈز بېرىۋاتقان چاغدا دېكا تۇرۇپس — خىربان مەلىكىسى، ئۇرۇش ئىلاھى ماركسنىڭ ھەقىقى قىزى ۋىرگىنىيلىك ئەرباب جون كارتېرغا ياتلىق بولۇشقا قوشۇلدى.

يىگىرمە ئالتىنچى باب

قىرغىنچىلىق كەينىدىكى خۇشاللىق

ئۇزاق ئۆتمەي تارس تاركاس بىلەن كانتوس كان قايتىپ كېلىپ زودانگانىڭ ئۈزۈل - كېسىل مەغلۇپ بولغانلىقىنى ئۇقتۇردى. زودانگا قوشۇنىدىن ھايات قالغانلىرى ئەسىر بولۇپ قارشىلىق قىلغۇدەك كۈچى قالماپتۇ. بىر نەچچە ئۇرۇش كېمىسى قېچىپ كەتكەن بولسىمۇ ئەمما قالغان مىڭدىن ئوشۇق جەڭ كېمىسى ۋە سودا كېمىسى ساكلىقلارنىڭ قولىدا ئىكەن.

يېشىللارنىڭ بەزى كىچىك قەبىلىلىرى ئالقانچان تالان - تاراج قىلىشنى باشلىۋەتكەن ئىدى. بىز دەرھال بارلىق رىتسارلارنى يىغىپ كېمىلەرگە ئولتۇرۇپ زودانگالىق ئەسىرلەرگە ھەيدىتىپ تېزدىن خىربانغا بېرىش قارارىغا كەلدۇق. بەش سائەتتىن كىيىن بىز بىنانىڭ ئۈستىدىن بوشلۇققا كۆتۈرۈلدۇق. قوشۇن يۈزمىڭغا يېقىن يېشىل تەنلىك رىتسارنى ئېلىپ ماڭغان ئىككى يۈز ئەللىك چوڭ جەڭ كېمىسىدىن تەشكىللەنگەن بولۇپ، جەڭ ئاتلىرىنى ئېلىپ ماڭغان ترانسپورت كېمىلىرىمۇ كەينىمىزدىن ئەگىشىپ كېلىۋاتاتتى.

ۋەيرانە شەھەر كىچىك قەبىلىلەرنىڭ تۆت مىڭدىن ئارتۇق ياۋۇز رىتسارلىرىغا تاشلاپ قويۇلدى. ئۇلار ھەممىلا يەردە كۆيدۈرۈپ، ئۆلتۈرۈپ، بۇلاڭ - تالاڭ قىلاتتى. ئۆزئارا مۇجەددەل - ماجىرا ئۈزۈلمەيتتى. ئۇلار مەشئەل بىلەن يۈزدىن ئارتۇق جايغا ئوت يىقۇۋەتكەن بولۇپ شەھەر ئۈستىدە تۈرۈم - تۈرۈم قويۇق ئىس - تۈتەك ئۆرلەپ يۇقىرىدىكىلەرنىڭ كۆزىنى توساپ تۆۋەندە بولىۋاتقان قورقۇنۇچلۇق ئىشلارنى كۆرسەتمەيتتى.

چۈشتىن كېيىن بىز خىرىئاننىڭ قىزىل ۋە سېرىق ئىككى مۇنارىنى كۆردۈق. ئەمما ئۇزاق ئۆتمەي ئۇ يەردىكى زودانگا ئۇچار كېمىلىرى شەھەرنى قورشاپ تۇرغان گازارمىلىرىدىن كۆنۈرۈلۈپ بىزگە قاراپ باستۇرۇپ كەلدى. بىزنىڭ كېمىلەرنىڭ باش - ئاخىرىغا خىرىئاننىڭ بايرىقى قالدالغان بولۇپ، ئۇلار بايراققا قارىمايۇ دۈشمەنگە يولۇققانلىقىنى بىلىپ ئۈلگۈرگەن ئىدى. چۈنكى ئۇلار يەر يۈزىدىن كۆتۈرۈلشگىلا بىزنىڭ يىشىل تەنلىك رىتسارلار ئۇلارغا قارىتىپ ئوت ئاچتى. يىشىل تەنلىك رىتسارلار ئادەمنىڭ خىيالىغىمۇ كەلمىگەن جەڭ تاكتىكىسىنى ئىشقا سېلىپ بىزگە قاراپ كېلىۋاتقان كېمىلەرنى ئوققا تۇتماقتا ئىدى.

خىرىئاننىڭ ئاچا - سىڭىل شەھىرىدىكىلەر بىزنىڭ دوست ئىكەنلىكىمىزنى ھېس قىلغاندىن كېيىن دەرھال نەچچە يۈز جەڭ كېمىسىنى ئەۋەتىپ ياردەمگە كەلدى. بىر مەيدان ھەقىقىي ھاۋا ئورۇشى باشلىنىپ كەتتى.

يىشىل تەنلىك ماركىلىقلار ئولتۇرغان ئۇچار كېمىلەر بوشلۇقتا ئايلىناتتى. ساكلاردا دېڭىز ئارمىيە قىسمى بولمىغاچقا كېمىدىكى زەمبىرەكلەرنى مەشغۇلات قىلىشنى بىلمەيتتى. شۇڭا كېمىدىكى زەمبىرەكلەر ئەھمىيىتىنى يوقاتتى. بىراق، ئۇلارنىڭ كىچىك تىپتىكى قوراللىرى خېلى چوڭ قۇدرەتكە ئىگە ئىكەن. گەرچە جەڭنىڭ ئاخىرقى نەتىجىسىنى ئۇلار بەلگىلىيەلمىسىمۇ ئەمما ئەڭ زور تىرىشچانلىقىنى كۆرسەتتى.

دەسلەپتە ئىككى تەرەپنىڭ كېمىلىرى ئوخشاش ئېگىزلىكتە ئايلىنىپ ئۆزئارا ئېتىشتى. ئۇزاق ئۆتمەي چوڭ بىر زودانگا كېمىسىنىڭ گەۋدىسىدە بىر تۆشۈك پەيدا بولدى

ھەم كېمە تۇيۇقسىز قىڭغىيىپ كەتتى. كېمىدىكى كىچىك ئادەملەر مىڭ فوت ئېگىزلىكتىن تۈرلۈك قىياپەتتە يەر يۈزىگە كەينى كەينىدىن سەكرەشكە مەجبۇر بولدى. كېمە كىشىنى چۈچىتىدىكە تېزلىكتە تۆۋەنلەپ بىر بېشى قەدىمىي دېڭىزنىڭ قۇرۇپ كەتكەن يۇمشاق تۇپرىقىغا كىرىپ كەتتى. خىرباندىن ئەۋەتىلگەن كېمىدىكىلەر ئۇنىڭ بارىچە ۋارقىراپ تەبىرىكلەشتى. ئۇلار تېخىمۇ باتۇرلۇق بىلەن زودانغا كېمىلىرىگە زەربە بېرىشكە باشلىدى. خىرباننىڭ ئىككى جەڭ كېمىسى ئەپچىللىك بىلەن رەقىبىنىڭ ئۈستى تەرىپىگە چىقىپ ئۇ يەردىن دۈشمەنگە قارىتىپ ئەجەللىك زەربە بەردى. بارا - بارا خىربان كېمىلىرىنىڭ ھەممىسى زودانغا كېمىلىرىنىڭ ئۈستى تەرىپىگە چىقىۋالدى. ئۇزاق ئۆتمەيلا زوداننىڭ خىرباننى قورشاپ تۇرغان جەڭ كېمىلىرى بىر دۆۋە كېرەكسىز مېتالغا ئايلىنىپ قىزىل مۇنار تەرىپىگە قاراپ ئۇچۇپ كەتتى. بىر نەچچە كېمە قاچماقچى بولۇۋىدى دەرهاللا خىرباننىڭ مىڭلىغان - ئونمىڭلىغان يالغۇز كىشىلىك كېمىلىرى تەرىپىدىن قورشىۋېلىندى. ئۈستى تەرەپتە يەنە بىر يوغان خىربان كېمىسى دۈشمەن كېمىلىرىنىڭ پالوبىسىغا ئەسكەر چۈشۈرۈشكە ھەر ۋاقىت تەييار تۇردى.

ئۆزلىرىنىڭ غالىب چاغلانغان زودانغا قىسمىنىڭ كېمىلىرى گازارمىسىدىن چىقىپ بىزگە ھۇجۇم قوزغىغاندىن باشلاپ تاكى جەڭ تاماملانغىچە پەقەت بىر سائەتتىن ئارتۇق بەرداشلىق بېرىلدى. قالغان كېمىلىرى ئەسەرگە چۈشۈپ خىربانغا ھەيدەپ كېتىلدى.

جەڭ كېمىلىرىنىڭ تەسلىم بولغانلىقىنى ئىپادىلەيدىغان كىشى قەلبىنى لەرزىگە سالدىغان ئۆزگىچە ئۇسۇلى بار بولۇپ، كونا قائىدە بويىچە مەغلۇپ بولغان كېمە كاپىتانى تەشەببۇسكارلىق بىلەن كېمىدىن يەرگە سەكرەپ تەسلىم بولغانلىقىنى بىلدۈرىدىكەن. قەيسەر كېمە كاپىتانلىرى دۆلەت بايرىقىنى ئېگىز كۆتۈرۈشۈپ كېمە تۇمشۇقىدىن سەكرىشىپ قورقۇنۇچلۇق ئەزرائىلنى كۈتۈشۈشتى. مۇشۇ تەرىقىدە تاكى ئۇرۇش كېمىلىرىنىڭ باش قوماندانىمۇ سەكرەپ تەسلىم بولغانلىقىنى جاكارلىغاندىلا ئاندىن پۈتكۈل جەڭ رەسمىي ئاخىرلىشىپ قەيسەر ئەزىمەتلەرنىڭ بەھۇدە قۇربان بېرىشى

توختىدى.

بىز خىرىئان كېمىلىرىگە سىگنال بېرىپ ئۇلارنى بىزگە يېقىنلىشىشقا چاقىردۇق. ئۇلار مېنىڭ ۋارقىرىغان ئاۋازىمنى ئاڭلىيالىغۇدەك يېقىنلىغاندا مەن مەلىكە دېكا تۇررىپىنىڭ مۇشۇ كېمىدە ئىكەنلىكىنى ئۇلارغا خەۋەر قىلدىم. بىز ئۇلارنىڭ مەلىكىنى دەرھال شەھەر ئىچىگە ئېلىپ كىرىشىنى ئېيتتۇق. ئۇلار مېنىڭ سۆزۈمنىڭ مەنىسىنى تولۇق چۈشەنگەندىن كىيىن پالوبىدا قارىشى ئېلىش سادالىرى كۆتۈرۈلدى. ئۇزاق ئۆتمەي يۈزدىن ئارتۇق خىرىئان مەلىكىسىنىڭ بايرىقى چىقىرىلدى. باشقا خىرىئان كېمىلىرىمۇ ئەھۋالنى چۈشەنگەندىن كىيىن ئوخشاش ئۇسۇل بىلەن مەلىكىنىڭ قايتىپ كەلگەنلىكىنى قارىشى ئالدىغانلىقىنى بىلدۈردى. چىقىرىلغان مەلىكە بايرىقى ئالتۇنرەڭ قوياش نۇرىدا ئاجايىپ چىرايلىق كۆرۈنەتتى.

كېمىلەر يېقىنلاپ كەلگەندىن كىيىن ئەپچىللىك بىلەن بۇرۇلۇپ يېنىنى بىزگە توغرىلىدى. ئون نەچچە نەپەر ئوفىتسېر بىزنىڭ كېمىگە سەكرەپ چۈشتى. ئۇلار كېمىنىڭ ئىچىدىكى نەچچە يۈز يىشىل تەنلىك رىتسارلارنى كۆرۈپ چۈچىگىنىدىن قەدەملىرىنى توختىتىشتى. ئەمما، ئۇلارنىڭ نەزىرى قارىشى ئېلىش ئۈچۈن كېلىۋاتقان كانتوس كانغا چۈشكەندىن كىيىن داۋاملىق ئالدىغا قەدەم تاشلىدى ھەم ئۇنى ئورنىلىشتى.

تۇررىپى ئىككىمىزمۇ ئۇلارنى قارىشى ئالغىلى چىقتۇق. ئۇلارنىڭ نەزىرىدە پەقەت مەلىكىلا بار ئىكەن. دېكا تۇررىپى ئۇلار بىلەن بىر - بىرلەپ كۆرۈشتى ھەم ئۇلارنىڭ ئىسمىنى ئاتاپ چىقتى. بۇ كىشىلەر ئونىڭغا ناھايىتى تونۇش بولۇپ ھەممىسىلا ئىنتايىن يۇقىرى دەرىجىلىك ھەربىي ئۇنۋانغا ئىگە، بىۋاسىتە خاننىڭ قول ئاستىدا خىزمەت قىلىدىغان ئوفىتسېرلار ئىكەن.

— قولۇڭلارنى جون كارتېرنىڭ مۇرىسىگە قويۇپ ئونىڭغا ھۆرمەت بىلدۈرۈڭلار — دىدى تۇررىپى ئۇلارغا، ئاندىن ماڭا بۇرۇلۇپ دېدى ، — خىرىئان مەلىكىسىنىڭ قايتىپ كېلىشى ۋە بۈگۈنكى جەڭ غەلبىسى ئونىڭغا مەنسۇپ .

ئۇلار ماڭا ئىنتايىن ئەدەپ بىلەن كىشى قەلبىنى لەرزىگە سالىدىغان نۇرغۇن

ئېسىل سۆزلەرنى قىلدى. ئۇلارنى ھەممىدىن قاتتىق ھەيران قالدۇرغىنى، مېنىڭ ياۋۇز ساكىلقلارنىڭ ياردىمىنى قولغا كەلتۈرۈپ دېكا تۇررىپىنى ئەركىنلىككە ئېرىشتۈرۈشۈم ھەم خىرىئاننى قورشاۋدىن خالاس قىلىشىم بولدى.

— سىلەر رەھمەت ئېيتىدىغان ئادەم مەن ئەمەس، بەلكى يەنە بىر ئادەم، — دېدىم مەن ئۇلارغا، — ئۇ دەل بارسومدىكى ئەڭ ئۇلۇغ رىتسار ھەم سىياسىيون تارس تاركاس، ساك خانلىقىنىڭ خانى بولدى.

بايىقىغا ئوخشاش ئۇسۇل بىلەن ئۇلار يەنە بۈيۈك ساك خانىغا ئېھتىرام بىلدۈرۈشتى. مېنى تېخىمۇ قاتتىق ھەيران قالدۇرغىنى تارس تاركاسنىڭ قىزىل تەنلىكلەردىن قېلىشمايدىغان ئېسىل خىسلىتى، ئۆزگىچە قائىدە - يوسۇنلۇقى ۋە ئالىپجانلارغا خاس ئاجايىپ نوتقى بولدى. ساك قەبىلىسى ناھايىتى ئاز گەپ قىلىدىغان مىللەت تۇرۇقلۇق ئۇنىڭ نۇتقى ئادەمنى ئىنتايىن قايىل قىلارلىق بولدى.

دېكا تۇررىپس خىرىئان كېمىسىگە چىقتى. ئۇ مېنىڭ بىللە ماڭمايدىغانلىقىمنى بىلگەندىن كېيىن ناھايىتى ئاچچىقى كەلدى. مەن ئۇنىڭغا چۈشەندۈرۈپ ئۇرۇش تېخى پۈتۈنلەي ئاخىرلاشمىغانلىقىنى، بىز يەنە خىرىئاننى قورشاپ تۇرغان زودانگانىڭ قۇرۇقلۇق قىسىملىرىغا ھۇجۇم قىلىدىغانلىقىمىزنى، ھەقىقى غەلبىنى قولغا كەلتۈرۈشتىن ئىلگىرى ئۆزۈمنىڭ تارس تاركاستىن ئايرىلمايدىغانلىقىمنى ئېيتتىم.

خىرىئان دېڭىز ئارمىيىسىنىڭ باش قوماندانى شەھەر ئىچىدىن بىزنىڭ قۇرۇقلۇق قىسىمىغا زەربە بېرىشكە ماسلىشىدىغانلىقىنى بىلدۈردى. كېمىلەر ئىككى يولغا بۆلۈندى. خىرىئان كېمىلىرى دېكا تۇررىپىنى ئېلىپ خىرىئان خانى تاردوس مورسنىڭ ئوردىسىغا قايتتى.

يىراقتا جەڭ ئاتلىرىنى ئېلىپ ماڭغان ترانسپورت كېمىلىرى كۆرۈندى. بىز جەڭ قىلىۋاتقاندا ئۇلار تېخى يېتىپ كېلەلمىگەن ئىدى. بۇ كېمىلەرنىڭ توختايدىغان يېرى بولمىغاچقا كېمىدىكى ئات - ئولاقلىرىنى يەرگە چۈشۈرۈش ئىنتايىن قول تۇتىدىغان ئىش ئىدى. مۇۋاپىق جاي بولمىغاچقا بىز شەھەردىن ئون مىل يىراقلىقتىكى بىر يەرنى تاللاپ

خىزمەتنى باشلىۋەتتۇق. ئاتلارنى تاسما بىلەن باغلاپ بىر - بىرلەپ يەرگە چۈشۈرۈش توغرا كەلگەچكە بۇ ئىش تاكى تۈن يېرىمغىچە سوزۇلدى. بۇ جەرياندا زودانگانىڭ ئاتلىق قوشۇنى ئىككى قېتىم بىزگە ھۇجۇم قىلدى. ئەمما چوڭ زىيان كەلتۈرەلمىدى. كۈن كەچ بولغاندا ئۇلار چېكىندى.

ئاتلارنى چۈشۈرۈپ بولغاندىن كىيىن تارس تاركاس قوشۇنغا دەرھال ئاتلىنىش بۇيرۇقى بەردى. بىز ئۈچ گۇرۇپپىغا بۆلۈنۈپ شەرق، جەنۇپ، شىمال يۈلۈنىشتىن زودانگانىڭ قۇرۇقلۇق قىسمىغا تەڭلا ھۇجۇم باشلىدۇق.

گازارمىدىن بىر مىل يىراقلىقتا بىز قاراۋۇلغا يولۇقتۇق. كېلىشكىنىمىز بويىچە بۇ قاراۋۇلنى جايلاپ تاشلاش جەڭ سىگنالى قىلىندى. بىر پارچە چوقان - سۆرەن ئىچىدە بىز زودانگانا قىسىملىرىنىڭ گازارمىسىغا باستۇرۇپ باردۇق. زودانگانا قىسىملىرىمۇ قاتتىق تەييارلىق كۆرگەن ئىكەن. شۇڭا بىز مۇستەھكەم موداپىئە لىنىيىسىگە دۈچ كەلدۇق. بىزنىڭ قايتا - قايتا ھۇجۇمىمىزنىڭ ھەممىسى نەتىجىسىز بولۇپ چىقتى. چۈش ۋاقتى بولغاندا مەن جەڭنىڭ غەلبىسىدىن ئەنسىرەپ قالدۇم.

زودانگانىقلار جەنۇپ - شىمال قۇتۇپ ئارىلىقىدىكى بەلۋاغ شەكىلىدىكى زېمىنغا مىليونغا يېقىن ئاتلىق قوشۇن ئورۇنلاشتۇرغان بولۇپ بىزنىڭ يىشىل تەنلىك قىسىمنىڭ ئادەم سانى يۈز مىڭغا يەتمەيتتى. خىرىئان قىسمى كۆپ كېچىككەن بولۇپ ئۇلار بىلەن ئالاقىلاشقىلىمۇ بولمايتتى.

دەل مۇشۇنداق ئاچقۇچلۇق ۋاقىتتا زودانگانىقلار بىلەن خىرىئان شەھىرى ئوتتۇرىسىدا شىددەتلىك مىلتىق ئاۋازى ياڭرىدى. بىز زىرقىپ كۈتكەن ياردەمچى قوشۇننىڭ يىتىپ كەلگەنلىكىنى بىلدۈق. تارس تاركاس يەنە بىر قېتىم ھۇجۇمغا ئۆتۈش بۇيرۇقى چۈشۈردى. گىگانىت مەخلۇقلار قورقۇنۇچلۇق رىتسارلارنى يۈدۈپ دۈشمەن ئىستىھكامىغا قاراپ يۈرۈپ كەتتى. شۇ ۋاقىتتا خىرىئان قوشۇنىمۇ سەلدەك دۈشمەن موداپىئە لىنىيىسىگە باستۇرۇپ كەلدى. قىسقىغىنا ۋاقىت ئىچىدە زودانگانا قىسىملىرى ئىككى تاش ئوتتۇرىسىدا قالغان تۇخۇمدەك بىتچىت قىلىپ تاشلاندى. شۇنداق بولسىمۇ

ئۇلار يەنىلا جاھىللىق بىلەن قارىشلىق قىلىۋاتاتتى.

ئەڭ ئاخىرقى بىر زودانگالىق تەسلىم بولغىچە شەھەر سىرتىدىكى جەڭ مەيدانى قۇشخانغا ئايلاندى. چوڭ قىرغىنچىلىق ئاخىرى توختىدى. ئەسىرلەر خىرىئانغا يالاپ ئېلىپ مېڭىلدى. بىزنىڭ غالىب قىسىمۇ كەينى - كەينىدىن خىرىئاننىڭ چوڭ دەۋازىسىدىن كىرىپ كەلدى.

كەڭ يولنىڭ ئىككى تەرىپى ئاياللار، بالىلار ۋە جەڭ ۋاقتىدا خىزمەت تۈپەيلى شەھەر ئىچىدە قىلىپ قالغان ئاز بىر قىسىم ئەلەر بىلەن تولغان ئىدى. بىزنىڭ كىرىشىمىز قىزغىن ئالقىش سادالىرى ئىچىدە كۈتۈۋېلىندى. ئالتۇن - كۈمۈش، ئۈنچە - مەرۋايىتىن ئىشلەنگەن زىننەت بۇيۇملىرى ئۈستىمىزگە يامغۇردەك تاشلاندى. پۈتكۈل شەھەر شاد - خۇراملىققا تولدى.

بەتەبەشەر ساكلىق رىتسارلارنىڭ بىرىدىنلا شەھەرگە كىرىشى شەھەر ئاممىسىنى قاتتىق ساراسىمىگە سېلىۋەتتى. بۇندىن ئىلگىرى تولۇق قوراللانغان بىر مۇيىشىل تەنلىك رىتسارلار قىسمى خىرىئان شەھەرنىڭ دەۋازىسىدىن ئاتلاپ باقمىغان ئىكەن. ھازىر ئۇلار خىرىئانلىقلارنىڭ دوستى، ئىتتىپاقىدىشى سۈپىتىدە بۇ يەرگە كەلگەن ئىدى. بۇ قىزىل تەنلىكلەرنى بىر تەرەپتىن قاتتىق ھەيران قالدۇرسا بىر تەرەپتىن خۇشال قىلاتتى.

كىشىلەر توپى مېنىڭ ئىسمىمنى ئاتا پۇرۇشقا تىرىشتى ھەم مەن ۋە مېنىڭ زور مەخلۇقىمغا زىبۇ - زىننەت بۇيۇملىرىنى ئارتىشتى. ئېنىقكى مەن ئۇلار قەدىرلەيدىغان سۆيۈملۈك مەلىكىسى ئۈچۈن قىلغان تىلغا ئالغۇچىلىكى يوق ئىشلارنى ئاڭلىغان ئىدى. بەتەبەشەر ۋۇلا يېنىمدا بولسۇمۇ كىشىلەر ئونىڭغا قارىماي ماڭا يېقىنلىشتى، قولۇمنى تۇتۇۋېلىشنى، چىرايمىنى كۆرۈۋېلىشنى ئارزۇ قىلىشتى.

بىر توپ ھۆكۈمەت ئەمەلدارلىرى قارىشى ئالغىلى كەلدى ھەم ماڭا چوڭقۇر ئېھتىرام بىلدۈردى. ئۇلار تارس تاركاس ۋە ئونىڭ سەردارلىرىنى، يول بويى قوشۇلغان ئىتىپاقداش قەبىلىلەرنىڭ باشلىقلىرىنى ۋە ئۇلارنىڭ سەردارلىرىنى ھەم مېنى ئاتتىن چۈشۈپ ئۆزلىرى بىلەن بىللە بېرىپ، تاردوس مورىنىڭ ئۇلارنىڭ تۆھپىسى ئۈچۈن قىلىدىغان ئالىي

ئېھتىرامنى قوبۇل قىلىشنى ئېيتتى.

خان ئوردىسىنىڭ ئالدى دەۋرۋازىسىغا تۇتىشىدىغان غايەت زور مۇنبەرنىڭ ئۈستىدە بىر توپ خان جەمەتى ئەزالىرى تۇراتتى. بىز بىرلىكتە مۇنبەرگە قاراپ ماڭدۇق. ئۇلارنىڭ ئىچىدىن بىرى دەرھال مۇنبەردىن چۈشۈپ بىزنى قارشى ئالغىلى كەلدى. بۇ كىشىنى ھەقىقەتەن ئىنسانلارنىڭ مۇكەممەل ئەۋرىشىكىسى دېيىشكە بولاتتى. قامەتلىك، ئەزىمەتلەرگە خاس ئالىيجاناب، ئېسىل پەزىلەتلىك بولۇپ قاراشتىنلا ئۇنىڭ خىرىئان خانى تاردوس مورس ئىكەنلىكىنى بىلىۋالغىلى بولاتتى.

ئۇ بىرىنچى بولۇپ كۆرۈشكەن كىشى تارس تاركاس بولدى. ئۇنىڭ تارس تاركاسقا بىلدۈرگەن مىننەتدارلىقى ۋە سۆزىدىن ئىككى دۆلەتنىڭ مەڭگۈ ئىتتىپاقداش دوست بولۇپ تۇتىدىغانلىقى چىقىپ تۇراتتى. ئۇ ئەستايىدىللىق بىلەن:

— بارسومدىكى ئەڭ بۈيۈك رىتسار بىلەن كۆرۈشۈشكە مۇيەسسەر بولغانلىقىم مەن تاردوس مۇرسنىڭ شەرىپى. شۇنداقلا ئىتتىپاقداش دوستۇمغا ھۆرمەت بىلدۈرۈش مېنىڭ تېخىمۇ چوڭ خۇشاللىقىم، — دىدى.

— خان ئالىلىرى، — دىدى تارس تاركاس، — باشقا بىر دۇنيادىن كەلگەن ئادەم بارسومدىكى يىشىل تەنلىك رىتسارلارغا دوستلۇقنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى ئۆگەتتى، ساكلىقلار سىلەرنى چۈشىنىدۇ. بىز سىلەرنىڭ بىزگە بىلدۈرگەن ھۆرمىتىڭلارغا رەھمەت ئېيتىمىز. بۇ تۆھپىنىڭ ھەممىسى شۇ كىشىگە مەنسۇپ.

ئارقىدىن تاردوس مورس باشقا كىچىك خانلىقلارنىڭ خانلىرى ۋە سەردارلىرى بىلەن بىر - بىرلەپ كۆرۈشۈپ چىقتى.

ئۇ مېنىڭ ئالدىمغا كەلگەندە ئىككى قولىنى مۇرەمگە قويدى.

— سىزنى قارشى ئالمەن، ئوغلۇم، — دىدى ئۇ، — مېنىڭ سىزگە بولغان سەمىمىي ھۆرمىتىمنى ئىپادىلەش ئۈچۈن مەن پۈتكۈل خىرىئان زېمىنىدىكى، ياق پۈتكۈل بارسومدىكى ئەڭ قىممەتلىك سوۋغىنى سىزگە ھەدىيە قىلىمەن.

بىز يەنە خىرىئانلىق سەردارلار بىلەن كۆرۈشتۈق. دېكا تۇررىسنىڭ دادىسى مورس

كاجاك تاردوس مورسنىڭ كەينىدىن بىللە كېلىۋاتقان بولۇپ دادىسىدىنمۇ زىيادە ھاياجانلانغان ئىدى. نەچچە قېتىم ماڭا بولغان مىننەتدارلىقىنى ئىپادىلەمەكچى بولۇپ ھاياجانلانغانلىقىدىن بىر ئېغىز مۇ گەپ قىلالىدى. كىيىن بىلىم ئۇرۇش ئىس - تۈتەكلىرى بىلەن تولغان بارسومدا قەيسەر، مەردانىلىقى بىلەن نامى ئەلگە تونۇلغان بۇ ئادەم، باشقا خىرىئانلىقلارغا ئوخشاشلا قىزغا چەكسىز چوقۇندىكەن. شۇڭا ھەر قېتىم قىزنىڭ تۈرلۈك خەتەرلەردىن قۇتۇلۇپ قالغىنىنى ئويلىغىنىدا ئېيتقۇسىز ھاياجانغا چۆمدىكەن.

يىگىرمە يەتتىنچى باب

ھالاقەت

ئون كۈن جەرياندا ساك خانلىقىنىڭ ھەر قايسى قەبىلىلىرى ۋە ئۇلارنىڭ قوشۇنى ياخشى كۈتۈۋېلىندى. ئاندىن ئۇلار قىممەت باھالىق سوۋغا - سالاملارنى لىق قاپچىلىشىپ مورس كاجاكنىڭ باشچىلىقىدىكى ئون مىڭ ئەسكەرنىڭ مۇھاپىزىتىدە ئۆز دۆلىتىگە قايتتى. خىرىئاننىڭ قوشماق شەھىرىنىڭ ئاقساقىلى بىر قىسىم ئاقسۆڭەكلەرنى باشلاپ ئۇلارنى تاكى ساك شەھىرىگىچە ئۇرۇتۇپ باردى. شۇ ئارقىلىق ئوتتۇرىدا ئورنىتىلغان دوستلۇق، ئىتتىپاقلىق ۋە ئىشەنچ يەنىمۇ كۈچەيتىلدى.

سولامۇ شۇ قېتىم تارس تاركاس بىلەن قايتىپ كەتتى. ئوننىڭ دادىسى بارلىق قەبىلە ئاقساقاللىرىغا ئىككىسىنىڭ ئاتا - بالىلىق مۇناسىۋىتىنى جاكارلىدى.

ئۈچ ھەپتىدىن كىيىن مورس كاجاك ۋە ئۇنىڭ ئەمەلدارلىرى بىر ئۇچار كېمىگە ئولتۇرۇپ ساك شەھىرىگە بېرىپ تارس تاركاس ۋە سولانى ئېلىپ كەلدى. ئۇلارنى دېكا تۇرۇپ بىلەن جون كارتېرنىڭ قۇتلۇق توي مەرىكىسىگە قاتنىشىپ بېرىشقا تەكلىپ قىلدى.

تاردوس مورس خان جەمەتىنىڭ ئەزالىرى قاتارىدا مەن خىرىئان كېڭەش يىغىنىدا ۋە ھەربىي قىسىمدا توققۇز يىل تۇردۇم. بۇ جەرياندا ئۈزۈلمەي كېلىۋاتقان تۈرلۈك شان - شەرەپلەرگە مۇيەسسەر بولدۇم. خىرىئانلىقلار مەلىكىگە، مەن ئۈچۈن تەڭداشسىز بولغان دېكا تۇررىسقا ھەر كۈنى يېڭىچە ئۇسسۇللار بىلەن ئۆزلىرىنىڭ ئۈنىڭغا بولغان قىزغىن مۇھەببىتىنى ئىپادىلىشەتتى. ئوردىنىڭ ئۈستىدىكى ئالتۇندىن ئىشلەنگەن قاپچا قاردەك ئاپئاق بىر تۇخۇم ساقلاقلىق بولۇپ بەش يىلدىن بېرى خان مۇھاپىزەتچىلەر ئەترىتىنىڭ ئون نەپەر ئەسكىرى ھەر ۋاقىت ئۇنى مۇھاپىزەت قىلىپ تۇراتتى. ئۇنىڭ نەپىس قېيى يېربىلاي دەپ قالغان كۈنلەردە مەن شەھەر ئىچىدە بولساملا دېكا تۇررىس بىلەن بىللە قول تۇتۇشۇپ ئۇنىڭ يېنىدا تۇرۇپ كەلگۈسىدىكى ئارزۇ - ئارمانلىرىمىزنى ۋە شېرىن پىلانلىرىمىزنى دېيىشتۇق .

مېنىڭ خاتىرىمە ئەڭ ئاخىرقى شۇ كەچتىكى مەنزىرە ھىلھەم ئېنىق يادىمدا تۇرۇپتۇ. شۇ كۈنى كەچتە بىز ئۇ يەردە ئولتۇرۇپ پەس ئاۋازدا ھاياتىمىزنى ئۆزئارا مەھكەم باغلىغان قالتىس روماننىڭ تارىخىنى، بىزگە پات ئارىدا يىتىپ كېلىدىغان تېخىمۇ چوڭ خۇشاللىقنى سۆزلەشتۇق. شېرىن خىياللار بىزنى ئالساچان ئۆز قوينىغا ئېلىپ پەپىلەشكە باشلىغان ئىدى.

يىراقتىن بىر كېمە كۆزنى قاماشتۇرىدىغان ئاپئاق نۇر چاقىتىپ بىزنىڭ بۇياققا قاراپ ئۇچۇپ كەلدى. بۇنداق ئىش دائىم كۆرۈلۈپ تۇرغاچقا ئانچە دىققەت قىلمىدۇق. كېمە خۇددى چاقماق تەك سۈرئەت بىلەن خىرىئانغا يېقىنلاپ كەلدى. ئادەتتىن تاشقىرى تېز سۈرئەتتىن ئۇنىڭ ئالاھىدە بىر ۋەزىپە بىلەن كەلگەنلىكى چىقىپ تۇراتتى.

ئۇ بىر تەرەپتىن جىددىي سىگنال تارقىتىپ خاننىڭ ئالاھىدە تېز خەۋەرچىسى ئىكەنلىكىنى مەلۇم قىلسا يەنە بىر تەرەپتىن جىددىي ئايلىنىپ كېچىكىپ قالغان چارلىغۇچى كېمىنىڭ كېلىپ خان ئوردىسىغا كىرىشىگە يول باشلىشىنى ساقلاۋاتاتتى. بۇ كېمە خان ئوردىسىغا كىرىپ ئون مىنۇتتىن كىيىن مەن كېڭەش يىغىنىغا چاقىرتىلدىم. خان ئوردىسىنىڭ قوبۇلخانىسى كېڭەش ئەزالىرى بىلەن لىق تولۇپ كەتكەن ئىدى.

تەخت ئورنىتىلغان ئېگىز مۇنبەردە تاردوس مورس ئالدى - كەينىگە مېڭىپ يۈرەتتى. چىرايىدىن ناھايىتى جىددىيلىك چىقىپ تۇراتتى. بارلىق كېڭەش ئەزالىرى كېلىپ بولغاندىن كىيىن ئۇ ئۆرۈلدى.

— بۈگۈن ئەتىگەن، — دىدى ئۇ، — بارسۇمدىكى بەزى ھۆكۈمەتلەر ئىگىلىگەن ئۇچۇرغا ئاساسەن ئېيتىلىشىچە، ئوكسىگېن زاۋۇتىنىڭ خادىمى ئىككى كۈنگىچە ھېچقانداق سىمسىز رادىئو سېگىنالى تارقىتىپتۇ. نۇرغۇن دۆلەتنىڭ باشلىقلىرى ئۇلارغا رادىئو سىگىنالى يوللاپ ئۈزۈلدۈرمەي چاقىرغان بولسىمۇ ھېچقانداق جاۋابقا ئېرىشەلمەپتۇ.

— باشقا دۆلەتلەر ئەلچى ئەۋەتىپ بۇ ئىشقا بىزنىڭ قول تىقىپ بىرتەرەپ قىلىشىمىزنى، دەرھال زاۋۇتقا ياردەمچى خادىم ئەۋەتىشىمىزنى تەلەپ قىلىشۋاتىدۇ. بىر كۈندىن بۇيان بىز مىڭغا يېقىن چارلىغۇچى كېمە ئەۋەتىپ ئوكسىگېن زاۋۇتىنىڭ خادىمىنى ئىزدىدۇق. تېخى بايلا بىر كېمە ئونىڭ جەستىنى ئېلىپ قايتىپ كەپتۇ. زاۋۇت خادىمى ئۆز ئۆيىنىڭ ئاستىدىكى زىنداندا ئېچىنىشلىق ئۆلتۈرۈلۈپ جەستى پارچىلىنىپ تاشلىنىپتۇ.

— مەن پەقەت سىلەرگە بۇ ئىشنىڭ بارسۇمغا نىسبەتەن نېمىدىن دېرەك بېرىدىغانلىقىنى ئېيتىپ قويمىقچىمەن. زاۋۇتقا كىرىش ئۈچۈن سىخنىڭ قېلىن تاملىرىنى تېشىپ بولۇشقا بىر نەچچە ئاي ۋاقىت كېتىدۇ. ھازىر بۇ خىزمەت ئاللىقاچان باشلىنىپ كەتتى. توشۇش سېخىنىڭ ماتورلىرى نەچچە يۈز يىلدىن بۇيانقىغا ئوخشاش نورمال ئايلىنىۋاتقان بولسا ئانچە غەم قىلمىساقمۇ بولاتتى. بىراق، ئەڭ چاتاق بولغىنى شۇكى، ئۆلچەش ئەسۋابلىرىنىڭ كۆرسىتىشىچە بارسۇمنىڭ ھەر قايسى جايلىرىدىكى ئاتوموسفېرا بېسىمى شىددەت بىلەن تۆۋەنلەپ بېرىۋېتىپتۇ. ماتور ئاللىقاچان ئايلىنىشتىن توختاپتۇ.

— ئەپەندىلەر، — دىدى ئۇ ئاخىرى، — بىز ئەڭ كۆپ بولغاندا يەنە ئۈچ كۈنلا ھايات تۇرالايمىز.

پۈتكۈل يىغىن مەيدانى جىمجىتلىققا چۆمدى. بىر نەچچە مىنۇتتىن كىيىن ياش

بىر ئاقسۆڭەك ئورنىدىن تۇرۇپ شەمشىرنى ئېگىز كۆتۈرۈپ تاردوس مورسقا دېدى :

— خىرىئانلىقلارنىڭ ئەڭ پەخىرلىنىدىغىنى ئۇلار پۈتۈن بارسوملۇقلارغا بىر قىزىل تەنلىك مىللەتنىڭ قانداق ياشاش كېرەكلىكىنى كۆرسىتىپ بەردى. ھازىر پۇرسەت يېتىپ كەلدى، بىز ئەمدى ئۇلارغا قانداق ئۆلۈش كېرەكلىكىنى كۆرسىتىپ قويايلى. مەجبورىيىتىمىزنى داۋاملىق ئادا قىلالى، خۇددى بىز يەنە مىڭ يىل ياشىيالايدىغاندەك. ئالقىش سادالىرى تەرەپ - تەرەپتىن ياڭراپ كەتتى. كىشىلەردىكى تەشۋىشنى يېنىكلىتىش ئۈچۈن بىز كىشىلەرنىڭ ئالدىدا زورغا كۈلۈمسىرەپ، ئازابىنى قەلبىمىزنىڭ چوڭقۇر يېرىگە تىقىۋەتتۇق.

مەن دېكا تۇررىبىسنىڭ يېنىغا قايتقىنىمدا خەۋەر ئالقىچان ئۇنىڭ قۇلىقىغا يەتكەن ئىكەن. شۇڭا بىلىدىغانلىرىمنىڭ ھەممىنى ئۇنىڭغا ئېيتتىم.

— بىز بىللە بولغان چاغلار ئىنتايىن كۆڭۈللۈك ئۆتتى، چون، — دىدى ئۇ، — بىزنىڭ بېشىمىزغا قانداقلا بالا - قازا يېقىنلاپ كەلسۇن مەن ئۇنىڭغا رەھمەت ئېيتىمەن. چۈنكى ئۇ بىزنىڭ بىللە ئۆلۈشىمىزگە پۇرسەت يارىتىپ بېرىدۇ. كېيىنكى ئىككى كۈن ئىچىدە ئاتموسفىرادىكى ئوكسىگېننىڭ ئازايغىنى ئانچە بىلىنىمدى. ئەمما ئۈچىنچى كۈنى ئەتىگەن ئۆيىنىڭ ئۆگزىسىدىمۇ نەپەس ئېلىش قىيىنلاشتى. كىشىلەر خىرىئاننىڭ كۆچىلىرىغا ۋە مەيدانغا يىغىلدى. بارلىق سودا ئىشلىرىنىڭ ھەممىسى توختىدى. نۇرغۇنلىغان ئادەملەر ئۆزگەرتكىلى بولمايدىغان تەقدىرگە باتۇرلۇق بىلەن يۈزلەندى. شۇنداقتىمۇ ھەممىلا يەردە بەزى ئەر - ئاياللارنىڭ قايرغۇرۋاتقانلىقىنى كۆرگىلى بولاتتى.

چۈش بولغاندا تېنى ئاجىز كىشىلەر بەرداشلىق بېرەلمىگىلى تۇردى. بىر سائەت ئىچىدە مىڭدەك بارسوملۇق يەرگە يېقىلىپ سېزىمىنى يوقاتتى. ئۇلار ناھايىتى تېزلا تۇنجۇقۇپ ئۆلۈپ كېتەتتى.

تۇررىپس ئىككىمىز ۋە خان جەمەتى ئەزالىرى ئوردېننىڭ ئالدىدىكى يەرنى كولاپ ياسالغان گۈللۈككە يىغىلۋالدۇق. قورقۇنۇچلۇق ئۆلۈم ۋەھمىسى ئالدىدا بىز ناھايىتى ئاز

گەپ قىلاتتۇق. گەپ قىلىش توغرا كەلسىمۇ توۋەن ئاۋازدا سۆزلىشەتتۇق. ۋۇلا تۇررىپس ئىككىمىزنىڭ يېنىدا بولۇپ نەپەس يېتىشمىگەنلىكتىن خىقرايتتى. ئىتمۇ قېچىپ قۇتۇلغىلى بولمايدىغان ئاپەت يىتىپ كەلگەنلىكىنى ھېس قىلغان ئىدى.

تۇررىپسنىڭ تەلپىگە بىنائەن خان ئوردىسىنىڭ ئۆگزىسىدىكى تۇخۇم قويۇلغان قاچا پەسكە ئېلىپ چۈشۈلدى. تۇررىپس ئۇنىڭ يېنىدا ئولتۇرۇپ ئۈمىدكە تولغان كۆزلىرىنى تېخى دۇنياغا كەلمىگەن ھاياتلىققا تىكتى.

نەپەسلىنىشنىڭ تەسلىشىۋاتقانلىقى تېخىمۇ روشەن بىلىنىشكە باشلىدى. بۇ چاغدا تاردوس مۇرس ئورنىدىن تۇردى ۋە:

— بىز خوشلىشايلى، بارسومنىڭ پارلاق دەۋرى ئاخىرلاشتى. ئەنە قوياش ھاياتلىق مەۋجۇت بولمىغان بىر دۇنيانى يورىتىدۇ. بوشلۇقتا مەڭگۈ مۇشۇنداق ئايلىنىپ تۇرىدىغان بۇ پىلانت ھالاكەت دېڭىزغا ئايلىنىدۇ. ھەتتا ئەسلىمۇ قالمايدۇ. ھەممە نەرسە ئاخىرلاشتى، — دىدى.

ئاندىن قەددىنى ئېگىپ جەمەت ئىچىدىكى ئاياللار بىلەن بىر - بىرلەپ سۆيۈشۈپ خوشلاشتى، كۈچلۈك قوللىرىنى ئەرلەرنىڭ مۇرىسىگە قويدى.

مەن ئازابلانغىنىمدىن نەزىرىمنى ئۇنىڭدىن يۆتكەپ دېكا تۇررىپسقا قارىدىم. ئۇنىڭ بېشى ئالدىغا چۈشۈپ كەتكەن بولۇپ قاراشتىن قازا قىلغان كىشىدەك كۆرۈنەتتى. مەن ۋارقىرىغان پېتىم ئېتىلىپ بېرىپ ئۇنى قۇچاقتىم.

ئۇ ئىككى كۆزنى ئىچىپ مېنىڭ كۆزلىرىمگە تىكىلدى.

— جون كارتېر، مېنى سۆيۈپ قويۇڭ، — دىدى ئۇ ئارانلا، — مەن سىزنى سۆيىمەن، سىزنى سۆيىمەن. بىزنىڭ ئەمدىلا باشلانغان مۇھەببەت ۋە خۇشاللىققا تولغان ھاياتىمىز مۇشۇنداقلا ئاخىرلىشامدۇ؟ بۇ نېمە دېگەن رەھىمسىزلىك.

مەن ئۇنىڭ ئوماق لېۋىگە سۆيۈم. بۇ چاغدا تۇيۇقسىز توسۇپ بولغىلى بولمايدىغان بىر خىل كۈچ - قۇدرەت ۋە ھەيۋە ۋۇجۇدۇمدا ئۇرغۇپ، تىنىمىدىكى ئۇرۇشخۇمار ۋىرگىنىيىلىكلەرگە خاس قان قايناپ تاشتى.

— ھەرگىز ئۇنداق بولمايدۇ، مېنىڭ مەلىكەم، — دېدىم ۋارقىراپ، — چوقۇم ئامال تېپىلىدۇ، جون كارتېر سىزنىڭ مۇھەببىتىڭىزگە ئېرىشىش ئۈچۈن يات دۇنيادا جان تىكىپ جەڭ قىلدى. مەن چوقۇم ئامال تاپمەن.

مۇشۇ سۆزلەرنى قىلىۋاتقىنىدا ئالقاچان ئۇنتۇلۇپ كەتكەن، ئوكسىگېن زاۋۇتىنىڭ ئىشىكىنى ئېچىشقا ئىشلىتىلىدىغان توققۇز دانە نوتا بەلگىسى شۇئان كاللامدا پەيدا بولدى. چاقماقتەك تېزلىكتە بۇ بەلگىلەرنىڭ رولىنى ئەسكە ئالدىم. بۇلار ئوكسىگېن زاۋۇتىنىڭ ئۈچ ئىشىكىنى ئاچىدىغان ئاچقۇچنىڭ دەل ئۆزى ئەمەسمۇ. قولۇمدا ھالاكەتكە قاراپ كېتىۋاتقان مەلىكىنى قۇچاقلىغىنىچە مەن تۇيۇقسىز تاردوس مورسقا بۇرۇلدۇم.

— ئۇچار كېمە، ئالىيلىرى، تېز بۇلۇڭ، ئەڭ تېز ئۇچار كېمىنى بۇ ياققا ئەۋەتىڭ. مەن بارسوننى قۇتۇلدۇرۇپ قالالايمەن.

ئۇ مەندىن نېمە ئىشلىقنى سورىمايلا بىر مۇھاپىزەتچىنى ئەڭ يېقىن ئورۇندىكى ئامبارغا ئەۋەتتى. ئۆيىنىڭ ئۈستىدە گەرچە ھاۋا يوق دېيەرلىك بولسىمۇ ئەمما ئۇلار ئامال قىلىپ تا ھازىرغىچە بارسومدىكى ئەڭ ياخشى تېخنىكا ئىشلىتىلىپ ياسالغان يالغۇز كىشىلىك تېز سۈرئەتلىك بىر كېمىنى ھەرىكەتكە كەلتۈردى. مەن كەينىدىنلا بۇرۇنقىدەك چاققانلىق ۋە كۈچ بىلەن خان ئوردىسىنىڭ ئۈستىگە سەكرەپ چىقىپ بارلىق بارسوملۇقنىڭ ئۈمىدىنى ئېلىپ تېز سۈرئەتتە يۈرۈپ كەتتىم.

نەپەسلىنىش ئۈچۈن پەس ئۇچۇشقا توغرا كەلدى. بىر قەدىمى دېڭىز تىگىدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقاندا ئارلىقنى قىسقارتىش ئۈچۈن مەن ئايروپىلاننى پەقەت يەردىن بىر نەچچە فوتلا ئېگىزلىكتە ھەيدەپ ماڭدىم.

مەن كىشىنى چۆچۈتكۈدەك سۈرئەت بىلەن كېتىۋاتاتتىم. چۈنكى مېنىڭ بۇرۇچۇم ئەزرائىلنىڭ قولىدىن ۋاقىتنى تارتىۋېلىش ئىدى. تۇررىپىنىڭ چىرايى ھەرۋاقت كۆز ئالدىمىدىن كەتمەيتتى. مەن ئايرىلىش ئالدىدا ئونىڭغا ئەڭ ئاخىرقى قېتىم بۇرۇلۇپ قارىدىم. ئۇ تۇخۇم قويۇلغان قاچىنىڭ يېنىغا ياتقۇزۇلغان بولۇپ ئېنىقكى ئەگەر

ئوكسىگېن بىلەن تەمىنلەش ۋاقتىدا ئەسلىگە كەلمىسە ئۇنداقتا ئۇ مەڭگۈ قايتا ئويغانمايتتى. شۇڭا ماتور بىلەن كومپاستىن باشقا ھەممە نەرسىنى، ئۈستۈمدىكى زىننەت بۇيۇملىرىنىمۇ قويماي ئايروپىلاندىن تاشلىۋەتتىم.

مەن بىر قولۇم بىلەن رولنى، يەنە بىر قولۇم بىلەن سۈرئەت ئۆزگەرتكۈچى ئەڭ يۇقىرى خوتقا توغرىلاپ كېمىنى خۇددى بىر تال ئاقار يۇلتۇز دەك ھالاكەتكە يۈزلىنىۋاتقان ماركىنىڭ شالاڭ ئاتمۇسفىراسىنى يېرىپ ئالغا قاراپ ئۇچۇپ كەتتىم.

قاراڭغۇ چۈشۈشكە بىر سائەت قالغاندا ئوكسىگېن زاۋۇتىنىڭ يوغان بىناسى كۆز ئالدىمدا پەيدا بولدى. مەن ئۆتكەن سۈرئەتتە ھەقىقەت كىچىك ئىشىكنىڭ ئالدىغا كېلىپ توختۇدۇم. دەل مۇشۇ ئىشىك پۈتكۈل بارسومدىكى ھاياتلىققا خىرىس قىلىپ تۇراتتى. ئىشىك يېنىدا بىر توپ ئادەم ناھايىتى تەستە تامنى بورغىلاۋاتاتتى. شۇنداقتىمۇ ناھايىتى مۇستەھكەم تامنىڭ يۈزىدە تېخى كۆزگە چېلىققۇدەك بىر يەرنى بۇزالمىغان ئىدى. كۆپ ساندىكىلىرى ئالقىچان مەڭگۈلۈك ئۇيغۇغا كەتكەن بولۇپ ھاۋا بولغان تەقدىردىمۇ ئۇلار قايتا ئويغانمايتتى. ئەھۋالدىن قارىغاندا بۇ يەرنىڭ ئەھۋالى خىرىلىنىۋاتقان چاتاق بولۇپ نەپەس ئېلىش تېخىمۇ تەسلىشىپ كەتكەنتى. مەن ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى بىرىگە ئېيتتىم:

— ئەگەر مەن ئىشىكنى ئاچالسام بۇ يەردە ماتورنى قوزغىتالايدىغان ئادەم بارمۇ؟
— مەن قوزغىتالايمەن. سىز ناھايىتى تېزلىكتە ئاچالسىڭىزلا. چۈنكى مەن بىردەمچىلىكلا چىدىيالايمەن. ئەمما ئىشىكنىڭ ئېچىلىش سىرنى بىلىدىغانلارنىڭ ھەر ئىككىسىلا ئۆلدى. ئۇلاردىن باشقا ھېچكىم ئىشىكنى ئاچالمايدۇ. ئۇچ كۈندىن بۇيان كىشىلەر بۇ يەردە ئىشىكنىڭ سىرنىنى يېشىش ئۈچۈن ئېلىشىپ قالايلا دېدى.

ئارتۇق گەپ قىلىشقا ۋاقىت يوق ئىدى. مەن ناھايىتى تەسلىكتە پۈتۈن دىققىتىمنى يىغىپ ئەڭ ئاخىرقى تىرىشچانلىقىم بىلەن يەرگە تىزلىنىپ تۇرۇپ ئالدىمدىكى ئىشىككە قاراپ تۇرۇپ بىردىنلا توققۇز خىل تەپەككۈر دولقۇنىنى چىقاردىم. قالغانلار ئەتراپىمغا يىغىلىپ ئىشىككە مەخكە تىكىلدى. بىز گۇرۇستان جىمجىتلىقىدا ساقلاشقا باشلىدۇق.

يوغان ئىشىك ئاستا - ئاستا يىغىلىپ كەينىگە ياندى. مەن ئورنۇمدىن تۇرماي

دېۋىنىم بەك ھالسىراپ كەتكەنلىكىمدىن تۇرالمىي قالدۇم. — ئونىڭغا ئەگىشىڭلار، — ۋارقىرىدىم ئەتراپىمدىكىلەرگە، — سىلەر يەتكۈزۈش ماتورى سېڭىغا بارالساڭلار بارلىق ماتورنى ئېچىڭلار. بۇ بارسومدىكى ھاياتلىقنىڭ داۋاملىق مەۋجۇت بولۇپ تۇرالىشىدىكى بىردىن - بىر پۇرسەت. مەن ئۆز ئورنۇڭدا تۇرۇپ ئىككىنچى ۋە ئۈچىنچى ئىشكىلەرنى ئاچتىم. بارسوملۇقلارغا ئۈمىد بېغىشلايدىغان كىشىلەرنىڭ ئەڭ ئاخىرقى ئىشكىتىن كىرىپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرگەندە سېزىمىنى يوقۇتۇپ يەرگە باشچىلاپ يىقىلدىم.

يېڭىرە سەككىزىنچى باب

ئارىزىنادىكى تاغ ئۆڭكۈرى

مەن قايتىدىن كۆزۈمنى ئاچقىنىمدا كۈن قارايدىغان بولۇپ غەلىتە ھەم قاتتىق كىيىم ئۈستۈمگە كىيىكلىك ئىدى.

مەن ئولتۇرۇۋالدىم. شۇ ھامان ئۈستۈمدىكى كىيىمگە سىڭىپ كەتكەن تۇپا يەرگە پاراشوكتەك تۆكۈلدى.

مەن بەدىنىمنى باشتىن - ئاخىر سىيلاپ چىقتىم. شۇنداق، مەن تولۇق كىيىنگەن ئىدىم. شۇنىسى كىچىك ئىشكىنىڭ ئالدىدا ھوشۇمدىن كەتكەن چاغدا ھېچقانداق كىيىم كەيمىگەنتىم. كۆز ئالدىمدا بىر تۆشۈك بولۇپ بۇ يەردىن ئازراق ئاي نۇرىنى كۆردۈم.

مەن ئۈستى - بېشىمنى سىيلاپ كىيىمدىكى يانچۇقلارغا قولۇم ئورۇندى . بىر يانچۇقتىن ماي قەغەزگە ئورالغان سەرەڭگىنى تېپىۋالدىم. بىر تال سەرەڭگىنى تۇتاشتۇرۇپ ئاجىز يورۇقىدا تاش غارنىڭ ناھايىتى يوغانلىقىنى بايقىدىم. مەن يەنە ئۆڭكۈرنىڭ كەينى تەرىپىدە بىر كىچىك ئورۇندۇق بارلىقىنى، ئۈستىگە قېتىپ كەتكەن بىر غەلىتە گەۋدىنىڭ يانچۇرۇلغانلىقىنى كۆردۈم. يېقىن بېرىپ ئۇنىڭ ئاللىقاچان مۇمىياغا

ئايلىنىپ كەتكەن جەسەت ئىكەنلىكىنى بىلدىم. بۇ ۋىجىك كەلگەن بىر قېرى ئايال كىشىنىڭ جەستى بولۇپ قاپقارا ھەم ئۇزۇن چاچلىرى ئورۇندۇققا تۆكۈلۈپ تۇراتتى. ئورۇندۇق ياغاچ كۆمۈر كۆيدۈرۈلدىغان بىر ئوچاققا يۆلەپ قويۇلۇپتۇ. ئوچاققا يۇمىلاق بىر مىس ئاسقۇ ئېسىلغان بولۇپ ئۈستىدە ئازراق يىشىل رەڭلىك پاراشوك بار ئىكەن.

ئۇنىڭ كەينىدە ئۆڭكۈرنى توغرىسىغا كېسىپ ئۆتىدىغان، ئۇزۇن تىزىلغان ئىسكىلىت بار بولۇپ ئارغامچا بىلەن ئۆڭكۈرنىڭ ئۆگزىسىگە ئېسىپ قويۇلغان ئىدى. ئىسكىلىتقا باغلانغان بىر تال ئارغامچىنىڭ يەنە بىر ئۇچى ئايالنىڭ قولىغا تۇتقۇزۇپ قويۇلۇپتۇ. مەن ئارغامچىنى تۇتۇپ بىقىۋىدىم شۇئانلا ئىسكىلىت پولاڭلاپ قۇرۇپ كەتكەن قاقشال دەرەخ يۇيۇرمىقىدەك كىرىس - كىرىس ئاۋاز چىقتى.

بۇ قورقۇنۇچلۇق ھەم كىشىنى سەسكەندۈرىدىغان مەنزىرىنى كۆرۈپ كەينىمگە ئۆرۈلۈپلا يۈگۈرۈپ سىرتقا چىقتىم ۋە ساپ ھاۋادىن نەپەسلەندىم. ئادەمنى بىئارام قىلىدىغان يەردىن چىقىپ كەتكەنلىكىم ئۈچۈن كۆڭلۈم ئازادچىلىك ھېس قىلدى. مەن ئالدىمدىكى بىر كىچىك تاغ ئومۇرتقىسىغا يامشىپ چىقتىم ۋە ئەتراپتىكى مەنزىرىدىن ھاڭ - تاڭ بولۇپ تۇرۇپ قالدىم.

مەن تامامەن بىر يېڭىچە دۇنيانى، يېڭىچە بىر تۈزلەڭلىكنى كۆردۈم. يىراقتىكى كۈمۈش رەڭلىك تاغ، ئاسماندا تېپتىنىچ تۇرغان ئاي، ئايىغىم ئاستىدىكى كاكىتۇس ئۈسكەن تاغ جىراسى قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسى ماڭا ئۆزۈمنىڭ مارتا ئەمەسلىكىمنى شەرتسىز ئىسپاتلاپ تۇراتتى. ئۆز كۆزۈمگە ئىشىنەلمەيلا قالدىم. ئەمما ئەمەلىيەت بۇنىڭ راست ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلاپ تۇراتتى — مەن راستتىنلا تاغ ئۈستىدىن ئارىزوناڭنىڭ كەڭ زېمىنىغا نەزەر تاشلاپ تۇراتتىم.

قاتتىق قايغۇ ئىچىدە بېشىمنى تۆۋەن سېلىپ تاغ ئارىسىدىكى كىچىك چىغىر يول بىلەن ئۆڭكۈردىن ئايرىلدىم.

باش ئۈستۈمدە مارس كىشىنى مەپتۇن قىلىدىغان سىرلىرىنى مۇجەسسەم قىلىپ بوشلۇقتا، 48 مىليون كىلومېتىر يىراقلىقتا قىپقىزىل كۆزلىرىنى جىمىرلاتماقتا ئىدى.

ھەلقى ماركىلىقلار توشۇغۇچى پومپا ئۆيىگە يىتىپ بارالغاندىمۇ؟ ھاياتلىقنى ساقلاپ قالدىغان ئاتموسفېرا يىراقتىكى بۇ پىلاننىقا قويۇپ بېرىلگەندىمۇ؟ ئۇنىڭ خەلقى ئاپەتتىن قۇتۇلۇپ قالغاندىمۇ؟ مېنىڭ تۇرۇپسىم ھېلىمۇ ھاياتىمدۇ ياكى خىرىئان خانى تاردوس مورسنىڭ ئوردىسى ئالدىدىكى گۈللۈكتە ئۇنىڭ گۈزەل، ئەمما روھسىز جىسمى تۇخۇم قويۇلغان قاچىنىڭ يېنىدا ياتامدۇ؟

ئۇ يىلدىن بۇيان كۈتۈپ كېلىۋاتىمەن، بۇ سوئاللارغا جاۋاب تىپىلىشىنى تىلەۋاتىمەن. ئۇ يىلدىن بۇيان مەن مۇھەببىتىمنى يوقۇتۇپ قويغان دۇنياغا قايتىپ كېتىش ئۈچۈن ساقلاۋاتىمەن، دۇئا قىلىۋاتىمەن. مەن ئۇنىڭ يېنىدا كۆز يۇمۇشقا چىن قەلبىمدىن رازىكى ئۇنىڭدىن مىليون كىلومېتىر يىراقلىقتىكى يەر شاردا ئۇلۇشنى ھەرگىز خالىمايمەن.

ئالتۇن كان تېخى باشقىلار تەرىپىدىن بايقالماپتۇ. ئۇ مەن ئۈچۈن غايەت زور بايلىق. شۇنىسى مەن بۇ بايلىقلارنى نېمە قىلىمەن؟

بۈگۈن كەچتە مەن خادسۇن دەرياسىنىڭ بۇيىغا سېلىنغان كىتابخانامدا ئولتۇرۇپتىمەن. بىرىنچى قېتىم ماركىلىقلارنى ئاچقاندىن تارتىپ ھازىرغىچە توپتوغرا يىگىرمە يىل ئۆتۈپ كەتتى. يېزىق ئۈستىلىمنىڭ يېنىدىكى كىچىك دېرىزىدىن ئۇنىڭ بوشلۇقتا جىمىرلاپ تۇرغانلىقىنى كۆرگىلى بولىدۇ. بۈگۈن كەچ ئۇ مېنى قايتىدىن چاقىرىۋاتقانداك قىلماقتا. شۇ قېتىمقى ھالاكەتلىك كېچىدىن كىيىن ئۇ مېنى بىر قېتىمۇ چاقىرىپ باقمىدى.

چەكسىز ھەم قورقۇنۇشلۇق ئالەم بوشلۇقىدىن ئۆتۈپ بىر چىرايلىق ئايالنى كۆرگەندەك بولدۇم. ئۇ خان ئوردىسىنىڭ گۈللىكىدە تۇراتتى. يېنىدا بىر كىچىك ئوغۇل بالا ئۇنىڭغا چىڭ يېپىش تۇرماقتا. ئۇ قولى بىلەن يەر شارنى كۆرسىتىۋاتىدۇ. ئۇنىڭ يېنىدا ئېسىل پەزىلەتكە ئىگە بەتەشەرە بىر مەخلۇق بار...

مەن ئىشىنىمەن، ئۇلار ئۈمىد بىلەن مېنى كۈتمەكتە، بۇنى مەن ھامان بىر كۈنى چۈشۈنمەن.

تۈگىدى

تەرجىمە قىلغۇچى : ئەركىن ئىسھاق

تەھرىر : كۈلكە 0997

ئېلېكترون ئىشلىگۈچى : كۈلكە 0997

بارلىق ھوقۇق ئۇيغۇر ئىجادىيەت تور كۈلۈبىغا تەۋە ،

www.ijadiyet.com